

~~1320~~

~~E 9 250~~

LAUG. D. 3

510 /
Xl. K. 15

510

MEDICINA FORENSIS.

BCS

L A U G

D

3

Biblioteca Civica
Saluzzo

INSTITUTIONES
MEDICINÆ FORENSIS

PATRIIS LEGIBUS ACCOMMODATÆ

AUCTORE

VIGLIETTI.

TAURINI MDCCCXLVIII.
Apud CAROLUM SCHIEPATTI Bibliopolam.

Langerius Med.

TYP. ZECCHI ET BONA.

Sup. perm.

IOANNES ANTONIUS VIGLIETTI

AUDITORIBUS DILECTISSIMIS

Medicinam legalem adumbratam braevibus, opportunis tamen notionibus roboratam vestros ob oculos ponimus, iuvenes animi nostri constantissimum, atque ineluctabile desiderium. Agitur in ea de hominum privilegiis ac iuribus tutandis, innocentia vindicanda, de luminibus providis legumlatoribus aequissimis suppeditandis, quae quantum in se recondant momentum cernitis apprime, o optimi. Agite igitur sollertissime, dumque omnium in ore resonat progressus, dum scientiae omnes physicae, chemicae, et medicae, tot, et tanta sunt nacta incrementa progrediminor et vos medicina succurrente intra legum, et iustitiae sanctuarium, verum

et reale societatis progredientis emolumentum facturi: id postulat Augustissimus Rex, qui iam vere paterno corde ad amatos subiectos sapientissimis legum Codicibus ditavit; nunc vero magnanimo adeo, ac tempestivo motu novi rerum ordinis qua late patet locupletas voluit. Id patria, id omnes boni, qui erga vos conversos oculos tuentur veram suorum similium utilitatem, ac commodum praestolantes: id aetatis vestrae propensiones ingenuae: id demum ingenii vestri sublimes ausus, atque conamenta. Valete, exoptatissimi iuvenes, iterumque valete.

PROLEGOMENA

Medicinam legalem vetustissimam esse, atque ab humanis opportunitatibus, et necessitudinibus partam, proindeque necessaria consequentia primitus, et in posterum cum legislatione arctissimo foedere consociatam, manifeste revelant illa, quae fuere primitus a Mose decreta, ac a Levitis, et Prophaetis ad executionem demandata, ut eruere est a Deuteronomio (1). Confirmant dein leges, quae fuere ab Assyriis, Ægyptiis, Hetruscis antiquitus promulgatae, ut horum populorum historica monumenta consulenti facile patet: ulterius evincunt autem illae, quae fuere Athenis a Solone sancitae circa impotentiam, gravidarumque privilegia, ut desumere est a BRISSENO, PLUTARCO, ÆLIANO, itineribus iuvenis Anacharsis in Graeciam, aliisque eius generis.

Debebat ideo haec praestantissima medicinae pars adolescere penes Romanos, ut invicte retegunt leges editae a Numa, proclamatae in duodecim tabulis, locupletatae vero a Iustiniano, incrementum capere sub providis sapientissimis imperantibus, ut factum fuisse postea legimus saeculo VIII sub Karolum Magnum, saeculo XVI sub Karolum V imperatorem,

(1) Cap. XXI, XXII, XXIII, XXIV.

qui completum quaestionum medico-legalium corpus compingi decrevit, Franciscum I Galliae regem, adoptantem, et consecratum Caroli V praeclaras sanctiones, Enricum II capitis poenam infligentem cuiusque infanticidae, capitali tamen poena exclusa, ubi nondum maturus fuerit foetus, aut natus mortuus (1) Enricum III de relationibus iudiciariis, vulneribus, aliisque medicinam legalem spectantibus perutilia additamenta suppeditantem, ut decernere est (2) ab egregiam suam operam conferentibus ad hasce omnes providas institutiones, progressus, et incrementa AMBROGIO PAREO, et PIGRAY, utrisque chirurgis nuper laudatorum regum veram populorum felicitatem faciuntium; sub felicissima tandem regna Enrici IV, et Ludovici XIV, a quibus est iussum, ut medici et chirurgi iurati nuncuparentur caeteris antecellentes moribus, et doctrina, quibus foret concreditum officium relationes proferendi, quique multis privilegiis insignerentur, caeterisque praeficerentur artem salutarem exercentibus; non est autem mirum, si tot et tanti debuerint postea emergere in medicina legali progressus, conantibus et adlaborantibus DE-VAUX (3), BRUHIER (4), NAVIERIO (5), LOUIS, BOUVART, PETITO, LAFOSSE, IAEGERO, HEISTERO, PLOUQUETO,

(1) Ordonnance d'Henry II, 1556.

(2) Ordonnance d'Henry III, 1570, tit. V, XII, XXV.

(3) L'art de faire le rapport en chirurgie. Paris 1703.

(4) De l'incertitude des signes de la mort. Paris 1740.

(5) Contre-poisons. Paris 1757.

aliisque sexcentis, ex quibus medicina forensis fuit ditata factis innumeris, ac experimentis, neque est mirum si excellentibus adeo scriptis eius suppellex fuerit adaucta, contendentibus inter caeteros ZACHIA, VALENTINI, PLENK, ALBERTI, DANIEL, SCLEGEL, HEBENSTREIT, MAHONIO, BELLOCO, FODÉRÉ, PUCCINOTIO, TORTOSA, BARZELOTTIO, ORFILA, aliisque compluribus de medicina legali, et toxicologia adeo benemeritis.

Medicina legalis porro, vel medicina forensis, iurisprudentiae, et medicinae amica conspiratio, potest definiri cum PRUNELLE necessitudo systematica, ac consociatio omnium notionum physicarum, chemicarum, atque medicarum, quae dirigere queunt varios magistratuum ordines in legum compositione, atque casibus particularibus applicatione. Ab hac definitione porro manifesto liquet, ut amica haec necessitudo intemerata servetur, nonnisi viro in medica scientia versatissimo, omnesque doctrinas callenti ad medicinam pertinentes, vel eam perficientes demandandam fore hanc provinciam, quae veluti totius medicinae complementum, iure possit et debeat reputari.

Quapropter immensa cognitionum suppellex perquiritur ad huiusce artis exercitium; quum enim intellectualium functionum statum oporteat novisse ad eruendum, num datus individuus sit administrationis priorum honorum capax, nec ne: tum et a rebus publicis gerendis, ac militia debeat eximi, vel non; id praeterea reddatur necessum

ad demonstrandum, num validum testamentum, coniugium, testimonium debeat existimari. Quum dein successionum iura sint sancienda, opportunum redditur in venerem forensem inquirere, ut virginitas tutissimis signis quoad fieri possit percipiatur, graviditas noscatur et partus, faeminaeque parientis, et natorum iura, et privilegia definiantur. Hinc est, ut viabilitas sit ex principiis firmissimis anatomico-physiologicis, tum et pathologicis desumenda ad decernendum cuinam primogeniti beneficia sint concedenda, aut aequo iure deneganda: partus autem epoca exactissime stabilienda. Ex quibus principiis pudicitiae laesae indicia desumantur, tum et crimina quibus attentetur contra physicam neonati existentiam.

Neque solum ad haec crimina detegunda debebit lumina suppetere medicina legalis, sed varium laesionum, vulnerumque genus pandere, ut a iudice varia paenarum proportio decernatur: mortis demum, tumulique penetralia saepe obscurissima adeunda, ut refraenetur hominum nequitia suorum similium necem, ac destructionem molientis, innocentia autem horum criminum exsors vindicetur, ac protegatur contra pessimam multo magis audentem, ac nefandam hominum malitiam crimina malesuado consilio imputantium: veneficia vero potissimum, quibus debiliores commaculantur, a tenebris extrahantur, quibus saepe nimis circumdantur, atque in aperto collocentur, quae omnia medicinae legalis praestantiam abunde testantur.

Quum ideo nulla quovis in foro esse quaestio possit, cuius iudicium dummodo a physico, aut morali hominis statu dependeat, iatroperti sententia non debeat fulciri, facile concludas eum unum hoc praestantissimo munere posse defungi, qui anatomem historicam, et practicam, tum et pathologicam probe calleat, qui partium usus accuratissime noverit, qui pathologiae, ac semeiotices principiis fuerit imbutus; quique chemia in subsidium advocata remediorum, et venenorum dotes, compositionem, doses, variumque applicationis modum penitus habuerit compertum, analysi opportunitate nacta ad factum penitissime evincendum consociata, et qui tandem a medicina operaria, ac a re obstetricia non fuerit alienus.

Quae quum ita se habeant, nullo negotio patet, sat non esse legalem doctoris titulum, ut demum ad id operis comparatus quicumque possit existimari, sed doctrinam pene infinitam in iatroperto exposci, ne in gravissimos illabatur errores contra personarum proprietates, et iura non solum, sed quod potius est contra earum existentiam, et vitam, quodque caeteris aliis societatis bonis antecellit, contra earum moralem vitam, videlicet existimationem.

Neque solum perquiritur eximia medicae doctrinae ubertas in medico perito in iudicium arcescito, sed necessum pariter est, ut omnigenis animi virtutibus praefulgeat, quae honestissimum virum faciant ac deceant. Hinc est, ut quicumque lucri

cupidine possit fascinari, qui simulatibus, atque impudicitiae queat inservire, ac contemnere conscientiam, qui nimio mitismo obtemperet, et quod peius est, morum feritate regi possit, et sustineri, sanguinem necesque concupiente, hic etsi medicis quibusve in rebus doctissimus queat esse reperiundus, e foro tamen sit longissime expungendus.

Haec igitur nobis viam sternunt ad legales actus breviter enunciandos, eorumque formam, quibus iatroperitus sit quaestiones medico-legales coram iudice, aut magistratu publice renunciaturus, qui debebunt esse clare, distincte, absque ambagibus, atque minutiarum studio expositi, ut iisdem publice testetur, ac tradat peritus quaecumque in homine vivo, aut mortuo fuerint adinventae, quaeque iudicem, aut magistratum sint ductura ad certum, tutissimumque iudicium proferendum.

Actus autem quoties ea una complectatur, quae peritus observaverit, quibusque dein sua opinio fulciatur *narratio*, *refertum*, *relatio* nuncupatur: quum vero ea continet, quae per anatomicam inquisitionem fuerint adinventae, *visum repertum* ob id recte compellatur, quod intra hosce limites debeat coërceri. Ubi erga statum animi dubium versetur, sicuti ad statum huiuscemodi definiendum nihil aliud quam periti sententia expostulatur datis adiunctis fraeta, *consilium* dicitur vel *consultatio*: quoties experimentis, chemicis processibus analyticis, atque syntheticis innititur actus, ut veneni praesentia tandem queat definiri, vel non, designa-

tur sub nomine *experientiae*, aut *peritiae*; tandem *renunciationis* nomen habet, quum vulnera, contusiones, luxationes, fracturae, id genus alia exponuntur, ut eorum natura, qualitas, ac gravitas constituatur, et liquido pateat damnum, aut lethum illatum, atque poena appropriata decernatur. In publico igitur, et legali actu memorato exarando iatroperitus, qui testis munere unice defungi, debet ob oculos habere, ab omni legali quaestione abstineat, atque in ea simpliciter, et ingenue inquirat, quae observationibus, atque experientiis sint innixa, iisque tamquam solido, atque firmo fundamento nitantur.

Actus demum huiuscemodi, quibus est fraeta iudiciorum, et iustitiae sanctitas, debent esse perspicui, quoad fieri possit perfecti, et quod praecipuum est validi.

Validus est actus administrativus, vel iudiciarius, qui legali forma donatur, hacque pollere dicendus, quum exordio constat, historica descriptione, ac conclusione.

1° Exordium est quo expositis primitus referentis periti legalibus titulis; magistratus, vel indicis mandatum postea memoratur, et circumstantiae omnes exponuntur, quae examen praecessere, vel *visum*, et repertum, et quae videntur momentosae; ac dein certa dies, et hora, locusque revocatur, in quo examen debuit institui, non praetermissis caeteris indiciis commemorativis ex ante actis eruendis, quaeque pertineant tum ad illos ex quibus fuerit

mota querela, tum ad eos, qui efforment ipsius subiectum, eandemque patiantur; designat demum peritus subiectum, quod invenit explorandum, cuius de causa illuc se se transferebat, additque num vivus, sanus, aegrotus, an vita functus ab ipso fuerit repertus, notato potissimum nomine, praenomine, aetate, sexu, arte eius, de quo versatur quaestio, ut hoc modo ad describendum nitide factum veluti manducatur.

2. Descriptio historica continet *visum ac reperi-*
tum, videlicet exponit accurate factum, de quo agitur, exhibetque statum penitissimum individui ad examen revocandi; hinc est, ut haec pars sit caeteris aliis momentosior, quum medicina legalis maxima ex parte sit scientia, et cognitio factorum, omnesque, et singulae quaestiones debeant observationibus, et factis fulciri. Phaenomena igitur omnia, atque symptomata sunt sedulo exponenda, et signa quibus possit demonstrari, num peculiaris morbus sit simulatus, dissimulatus vel non: eadem regeras de simulatione graviditatis, et partus, consimilique dissimulatione; vulnerum et mortis variae signa sunt repraesentanda, ut eadem considerata forma, profunditate, omnique adspectu exteriori ab invicem secernantur, ipsaque mors pateat num vera sit, an apparens, et ad quod tandem genus pertineat, potissimum ubi de veneficio quaestio versetur, ad quod distinguendum multo plurimum est opus et labor; experimenta instituta igitur sunt exaranda, chemici processus, verbo ea omnia, quae

per sedulum examen, accuratam autopsiam, chemicaque praesidia detegi potuerint: neque pertimescendum ne minutior sit factorum expositio, atque circumstantiarum omnium factum stipantium, ipsarumque causarum, cum quibus id connectitur; exinde enim aliquando ad ea observanda manducitur peritus, quae aliorum indagines diffugere potuerunt, vel saltem quum criteria omnia fuerint exactissime ad calculum revocata, poterit acquiescere proprio depromendo iudicio, etiamsi valdopere difficili. In descriptione vero expolienda ab omni praeconcepta opinione abhorreat peritus, atque pro certis eo solummodo referat, quae certissime vidit, et ex certa causa emergant: veluti dubia vero declaret illa quaevis, quae etiamsi praesentissime ob oculos cadant, incertam tamen praeserunt originem.

3. Conclusio, sive iudicium est illatio deducta ab historica descriptione, atque a causis facti, tum et a circumstantiis omnibus factum enunciantibus, ut definiatur, num agatur de morbo simulato, dissimulato, vel imputato, ut constet num revera praesens sit data mentis aberratio, stabiliaturque varietas, iudicetur de neonati legitimitate, vel e contra excludatur, notetur vulneris qualitas, tempus necessarium ad sanationem vel perfectam, vel imperfectam, aut praesagiatur laethalitas, ubi sermo sit de vivente, vel causa mortis significetur, ubi eadem praesto fuerit, tum et distinguatur genus mortis in cadavere de quo est quaestio;

verbo conclusio complectitur periti sententiam, quam exponat vel certam, vel probabilem, vel dubiam, quaeque sit a probe exploratis principiis, et a cognitis artis regulis constanti deductione inferenda.

In medicina legali igitur breviter enucleanda agemus: 1. De paranologia vel mentis aberrationibus. 2. De morbis simulatis, dissimulatis, et imputatis. 3. Aphrodisiologiam vel venerem forensem pervestigabimus. 4. Expendemus crimina referenda ad generationem. 5. Embiologiam, aut varium mortis genus ad examen revocabimus. 6. Traumatologiam forensem pervolvemus. 7. Tandem de toxicologia generali erit sermo.

LEGISLAZIONE

CODICE CIVILE.

Art. 368. Il maggiore d'età, il quale ritrovasi in uno stato abituale d'imbecillità, di demenza o di furore, debb'essere interdetto, quand'anche un tale stato presentasse lucidi intervalli.

Art. 370. Ogni congiunto è ammesso a provocare l'interdizione di un suo congiunto. Lo stesso ha luogo per uno dei coniugi riguardo all'altro.

Art. 371. In caso di furore, se l'interdizione non è provocata nè dal coniuge, nè dai congiunti, essa lo debbe essere dall'Avvocato fiscale, il quale potrà anche provocarla in caso d'imbecillità o di demenza contro una persona che non avesse nè coniuge, nè congiunti conosciuti.

Art. 374. I fatti d'imbecillità, di demenza, di furore, saranno dedotti ed articolati in iscritto; quelli che faranno istanza per l'interdizione indicheranno i testimoni, e presenteranno i documenti.

Art. 701. 4° a linea. Sono incapaci di disporre per testamento: quelli, che, quantunque non interdetti, si provasse, che nel tempo in cui fecero testamento fossero imbecilli, dementi o furiosi, od in altra maniera non sani di mente.

Art. 755. Il sordo-muto, ed il muto soltanto, o siano tali dalla nascita, o lo siano divenuti dopo, sapendo scrivere potranno fare un testamento segreto, purchè sia interamente da essi scritto e sottoscritto, e lo presentino essi al notaio, in presenza dei testimoni, ed in fronte all'atto di consegna scrivano in presenza degli stessi testi-

moni e del notaio, che la carta presentata contiene il loro testamento.

CODICE PENALE.

Tit. 2.

Art. 97. Il surdo-muto dalla natività o dall'infanzia, di qualunque età, se egli ha agito con discernimento, sarà punito colle pene applicate ai minori di anni quattordici.

Il sordo-muto però che sarà maggiore di età potrà essere punito colle pene inflitte ai maggiori di anni quattordici e minori di anni diciotto, secondo le circostanze aggravanti del reato e la malizia del delinquente.

Art. 98. Il sordo-muto che sa leggere e scrivere, se al tempo del commesso reato non ha compiuti gli anni diciotto, è punito come i minori degli anni quattordici: se ha compiuti gli anni diciotto, è punito come i minori degli anni diciotto e maggiori di quattordici: se è maggiore di età, soggiace alle pene alle quali sono sottoposti i minori d'anni ventuno e maggiori di diciotto.

Art. 99. Non vi ha reato se l'imputato trovavasi in istato di assoluta imbecillità, di

pazzia o di morboso furore quando commise l'azione.

Art. 100. Allorchè la pazzia, l'imbecillità, il furore o la forza non si riconoscessero a quel grado da rendere non imputabile affatto l'azione, i Magistrati e Tribunali potranno punire l'imputato secondo le circostanze dei casi col carcere estensibile anche ad anni dieci, o coll'ergastolo.

Tit. 10.

Art. 585. Chiunque volontariamente si darà la morte è considerato dalla legge come vile, ed incorso nella privazione dei diritti civili, ed in conseguenza le disposizioni di ultima volontà che avesse fatte saranno nulle e di niun effetto: sarà inoltre il medesimo privato degli onori funebri di qualunque sorta.

Art. 608. L'omicidio commesso nello stato d'ubbbriachezza da colui che non è solito ubbbriacarsi, è punito colla reclusione non minore di anni sette od anche coi lavori forzati a tempo.

LIBER I.

PARANOLOGIA FORENSIS.

CAPUT I.

Generalia.

Quaeritur: Num possit medicus forensis definire quandonam status mentis sit ita aberrans, ut actus hominis non sit moralis, et proinde non imputabilis, atque possit interdici a consuetis muniis gerendis. Ad quam quaestionem dirimendam necessum est revocare, animam sentire, appetere, ac iudicare: in sensationibus ipsam esse passivam, neque semper propriam activitatem demonstrare quoties appetit; actuosam vero esse quum percipit, iudicat, atque ratiocinatur: mentem deinde facultate pollere renovandi ideas per imaginationem, et memoriam: facultatem iudicandi ex multiplici actu demonstrari, ex abstractione videlicet, attentione, reflexione, contemplatione, atque inde scaturire varia iudicia, tum et ratiocinationes; naturalem proinde existere animae conditionem diiudicaveritis, quum sensationes, perceptiones, ideae, atque varii mentis actus iuxta consuetum naturae ordinem incedunt, atque

modo, et sensu communiter accepto, et observato tum in singulis individuís, tum in eorum convenientia et concursu ad societatem efformandam, ita ut sanae mentis debeat dici ille, qui ad instar omnium, et singulorum hominum percipiat, et iudicet, eodem pari pacto ratiocinetur, ad calculum exactum reducat, atque aequipondium bonum, et malum, utile et noxium, vitam, sanitatem, amorem parentum, patriam tueatur, proprium honorem defenset suarumque rerum dominium: huic veluti sanae mentis propria iura competent post minorem aetatem iuxta spiritum patriarum legum, dandi scilicet, accipiendi, contrahendi, mutuum faciendi, et ita porro, prout est in societate bonis moribus instructa constitutum; et ex opposito ubi disparatae sint ideae, dissonantia iudicia, incomposita ratiocinia, exaggerata imaginatio, mens erit reputanda male sana, quo in casu bonum cum malo commutatur, periculum non cernitur, atque proinde non pertimescitur, cariora obiecta, prius adamata, ac venerata despiciuntur, nec in honore habentur, vigetque error et insania circa proprium individuum, ut rex videatur et felicissimus, qui verax est abiectus, et miseriae omnino conterminus, consimiles prostent mentis aberrationes. Hic homo erit habendus veluti delirans, atque impar ex eo disponendi de rebus suis, patrandi aliquod delictum, ita ut velut nullus revera in conspectu legis habeatur.

CAPUT II.

Mentis aberrationum distributio.

Hisce positis generalitatibus ad particularia erit descendendum, ut decernamus adiuncta, in quibus mens sana dici non possit, ac vigeant, et sint definitae peculiare mentis aberrationes, tum et laesiones. Hae porro ex communi pathologorum consuetudine perducuntur ad vesanias, et affectiones comatosas, hoc pacto distributis nevrosibus encephali, ut animadvertere est penes nosologos. Vesaniae porro characterem agnoscunt in laesione magis vel minus notabili exercitii facultatum intellectuum et affectivarum, ita ut aberret iudicium, memoria, imaginatio; vigeat aversio insuperabilis datorum obiectorum, vel contra eorum insana, violenta praedilectio, altus moeror, et tristitia, morositas, vel contra effrenis alacritas, et laetitia, aliaeque eius generis deviationes habeantur. Affectiones comatosae palam fiunt sopore magis vel minus profundo, stupore, et insensilitate, quibus aliquando adsociantur convulsiones, et spasmi, alias alternant delirium, et convulsiones: motus vero cordis et arteriarum, sicuti et respirationis non sunt essentialiter laesi.

Ad vesanias vero referuntur mania, dementia, melancholia, hypocondriasis, et hydrophobia, atque ad affectiones comatosas apoplexia, catalepsis, extasis, et epilepsia: animadvertere vero opus est

thyphomaniam nihil aliud esse quam peculiarem soporem cum pervigilio reali, vel soporem levem, a quo aegri facile excitantur, cum delirio comite; atque proinde nihil aliud constituere quam symptoma: eadem dicamus de caro, comate, et lethargo, tum et delirio, quae velut totidem symptomata possunt considerari: iuverit itaque omnium harum, et singularum affectionum characteres desumsisse, tum et ad examen revocasse somno detentos, atque somnambulismo, surdos et mutos, ebriosos, magnetismo animali affectos, syncopticos, moribundos, caelo tactos, ac congelatos, ut pateat quonam modo se se habeat ratio in omnibus hisce rerum adiunctis, atque ideo hisce luminibus possit uti medicinae legalis peritus tum in foro civili, tum criminali; quaestione tandem non praetermissa de suicidio, ut manifestum reddatur num suicidium sit ad alienationes mentales etiam referendum, hoc modo secuti ordinem nobis potissimum ex praestantissimo FODÉRÉ praestabilitum.

CAPUT III.

Mania.

Et 1° quidem maniam quod spectat, ipsa est mentis aberratio, seu alienatio circa omnes ideas, et obiecta, ut eam definiamus cum ESQUIROLIO, et potest reponi in insania universali comitata audacia, et furore in operationibus voluntatis cum CHIRURGI; missis porro divisionibus prolatis a PINELIO,

IOSEPHO FRANK, aliisque, ex quibus tum mania fuit generatim considerata, tum dementia, imbecillitas, idiotismus, et monomania varia, pronum potius est eamdem dividere in continuam, et periodicam, cum accessibus vel regularibus, vel irregularibus, ita ut character praecipuus sit repositus in aberratione tali actionum intellectualium, et affectivarum, ut furor saevus se prodat, quo sibi, et aliis nocere conantur aegri, quo in furore valdopere adauctum est robur musculorum, viget pervigilium incredibile, tolerantia mirabilis inediae, et algoris, ac praesto sunt imaginationes horrendae, ut legere est penes BOERRHAAVIUM, eiusque commentatorem; distinguitur itaque mania ex melancholia in eo, quod in melancholia tristes, morosi, anxii aegri quidem sunt, sed nondum in furorem aguntur. Secernitur etiam mania a feroci, et perpetuo delirio phreniticorum, quod phrenitidem febris acuta, ac continua comitetur constanter; maniacy vero generatim febre careant, ut probe iam fuit adnotatum ab ARETEO, atque confirmatum ex PINELIO, qui maniam cum furore nuncupavit cerebriam, essentiam collocando in acuta, violenta irritatione cerebri, reservato nomine cerebitidis pro cerebri inflammatione. Hinc est, ut affabre describente FODÉRÉ oculi sint fixi in maniaco, atque sanguine turgidi, nunc extra orbitam prominent, alias intra eamdem depressi, facies sit rutilans, carotidis, et temporalium vasa tumida, vehementerque micantia, perturbata sit physionomia, atque universum corpus spasmo affectum; nihil

mirum autem si tali aberratione correptus maniacus, haud amplius cariora obiecta agnoscat, et in deliciis habeat, filios videlicet, sponsam, coniunctos caeteros, et amicos. Furens ipse atque phantasticus nudam tellurem quaeritat, et obscuritatem; ad irritationem sustollitur ex quibuscumque obiectis exterioribus, atque ex ipsismet indumentis, et stragulis; fit ideo, ut manibus, et dentibus omnia frustulatim conterat, irritatio vero ex ipsomet aëris contactu provocatur, tum ex lucis actione, ut contra hosce naturales stimulos, atque beneficos sputa continenter impellat, rabidosque clamatus, suimet inimicus, et aliorum, donatur robore incredibili, quod absumitur noctu diuque spasticis, ac convulsivis motibus, ut hac ratione ad datam quietem temporariam perducatur; at paullo post trahitur insensatus ad pristinos furores accedente custode, consimilibusque adstantibus anxiiis, et irrequietis circa ipsius futuram conditionem; maniacorum nonnulli datam calliditatem servantes, ideamque proprii status, inter universalem perturbationem datam quietem affectant, mentisque redintegrationem, ut ex ferris, et vinculis tollantur, quod, ubi fiat, irruunt insensati contra proprium benefactorem. Alii vero infrequentius ad instar nonnullorum hydrophoborum adstantes monent, ut recedant, impares reprimendo instinctui, quo praedominantur aliis nocendi: hae sunt variae perturbationes animi, consimilesque aliae observandae in accessu miserando maniacy, ut sit certissime impar propriis consuetis muniis, proprio-

rumque bonorum administrationi, ex quibus debeat ex legibus interdici provocantibus parentibus vel procuratore. Exinde sequitur pariter, ut deficiente ratione, atque voluntate effreni facta, nulla reddatur in perfecte maniacis imputatio; distinguenda tamen sunt lucida intervalla, atque decernendum, num id intervallum sit breve, an diuturnum; etenim ubi breve fuerit, semper dubitandum, neque semper necessum erit, ut aeger in furorem rapiatur; furor enim est consuetum maniae symptoma, at non necessarium, atque plerumque furori succedit quies, saltem apparens. Quapropter haec omnia adiuncta debet consulere peritus, ut proprium afferat vocatus iudicium.

CAPUT IV.

Amentia, Imbecillitas, Idiotismus.

Amentia porro hoc modo vocata a SAUVAGESIO, VOGELIO, CULLENO, dementia a PINELIO, imbecillitas, fatuitas, idiotismus ex aliis, rite collocatur ex GEORGET, et MARTINET in generali imminutione, vel abolitione facultatum intellectualium, omnimodo ratiocinandi defectu, praeteritarum rerum oblivione, praesentium, atque futurarum negligentia notata, atque emergit a mentis iudicantis imbecillitate, ut loquamur cum laudatis CULLENO, et PINELIO, qua homines rerum relationes vel non percipiunt, vel non reminiscuntur; hinc fit ut perceptio, iudicium, imaginatio, ac reminiscentia, aliaeque mentis fa-

cultates sint labefactatae in hoc morbo, ac proinde vigeat idearum dissociatio in amentibus, praesto sint animi emotiones levissimae, et disparatae, oblivio status anterioris, et aliquando verborum, aliorumque signorum deficientia ad idearum manifestationem, activitas continua, et pervagatio alterne sibi cum summa mobilitate succedens ad varia obiecta, absque fine, et proposito: verbo veluti imago existentiae automaticae sit constituta.

Debet distingui vero pro utilitate fori imbecillitas, fatuitas, vel amentia in permanentem, et temporariam ex BARZELOTTIO, perfectam et imperfectam ex eodem, et MARTINIO; congenitam et adventitiam ex omnibus Nosologis. Fatuitatis pictura vel imago desumitur ex PINELIO affabre describente humilantiorem ex morbis spiritus, ut verbis utamur BARZELOTTII in quo non efformantur quam imperfecta iudicia, et ratiocinia, vel nulla. Non satius cognoscitur dementia, ait PINELIUS, quam ipsam comparando cum mania. In hac postrema perceptio idearum imaginatio, et memoria possunt laedi; at saepe subsistit facultas iudicandi, et idearum adsociatio; in dementia contra nullum emergit iudicium vel verum vel falsum: ideae sunt disparatae, solitariae, atque oriuntur aliae post alias, quin possint colligi, et ad datos ordines perducere, ut verum chaos existat in fatui ideis, motibus, eloquiis, atque impetu confuso, et momentaneo suarum affectionum moralium. Ad te accedit ipse, obtutum in te dirigit fixum, te opprimit exorbitanti loquacitate sine nexu, et de

repente ad vicinum tuum se convertit, quem non dissimili eloquio inconcinno, et inordinato premit et quassat. Oculi eius sunt minaces quin tamen ira permanenti corripiatur, non potest enim ideas connectere, ac proinde emotiones ipsius nihil aliud sunt quam rapidi impetus effervescentiae puerilis, quae oculi ictu sedatur, et quiescit. Ubi in domum ingrediatur ipse vel cubiculum, obiecta circumstantiaprehendit, agitatur, transfert, ac susdeque movet sine consilio, et voluntatis ordinata directione. Hic tamen quo primum est ingressus non immoratur, dumque adhuc ipsum conspectas, iam alio advolavit, versatili mobilitate excitus: inconcinna verba effutit, lapides emovet quos consocio vel manuum, vel pedum motibus consectatur, et urget: radicatus diripit herbam, quam illico proiecit, novam iterum, iterumque collecturus: it, procedit, redit, atque continenter agitatur, et quatitur sine causa, et memoria eorum quae gesserit, vicinorum oblitus, amicorumque circumstantium: alimenta, et pocula non consumit, sed devorat, somni sunt fugaces et irrequieti, ita ut verbo in demente nullus sit idearum, iudiciorum, ratiocinationum, atque imaginationis partium ordo, sed propriarum affectionum moralium vigeat perturbatio, et confusio. Causae discriminantur in dementia congenita, et accidentali, ita ut a causis peculiaribus locorum atque haereditariis, aut referendis ad primum generationis tempus, vel gestationis creatur in congenita, ut eruere est in cretinis convallium alpium, ingenitoque hydrocephalo;

accidentalis autem producat ex varia causarum scaturigine, ut esset timor, aut terror, moeror, aliudque eius generis pathema: eadem dicamus de animi contentionibus nimio opere protractis, veneris abusu, ebrietatis excessibus nimis iteratis, tum et consueta habituali ingluvie; nihil enim est quod promptiorem facultatum sensitivarum, motricium, et intellectualium depressionem adducat, quam nimis frequentes seminis evacuationes, ac repetiti ictus, et concusiones hoc modo adlatae nerveo systemati, atque perrarum est, ut animi operationibus excellant probi comedones: eadem dicamus de ebrietati prae aduetudine serviliter obtemperantibus; obruuntur enim in iisdem paullatim sensus, et motus obruto encephalo ex plethora veluti non interrupta, neque demirandum est, quod illaqueatae concidant animi operationes, laborante apposito instrumento, atque tandem stupidi evadant, imbecilles, inutiles sibi-metipsis, et aliis, frustraneum terrae pondus facti, hominumque opprobrium, et vituperium.

Concludimus autem, fatuitatem, quemadmodum diximus de mania, omnem imputabilitatem expungere, ita ut homo, in quo deficiat tum ob nativam conditionem, tum acquisitam exercitium facultatum humani intellectus, vel evadat tumultuarium, ac inordinatum, veluti delinquens a legibus non decernatur, neque poena plectatur, quin imo ex legibus antiquis, et recentibus sit cautum, ut eximatur ex delinquentium numero. Æqua ratio tamen a perito est habenda imbecillitatis imperfectae, ubi in iudicium arces-

satur, quae certe est admittenda; eadem dicamus de fatuitate praesumpta; sunt enim qui veluti fatui haberi nequeant; at tales praesumantur, iisdemque regulis subiiciantur, quemadmodum sunt qui memoriam habent inordinatam, atque memoria defecti. Qui memoriam vero habent inordinatam atque difficilem, ut obliviosi, non sunt revera imbecilles; at aliquam legis indulgentiam promerentur. Memoria defecti non possunt esse imputabiles; ad iudicium enim, ut probe asserit clarissimus MARTINIUS, *comparatio idearum requiritur; ad ratiocinationem comparatio iudiciorum; quatenus autem ratiocinatio esse queat, ubi ideae praetervolant.*

CAPUT V.

Melancholia vel Monomania.

Melancholia pariter est genus alienationis valdopere proprium ad provocandam interdictionem, et eo vel magis, quod summa facilitate convertatur in furorem. Hic morbus vero melancholia dictus a JUNCKERO, SAUVAGESIO, LINNEO, VOGELIO, aliisque, delirium melancholicum ab HOFFMANNO consistit in laesione peculiari functionum intellectualium, et affectivarum, ita ut vigeat idea exclusiva, vel series particularis idearum cum data cupiditate dominante magis vel minus ad extremum gradum advecta, ac proinde error circa peculiare aliquod obiectum vel obiectorum seriem, ad quam quidem vel est tendentia violenta, vel aversatio. Adsociatur autem

vehemens, et profunda perseverantia cum inconstanti mobilitate relate ad id quod sit extraneum; melancholici itaque errant solummodo circa aliquod obiectum vel obiectorum seriem affinem, ut factis iam comprobat ARISTOTELES, atque cecinit HORATIUS hisce carminibus:

Fuit haud ignobilis argis,
 Qui se credebat miros audire tragedos
 In vacuo solus sessor plausorque theatro,
 Caetera qui vitae servaret munia recto
 More bonus sane vicinus, etc. etc.

Prostat porro profundus maeror in melancholicis, interruptus aliquando a vividis rapidissimis emotionibus effrenis gaudii. Viget autem diffidentia phantastica, animadvertente PINELIO, maxima irascibilitas, somnus est turbatus ab obiectis terroris, et a lugubris imaginationibus; affectiones animi sunt pares maximae violentiae, amor evehitur usque ad delirium, pietas ad fanatismum, ira usque ad furorem phreneticum, desiderium vindictae usque ad crudelitatem quam maximam, et barbaram; hinc est, ut describente primitus ARETEO, melancholici ad varias ideas absurdas distrahantur, ita ut alii venenum pertimescant, alii aversionis pleni contra hominum societatem, solitarii fiant, inserviantque omnigenis superstitionibus, et terroribus multiformibus concutiantur. Nihil mirum autem, si posita hac animi conditione fiat propensio ad inertiam, et vitam sedentariam, palleat facies, pulsus sit lentus, contractus, obscurus, laedatur digestio, et caetera

canalis alimentaris functio, secretiones, et excretiones aberrant, imminuatur nutritio, et corpus contabescat. Hisce positis manifesta redditur ratio, cur melancholia, monomania nuncupata a BROUSSAIS, DUBOIS, aliisque recentioribus, fuerit divisa in monomaniam suicidam, monomaniam ambitiosam, laetam, tristem, complexam, asthenicam, nostalgicam, hydrophobicam, erotomaniam, et ita porro, ita ut pronum sit concludere cum FODÉRÉ, diversas species delirii comprehensi in melancholia differre, prout variae sunt vitae conditiones, in quibus sunt positi diversi mortales, qui donantur temperamento melancholico, ex melancholia amorosa, usque ad melancholiam religiosam, et ad demonomaniam.

Trahuntur autem facile in melancholiam potius viri, quam faeminae, atque in aetate virili praeceteris aliis aetatibus, illi qui donantur temperamento melancholico, vel nativo, vel acquisito, constitutione sicca, excellenter nervosa, potissimum encephalica, atque vivida imaginatione, quique animi pathematibus, atque fortunae iniuriis fuere conflictati, aut terrore prehensi, ita ut primitus sanitatis facta fuerit iactura, et postea voluptatis moralis, praeeuntibus potissimum animi contentionibus, vel vita sedentaria succedente vitae exercitatissimae, ac speciatim antecedentibus voluptatibus, ut amore violento, venereis ludis heu! nimium protractis, inebriantium abusu, et narcoticorum, tum et suppressionibus consuetarum evacuationum. Igitur vel ex infantia praenunciatur haec praedispositio ad melancholiam

ex gravi incessu, atque modis ad exactam mensuram redactis, ex propensione potius ad seria studia, quam ad ludos, et solatia, ex aptitudine ad scientias imaginationis, vigente etiam tendentia ad meditationem, et solitudinem, in moribus rusticitate, atque in opinionibus perseverantia, atque pervicacia, excessu tum in vitio, tum in virtute, adacta faciliter virtute ad austeritatem, vitae contemptum, et stoicismum, quemadmodum exempla manifesta praebuere Tiberius, et Aloysius undecimus inter imperantes; PASCALIUS, TASSUS, ROUSSEAVIUS, GILBERT, ZIMMERMANN aliique inter scientiarum, et artium cultores, ut eruere est ex historicis monumentis.

CAPUT VI.

Hypochondriasis.

Melancholiae accedit hypochondriasis habito respectu ad alienationem mentalem, atque proinde analogo plane modo debet considerari ex medicinae legalis perito, ut lites dissolvat in foro civili et criminali. Hinc est ut ex FRANK IOSEPH fuerit nuncupata mania hypochondriaca, atque ex COELIO AURELIANO, vetustioribusque innumeris confusa cum melancholia, ex qua tamen distinguitur in eo, quod in hypochondriasi praecipuus character est diffidentia et timor, non circa quodcumque obiectum, vel obiectorum seriem, ut diximus de melancholia, sed circa res spectantes salutem, ita ut pertimescat hypochon-

driacus quaecumque agentia, etiamsi proprie, et generatim non referantur ad causas morbificas: sequitur alta tristitia, et concomitantur symptomata potissimum adfixa abdomini, et per consensum irradiata ad universum nerveum systema; fit itaque, ut ad intervalla varia ratione distendantur intestina, et ventriculus, pulset irregulariter aorta descendens, aut alia grandia abdominis vasa, nunc vigeant ciborum aversiones, alias vorax appetitus, difficili interim et laboriosa digestionem cum flatuum evolutione, ructibus, colicis vagis, ventre aliquando tardiori, alias existente diarrhaea: urina vero vel est copiosa, et limpida, vel alias difficulter excernitur; succedunt autem constrictiones spasmodicae ventriculi, et aesophagi, tum et pectoris, ut aliquot in casibus strangulari, et suffocari videatur aeger: cephalalgiae, tinnitus aurium, vertigines, anxietates, dolores vagi ad varias corporis partes, ex quibus omnibus pronum est, ut vivida aegrotantis imaginatio variis rationibus agitetur, ac consequatur angens maeror, quemadmodum graphice descriptum reliquere STAHL, SYDENHAM, CHEYNE, WHYTT, atque HOFFMANNUS observationibus innixi.

Hic morbus afficit praecipue temperamento phlegmatico insignitos, quorum fibra est mollis, laxa, digestionem sunt difficiles, et qui vitam sedentariam degunt, atque proinde litteratos, iurisperitos, tum et illos, qui ob propriam artem non solum debent vitae sedentariae inservire, sed materies impuras, et noxias pertractare, ut sutores, sartores, candelis

efformandis addicti, pictores, metallorum, ac praecipue plumbi, et ferri fossores, et fusores atque sic deinceps.

CAPUT VII.

Hysterismus.

Ab hypochondriasi considerata alienatione mentali, atque medicinae legalis scopo non valdopere distat hysterismus, qui fuit ad examen revocatus a FODÉRÉ, aliisque medicinae legalis scriptoribus. Hysterismus porro vel hysteria SAUVAGESII, LINNEI, VOGELII, CULLEN, SAGAR; affectio hysterica WILLIS, SYDENHAM, WHYTT; malum hysteriacum HOFFMANN, IUNKER, aliorumque, quantumvis benemulta symptomata offerrat communia cum hypochondriasi, fuit consideratus tamen veluti morbus distinctus ab ARETEO, FORESTO, MERCURIALI, aliisque vetustioribus, et veluti talis affabre descriptus a DUVERNOY, Parisiis anno 1801. Ob id vero fuit ita denominatus, quod designet morbum sedem figentem in utero. Accessus hysterici nunc subitoprehendunt, alias praenunciantur oscitationibus, pandiculationibus, vertigine, risu, vel fletu involuntario, urina limpida, rubore, et pallore faciei se se invicem alternantibus. Subsequuntur autem symptomata constituentia, quae sicut sunt varia, et indicant morbum esse magis vel minus intensum, consequitur ut tres gradus fuerint a nosologis nonnullis constituti. In primo gradu, in quo minor est intensitas morbi,

persentitur etiam sensus globi ab utero ascendentis versus stomachum, et oesophagum una cum faciei rubore, et suffusione, aut ex opposito pallore, quum morbus varias formas exhibeat. At abdominis tensio, et colli inflatio, difficultas respirationis est minor; ac desunt convulsiones, et spasmi magis terrefaciunt, tum et sensorii communis functiones minus aberrant; perstat enim conscientia. In secundo gradu magis distenditur abdomen, ac maiori spasma detinentur ventriculus, oesophagus, et respirationis muscoli, ut sensus suffocationis sit maior, pulsus vix sensibilis, frigore correptae appareant extremitates, praesto sint convulsiones, ac generatim feriatio actionum intellectualium. In tertio gradu denique eo praetervehitur symptomatum, et morbi intensitas, ut suspendatur omnino respiratio, ac circuitus sanguinis, calor animalis videatur ex integro sufflaminatus, vigente pallore, insensibilitate, ac morte apparenti, aliquando reali, rarissime tamen; hinc quum hi accessus possint per duos vel tres dies perstare, possunt locum concedere funestis erroribus ni praevideantur a iatroperito, videlicet ut inhumentur aegrotantes, quae morte tantum apparente detinebantur. Accessus hysterici frequenter iterati tractu temporis post se trahunt maniam, melancholiam, et fatuitatem iuxta temperamenta et constitutiones.

CAPUT VIII.

Rabies, Hydrophobia.

In benemultis casibus rabiei accessus assimulantur illis vesaniae, ut animadvertit MAHON, nunc melancholicae, et alias furiosae, existentibus tamen intervallis quietis, prae quibus rabiosus debeat reputari veluti par exercendis datis actibus civilibus. Hydrophobici inter mentem sanam, et aberrantem oscillant, affirmabat Cl. MARTINIUS, quumque morbus ingravescens saepe delirium, interim et furorem accerseat, hinc fit, ut hydrophobia et rabies debeant ad examen revocari ex medicinae legalis perito: diximus hydrophobiam etiam symptomatice aliarum affectionum, potissimum nervosarum; etenim ubi vigeat insuperabilis potuum aversatio, iam prostat mentis singularis aberratio conducens postea ad delirium vel furorem; at ubi rabies revera sit constituta, morbus videlicet contagiosus, spontaneus in animantibus, qui per morsum tum aliis animantibus tum homini communicetur, sicuti symptoma characteristicum praeter deglutationem difficilem, et horrorem liquidorum consistit in delirio cum mordendi effreni cupiditate; fit igitur ut mens non omnino compos sui sit reddita, quod multo magis palam fit ex eo quod rabidus vel rabiosus, quas voces promiscue sumimus cum ZACCHIA, etiamsi nonnulli auctores distinguant,prehendatur primitus atque ingruente morbo statu inquietudinis, tristitia, pusillanimitate, somno irrequieto,

desiderio solitudinis, anorexia, variisque aliis nervosis, tum et animi affectionibus; confirmatur dein ex laesionibus observatis in cerebro, et medulla spinali ex MARSHALL, GILMAN, MORGAGNI, ANDRY, HUFELAND, aliisque.

CAPUT IX.

Insuperabilis agendi necessitas.

Cum impotentia in qua sunt constituti saepe rabiosi resistendi impulsui, quem ipsimet agnoscunt ab aequa ratione improbatum, consentit insuperabilis agendi necessitas observanda in satyriasi, et nymphomania, quum hi morbi veluti tales sunt revera constituti, quemadmodum in casu ad exemplum in quo cantharides fuerint propinatae ab insciis vel malitiosis, versutis, et callidis, vel morbus ex consimili irritatione vel inflammatione fuerit evolutus; in hisce miserandis rerum adiunctis cum verba, tum actus evidenter ostendunt mentem sui nesciam, atque excessus durante eiusmodi conditione morbosa possunt perpetrari, ut loquamur cum FODÉRÉ, rem totidem observatis comprobante contrarii principiis moralis, societatisque legibus, quin individuus possit reputari veluti delinquens voluntarius.

Nullum etiam est dubium, conceptionem maximum influxum exerere in nerveum systema, et morales faeminae conditiones, adeo ut illa, quae primitus caractere aequabili, pacatissimo, et uniformi

donabatur, in iram maxime prona, et difficillimae conviventiae reddatur. Crimina quod spectat, BAUDELOQUE sermonem habet de muliere quae solum avide comedebat quod furaretur: de consimili propensione exemplum adducit DEVERGIE: LANGIUS exemplum affert de gravida, quae divexata feroci appetitu comedendi carnes proprii coniugis, ipsum obtruncat ut eidem satisfaciat, maximamque partem sale condit propriam satisfactionem diutius protractura. Analogum legere est penes RODERICUM A CASTRO. Haec tamen omnia sunt debitis restrictionibus considerata.

Ad exacte eruendam pariter moralitatem actuum humanorum, graduum voluntarii conditiones, atque imputabilitatem sunt ad examen etiam revocanda potissimum animi pathemata, ira scilicet, timor, metus, et terror, aliaque eius generis inopino modo agentia, vel tumultuario, ita ut eiusdem effectus declinari non possint, atque consequatur animi fuga, ut loquamur cum vetustioribus scriptoribus, quod manifestum est ex eo, quod repente perturbentur inde sensus, obscuretur ratio, trahatur voluntas ad actus, post quos vix remaneat memoria, ut est observatione, et experientia compertum. Analoga dicantur de necessitatibus naturalibus, ut est fames, et sitis, quae aliquando redduntur adeo imperiosae, cientque eiusmodi furiosum delirium, ut praefocentur ipsi naturales instinctus, atque proprii ipsimet partus devorentur, ut infelicissimae illae matres ostenderunt in Solymorum obsidione fame vehe-

menter divexatae, ac ob hanc causam abalienatae.

Aliter vero res se habet de necessitate agendi, quae ab adsuetudine dimanat, tum ex peculiari alio naturali instinctu, quemadmodum sunt casus qui afferuntur a FRANK, aliisque benemultis de iis, qui vel furarentur, vel aliud a moribus alienum gererent, ita ut mirabili candore quae admisissent fateantur; hisce namque pravis animi propensionibus debet tempestive congrua fraena iniicere opportuna institutio religioni adsociata, atque voluntatis iterati conatus, ut haec vitia corrigantur, atque pravae adsuetudinis effectus tollantur, aliis benemorigeratis adsuetudinibus inductis, et contrapondium inferentibus, ut fausta comprobant exempla innumera ex historia desumenda. Nihil mirum autem si in hisce etiam vitiosis rerum adiunctis lex appositae poenas infligat; sermo enim est de actibus, qui congrue praevideri poterant et debebant.

CAPUT X.

Apoplexia.

Remanent quaestiones de affectionibus comatosis, de somno, somnambulismo, surdo-mutis, ebriosis, et suicidis, ut pateat num stupidis, dementibus, vel furiosis sint aequiparandi, tum pro effectibus civilibus, tum criminalibus, et 1° quidem apoplexiam quod spectat, certissimum est hominem accessu apoplectico prehensum esse imparem cuicumque actui civili; quum etenim inter symptomata pro-

droma apoplexiae sint computandae vertigines, sopor plus vel minus profundus, atque sensuum aberrationes, et inter constitutiva sit sopor, feriatio sensuum, et motuum, manifestum est impossibile reddi quodcumque facultatum intellectualium exercitium, atque testamentum, vel quodcumque actum civile in accessu peractum veluti nullius effectus esse habendum, non congrua vigente corporis, et spiritus sanitate a lege iure merito requisita.

At aliter res se habet superato accessu, quo in casu decernendum est ex perito, qui nam effectus fuerint emansi in encephalo, et quaenam fuerit superstes aptitudo ad actus intellectuales, ac voluntarios exercendos; atque sicuti saepissime remanet per datum tempus memoriae debilitas vel amissio, mentisque imbecillitas, ita ut extra se positos dixerit ZACCHIAS, distinguenda primitus est apoplexia cum PINELIO in debilem, et fortem, vehementissimam, vehementem, et minus vehementem ad congruum praesagium instituendum, atque postea omnes aegrotantis actus, et operationes sunt ad sedulum examen revocandae, ut pateat de libertate vel perfecta, vel imperfecta restituta morali oeconomiae, nec ne, ad congruum iudicium proferendum. Analoga dicantur de caro, comate, et lethargo, quae affectiones eodem numero poterunt haberi, atque collocari eodem in prospectu ex medicinae legalis cultore.

CAPUT XI.

Epilepsia, Catalepsis, Extasis.

Quod pertinet autem ad epilepsiam, nullum dubium iterum, vigente accessu epilepticos mentis non esse compotes; sicuti enim quum morbus non adeo celeriter adgreditur, computantibus nosologis praecedunt vertigines, sopor, aliaque symptomata nervosa denotantia encephalum affectum, atque quum est constitutus prosternitur aeger, abolentur facultates intellectuales, fiuntque seriationes sensuum, atque contractiones involuntariae musculorum cervicis potissimum, pectoris, et abdominis, certissimum est voluntatem non esse a mentis intelligentia directam, et determinatam; at quaestio viget num etiam extra accessum, actus debeant velut non voluntarii existimari. Qua in re animadvertere praestat generatim accessus impressionem temporariam, et momentaneam relinquere supra facultates intellectuales, ut dilapso eo intervallo, non modo sui compotes reddantur epileptici, sed saepenumero maiorem perspicientiam praeseferant, ut observata de Caesare, aliisque innumeris sat superque evincunt; at sicuti, animadvertente MAHONIO, epileptici insultus tractu temporis minus spatium relinquunt, et intensitate augescunt, hinc fit, ut talis dispositio in encephalo ingeneretur, ut susdeque concutiat ratio. Quapropter dictis, et actibus erit attendendum, ut congruum de hac re proferatur iudicium.

Consimilia stabiliantur de catalepsi, et extasi, in

quarum singula prosteret, iterum describentibus nosologis feriatio sensus, et motus, suspensio visus, et auditus, sicuti et facultatum intellectualium, vel cum cerea artuum flexibilitate, atque mira et characteristicis ad quosvis situs suscipiendos, ac retinendos aptitudine, ut videre est in catalepticiis; vel inflexibilitate, ut in extaticis: sicuti porro duratio est indeterminata, atque post accessum inordinata est memoria, ac valdopere debilitata, tum et ad caeteras alias mentis aberrationes trahunt hi morbi, melancholiam nimirum, maniam, fatuitatem, et ita porro; hinc est ut varimode male sana sit mens, et impar actibus civilibus edendis, tum et patrandis delictis.

CAPUT XII.

Somnia, Somnambulismus.

Ad somnum, quod attinet, nulla est quaestio medico-legalis de somno perfecto; etenim in eodem nullae sunt ideae, ac proinde nulli actus, nulla de imputabilitate quaestio; eadem vero potius occurrat de somniis, et quod ad nos de somnambulismo. Varia porro est sententia scriptorum medicinae legalis circa hanc propositam quaestionem; FODÉRE namque animadvertit non esse penitus excusabilem, qui pravam actionem patrauerit prae somnambulismo, quum ex observatis innumeris constet individuum executum fuisse actus imaginatos prae vigilia. Revera, ut elegantissime scripsit toties lau-

datum MARTINIUS in physiologia de somno (1): « quae
 « vehementius perculere, quae mentis attentionem
 « excitarunt prae vigilia, solent per somnum revo-
 « cari, miles generosus arma, tubas, phalanges,
 « proelia, victorias somnians revolvit: sylvas, feras,
 « catulos venator; leges iurisconsultus, ac morbos
 « medicus animo reputant: honores fingit ambitio-
 « sus, aeratam arcam recogitat avarus, et amans,
 « in ea quam deperit, totus est. Hinc est ut pa-
 « riter cecinerit poëta:

Sogna il pescator la rete e l'amo.

Analogi sunt praecipui characteres somnambulismi delineati a nosologis; somnambulismus enim SAUVAGESII, noctambulatio aliorum, oneirodynia activa CULLENI constituitur ab excitatione vividae imaginationis, concurrente iudicio, qua non solum somnia obversentur, sed muscoli pareant voluntatis nutibus, e proprio lectulo egrediatur aeger, et suscipiat generatim motus erga quos adsuetudinem contraxit, loquatur, deambulet, et actionibus, tum et muneribus fungatur, quae in more habet prae vigilia, dum interim aliqui sonos percipiunt, sensu tactus gaudent, et saepe oculis apertis adinveniuntur.

At contra contendit MAHON (2) posse haberi somnum veluti speciem dementiae naturalis, atque proinde somnambulismum veluti speciem dementiae morbosae; hinc est, ut concludat hominem somnam-

(1) Pag. 261, 2 edit.

(2) Tom. 1, pag. 313.

bulismo laborantem nullo modo frui facultate volendi, ita ut actus, quibus se dedit, debeant considerari veluti provenientes ab ente mere passivo.

Quantumvis tamen FODÉRÉ criminetur MAHONIUM, asserendo ipsum *processisse leviter nimis* (1), ubi sedulo consulantur, videntur potius consentientes quam discrepantes; primus enim fatetur excipiendos fore casus, in quibus somnambulismus: « Offerat morbum
« realem, tuncque esse excusabilem somnambulium
« ex patratu delictis, dummodo non fuerit conscius
« morbi, cui erat obnoxius, atque proprium caracte-
« rem impetuosum, et periculi plenum callens,
« omnes cautiones adhibuerit ad praeventendos
« prae effectus; MAHON vero prudenter rimatur
« somnambulium non esse constanter, atque saltem
« omnino excusatione dignum excessum, quibus in-
« servierit, potissimum ubi non solum agnoverit
« infirmitatem cui erat obnoxius, sed etiam pro-
« prium characterem periculosum, atque oppor-
« tunas non adhibuerit cautiones ad praeventendos
« effectus ».

BARZELOTTIUS autem definito somnambulismo *delirio nostrae imaginationis* tempore somni (2), vult nullatenus esse imputabile delictum patratum a somnambulo, eo quod sit operatio omnino involuntaria, quod comprobatur ex admiratione, atque horrore, quo rapiuntur somnambuli, ubi e somno discutiantur flagrante delicto, ut asserunt, nullamque prae-

(1) Traduzione italiana dal Miglietta, tom. 1, pag. 294.

(2) Vol. 1, pag. 196.

gressorum memoriam asservent, tum et ex eo, quod perpauci vere sint casus, in quibus somnambulus exequatur actus, quibus fuerit assuetus.

At erroneum esse illud extremum, quod tandem adducit auctor, evincitur facile ex ANTONIO MAT-
TÆO (1), exemplo allato de individuo, qui acri ini-
micitia percitus, e lecto surgens in sequanam ir-
rupit, eoque flumine superato inimicum cultro feriit,
atque interfecit, tum et casus allatus a suave de phar-
maciae addicto, qui in officinam descendens atque
zotecam characteres botanicos distingueret, opera-
tiones pharmaceuticas, et chemicas exequeretur,
nummos dinumeraret ad instar vigilantis (2), atque
innumera eius generis exempla possent afferri; men-
tionemque promeretur iuvenis Dominicanus, de quo
descriptionem dedit PINO eiusdem ordinis anno 1780,
ita ut concludere prudentius sit cum clarissimis prof.
CARMIGNANI, et toties laudato MARTINIO, non actus
imputari, sed voluntatem, quæ præcesserit, atque
tunc esse aliqua ratione imputabilem somnambulium,
quum eum statum, in quo involuntarios actus edit
prævertere poterat et non prævertit.

Cum iis, quæ diximus, de somnambulismo con-
nectuntur illa, quæ de transitu a somno ad vi-
giliam fuere allata ex PUCCINOTIO (3), ita ut quod
spectat usum sensuum et conscientiam possit homo

(1) Comment. de crim., cap. 2.

(2) Relazione di un nuovo e maraviglioso sonnambolo. Milano, presso Giuseppe Marelli.

(3) Vol. 8, pag. 238 et seq.

attingere datum punctum intermedium confusionis, incertitudinis, et perturbationis facultatum intellectualium, ut non sit responsabilis coram lege de delicto in quod tunc temporis impegit, ut comprobatum fuit ex homicidio patrato, ex quodam Bernardo Schidmaizig supra propriam praedilectam coniugem, dum e somno inciperet expergefieri, ita ut eam ferro obtruncaverit, subsequente postea desperatione, ut legere est apud HOFFBAUER (1); hinc est ut medicus legalis debeat in hoc casu ad examen revocare characterem individui suspecti, utilitatem quam potuerit sortiri ex actione, cuius fuerit auctor, caeteraque alia antecedentia, ad tutum quoad fieri potest de hac adeo obscura quaestione proferendum iudicium.

CAPUT XIII.

Ebrietas.

Analoga fortiori iure animo reputentur de ebriosis, de adsuetis videlicet ebrietati; quantumvis enim ebrietas a SAUVAGESIO fuerit nuncupata apoplexia temulenta, et coma soporiferum, atque ita rationem perturbet, ut nunc delirium post se trahat, lethargum, et vertiginem, alias in furiosos convertantur ii qui vino vel liquoribus litarunt, ut corpus humanum veluti ab obiectis exterioribus abstractum reddatur; debet tamen distingui ebrietas in volun-

(1) Cap. 3, art. 1.

tariam et involuntariam; ita ut sit voluntaria, atque proinde imputabiles actus eadem sustentati in casibus, in quibus ex adsuetudine contrahatur id societati exosum vitium, vel eo proposito, ut potior vis ingeneretur, et animus ad actionem criminosam parandam, aut faciles delictis ebriosi, sui que conscii, huic causae verumtamen se se dedere voluerunt. Involuntaria e contra erit habenda ebrietas, quae praevideri, atque declinari non potuerit, quemadmodum foret illa quae accidentaliter moveretur ab idiosyncrasia, corpore ex longo itinere, consimilibusque causis excandescente, vino adulterato, vel ubi fuerint admixtae substantiae temulentiam excitantes, ut forent substantiae narcoticae, et inebriantes, nicotiana tabacus ad exemplum, stramonium, opium, et sic deinceps. Quocirca medicus forensis ad analysim revocans, ubi opportunum duxerit vinum, vel aliam consimilem potionem, tutissimum proferet de involuntaria ebrietate, vel non, tum et de imputabilitate iudicium (1).

CAPUT XIV.

Surdo-muti.

Hisce positis se se offert quaestio de surdo-mutis, nimirum num debeant in foro civili, et criminali veluti stupidi, et dementes reputari. Praemonemus vero hic loci nos intelligere surdos et mutos a nativitate, et surdos a nativitate esse necessario mutos.

(1) Cons. Cod. poenal. nostrat., lit. 10, art. 608.

Quapropter animadvertimus hos individuos infelicissimos subtractos a voluptatibus continenter renovatis, et instauratis, quae oriuntur a commercio nostrorum sensuum cum obiectis exterioribus, quibus demirandum spectaculum universi redditur alto silentio consepultum, a Romanis fuisse primitus stupidis, et dementibus, vel saltem impuberibus equiparatos, excepto casu in quo scribendo pares fuissent, et percipiendis sonis capitis vertici applicitis, nimirum surdi et muti imperfecti, ut eruere est ex codice IUSTINIANI (1), atque ZACCHIAM, quantumvis fassus fuerit praesto esse surdos et mutos magis vel minus intelligentes, secutum tamen sententiam iurisperitorum sui aevi, qui ius romanum consecabantur, eos declarasse impares actibus civilibus, non posse videlicet testimonium exercere, testari, ingredi in religionem, matrimoniumque contrahere, ob id quod callere nequeant finem moralem coniugii (2). Ex omnibus hisce deducendum pariter foret nullam ipsis esse decernendam imputabilitatem, et ubi consulamus nimis frequentem eorum observationem, et experientiam, concludere fas esset intellectum nonnullorum esse eius modi, ut possint cretinis, idiotis, atque dementibus equiparari.

At obstant contraria observata, ex quibus obvium redditur, in benemultis adinveniri adeo expectatum, ut vigeat compensatio iniuriae illatae ex *organisatione* sensuum deficientium. Eadem dicamus de animi

(1) Lib. 6, tit. 22.

(1) Quaest. med. legal., lib. 2, tit. 1, quaest. 8.

affectibus, ut saepe in surdo-mutis cupiditatum faces multo magis appareant accensae, quam in aliis. Ubi confugiamus denique ad mirabiles successus habitos a recentioribus EPEO, HAUYO, SICARDIO, et penes nos ligure ASSAROTTO, qui societatis praesentis, et futurae erunt benemerentissimi, et merito ad immortalitatem translati, concludere poterimus per disciplinam posse erudiri, atque congruam institutionem capessere, ut datis civilibus iuribus possint frui, ut liquet ex Codice Civili nostrate (1), atque exceptis surdo-mutis imbecillibus, caeteros alios invita surditate, et mutitate, non destitui talibus vestigiis in intellectu, et corde inditis, atque eiusmodi compensatione aliorum sensuum, ut possint intelligere relationes sociales, moveri ex adspectu iusti, et iniusti, boni vel mali, atque reddi imputabiles regulis moralis, ut monet CARMIGNANI, non vero oculis legislationis; quum namque surdo-mutus sit orbatus auditu, et loquelaе beneficio, ut non possit devenire ad cognitionem legis civitatis, fit ideo ut non possit reputari veluti transgressor legis ab ipso numquam cognitae (2).

Consequitur a praeiactis, ut in foro criminali a iudice sint appositae rationes habendae ad gradum cognitionis intellectus, et correspondentis voluntatis, qui sit commensurandus ex singulis surdo-muti actionibus, ut non fallax de poena infligenda inferatur iudicium, atque pateat, ut concludamus cum Fo-

(1) Art. 755, pag. 209.

(2) Vid. PUCCINOTTI, vol. 8, pag. 257.

DÉRÉ (1): *num reus magis sit commiserandus quam iuxta omnimodum legum rigorem puniendus.*

Huic sententiae arridet proportio poenarum stabilita ex Codice nostrati (2).

CAPUT XV.

*Delirantes, Syncoptici, Moribundi,
Caelo tacti, et Congelati.*

Ad definiendum statum mentis, et corporis dubium, ut loquuntur medicinae legalis scriptores, superest ut coronidis loco ad examen brevissime revocemus delirium, magnetismum animale, syncopticos, moribundos, caelo tactos, et congelatos, atque tandem quaestio agitetur de suicidio, ut manifestae redantur omnes mentis aberrationes.

Quod delirium porro respicit, sive ipsum sit symptoma encephalitidis, sive febris nervosae, vel aliorum morborum febrilium, caeterarumque morbosarum conditionum, in propatulo est aberrare idearum series, iudicia, iudiciorumque copulationes, nimirum ratiocinationem, imaginationem, memoriam, et ita porro, ita ut, perpetuo mentis laesionibus stipetur, tum ubi delirium cum furore se prodat, vel sit placidum, et sub forma vaniloquii. Syncopticus autem mortuo similis apparet. Ubi syncopes sit perfecta, nullo sensu donatur, ratione nulla, nullius generis conscientia; nulla igitur potest esse

(1) Tom. 1, pag. 278.

(2) Codice Penale, tit. 2, art. 91, 98.

imputabilitas: aliter res se habet de syncope imperfecta, vel lypothimia, quibus in casibus attendenda sunt verba, attendendi sunt actus, ut rectum proferatur iudicium. Ad moribundos, quod attinet, affirmari potest existere morbos, in quibus flamma proximius extinguenda vividior explendescat, vel saltem spiritus praesentia sustineatur usque ad fatale temporis momentum, quo animae a corpore fiat separatio, ut exempla habemus in phthisi pulmonali, scorbuto, aliisque morbis cronicis benemultis. At generatim intervallum inter mentis debilitatem, vel omnimodam destructionem, et mortem varium veluti est in variis morborum conditionibus, et individuis, ita ut ex actibus ipsiusmet moribundi sit diiudicandum, num superstes fuerit mentis praesentia, an ex opposito absentia, ut resistere nequiverit circumventoribus, aut impulsui proprii delirii, ut concinne loquitur toties laudatus MAHONUS. Caelo tacti, vel fulmine perculsi, tum et qui ex acerrimo frigore manent congelati, vel sideratiprehenduntur aliquando eiusmodi generalibus, potissimum vero encephalicis nervosis symptomatibus, ut soporosi, obliviosi remaneant, vel imbecilles sint aut delirantes post fulminis ictum, vel post acerrimam frigoris actionem; hinc est ut iterum ex dictis et actibus debeat constare num caelo tacti, et congelati sint sui compotes nec ne.

CAPUT XVI.

Magnetismus animalis.

De magnetismo animali mira fuere praedicata ex MESSMER, atque sectatore ELSON, anno 1773, et sequentibus, non solum ad morbos curandos, sed ad portenta alia peculiariter edenda, ita ut ex fluido magnetico excito quadam methodo, qua *magnetizator* suas manus admoveat *magnetizando*, in primo gradu simplex corporis excitatio oriatur; in secundo, somnus, vel somnambulismus magneticus; in tertio demum extasis, quae dum fiunt, aegrotantes per singularem fluidi magnetici ad centrum epigastri- cum confluxum, ex hac praesertim regione audiant, olfaciant, sapores percipiant, ac loquantur, propriumque statum, nec non alienum revelent, hocque modo homo naturam propemodum mutet, mortale iam non sentiat, sublimia contempletur, conscius eorum, quae in dissitis locis geruntur, et futura interdum praesagiat.

Ex quibus brevissime expositis patet multa esse ad aniles fabula revocanda, potissimum, ex eo, quod ad felicem experimenti successum oporteat, ut candidatus cum administro mysticum foedus habeat, perfectam harmoniam, et plenam in magnetismo fidem, atque historiam magnetismi animalis pertinere ad empirismum, et taumaturgiam medicam, ubi loqui fas sit cum SPRENGELIO (1); tum et mira,

(1) Storia prammatica della medicina, vol. 10, pag. 495.

quae fuere ad sidera adlata de eodem ab imaginatione esse, ubi sanctionem consecremur academiae scientiarum Parisiensis, et medicae facultatis, anno 1784 (1).

At sicuti subsequentibus temporibus multae experientiae fuere peractae a compluribus auctoribus, quarum benemultae publicam fidem videntur benemeritae ad evincendam peculiarem vim fluidi magnetici supra humanum corpus iam divinatum a summo NEWTONO, inter quas non sunt praetereundae iteratae a LA-FONTAINE (2) ad excitandum somnum, somnambulismum magneticum, extasim, et quod utilius foret insensilitatem, remanet igitur, ut momentosam adeo litem, ulterioribus temporum evolutionibus per experimenta probatissima dirimendam committamus.

CAPUT XVII.

Suicidium.

Ad datum complementum quaestionum circa aberrationes mentales remanet, ut decernamus, num suicidium sit dementiae argumentum necne, ac proinde imputabile vel non? Qua de re animadvertimus vetustioribus temporibus suicidium fuisse reputatum veluti non criminisum; etenim vel revocabatur ad

(1) Rapport des Commissaires nommés par le Roi pour faire l'examen du magnétisme animal.

(2) L'art de magnetiser, ou le magnetisme animal sous le point de vue théorique, pratique et thérapeutique, 1847.

insanias, vel excusabatur ob id, quod ius competere cuicumque individuo vitam in mortem commutandi; hinc est ut SENECAE haec fuerit sententia aientis: *Vos quaeritis argumenta eius insaniae; ipse autem voluit se occidere; an aliquid est hoc evidenti-
tius?* (1): PLINIUS autem asserebat imperfectae vero in homine naturae praecipua solatia, ne Deum quidem posse omnia; namque, nec sibi potest mortem consciscere si velit, quod homini dedit optimum in tantis vitae poenis; nihilmirum autem si fuerit frequentissimum, referente TACITO regnantibus Tiberio, Nerone, Claudio, et Caligula; nimisque frequenter etiam occurrat nostris temporibus, speciatim vero apud datos populos, quemadmodum penes Anglos.

In censu vero aberrationum mentalium debere suicidii delirium comprehendere, affirmant bene multi medicinae legalis scriptores, ut scripsit REGNAULT: « La plupart des médecins ont considéré le suicide
« comme une variété de la folie; à leurs yeux ce
« n'est pas un acte de liberté, c'est un acte de né-
« cessité » (2): in hoc censu fuit CARMINATUS qui suicidium a lenta vel latente encephalitide semper pendere est opinatus, tum est potissimum FODÉRÉ, qui concludebat cum MONTESQUIEU (3): *Il suicidio; comunque si riguardi, è sempre un atto di follia.*

At quantumvis nos maxime moveat tantorum viro-

(1) Seneca, de Constant., lib. 5..

(2) Du degré de compétence des médecins dans les questions judiciaires relatives aux aliénations mentales, Paris 1830.

(3) Pag. 319.

rum auctoritas, ubi omnia adiuncta consideremus, non poterit patere constanter insania; etenim instinctus vitae in ipsismet vesanis non deletur, ut scite observat toties laudatus MARTINIUS, atque ubi ad examen revocentur causae antecedentes suicidium, tum et omnia peculiaria adiuncta, inferre fas erit frequenter suicidium esse criminis, exceptis casibus in quibus fuerit haereditarium, atque praecesserit morbosa conditio, ut innumera eius generis exempla observare est penes auctores; quum enim affabre ad id opus animadvertente IOSEPHO FRANK (1), suicidium neque apud omnes gentes, neque in omnibus civium classibus occurrat, sed obveniat potissimum inter homines irregulariter viventes, praecepta religionis, et moralis flocci pendentes, et impulsui destructionis sui ipsius primitus cedentes, et dein ad destruendum aliquatenus eius horrorem sensim sine sensu assuefacientes, quumque vitia in cadaveribus post autochiriam reperta fortuito existere possint, et adinveniantur etiam in cadaveribus morte naturali peremtis; quum praecedant violentae animi cupiditates, ut fatetur ipsemet FODÉRÉ; quum suicida ad calculum exigat, ut observat ORFILA (2) gravitatem circumstantiarum, quibus premitur, et producta dimanantia ex actione, quam meditatur, omnibus hisce consideratis manifestum erit, haud infrequens esse, ut suicida proprium statum intelligat, ut velit,

(1) Prax. med. univ., vol. 9, part. 2, pag. 275, edit. 2.

(2) Leçons de méd. légale, tom. 1, pag. 443.

atque proinde apposito voluntario non destituatur; tum et frequentius reddi posse suicidium, ut loquamur cum nuper laudato FODÉRE (1): « Se non
« si rettifica la morale pubblica giungendo mercè
« la saggezza delle istituzioni a ristabilire le opinioni felici, che danno un prezzo alla vita, che
« ci fanno esistere al di là della tomba, ecc. » (2).

Haec erant generatim decernenda relate ad suicidium, quod spectat moralem imputabilitatem; at sicuti ex allatis vel symptoma potest esse alicuius encephalicae affectionis, vel ad vesanias spectare, hinc est ut coram lege generatim sit favendum reo, ut aequum sit praesentem casum ad eos perpaucos perducere, in quibus vigeat mentis aberratio.

(1) Op. citat., pag. 310.

(2) Vid. Cod. Poenal. nostrat., tit. 10, § 585.

LIBER II.

DE MORBIS SIMULATIS ET DISSIMULATIS
TUM ET IMPUTATIS.*Generalia.*

Simulare est fingere existens quod revera non existat; contrarium se habet in dissimulatione: imputatio est actus quo attribuuntur morbi individuís iisdem reípsa non affectis. Haud infrequens porro est, ut morbi simulentur; metus enim, pudor, atque avaritia, ut loquamur cum MAHON (1), sunt causae impellentes saepe malitiosos homines ad fingendum. Ignavus civis quo duros effugiat mortis labores varium morbosum impedimentum fingit: varias aegritudines simulant criminosi, ut legum severitatem frustrentur, atque declinent poenas merito infligendas pro delictis: insanos se fingunt alii, ut se se subtrahant e publicis officiis: egenus quo commiserationem moveat morbos fingit et ipse; fuit et ipsa conniventia, atque assentatio, quae aliquando induxit ad pravam aemulationem, ut referunt historici de iis, qui amaurosím aemularentur, ut DIONYSIO arride.

(1) Tom. 1, pag. 324.

rent, quique fistulam ut Ludovico XIV placerent; hinc est ut fraudes delegere ac fallacia ad medicinam legalem pertineat. Simulatio autem est facilior dissimulatione; affectare namque facilius est, quam occultare. Antequam vero ad singulas expendendas simulationes descendamus, opportunum erit generalia praecepta tradidisse proposita ex ZACHIA (1), atque reiterata et ante oculos posita ex FODÉRÉ, MAHON, aliisque.

Et 1. Quidem sedulum ad examen revocet peritus qui fuerint mores, quae animi cupiditates, quae ad simulandum incitamenta; si namque nulla simulationis fuerit causa, si agatur de honesto, minus aequa vigeat fraudis subdubitatio; absonum enim est recogitare nulla spe, metu nullo ductum, nulloque peculiari stimulo, et utilitate percitum simulare velle. Contrarium vero est dicendum si a simulato morbo aliquid utilitatis existat, vel alia quaevis recondatur malitia, aut si immineant subeundae poenae.

2. Comparisonem instituat inter morbum et causas, quae ipsi progignendo pares censeantur; si consentiant, aequa subest de simulatione suspicio. Causae vero sunt comprehendendae tum occasionales, tum praedisponentes: ad illas spectant aër, climata, alimenta, poculenta, animi pathemata, opificia, et ita porro: ad alias sexus, aetas, temperamentum, idiosyncrasia, eiusque generis alia.

(1) Quaest. medic. legal., lib. 3, tit. 2, quaest. 2, pag. 226.

3. Attendat facilitati qua obtemperat ille, quem morbum simulare dubitat peritus, utrum scilicet artis auxilia lubenti animo ferat, an contra invito, quin imo eadem respuat. Qui enim morbo reali laborat, censendus est omnia, quae sanitatem restituere valent aequo animo toleraturum; binae tamen ibi sunt necessarie cautiones; sunt enim qui vere aegrotent, et remediorum nihilominus impatientes redantur; sunt ex opposito versuti non pauci, qui medicamenta moleste efflagitant, ut dolo fidem adaugeant; at vix ex eorum conspectu se prodiit medicus, iam summo delibant labio, devoraturi si grata, proiecturi si iniucunda. Quin imo non raro qui simulant duriora ferunt auxilia, acerbioresque cruciatus firmissima animi constantia perpetiuntur; idcirco in primo casu peritus debet aequam rationem habere sensilitatis, et idiosyncrasiae individui: in altero curare opportunum erit, ut qui remedia postulat ipso praesente ingerat, quo omnis fraus corruat.

4. Severum ad examen perducatur symptomata, ut pateat num consentiant cum morbo, de quo est quaestio; ni consentiant aequum fraudis erit dubium; facile etiam medico est hosce simulatos ignorantes in contradictionem trahere symptomata incusantes non convenientia cum morbo; maxima vero est adhibenda diligentia: symptomata non sunt a medico percensenda, sed singillatim sunt ab aegro connumeranda, atque si lubet de adversis sciscitandus: fraudulentus se facile revelabit; id criterium tamen

erit cum caeteris comparandum, ne per se ac seorsim sumtum non sufficiat fraudi detegundae; sunt enim qui vere laborent, nec tamen verbis propriam significare valeant affectionem; sunt contra frequenter scelesti versuti adeo, ut nonnisi morbos quorum symptomata norunt, simulent, aptissimeque ideo describant.

5. Decernat tandem peritus, utrum morbus eo quo debet ordine procedat, atque consueta periodo, et exitu donetur; neque enim eo usque pervenisse existimanda calliditas, ut morbus in toto suo decursu simulari facile possit; at quum generalim simulentur morbi, qui proteiformes ludunt scenas, hinc est ut id criterium iterum per se, ac seorsim sumtum non sufficiat, sed omnia sint cumulanda, graviter consulenda, atque invicem comparanda; numquam vero sint omittenda adiuncta, ut pateat an aliqua praesto sit causa, quae reum ad simulandum illexerit, atque compulerit. Hisce generalibus praeceptis traditis, antequam ad singulorum morborum fraudes vestigandas descendamus, praemonuisse opportunum erit, distinctam fuisse simulationem in apertam, et latentem. Aperta est simulatio quum fingitur morbus nullatenus existens; latens contra, quum morbus praesens vel amplificatur, vel imminuitur, atque medici erit officium utramque fraudem detegere.

CAPUT I.

Insania simulata.

Nullus ferme existit morbus, ait ZACCHIAS, qui facilius possit simulari, quam insania; hinc est ut complures homines antiquitatis merito celebrati, vel ob morum sanctitatem, vel ob acutiem ingenii, tum et peculiarem versutiem, se se insanos finxerint, quemadmodum inter ipsos fuere David rex, acutissimus Ulysses, Solon sapientissimus legumlator, et Iunius Brutus. Nomen porro insaniae hic latissimo sensu usurpantes, comprehendimus quamcumque mentis aberrationem, maniam videlicet, quae est insania universalis generatim stipata furore, melancholiam variam, vel insaniam partialem, amentiam, vel fatuitatem, sive mentis iudicantis imbecillitatem, quae mentis aberrationes adducuntur ex sui generis vehementissimis causis, stipantur datis symptomatibus prodromis, et constitutivis iam alias notatis; haec omnia itaque erunt consulenda ad simulationem detegendam. Addendo generatim ad id, ut tutius criterium cumulative reddatur, opportunum esse, ut animi affectus, spes nimirum, laetitia, ira, atque terror excitentur; si enim individuus sensibilem non se se obiiicit stimulis horum animi affectuum, ad instar illius qui plena ratione utatur, planum erit eundem simulatione culpae. Tali consilio minas proferat peritus, grandia polliceatur, faustos, tristesve moveat nuncios, contumelias dictis effundat, demissa tamen voce, quod erit opprime

cavendum; maniacy enim, et ipsimet fatui ab ob-
iurgationibus pavent, ut observare est in manico-
miis; maniacy namque saepe furiis agitati altis ex-
surdant clamoribus, vixque accedit rigidus custos,
et ipsi quieti iam silent. Hac ingeniosa pathema-
tum excitatione fuit detecta fraus Ulyssis, qui ut
a gravibus se eximeret militiae laboribus insaniam
finxit, agros inepte findens aratro, et sal undequa-
que disperdens: fraudem detexit Palamedes filium in
sulco obiiciens. Accedit pater, nec resistere iam po-
test ac cedit victus. ZACCHIAS adducit factum cuius-
dam peritissimi medici suorum temporum, qui ver-
berandum iussit individuum se velut insanum asse-
rentem, hocque pacto etiam revelatus est dolus, ut
contigit pariter FODÉRÉ, qui ferrum candens iussit
imponendum inter scapulas puellae 25 annos natae,
atque detentae in carceribus Carouges ad Allobroges.

CAPUT II.

Syncope simulata.

Quo nam autem in nonnullis adiunctis perdu-
citur malitia, ut simulentur morbi, qui cum animi
defectu iunguntur, et feriatiōe sensuum, et mo-
tuum, ut essent lipothymiae, et syncope ipsa, apo-
plexia, epilepsia, extasis, hysteria, alique eius
generis! Ut simulatio detegatur symptomata, quae
morbum praesentem revelare valent sunt accurate
pendenda, ne praeceptis de hac re feratur iudicium.
Syncofes porro, describente PINELIO, consistit in

imminutione, vel suspensione motuum cordis et arteriarum, quam sequitur respirationis feriatio, et dein sensuum, actionum intellectualium, vocis, locomotionis, caeterarumque functionum: hanc saepe praecedit anxietas ad regionem cordis, hancque comitantur pulsus parvus, obscurus, pallor faciei, frigus extremitatum, vertigines, tinnitus aurium, maximaque virium imbecillitas; haec autem eius generis sunt, ut videantur nullo modo posse simulari; at complura exempla, quae a CHEYNE accepimus, comprobant eos non defuisse, qui ad libitum vitales nonnullos motus interceperint, cordis scilicet, et arteriarum, tum et marmoreum frigus arte excitaverint, atque notissimum est quemdam inter Britannos pro arbitrio cordis sufflaminare motum potuisse, quo quidem artificio multas cumlaverit opes; at frustra; intercepti enim spiritus haud amplius rediere voluntatis imperio (1); analogum exemplum legere est apud IGNATIUM MONTI (2). At praeterquamquod huius generis exempla sunt omnino rarissima, expedit animadvertere difficile esse eum pulsum silentium arte provocare, quod cum eo consentiat, quale est adnotare in syncope. Quapropter non in uno carpo explorandus est pulsus, sed et in aliis partibus, et ad cordis regionem potissimum, neque a suspicione quiescendum, nisi quando cum pulsus silentio caetera convenient, pallor speciatim cadavericus, et frigus; atque tandem vix suspicioni

(1) HALL., Method. stud. medic., tom. 1.

(2) Dettati medici, vol. 1, pag. 30, 36.

supererit locus, ubi ingratis adhibitis irritamentis, quemadmodum sunt vesicatoria, moxa, atque similia nullus, vel minimus motus fuerit excitus.

CAPUT III.

Apoplexia simulata.

Simulatu difficilior erit apoplexia; quum enim in hoc morbo praeter feriatiorem sensuum, et motuum, atque altum soporem iam alias notatum, advertentibus BOERRHAAVIO, SAUVAGESIO, VOGELIO, WEPFERO, CULLENO, aliisque, respiratio sit tardior, difficilior, stertens, perstante interim pulsu pleniore absque febre, quumque generatim praesto sit membri alicuius resolutio cum lingua ad id latus inclinata, et ore retracto ad partem oppositam, haec omnia aegre poterunt simulari etiam a versuto: neque diutius poterit fingi sensuum feriatio; validis proinde adhibitis irritamentis, iisque protractis, illam molestiam demonstrabit simulans, quam non experitur vera apoplexia aegrotans; atque ubi non suffecerint acria irritamenta, et insensibilem se praebuerit iisdem simulator, erchina praescribe, non poterit ipse remediorum actionem frustrari, atque dolum fatebitur, ne vehementioribus ac durioribus subiiciatur tentamentis.

CAPUT IV.

Paralysis simulata.

Simulationi facilius se se accommodat paralysis; verumtamen facilius etiam detegitur; adnotantibus enim BOERRHAAVIO, SAUVAGESIO, LINNAEO, VOGELIO, CULLENO, aliisque nosologis, pars resoluta generatim est omnino relaxata; pulsus dein in parte paralytica est mollis, tardus, exilis, atque cutis eiusdem mirum in modum arescit, dum ipsa, tum et pars integra morbo affecta, eodem veterascente fit laxa magis magisque non solum, sed mollis, flaccida, attactu frigida, et aedematosa; ex omnibus itaque hisce signis et characteribus quibus stipatur pars resoluta, iudicium redditur de simulatione haud difficile.

CAPUT V.

Epilepsia simulata.

At inter morbos, qui cum aberratione sensuum et motuum, et animi defectu consociantur, frequentius prae aliis simulatur epilepsia; quum enim ad tres dies et ultra perduret apoplexia, atque insultus epilepticus vix ad aliquas horas protrahatur, atque brevis proinde sit ludenda scena, potioremq; excitet adstantium commiserationem, factum est ut penes multos fuerit observata simulatio, atque observetur. Puella narrante DE-HAENIO, quae acceperat epilepsiam fuisse a nuptiis frequentissime pro-

fligatam, epilepsiam simulat, ut coniugio tradatur: epilepsiam et simulavit monachus desiosus, ut a durioribus instituti oneribus eximeretur: non dissimili utuntur artificio adolescentuli, ut se se eximant ex consuetis officiis: alia eius generis exempla vide apud nuper laudatum DE-HAENIUM, tum et penes SAUVAGESIUM in nosocomio generali Monspessulensi. Quo fraudem detegas praeter iam alias allata, observa an spuma ex ore se prodat, oculi spasmodice contorquantur, parvus sit pulsus, contractus, et irregularis, pupilla vero in quavis et vividissima luce immota permaneat; si allata desiderentur, de fraude erit suspicandum. Hoc modo fuit ductus, nuper laudatus DE-HAENIUS, ad dolum detegundum in faemina, quae primitus simulaverat surditatem, postea epilepsiam; animadvertendo oculos aperuisse eodem modo ac in conditione naturali, pulsum fuisse nullatenus mutatum, atque pupillam fuisse adinventam constrictam ex vividiori luce, et apertam ex huiusce stimuli subductione, conclusit de dolo, atque imperando ut verberaretur ex atletico custode, ubi humi procumberet epileptica, hoc modo fuit repente sanata, declarans fuisse fictam tum surditatem, tum epilepsiam; quapropter cauteria admove, verberibus plecte, fortasse fiet, ut reus se fraudulentum testetur. Non aliter detecta fuit fraus cuiusdam, qui stipem petens Parisiis epilepsiam simulabat commiserationem excitaturus, ut legere est apud MAHON (1). Lectulus ex palea ipsi paratur

(1) Tom. 1, pag. 348.

prope locum, in quo morabatur, ut supra ipsum proiiceretur ingruente accessu, quo peracto, atque epileptico apparenter facto, ignis lectulo admovetur, quod ubi videt calidus simulator fugiit ocyor euro. Decerne itaque num accessio constanter fiat ubi nullum praesto sit periculum: superato insultu symptomata quaere, atque interroga num auram expertus fuerit. Fortasse annuet, atque affirmabit non ignorans deceptor; tum posce, utrum a summo ad imum directam auram persenserit, vel iuxta aliam directionem, quam quae occurrat in vera epilepsia, quemadmodum acutissime praestitit SAUVAGESIUS circa puellam septennem, quae adeo excellenter imitabatur epilepsiam, hacque ratione fuit detectus dolus. Demum attende, num morbi pudeat reum nec ne: ubi non pudeat, simulatus est morbus; vera namque epilepsia laborantes proprium morbum occultare satagunt.

CAPUT VI.

Hysterismus simulatus.

Quae de epilepsia sunt allata, poterunt aptari hysterismo maximopere analogo, qui poterit simulari a puellis, ut a parentibus extorqueant consensum de coniugio ipsis denegato, vel a caeteris aliis faeminis, ut commiserationem in se concilient; quod ubi fiat, interrogationibus erit dolus detegendus, consociatis tamen urinis copiosis et aqueis, bolo hysterico, caeterisque aliis symptomatibus

iam alias connumeratis. Cautè tamen erit incendendum antequam aliquod proferatur iudicium; hysteria namque sapientissime adnotante SYDENHAMIO omnes morbos facile aemulatur; eadem dicamus de chorea s. Viti et convulsionibus, quae facile poterunt simulari a versutis ingeniosissimis in hac re faeminis, ita ut eo aliquando perducatur earum malitia, ut vel acutissimos, et peritissimos decipiant; nulli enim sunt motus convulsivi, ac spasmi, physionomiae mutationes, et ipsiusmet pulsus, arte adhibita, iteratisque consuetis conatibus, quos non possint aemulari faeminae ad imitandum summo-pere faciles; hinc est ut omnes causae antecedentes, et adiuncta sint sedulo consulenda, praevio accurato examine, ut pateat, num morbus sit realis an fictus, animadvertendo, faeminam violentis convulsionibus agitatam maximum robur adipisci, et illam, quae ante accessionem debilissima erat, eadem vigente athleticam muscularem energiam nancisci, quae velut mira videatur.

CAPUT VII.

Simulatio Extasis, et Catalepsis.

Extasim, et catalepsim facile simulari posse, frequentissima confirmant exempla. Hi morbi autem simulantur non a facinorosis, ut iusta ac promerita poena declinetur, atque amoveatur, sed a mulierculis famam sibi conciliaturis, quam aliunde numquam haberent. Curiosissima eius generis exempla

legere est apud ZACCHIAM, polissimum de muliere sicula, quae ubi frequens ad templum convenerat populus, se fingeat extasi raptam, atque propriam scenam ludebat mira perfectione. Extensis in crucis formam brachiis ipsa stabat, palpebris immotis, et oculis fixis, ac ad horam et ultra in hac positione manebat; aliquando videbatur se pedibus sustollere veluti versus caelum volatura. Quod multo magis mirum vero reddebatur, est ipsius faciem repente millenis discrepantibus coloribus mutatam apparuisse, modo rubram veluti igne compenetratam, atque modo pallentem veluti cadaverosam; hisce factis omnibus iteratis repentinis mutationibus feriabantur sensus et motus, et tandem ad pristinam normalem conditionem restituebatur: « Non sine
 « mei ipsius risu, aiebat ZACCHIAS, et multo maiori,
 « ut credo, ipsiusmet faeminae derisu, quam ego
 « quidem intus et in cute agnoscebam ». CARDANUS pariter historiam adducit praesbyteri, qui pro luitu se mortuum fingeat nullo existente respirationis signo; verbera, punctiones, cauteria vana cedebant, nullamque excitabant sensationem. Ab extasi non valde abludit catalepsis, hoc uno existente discrimine, quod in extasi corpus iaceat immotum, atque constanter propriam positionem servet quam tenebat ab initio; contra in catalepsi positus asservetur, quicumque ab adstantibus concilietur, et proinde cerea flexilitas maneat, ut iam est constitutum. Quo fraus detegatur pulsus est explorandus, atque ubi contractus non sit, manebit

suspicio; quum vero malitiose possint membra ligaturis illaqueari, corpus erit sedulo rimandum, ut earum existentia reveletur; facies erit conspicienda, et totius corporis color, ut pateat, num vigeat coloris identitas; ad irritamenta demum erit opportuno consilio confugiendum, quae diutius non poterunt perferri impune.

CAPUT VIII.

Simulatio Somnambulismi.

Somnambulismus pariter est inter affectus percensendus, qui simulari facile possunt. Ad id primum est in signa essentialia inquirere. Id assecutus retineat peritus, somnambulismum in placidum, et furentem dividi; simulari autem posse furentem, quo vindicta contra socium sumatur. Æquum erit simulationis dubium, ubi antea reus somnambulus non fuerit, atque aliqua simulationis praesto sit causa: simulatio dein satius patecet, si sensuum generalis suppressio non vigeat aut hebetudo, pupilla mobilis sit, atque a levibus etiam irritamentis facile expergiscatur ille de quo est quaestio. Devitata pericula fraudem non detegunt; ea namque somnambuli per noctem declinant aliquando pericula, in quae impingeret ille, qui eiusmodi non detineretur affectione.

CAPUT IX.

Surditas simulata, tum et Surdo-mutitas.

Aliae sunt praeter connumeratas non paucae organorum sensuum aegritudines, quae simulari consuescunt, potissimum inter tyrones militum, ut foret surditas, amaurosis, hemeralopia. Surditatem quod spectat, ubi simulatam reputes, validissimos strepitus ede, terrorem incute, vel et submissa voce de iis, quae utilia sint reum alloquere; ubi morbus fuerit simulatus, violentos inscius exeret motus aurem a sonitu retracturus, vel inadvertens respondebit. Hoc modo fraudem detexit AMBROGIUS PAREUS, rumorem excitans inexpectatum ad surdi simulati aures. Analoga fuere praestita ex FODÉRÉ supra desertorem (1).

Surdo-mutitas etiam fuit excellenter simulata ex nonnullis individuis, ut notissimum est exemplum surdo-muti simulati Solar, qui se finxit filium comitis Solar, ut ipsemet immortalis abbas *de l'Epée*, et commissio ad id nuncupata fuerint decepti: videas iterum op. citat. (2), verumtamen criteria supeditata ex praestantissimo SICARD, successore immortalis viri nuper laudati, atque adhibita supra fictum surdo-mutum Victorium Foy ab ipsomet detectum; et data physionomia, et gestus peculiare in surdo-mutis, quos difficile fuerit rite imitari,

(1) Ut videre est tom. 3, pag. 436.

(2) Pag. 437.

tum constantia experimenta patienter supra reos exercita, tandem dolum manifestare valebunt.

CAPUT X.

Amaurosis simulata.

Amaurosis frequentius simulatur ex eo, quod quum oculus sit sanus, fit ut facilius possit repraesentari. Debet vero dividi in perfectam et imperfectam: in perfecta pupilla est dilatata immobiliter, ita ut non possit percelli a vehementissimo lucis appulsu; contra vero in imperfecta pupilla est valdopere irritabilis vel a debilissima luce. Ubi itaque perfecta utriusque oculi amaurosis simuletur, decernendum num immota, et dilatata perstet revera pupilla, viva etiam luce de repente agente; si enim contrarium occurrat, et naturalis pupillae mobilitas, adsit, de fraude erit suspicandum. Cautionem suadet historia, quam adducit FAUTREL apud MAHON (1), de milite conscripto, qui de repente sa caecum factum conquaeritur post excubias per noctem actas; manet tamen pupillae mobilitas dubium relinquens: fuere apposita vesicantia, setacea, id genus duriora alia, quae omnia frustranea fuere ad dolum detegendum; quin imo versutus alienus a militia miles, non quaesitas, neque expectatas grates medentibus reddit, novaque tentamenta moleste deprecans ab ipsis exposcit, ex quo ad supremum tandem peri-

(1) Med. legal., tom. 1, pag. 360.

culum concitantur experimentatores, ut ad limina proximi, profundique fluminis adductum militem, ipsum ulterius progredi iubeant: gressum tum properat miles, inque flumen prolabitur, ex quo prompte omnibus rite paratis fuit extractus, signata post id supremum vere experimentum missio. At medici, de simulatione semper dubitantes, accitum militem eo tandem adducunt novis blanditiis motum, atque confirmatum, et ab omni metu solutum, ut apprehenderet librum, ac legeret.

In casu itaque, in quo amaurosis nimia pupillae mobilitate stipetur, utendum erit indicio ex MORGAGNIO suppeditato, qui visu gaudentes ab admotis digitis ad occludendas palpebras instinctu percitos invicte duci animadvertit, atque proinde si claudantur palpebrae nulla erit amaurosis. Amaurosis deinde, uti alia quaevis caecitas cum strabismo constanter consociatur, quod indicium non erit pariter spernendum; sciendumque, oculum amauroticum colorem nigricantem, lucidumque offerre, atque in oculi fundo albedinem conspici, quae a morbosa retina derivatur, atque animadvertendum insuper calidos hosce simulatores, ubi inobservatos se arbitrentur obstacula declinare, ex quo facile reddatur de simulatione iudicium.

CAPUT XI.

*Simulatio Hemeralopiae, Nyctalopiae,
tum et Myopiae ac Presbyopiae.*

Hemeralopia etiam ac nyctalopia simulata quoque fuisse leguntur: hemeralopia ita dicta a Graecis, visus diurnus a BOERRHAAVIO, nyctalopia a compluribus inter recentiores, amblyopia crepuscularis SAUVAGESII, dysopia tenebrarum CULLENI est visio diurna, ac nocturna caecitas. Ad hemeralopiam detegendam, eum quem simulare putas, ultra solis occasum illic colloca, ubi plura sint accensa lumina, ubi legat, vel alia quaevis peragat, ex quibus se videre demonstretur, decipere studebat: addenda alia adiuncta hemeralopiae; hemeralopia namque frequenter endemica vagatur, nonnullis praecipue locis delectatur, atque aër humidus et nocturnus communior authumatur causa: ut plurimum brevi perdurat, quantumvis ad menses usque legatur producta. Hemeralopes saepe pupillam et magis dilatatam, magisque mobilem habent interdiu, et minus mobilem noctu; atque proinde hoc modo non impeditur lucis accessus interdiu, sed potius noctu.

Nyctalopia HIPPOCRATIS, et SAUVAGESII, amblyopia meridiana, vespertina acies FELICIS PLATERI, visus nocturnus BOERRHAAVII, dysopia luminis CULLENI est visio nocturna: quum itaque nyctalopes per noctem acutius videant, atque caecutiant interdiu, ubi morbus simuletur facile erit iudicium. Illic namque reum colloca, ubi densissimae sint tenebrae,

ni distincte videat de simulatione diiudica. Neque difficile erit de myopia et presbyopia veris aut simulatis iudicium; myopes enim proxima obiecta distincte vident, remota confuse; contrarium occurrit in presbyopibus: in illis convexitas corneae excessu peccat: excessus pariter adsidet pupillae, aliisque oculi partibus; in aliis viget defectus. Lentes concavae ea propter myopibus conducunt, convexae presbyopibus; hinc habes criterium ad simulationem dignoscendam; varius autem esse debet convexitatis, vel concavitatis in lentibus gradus, prout maius, vel minus est vitium.

[CAPUT XII.

Haemoptysis simulata.

Haemorrhagiae, speciatim internae aliquando simulatae leguntur. Haemoptysis fingitur tussi, simulque reddito sanguine, qui nonnisi a gingivis profluit: nonnulli Armeniae bolum sub lingua perpetuo servant, ut hoc modo salivam colore sanguinis tingant. Nunc vero simulatam nosce haemoptysim a praegressorum, et symptomatum consideratione. Haemoptysis etenim, quae sanguinis reiectio- nem ex trachea bronchiis et pulmonibus sistit, insignitur genarum rubore, anxietatis sensu, dyspnoea, molesto in pectore ardore, et dolore nunc obtuso, alias acuto, titillatione pervicaci faucium et aërei canalıs cum dira tussiendi necessitate, subsequente tussi, per quam eiiciatur sanguis rutilus, floridus,

saepe spumosus, aliquando grumosus cum sensu undulatorii, velut murmuris, strepitu et rhonco, tum et abnormibus pulsationibus grandiorum arteriarum, dum pulsus interea tanguntur duri, irregulares, frequentes, ac vibrantes, subsequente ex insignibus sanguinis iacturis pulsum debilitate, faciei pallore, oculorum, tum et universi corporis languore, atque id genus aliis. Ex omnibus itaque symptomatibus prodromis, et constitutivis praesentibus de haemoptysi reali diiudices, atque ex eorumdem absentia de simulatione.

CAPUT XIII.

Haematemesis simulata.

Quae diximus de haemoptysi eadem dicas de haematemesi; infuso namque boli Armeni, aut aliarum substantiarum, potissimum autem sanguine ingesto, et dein per digitos faucibus irritatis reiecto fuit simulata haematemesis, quemadmodum est casus allatus a SAUVAGESIO (1) de virgine, quae ut parentes moveret, a quibus vi intra monasterium retinebatur haematemesim finxit, et quidem vehementem, ut plures sanguinis libras vomitu per aliquot dies eiecerit; detectus tandem est sanguis bovillus, qui a cooperante dolosa faemina adducebatur. Satius vero est haematemesim aemulatus adolescens militiae impatiens, ut missionem obtineret, quod exemplum

(1) Op. citat., Nosolog. method.

legere est apud toties laudatum meum praedecessorem MARTINIUM (1).

Verumtamen ex sanguinis characteribus, atque et symptomatibus morbum denotantibus, haud aegre manifestatur dolus. Sanguis namque est raro fluidus ac floridus, sed generatim nigricans, coactus, grumosus, saepe cum alimentis, eorumque reliquiis remixtus, atque per vomitum reiicitur, eodemque tempore simul per alvum. Symptomata morbum denotantia sunt praecordiorum anxietas, cardialgia, hypochondriorum inflatio, spasticae in toto aliomine constrictiones variae, vomitus, singultus, animi deliquia, extremitatum inferiorum frigus, crampus, convulsiones, sudores frigidi, pulsu interim generatim exiguo, et contracto, quae omnia eius sunt momenti, ut ex eorum absentia haud aegre pateat de haematemesi simulata criterium.

CAPUT XIV.

Simulatio Haematuriae, et Catameniorum.

Deficientia dein iterum causarum, atque characteristicam symptomata gravissima maioris vel minoris dysuriae, prout sanguis fluidus eiicitur, vel e contra grumosus, polyposus, coactus, vel prout a renibus extillat, aut a vesica urinaria, cum respondentibus spasmodicis, convulsionibus, similibusque phaenomenis sympathicis, facile revelabunt num

(1) Vol. 1, pag 74.

haematuria sit realis, an ex opposito debeat haberi veluti simulata, quemadmodum factum fuisse, eruere est ex observatione, vel comestis cacti opuntiae fructibus, quos ficus indicas dicunt, vel clanculum urinis admixto extraneo sanguine. Nec defuere mulieres, quae ut graviditatem absconderent catameniorum fluxum simulaverint, foedatis alieno sanguine propriis genitalibus, quam fraudem iterum ex deficientia pathematum constituentium menstruum fluentum, atque ex opportuno sedulo instituto examine haud difficile erit eruere.

CAPUT XV.

Dolores simulati.

Dolores varimode excruciantes varias corporis partes, sunt morbi qui saepissime simulantur, eo quod unice a patiente percipiantur; hinc quum dolores una revelent lamenta, difficilius erit perito fictionem detegere; minor tamen reddetur ipsi difficultas, ubi consideret cum FODÉRE (1): 1. Partem, quam dolentem reus affectat, dolorisque sedem, et symptomata; 2. Causam; 3. Doloris speciem; 4. Durationem; 5. Remedia administrata. Singulae namque partes, dum dolent varia, et sibi privativa inferre symptomata solent. Ita cephalalgiam signant vigiliae, tristitia, agitatio, vertigines, febris, et non raro delirium. Si pectus doleat,

(1) Tom. 2, pag. 431.

vel pleuritis adsit, aut pleurodynia, stipant febris, respirandi difficultas, tussis, molestus in alterutrum latus decubitus, et caetera morbi symptomata conspicienda se praebent. Rheumatismus, et podagra dolorem in exterioribus partibus, potissimum autem in articulationibus pariunt, tum et tactum molestum, et in affectam partem decubitus. At podagrici dolores indicantur praeterea ex calore, rubore, et tumefactione artuum: dolores autem rheumatici cient mutationem formae in musculis affectis, ita ut vel tumeant, vel e contra volumine imminuantur; at praepediatur constanter motus. Sunt praeterea dolores ad partes externas, qui nullum sui apparens indicium praebant, ut sunt saepe scorbutici, venerici, et ita porro. Quo modo se deceptum fassus est nuper laudatus auctor (1) in milite, qui dolores vagos hac illac incusabat, atrocissimos, cuique missionem renuit eo, quod nullum externum indicium patuerit; at dolores fuere pares morti adducendae. Gastrodyniae se adiungunt nausea, vomitus, lipothymia, syncopes, sudores frigidi circa frontem, aliaque huius generis. Si inferius laboret abdomen, ac vigeat colica, alvus aut erit adstricta, aut abundius fluet: occurret vomitus, abdominis intumescencia, et sic de caeteris: speciatim autem erit collapsa facies. Dolentibus renibus, aut vesica urinaria, vitabitur necessario urinae secretio, praeter nauseam, et vomitum: vigebit ardor urinarum, dysuria, stran-

(1) Tom. citat., pag. 432.

guria, et perversio coloris, tum et formae faciei. Verbo unaquaeque pars affecta propriam morbosam offeret physionomiam.

Neque minus est attendendum causis; pro varietate namque earumdem varietas pariter existit doloris; ita ab aëre nocturno capitis dolor debet oriri gravativus, ab insolatione acutus: eadem dicamus de innumera alia causarum actione, ut cieatur pariter varietas doloris.

Speciem doloris quod attinet, obtusus est in pulmonum parenchymate, acutus in pleura, aliisque partibus stipatis, et membranosis: intestinorum dolor saepe est tensivus, rarius pulsans: dolor rhenum generatim gravativus; sic de reliquis constituas. Doloris pariter diuturnitas, et duratio maximam lucem offert peritis; atrocitas enim, et vehementia doloris non potest diu protrahi; hinc si quis vehementem et pervicacem, nullasque inducias concedentem dolorem incuset, simulatione inuritur; dolor enim vires exhaurit, atque proinde intermissiones praesto esse debent, quae sint virium languentium argumentum.

Tandem sunt adhibenda remedia, et inde criterium eruendum; si enim respuat remedia reus, quae possunt verae aegritudini levamen afferre, iam est dubitandum; ille namque, qui affectione dolorifica praesertim plectitur, poscit potius medicamenta, quae possint conducere, quam respuat. At ubi remedia ingerat, et toleret patiens, de effectu erit insuper perquirendum; ubi nullum asseveret, erit dubitandum; etenim ubi methodus curationis adhibita

sit appropriata, levamen debet inde percipi, et ex opposito ubi inopportunum fuerit praesidium, morbus debet necessario exasperari. At neque id criterium erit habendum velut tutissimum; sunt enim nonnulli adeo propositi tenaces, ut duriora etiam non solum perferant, sed et suprema calliditate perquirant ad decipiendum, atque imponendum perito, quod asserit sibimetipsi iterum contigisse saepe laudatus FODÉRÉ supra duos milites, qui omnes curationis methodos sunt perpessi patienter, et pervaciter per octo menses primus, atque per tredecim alter, tum et cauteriis, vesicantibus, moxae, et cucurbitulis non solum se lubentissime subiecere, sed ulteriora, ac duriora postularunt; at postea missi, illico omnis doloris immunes se coram omnibus demonstrarunt (1).

CAPUT XVI.

Simulatio Lithiasis, Enuresis, et Ischuriae.

Fuere et simulatae lithiasis, enuresis, et ischuria: fraus tamen haud difficulter detegitur; catheteris enim ope explorata vesica, atque symptomatibus probe animadversis, haud aegre patet lithiasis; quod si lapides exhibeantur ad larvandam dolum, proprietates physicae, at potissimum chemicae docente FOURCROY, rem in propatulo ponent; calculi enim humani talibus principiis constant, quae frustra alibi

(1) Op. citat. tom. 3, pag. 435.

perquiras. Ut enuresim simulatam diiudices, animadverte primitus simulantis attentionem esse a simulatione distrahendam, atque quidpiam proponendum, quod hominem artificii ignarum ad attentionem alliciat; in hoc casu enim praerepta a voluntatis actione vesica, urinae proventus feriabitur. Quod vero attinet ad ischuriam, in causas, ac symptomata inquirendum, tum et exploranda vesica. Ni omnia consentiunt de simulatione esto iudicium.

CAPUT XVII.

Simulatio prolapsus recti intestini, Tumorum, Herniae et Claudicationis.

Simulatur etiam recti intestini prolapsus, simulantur tumores, herniae, claudicatio, ulcera, canchri, hydropes, tympanitides, icterus, aliaeque cachexiae. Recti intestini prolapsus, et ulcus simulatur tum immissa intra rectum bovilli intestini portione, tum simul spongia sanguine et sanie imbuta; quo in casu simplex partis exploratio suffecerit ad fraudem patefaciundam.

Factitii tumores finguntur appositis substantiis irritantibus, ut patet ab historia relata a GALENO de quodam servo, qui tumorem sibi in genu excitaverat applicita thapsia, ne cum domino longum iter susciperet, atque ab amata ancilla removeretur. In hoc casu verus est tumor, atque ob id nulla praesto sunt indicia, ut dolus detegatur. Adiuncta solummodo erunt consideranda impellentia ad dolum pa-

trandum, atque interim cavendum, ne novis applicitis irritantibus tumor foveatur ac sustineatur, quod suffecerit ad eundem ad sanationem facile perducendum, aptis interea administratis praesidiis.

Falsas hernias atque claudicationem fictam attenta observatio demonstrat; herniae namque scrotales fuere simulatae vesica bovilla arte scroto adfixa, eodemque peritissime ipsa obvoluto; sat erit autem, ut manifestum est, hunc tumorem sedulo conspexisse: eadem dicamus de falsa claudicatione, sufficit enim in hisce rerum adiunctis attentum ad examen revocare membrum, ipsiusque articulationem, et comparare cum membro, et artu opposito ad veram a falsa claudicatione secernendam.

CAPUT XVIII.

Ulcera simulata.

Aliquando pariter ad excitandam commiserationem, vel exemptionem ex militari servitio ulcera fingi consuescunt applicitis cantharidibus, aut plantis causticis, ut esset titimalorum succus, cortex daphni mezerei, ranunculus sylvester, flammula, iovis, vitis alba, taxi baccatae pulvis, caeteraque alia vesicantia. Ut porro falsum a morboso ulcere distinguas, attentum ad examen revoca tum ulceris conditionem, tum universi corporis habitum; si enim ulcus magnum, sordidum, lividum, pus multum effundens se se exhibeat, dum interim totius corporis habitus vivo, et nativo colore donetur, firmae ac

bene compactae tanguntur carnes, si nativa sit oculorum hilaritas, de fraude pronunciandum; ulceris namque indoles in casu simulationis a corporis constitutione est alienissima. Si ulcus malignum videatur, nulla tamen febricula vigeat, dolus pariter subest, qui facilius revelabitur a prompta curatione, facilique, quam apposita remedia producant. Hisce considerationibus ductus potuit PETRUS PIGRAY fraudem detegere in foemina, quae cancerum momentosum simulabat ad mammam, lienis frustulo retroverso, et altera superficie levi applicito mammae; et quidem ex eo quod pulcra foret, bene constituta foemina, apprime enutrita, corporis optimo habitu pollens, et nullatenus cachectica (1).

CAPUT XIX.

Simulatio Hydropis, Tympanitidis, Icteri, et Cyanopathiae.

Neque a simulando hydrope, atque tympanitide, quod mirum prima fronte videatur, destiterunt ad fallendum peritissimi individui; nota enim est ascitis simulati historia in actis naturae curiosorum legenda, quam recordantur PLENK, MAHON, alique de adolescentula argenterati, quae ascitem simulans, medicorum explorationem constanter renuit, hocque modo trigintanovem annos adstantibus imposuit, non medicis, qui continenter de dolo dubitarunt.

(1) Vid. Chirurgiam, tom. 7, cap. 8.

Revera reserato tandem cadavere nullus apparuit tumor, sed pulvinar duodeviginti librans pendens. Attenta igitur corporis exploratio, quam refugiunt versuti isti simulatores fraudi revelandae est perquam apta. Eadem constituamus de tympanitide, quem fuisse simulatum comprobant historiae, quas habemus ex SAUVAGESIO, et AMBROGIO PAREO; egeni namque quo largiores colligerent stipes, capite pertuso priorum infantum, in commune capitis integumentum aërem insufflarunt, ex quo paullatim stupendum in modum caput praetumuit. Explorato porro capite, atque ut PETITUS Parisiensis tali in casu publice est operatus, emplastro de vulneris apertione demto, ac capite leviter compresso, aër erupit, omnemque fraudem revelavit.

Observatio pariter valebit ad distinguendum verum icterum ex simulato, croceo colore icterico inducto ex succo curcumae, aliisque substantiis colorantibus. In simulato enim oculi albuginea non est flava, non sunt ictericae urinae, atque color flavus facile per lotionem ope lixivii evanescet: eadem dicamus de simulato colore cyanopathiae, aliisque coloribus, quibus illiniatur, atque tingatur integumentum cutaneum ad aliorum morborum simulationem, quae omnes deceptiones corruent sedulo instituto examine, atque opportunis adhibitis lotionibus.

CAPUT XX.

Febris simulata.

Neque inter tot hasce simulationes erit praeter-eunda febris; illi enim quorum interest, ut morbi satius larvati appareant, et ficti, ad colorem magis imponentem indendum, sibimetipsis curant febris generales characteres. Violentum autem corporis exercitium, cursus, vini et aquarum ardentium abusus, somnus propulsatus statum excitant, qui pro febre imponat: nonnulli sunt stridorem dentium aemulati ad simulandum stadium frigoris in periodicis; alii emeticum propinarunt ante medici adventum ad vomitum sibi arte provocandum, confirmandamque febris periodicae ingruentiam: alii tandem, et quonam usque adigitur hominum malitia! Irritantia intra anum impacta relinquere ad artificialem febrem irritativam indendam; at sedula inspectio, tempus, rigida diaeta, aliaeque eius generis cautiones fraudi conspiciundae erunt pares.

CAPUT XXI.

Ebrietas simulata.

Simulantur tandem ebrietas, identitas personae, veneficium, graviditas, et puerperium, quarum conditionum nonnullae saepius et dissimulantur; hinc est, ut tum ad simulationem, tum dissimulationem detegendam opportuna criteria debeant superaddi.

Ebrietatem autem simulatam quod attinet, ani-

advertendum est posse simulari, ut delictum impune reddatur, atque declinetur legum severitas, et quidem ab aliquot tanta peritia fingi, ut vix aliqua illusionis conscientia supersit; sensibus tamen utendum, ut vultus exploretur, eiusque turgor, tum et oculorum, et totius physionomiae, vini odor percipiatur, eiusque praesentia dignoscatur, excita potissimum emesi: sat erit tandem carpo manum admove-re; pulsus enim naturalis apparescet.

CAPUT XXII.

Personae simulatio.

Valdopere vero momentosa est quaestio de identitate personae in foro civili, et criminali, ut pateat num persona fuerit simulata nec ne, quemadmodum varia exempla legere est penes PLINIUM (1), tum apud historicum VALERIUM maximum (2), tum et patet ex causarum celebrium (3). Valdopere proinde interest ad hac dirimendam quaestionem inquirere: 1. Causas, quae possunt diversam reddere identitatem, ne velut falsarii habeantur illi, qui fuere ex peculiaribus adiunctis mutati; 2. In signa quibus tute possit distingui individuus ab altero, ut possit pronunciari de identitate, vel discrepan-

(1) PLINII secundi, Hist. natur., lib. 7, cap. 12, cap. 14; exempla similitudinum.

(2) Lib. 9, cap. 14.

(3) Vol. 16, 25, 27, causa 128, 259 et seq. Parisiis edit., atque appositis legibus latis ex Cod. Civ. gallico, § 132, 229, 319, 321 et 323, aliisque.

tia. Causae praeunte ZACCHIA (1). Sunt referendae:
 1. Ad aetatem, atque ad mutationes locum habentes in diversa aetate considerata pinguitudine, et macilentia, relativis modificationibus temperamenti, mutationibus coloris in oculis, et capillis; 2. Ad variationes consuetas pulcritudinis, et deformitatis locum habentes in vitae decursu; 3. Ad clima; 4. Ad nutritionis genus; 5. Ad morbos; 6. Ad animi pathemata; 7. Ad mutationem status vel conditionis.

Signa vero physica attento examine ad calculum revocata sunt illa, quae iure merito possunt praeferi testibus, recognitioni parentum, amicorum, nutricum, domesticorum, ipsisque titulis legalibus, ut essent publicae inscriptiones, possessio constans nominis, et praenominis, praesumptiones extractae a testimonio unanimi multorum, tum et a memoria factorum pertinentium unice ad datum individuum (2); prima enim indicia generatim sunt vaga; tituli possunt esse fallaces, physica autem indicia vel signa revocantur ad aetatem, atque adiuncta in antecedenti paragrapho notata, ad corporis dimensionem, proceritatem nimirum maiorem vel minorem, ad configurationem ossium capitis, ad illam nasi, et menti, ad formam oculorum, tum eorundem depressionem, vel protuberantiam in orbita, ad oris apertionem variam, capillorum colorem, eademque dicas de corporis forma, tum generali, tum speciali: ad maculas,

(1) Quaest. med. legal., consil. 61.

(2) Vid. Codic. Civ. gall., §§ iam citatis.

et naevos connatos, ad maculas inductas ex combustionibus, ad vestigia facturarum, et luxationum, ad cicatrices, tum et earum variam formam, et naturam iuxta varium vulnus inflictum, ad vitia conformationis, monstruositates, et sic deinceps. At sedulo monendum, haec omnia indicia seorsim sumpta per se non valere ad tutum criterium suppeditandum, sed esse complexive sumenda, et comparanda cum titulis legalibus, et argumentis moralibus ad iudices spectantibus.

CAPUT XXIII.

Veneficii simulatio, et dissimulatio.

Dolendum est aliquando eo protrahi hominis nequitiam, ut simuletur ipsum inet veneficium. Enim vero quonam tandem potest trahere odium, cui non potuerit aliter fieri satis, rationem turbans zelotypia, effrenis ambitio, atque inexplebilis auri sacra fames! Nonnulli se venenatos fingunt, ut innocentem odio habitum culpent; alii ad extremum sceleris adducti, intra stomachum, vel et intra rectum cadaveris recens facti venenum iniiciunt, ut exosum inimicum magistratui designent. Alii tandem venenum dissimulant, quod ingessere. In casu autem in quo aliquis vivus, et sanus venenatum se fingat, quin venenum ingesserit, animadvertendum erit, difficile omnino esse, ut incuset omnia, et singula phaenomena, quae a datis venenis cientur, et legere est penes toxicologos, atque deinde imaginata

symptomata non posse diutius perdurare : demum incusata phaenomena posse ab aliqua morbosa conditione produci, quae signis donetur analogis illis, quae excitantur a veneficio, ita ut haec omnia sedulum ad calculum sint revocanda, servata interim cautione, non posse definiri venenum, quin vigeat eius praesentia, eademque physica, et chemica ratione demonstretur.

In adiunctis autem, in quibus dolose magis fuerit venenum intra stomachum per aesophagum iniectum, vel intra rectum intestinum, valent clarissimi ORFILÆ experimenta, ex quibus est demonstratum, vix aliquot a morte transactis minutis eiusmodi sensilitatem organicam, vasorumque contractilitatem superesse, ut laesiones inveniantur, quae veluti aequiparent illas, quae in vivente producuntur. Atque proinde ad simulationem commonstrandam praesto erunt observationes sequentes; nimirum: 1. Aperto cadavere debere circa anum uberem adinveniri veneni congesti copiam; 2. Textuum laesio erit parti circumscripta, cui venenum fuerit applicitum; quum enim post obitum haud amplius phaenomena consensualia, et diffusiva excitentur, quae in vivente, hinc est ut morborum effectus non possint in partibus longinquis adnotari; 3. Si characteristicae non veniant reperiundae textuum laesiones, quae a praeparatis arsenicalibus, mercurialibus, acido nitrico, aliisque eius generis moventur; 4. Simulatum erit veneficium si observetur venenum, verumtamen nulla congestio- nis, et reactionis textuum indicia possint desumi,

quod contingit quoties vitae muniis iam peremtis, sero scilicet fuerit ingestum venenum. Omnibus hisce non seorsim iterum suntis, sed consociatis fraus ex integro palam fiet.

Non rarum tandem est ut venena cum alimentis, aut poculentis commisceantur ad patrandum veneficium in vivente, nulla ingrata inducta sensatione, ut non possit a venenato eius praesentia persentiri, et dignosci, atque hoc modo dissimuletur. Quibus in rerum adiunctis ad veneficae necis comprobationem valebunt cadaveris extispicium, atque physica et chemica tentamenta, quae alias de venenis generatim, et singillatim erunt de munere afferenda.

CAPUT XXIV.

Simulatio, ac dissimulatio Graviditatis, tum et Puerperii.

Potest tandem simulari graviditas ad id, ut foemina defuncti mariti bona asservet, vel ut amatorem ad matrimonium compellat, aut saltem ad dotem solvendam: dissimulatur etiam saepe, ut pudori parcat, atque iure pertimescendas contumelias damna, et poenas declinet, vel ut tutius possit ad abortum provocandum descendere. In hisce adiunctis simulationis, aut dissimulationis, pronum erit confugere ad signa graviditatis, ut corruat omnis fallacia, de quibus alibi: eadem afferamus de puerperio simulato; foemina enim, cuius interest filium in lucem edere, primitus se utero gerere affirmat,

et dein se peperisse. Saepissime autem ad devitandam infamiam puerperium dissimulat. Signa iterum hic loci suppetias ferunt, de quibus sicuti alias occurreret sermo; hinc fit ut exinde debeant desumi ad id, ut pateat vel simulatio, vel e contra dissimulatio.

CAPUT XXV.

Caeteri alii morbi dissimulati.

Quantumvis multae ex affectionibus morbosae computatae in censu morborum simulatorum, et conditiones notatae in antecedentibus possint aliquando dissimulari; proprie tamen dissimulantur nonnulli morbi contagiosi, vel ut tales a vulgo existimati, et quidem eo scopo, ut non separentur a communi hominum societate, vel ut non in appositis nosocomiis, vel eorumdem appropriatis divisionibus circumscribantur, a caeteris amoti et declinati, aut ut a coniugio non interdicanter, vel datis muneribus in societate constitutis, ut foret lepra, scabies, syphilis, tinea, epilepsia, phthisis pulmonalis, scorbutus, scrophulae, dysenteria miasmatico-contagiosa, typhus, cholera-morbus, et sic deinceps; intererit ideo valdopere ad publicam securitatem, tum ad vanos pavores fugandos, ut a perito decernatur morbi realis existentia, vel non.

Ad quod opus oportebit denuo confugere ad signa characteristicam variorum morborum, quos enunciamus, tum et aliorum, qui queant dissimulari,

quae sicuti omnia non possunt hic loci describi, erunt proinde ex appropriatis tractationibus eruenda, atque utendum interim ad enodandas hasce quaestiones adeo momentosas peritis non solum instructis, qua late patentibus notionibus, sed omni prudentia ornatis, qui nimis praecipitanter, vel ob frustraneam gloriolam non in id descendant audacter, ut plectant, et quassent familiarum quietem, et multo magis civium generatim, vel singulorum salutem et securitatem.

CAPUT XXVI.

Morbi imputati.

Avaritia iterum, odium, aliaeque eius generis cupiditates trahunt aliquando ad morborum imputationem. Ita imputat maritus foeminae pertaesae defectus, vitia, morbosve, ut avolet ad alienos amplexus, atque vel a toro separationem, aut verum divortium excitet, et vicissim morbos imputant haeredes, imbecillitatem ad exemplum, consimilemque insaniam, ut citius fruantur haereditate ipsis devoluta, quamque nimia longaevitate gaudentes consanguinei sero nimis dimittunt; ex aliis eius generis causis fiunt morborum imputationes, ad quas detegundas iuverit iterum ad signa confugere, atque ad accuratum examen aliunde desumendum, nimirum ex titulo de morbis simulatis, animadvertendo iterum, quemadmodum ex summo medicinae parente medicinam universam totam prudentiam fuisse nun-

cupatam, multo magis id esse dicendum de variis quaestionibus ad medicinam legalem pertinentibus, atque concludendo cum BAILLOU (1), qui id confirmat insuper exemplo ad id operis allato, cautiones omnes perquiri, et quidem ob duplex momentum, nimirum *quaestionis pertractandae, atque decoris iudicantis.*

LEGISLAZIONE

CODICE CIVILE.

Art. 151. Il figlio concepito durante il matrimonio ha per padre il marito.

Nondimeno questi potrà ricusare di riconoscere il figlio, se proverà, che durante il tempo trascorso dal trecentesimo al centottantesimo giorno prima della nascita del figlio, egli era, sia per causa di allontanamento, sia per effetto di qualche accidente, nell'impossibilità fisica di coabitare colla moglie.

Art. 157. La legittimità del figlio nato trecento giorni dopo lo scioglimento del matrimonio potrà essere impugnata.

(1) Consil. medicin. lib. 2, consil. 49.

Art. 705. Sono incapaci di ricevere per testamento: quelli che non sono nati vitali: nel dubbio si presumeranno vitali quelli che si proverà essere nati vivi, salvo nel caso contemplato al n° 3, dell'art. 153, cioè quando il parto non fosse dichiarato vitale.

LIBER III.

APHRODISIOLOGIA FORENSIS,
VEL VENUS FORENSIS.

CAPUT I.

Impotentia.

Penes antiquos non instituebatur quaestio de nullitate matrimonii tum ob impotentiam, tum ob quodcumque aliud impedimentum, sed unice de repudio, et divortio, ut cernere est in legibus Moses, aliorumque vetustorum legumlatorum. Quapropter concedebatur ius utrique sexui se separandi tacite, ut societatem lateret causa propriae separationis. At indissolubilitate coniugii proclamata vigentibus legibus Religionis Christianae, atque societate iam sufficienter propagata, fraena debebant iniici tantae facilitati avolandi ex coniugii contracto nexu, ita ut solum ex iustis causis dissolveretur, atque proinde etiam ex impotentia, ob quam coniugium redde- retur solummodo veluti frustraneum simulacrum. Factum autem inde est, ut Iustinianus primus prae- scripserit leges tum ad divortium generatim, tum divortium ex impotentiae causa, quae fuere postea

subsequentibus saeculis confirmatae, potissimum autem decretalibus Pontificum Alexandri III, et Innocentii III (1).

Quae quum ita sint, medico-legistae erit definire impotentiam, atque animadvertere casus in quibus praesto sit, ut lumina offundantur tum ad coniugia, tum ad susceptam prolem ex iisdem. Definitur itaque impotentia *deficiens generandi facultas a naturae legibus abhorrens*. Impotentia vel est communis utrique sexui, vel propria alterutrius. Pro varietate causarum impotentia communis partitur in absolutam et relativam, in naturalem aut accidentalem, in perpetuam vel temporariam, in sanabilem et insanabilem, ut mittamus *impuberem* et *senilem*, *realem* et *putativam* a nonnullis allatam, ut eruere est ex PUCCINOTIO (2).

Causae generales impotentiae vel absolutae vel relativae, aut temporariae, tum et sanabilis partiuntur in externas, et internas ex MAHON (3) praeunte TEICHMEYERO. Externae revocantur ad sex res non naturales dictas. Internae ad aetatem, constitutionem, et habitum corporis, tum et morbos qui affectant universam aeconomiam; connumerantur autem a DEVERGIE omnes animi affectus, studia, et contentiones nimis protractae, onanismus, tum et venereae illecebrae praematurae, adducentes impotentiam dictam nervosam, ut legere est apud HEN-

(1) Nov. leg. 8 de repudiis.

(2) Tom. 7, pag. 51.

(3) Tom. 1, pag. 38, 39.

RICUM AB HEERS (1), debilitas generalis, nutritionis defectus, abusus liquorum spirituosorum, usus quorundam medicaminum, nenuphar videlicet, camphorae, nitri, et ita porro.

Morbi qui impotentiam post se trahunt percensentur a FODÉRÉ (2) mutilatio, et omne vulnus grave ad partes sexuales; utriusque testis carcinoma, aut penis: gangraena vel sicca, vel humida extremitatum inferiorum; continua, aut immodica profluvia sanguinis, seri, bilis, urinae, et foecum: cachexia scorbutica ad supremum gradum evecta: marasmus completus: peripneumonia, hydro-thorax vetustus, et confirmatus, anasarca, ascites: febres typhoideae: morbi cerebri, cerebelli, medullae oblongatae, et spinalis, excitae a lapsu, commotione, ictibus violentis, vulneribus gravibus, narcoticis, et sic deinceps: asphyxia a principiis gazosis respirationi ineptis dimanans: demum vitia localia in penis vasis, nervis, aut musculis.

Causae autem impotentiae absolutae in homine sunt illae, in quibus praesens est vitium conformationis, et percensentur ex MARC, FODÉRÉ (3), DEVERGIE, MAHON, PUCCINOTIO, aliisque medico-legalibus scriptoribus: 1. Defectus omnimodus penis tum naturalis, tum accidentalis, cuius exemplum legere est apud FODÉRÉ nuper laudatum (4); 2. Eius am-

(1) Observat. medical.

(2) Tom. 2, pag. 75.

(3) Dictionnaire des Sciences médicales, tom. 24.

(4) Tom. citat., pag. 55, 56.

putatio, ut brevior inde sit redditus; 3. Ipsius obliquitas, a naturali aberrans positio, flexuositas: status paralyticus, scirrhusus, cartilagineus, osseus; 4. Nimia exilitas brevitati adsociata, vel contra magnitudo, et longitudo nimia, ut ex hoc postremo vitio syncopes, contusiones, dolores, inflammatio, haemorrhagiae, scirrhus, ulcera excitentur, aliaque morbosa phaenomena praeter moralia. Verumtamen non diffitendum erit hanc non esse penitus constantem causam impotentiae absolutae, sed saepissime relativae, ut animadvertunt LUDWIG, MAHON, et SPRENGEL, quorum sententiam et verba legas apud PUCCINOTIUM (1); 5. Perforatio vitiosa canalıs urethrae, ut hypospadias, epispadias, atque perforatio ad scrotum, ut memorant observatores.

At non dissimulandum iterum erit, dissidentiam hic se se offerre penes varios auctores, ut HALLER, ESCHEMBACH, MAHON, HEBENSTREEIT, et alii affirmant praesto esse impotentiam. SCHENK contra, MORGAGNI, SABATIER, RICHERAND, alique negent. Nos adhaerescimus postremis, innixi observationibus allatis a ZACCHIA, aliisque legendis in transactionibus philosophicis Londinensibus, tum et in encyclopaedia, demum id confirmant historiae allatae a BELLOCO (2); et sicuti sufficit, ut iniiciatur semen in vaginam, ut inde adducatur per successivas contractiones ad foecundationis organa, uterum videlicet, tubas, et ova-

(1) Tom. 1, pag. 56.

(2) Corso di medicina leg., pag. 52.

ria, ut comprobat experimentum JOHN HUNTERI analogum illis celebratissimis susceptis, iteratisque ex SPALLANZANIO; hinc est ut causa iterum non sit habenda ut constantissima, quantumvis sit veluti certum admittendum, non sufficere auram seminalem, atque pudendum externum spermate irrorasse ad foecundationem obtinendam.

6. Praepedita eiaculandi facultas ex induratione verumontani, ex tumore scirrroso praegrandi glandulae prostatae, atque ex vitiis ipsimet urethrae inhaerentibus, ex imperforatione extremitatis glandis, tum et urethrae clausura per membranam: a phymosi congenita, vel etiam acquisita; addas coalitum glandis cum praeputio, callositatem fraenuli, nodositates corporum cavernosorum, contorsiones morbosas membri virilis ob fraenuli attractionem, consimilemque causam: dyspermatismum spasmodicum, vel hypertonicum SAUVAGESII ex spasmo illato ad urethram, qui non solvitur, nisi extra actum venereum: impedimenta instrumentalia ad vasa eiaculatoria, ut exempla legere est in Diario Medicinae Parisiensi, anno 1660, aliaque eius generis.

Animadvertere tamen iterum praestat, benemulta ex hisce impedimentis non esse constantia, et insanabilia, sed saepe ad sanationem perducere appropriatis praesidiis, ut observat SPRENGEL de phymosi hisce verbis: « Nec phymosis, aut paraphymosis per
« se impotentiam efficiunt, quum ferramentis curanda sint eiusmodi vitia; »

7. Nulla seminis secretio ex textuum defectu vel

naturali aut ob castraturam; quantumvis enim castrati non sint veluti ad concubitum inepti affirmandi; tamen impares sunt habendi certissime foecundationi, deficiente unico stimulo congruis materialibus onusto ad foecundationem accommodato. Talia non possunt affirmari de unius testis absentia, et altero perexiguo, ut loquitur toties laudatus meus antecessor cum FODÉRÉ, tum et de utroque teste parvo, flaccido, extenuato; dum enim scrotalis testis est perexiguus, abdominalis potest esse sufficiens, ut appropriata vigeat ad foecundationem aptitudo. Dum vero volumen testium est parvum, et non valde evolutum, ut in temperamentis lymphaticis aliquando est decernere, frigidis ita dictis a FODÉRÉ cum vetustioribus, sicuti non est omnino deficiens seminis secretio, atque perpauca sufficit, ut concludere est ab experimentis iam laudati SPALLANZANII, tum et aliquando possunt erigi vires discernentes natura sua segnes, et retardatae, fit ideo ut non possimus adhaerescere clarissimis viris nuper laudatis inde inferentibus de impotentia.

Ex allatis concludas crypsorchides et monorchides non esse aethumandos veluti destitutos facultate reproductrici; observatione namque est compertum in venerem multo magis esse pronos, speciemque uberrime propagare, ut habet SINIBALDUS in sua geneantropia asserens: « Omnes testes qui
« latent censendi sunt calidiores, fortioresque, et
« ad libidinem propensiores ». Monorchides quod spectat, eosdem non esse impotentes eruere est ex

GRAAF (1), WEDELIO (2), VALENTINI (3), tum et ex MAHON exemplo ad huiusce asserti confirmationem allato.

8. Extrophia vesicae existens sub forma tumoris describente CHAUSSIERIO : « Positi aliquanto supra, « et prope pubem. Hic tumor efformatur ex vesica « extroversa, et tumorem faciente ad partes exte- « riores, apertione facta ad parietes abdominis, di- « varicatis musculis rectis eiusdem: uretheres ape- « riuntur ad eius superficiem, et penis est brevis, » imperforatus sine urethra, aliquando latus, in- « cavatus in superiori superficie: scrotum est re- « tractum, ac vacuum: testes manent intra abdo- « men: vesiculae spermaticae possunt deficere ».

9. Penis bifurcatio ita conformata considerante ORFILA, ut nulla ex extremitatibus membri possit vaginam compenetrare; at id vitium saepissime consideratur a DEVERGIE veluti referendum ad impotentiam relativam (4).

Haec itaque nos manuducunt ad impotentiam relativam brevissime perstringendam, quae tunc existit, quum duo varii sexus opportuna relatione non gaudent ad id, ut generationis actus locum habere possint: hi autem possunt obtinere ex mutatione personarum. Ita sunt observati, qui procreatione fuere frustrati cum prima coniuge, dum uberrimi

(1) Tract. de organis generationis.

(2) Miscellanea curios. an. 2, observat. 256.

(3) Novel. Medic. legal., casu 4.

(4) Tom. 1, pag. 393. Paris, 1836.

ex coniugio fructus scaturiere cum secunda, et vicissim, ut obvia observatio commonstrat, et confirmatur ab exemplo relato a BELLOC (1). Aliquot ex causis impotentiae absolutae poterunt solummodo locum concedere relativae, ubi minori egerint gradu. Accedit obesitas quae se se sistit veluti frequentem causam impotentiae relativae: addendae herniae scrotales, tum et hydrocele.

Speciem tandem impotentiae peculiarem temporariam adducit amor vehementissimus, ita ut amans postquam hymenaei faces exoptaverit iamdiu, tandem voti factus compos, propriis cupiditatibus, quibus fuit ex multo tempore fascinatus, haud amplius possit facere satis, impotentia correptus, et veluti paralysi tactus, quae tamen tractu temporis dissipatur servatis praeceptis communi consensu traditis tum a medicis, tum ab ipismet philosophis, ut videre est apud MONTAIGNE (2). Analogos effectus ciet insuperabilis antipathia inter coniuges, ut videre est in casibus, in quibus coniugalis nexus est imperatus ab avaris stemmatibus, vel a sordida parentum avaritia, quae impotentia corrumpit cum aliena desiderata muliere, concinne ad id disserente SPRENGELIO: « Saepius contigit, ut fastidio, ira, aut aliis causis
« frigida sit venus respectu mulieris, quae satis
« vegeta reddatur, si cum concubinis, aut puellis
« res habeatur ».

Adumbrata hoc modo impotentia virili, foemi-

(1) Op. citat., pag. 50.

(2) Chap. 20 de la force de l'imagination.

neam quod respicit distinguere oportet impotentiam a sterilitate, atque dolendum haec duo vocabula fuisse promiscue sumta a FODÉRÉ (1); sterilitas enim est impotentia generandi, quae est sedulo secernenda ab impotentia coëundi. Impotentia vero foeminea dividitur iterum in absolutam et relativam, sanabilem et insanabilem, manifestam et latentem, existentem ante connubium, vel post ipsum excitam. Non semper impotentia, quae fuit salutata velut insanabilis est eius census; id enim evincitur ex causis, quemadmodum sunt illae quas legere est apud toties laudatum meum antecessorem, nimirum magna vaginae constrictio, communicatio vel congenita, vel fistulosa inter vaginam, et vesicam urinariam, et rectum intestinum: eadem dicamus de uteri prolapsu, herniis, procidentia vaginae, et ita porro; quod spectat enim magnam vaginae constrictionem contraria sunt perlegenda apud SWIETENIUM (2), atque in actibus Academiae scientiarum ad annum 1712, ex quibus eruere est hanc constrictionem fuisse tum per se, tum arte superatam. Communicatio vero fistulosa inter vaginam et rectum non fuit impedimento foecundationi, ut constat ex observatione relata a iure celebratissimo operatore, iam nostrae Academiae lumine Equite Rossi, quam videre est expositam in diario OMODEI: id confirmatur autem ex duabus aliis a BARBAUT exaratis (3), ut

(1) Tom. 2, pag. 85 et alibi.

(2) Comment. in aphorism. BOERRAAVII, 1290,

(3) Cours d'accouchemens, pag. 59. Paris.

facta tumoris incisione ad vaginam extante, partus facili opere fuerit absolutus. Consimilia congerantur de uteri prolapsu, herniis, procidentia vaginae, atque polypis, contra quas conditiones morbosas, potissimum quum sunt recentes, artis beneficia non sunt semper insufficientia, et frustra: eadem affirmentur de abnormi clitoridis, et nympharum longitudine, stipata vaginae clausura ob densam hymenis membranam, eamdemque duplicatam, aliisque eius generis monstruositatibus: perpauca itaque sunt vitia aut conditiones morbosae, quae impotentiam in foemina post se trahant.

Ad haec revoces absentiam vulvae, vaginae, uteri (1), vel insuperabilem a naturali abludentem obstructionem, luminis obliterationem, existente tumore carnosio, aut non absimili monstrosa textuum degeneratione, profundum uteri, aut vaginae carcinoma, uteri prolapsum, aut inversionem, hernias, vel procidentias vaginae; in casibus tamen in quibus sint inveteratae, immedicabiles, et reductionis exsortes, aliaque eius census.

Complures causae, quae fuere ab auctoribus connumeratae veluti aptae ad impotentiam, spectant potiori iure sterilitatem. Haec porro partitur etiam in sanabilem et insanabilem. Ad causas sterilitatis insanabilis revoces cum FODÉRÉ (2) uterum scirrhum, cartilagosum, includentem concretiones os-

(1) HILL., Dissert. de utero deficiente. Pragae, 1777.

(2) Op. citat., pag. 96.

seas, lapideas, etc. etc. Uteri ostium occlusum tumore, callositate, aut membrana, quae conditiones degeneres radicitus nequeant extirpari, ovaria scirrhusa, et praetumida, uterum parvum, valdopere angustum, vel deficientem. Ad causas demum sterilitatis sanabilis obliquitatem uteri: eiusdem texturam nimis stipatam, aut nimis relaxatam: excedentem ipsius irritabilitatem: pituitosam repletionem, hydrometram, physometram: frequentes haemorrhagias uterinas, immodicas leucorrhoeas, acres: menstrua vel suppressa, vel emansa post pubertatis epocham.

Hisce positis videretur in adiunctis, in quibus praesto sit impotentia absoluta, et insanabilis, et quidem ante coniugium, debere locum concedi divortio, fundamento desumpto ex iure romano, atque ex eo quod non possit obtineri finis praecipuus eiusdem, qui est speciei propagatio, atque demum ex eo quod vigeat error circa personam, quod sat sit ad id ut consensus non fit omnino liber, atque tunc valeat communis legum dispositio, tum et Codicis Civilis gallici, art. 180, de nullitate matrimonii. Verumtamen sicuti non semper facile est definire certa ratione impotentiam sive naturalem, sive accidentalem, ut asserunt iurisperiti, et ut loquamur cum DEVERGIE, perpauca sunt adiuncta, in quibus occurrant causae reales impotentiae, atque possunt ad calculum exigi veluti tres, aut quatuor contra quinquaginta; quumque non desint exempla impotentiae a morbo sublatae, ut de se ipso me-

morat AVENZOAR, atque confirmat ZACCHIAS observatione ad id evincendum allata (1). Codex Civilis gallicus prudenter abstinuit a considerata impotentia, ut causa nullitatis matrimonii eademque definienda; nimis frequenter enim reproducerentur inde processus inverecundi, quos lex voluit declinare. Concludamus itaque cum MARC, loc. citat.:
 « J'applaudis aux obstacles, dont on a hérissé le
 « divorce; je désirerais toutefois, que l'époux évi-
 « demment trompé ne fût pas condamné sans res-
 « source à terminer son existence sans espoir de
 « donner le jour à une postérité légitime ».

De impotentia hoc adhuc subdimus, tempus fuisse, scilicet a saeculo decimotertio usque ad medieta-tem 17 probabilius, ut eruere est ex Guy de Chauliac, quo homo impotentia culpatus a propria coniuge, deberet coram testibus ad copulae experimentum confugere, congressum ita dictum. Hae scenae multiplices repraesentabantur a nostris protoparentibus, ait eloquentissime MAHON (2), atque ex foeminis concitabantur coniuges ad luctam inhonestam, et bonis moribus adversam, qua deiiciebantur eo, ut prosternerentur ad conditionem inferiore[m] brutis animantibus; haec enim propria libertate, et naturali instinctu moventur ad copulam: homo in hisce casibus debebat subiici experimento coacto, atque a iudicibus praescripto, su-

(1) Quaestiones medic. legal., lib. 3, tit. 1, quaest. 8.

(2) Tom. 1, pag. 69.

peraturus repugnantiam, et antipathiam, quam suggerit pudor. Id experimentum itaque ut evidenter patet, erat fallacissimum; quis enim cum impudica coniuge concumbat ad inhonestum certamen in iudicio conclamante? Quis contra verecundiam ita pugnet, ut venerem publice ad experimentum exerceat? Explorationis methodus ideo nimio opere moribus adversabatur, atque mirum est, quâ fuerit sero nimis adlata ad annum 1677 19 ianuarii, quo post conclusiones Advocati generalis de Lamoignon in causa Renati de Cordouan marchionis de Langey, tandem penitus exoleverit.

Haec quae percensuimus referuntur ad nullitatem coniugii. Addendum coronidis ergo cum PUC-CINOTIO, post matrimonium ratum, tum et consummatum aliquot posse occurrere morbosas affectiones, quae reddant opportunam tori sic dictam separationem, tum et solvant a debito coniugali. Eius generis sunt scabies, tinea, pellagra, nonnulli morbi vel contagiosi, aut reputati a vulgo veluti tales, ut est syphilis, atque blennorrhoea habitualis, phthisis pulmonalis, scorbutus, cancer, ulcera phagedaenica, ozaena, mentis alienatio, epilepsia, et sic deinceps; addenda potissimum quod respicit solutionem a debito coniugali satyriasis, nymphomania, menstrua, graviditas ad finem vergens, abortus periculum, puerperium, partus vitae periculum adducentes, morbi uteri, ob quos vel haemorrhagia, vel inflammatio possint pertimesci, aliaque eius generis: « Vir enim, ut monent plerique theologi, tenetur

« uxori debitum reddere in his, quae ad genera-
 « tionem prolis spectant, salva tamen prius per-
 « sonae incolumitate ».

CAPUT II.

Hermaphrodismus.

Nuncupantur hermaphroditae ex *erme* mercurio, et *aphrodite* venere, ex eo quod filius mercurii, et veneris fuerit dictus hermaphrodita, quum fuerit insensibilis pone nympham salmacem eiusdem aman- tissimam. Hermaphroditae alii sunt androgyni, et alii gynandrae, ii scilicet in quibus praepollent ge- nitalia vel masculina, vel foeminea. Hermaphrodis- mus aliis in casibus est neuter, quum nimirum non potest definiri quodnam ex organis sexualibus praepolleat.

In compluribus plantis praesto sunt organa ma- sculina et foeminea coëxistentia, ut in monoicis, eademque sunt perbelle foecundantia. Hermaphro- dismus pariter completus frequentissime locum habet in piscibus (1), in moluscis, speciatim plero- podis, et gasteropodis, potissimum vero in vermi- bus, et insectis. Rarior est in mammiferis, et in specie humana, in quibus generatim reducitur ad sphaeram externam organorum genitalium. Altior itaque gradus hermaphrodismi est, quum occurrit coëxistentia testium, et ovariorum observata in asi-

(1) MECKEL, Traité gén. d'anat. comp., tom. 1, pag. 590.

nis, consimilibusque mammiferis, tum et in specie humana ab HUNTERO (1), a LAUMONIER (2), a BURDACH (3), aliisque compluribus.

Hisce adumbratis generatim, antequam dirimamus quaestionem de hermaphrodismo, atque pateat num generatim perfecti hermaphroditae impotentia notentur, tum et sterilitate, atque coniugii nullitas possit consecrari; an praepolleant organa genitalia vel masculina, vel foeminea, et possint appropriatum inire coniugium, vel demum velut illegitimi sint habendi, eo quod pertineant ad monstra, opportunum est confugere ad historias de hermaphroditis relatas a compluribus scriptoribus, ut opportuna argumenta inde desumantur. Inter benemulta vero eminet exemplum militis Namur prosecti a PETIT (4), in quo praesto erant organa ad utrumque sexum pertinentia. Analoga monstruositas enarratur ab HALLERO, observata a BOUDOX de monaco, intra cuius organa genitalia fuere conspecta vulva, unicus testis, membrum virile deforme, et urethra non perforatum, vesiculae seminales ex uno latere, et ex altero uterus (5): famigerata est historia allata ex MARET Huberti Ioannis Petri Borbonensis 17 annos nati, et in nosocomio vita functi anno 1767, tredecim octobris, in quo consociatae fuere adin-

(1) Observations on certain parts of the animal oeconomy, p. 48.

(2) Dict. des Sciences médicales, tom. 21, pag. 3.

(3) Anatomische untersuchungen, pag. 39 et 62.

(4) Histoire de l'acad. des sciences, an. 1720.

(5) Op. min., tom. 2.

ventae benemultae partes genitales utriusque sexus, quarum fuse cernere est apud MAHON (1); confirmantur autem hae nuper percensitae ab illa, quam retulit BARZELOTTIUS (2) pertinente ad speciem bovillam, cuius fuit testis anno 1797, et qui apparatus genitalis verum androgenismum repraesentans, fuit sedula analysi rimatus in theatro anatomico Sienae ab eximio MASCAGNIO. Roborantur tandem ex gravibus discussionibus, quae locum habuere Germaniae anno 1803, circa quamdam Mariam Dorotheam Derrier, quae ab HUFELANDIO, et MURSINNA fuit declarata foemina, a STARK, et MARTENS mas, neutrum vero a METZGER (3).

Curiosa sunt pariter, et pro instituto nostro momentosa exempla conversionum ex hermaphroditis androgynis in gynandros, et vicissim, vel conante natura, vel ex accidentalibus causis. Haec conversio fuit salutata *genometaboles* a MALACARNE, cuius historiam videas primitus apud HIPPOCRATEM, postea apud amatum Lusitanum, AMBROGIUM PAREUM: recentius autem penes MORGAGNIUM, WITTMANN, SPRENGELIUM, aliosque plures.

Ex omnium horum factorum analysi, atque sedula comparatione emergit, neonatum, cuius generationis organa ita conformata sint, ut hermaphrodita videatur, cum iurisconsultis ULPIANO, et PAULO ad illum sexum pertinere existimandum, qui in eo

(1) Tom. 1, pag. 100.

(2) Tom. 1, pag. 35.

(3) Mem. di med. legal. suppl. Koenigsberg, 1803.

praevaleat; quod iudicium non erit communibus foeminis obstetricibus concedendum, sed iatropérito partium fabricam apprime callenti. Monendum tamen testium absentiam, atque defectum apparentem ad exteriora nullum criterium suppeditare, quum benemulta observata doceant speciei propagationi etiam fuisse valdopere pares huiuscemodi individuos, in quibus testes intra abdomen latuerint, et tandem ex saltu, vel ex quocumque alio conatu testicondium omnino evanuisse.

Non praetereundum tandem ambiguum semper reddi omne iudicium ante pubertatem, qua adventante duo se se offerent signorum genera, alia physica vel organica, alia ad animum pertinentia, aut moralia. Signa physica erunt ex genarum, et menti puberibus eruenda, ex voce graviore facta, testibus apparentibus, vel et intus adhuc dum latitantibus, rei venereae cupidine, tum et nocturnis involuntariis pollutionibus, ut pateat de virili sexu. A prodeuntibus ex adverso menstruis, ab ampliori facta pelvi, a divergentibus femoribus, a sororian- tibus mammis sequior sexus demonstrabitur. Signa moralia ex propensionibus erumpent erga alterum sexum, quantumvis id iudicium possit reddi fallax; sunt enim qui lymphatico temperamento pollentes apathici sunt, alterumque sexum sedati conspiciantur. Aliae propensiones itaque erunt ad calculum adducendae; mares porro generatim iis non delectantur, quae sequiorem sexum occupant. Horum omnium signorum late patentem expositionem cer-

nas apud BURDACH tradentem fuse characteres sexuales immediatos et mediatos (1).

Concludimus autem ab hermaphrodismo posse quidem dubia moveri de impotentia, aptitudine ad connubium, vel nullitate ipsius, nec ne, utrum primigenius sit salutandus, vel non individuus de quo est quaestio, donec res certior, magisque explorata reddatur per aetatem; nequaquam autem inde foetum illegitimum reddi, atque foetus qui organa generationis exhibent ita conformata, ut non certissime pateat sexus ad quem sint referendi, civium iuribus esse donandos; at non ante pubertatis epocham eorum sexum, et iura fore definienda.

CAPUT III.

De Graviditate.

Asseruimus in antecedentibus graviditatem posse simulari, et frequentissime dissimulari; hinc est ut opus valdopere momentosum reddatur medico-legistae graviditatem apprime nosse, et distinxisse. Ad quod retinendum est, statum foeminae post foecundationem, protractum usque ad partum, sub nomine graviditatis, aut gestationis designari. Dividitur autem in veram aut falsam, in naturalem et praeternaturalem, compositam et complicatam; vera est in qua venter intumescit ob unum vel plures foetus: si ventris tumor cieatur a quacumque materie

(1) Physiologie, tom. 1, a pag. 276 usque ad 356 et ultra.

extranea foecundationis operi, vel a spasmodica distensione falsa graviditas adesse dicitur. In naturali foetus est in utero inclusus: in praeternaturali germen extra uterum evolvitur: satius naturalis nuncuparetur uterina, et praeternaturalis extrauterina. Composita est quae a compluribus foetibus constituitur: complicata est, quae cum alieno morbo consociatur ventris volumen augente, et verum graviditatis statum complicante.

Graviditas datis signis se prodit, quae dividuntur generatim in rationalia, et physica, atque a DEVERGIE graduatione servata in ambigua, minus incerta, et certiora. Signa rationalia aut ambigua iam primitus tradita sunt a summo medicinae parente, dum asserebat: « Mulierem quum in ventre
« conceperit statim horrere, et calorem, et dentium stridorem consequi, convulsionem occupare
« tum articulos, tum totum corpus, et uterum. Signitiam, et torporem ». Confirmantur autem a МАНОН (1), qui animadvertit conceptionis actum foeminis enunciari ex peculiari subita emotione universalis, vel tremore vix definiendo, at percipiendo ex foemina alias experta; subsequi autem a specie languoris corporis, et spiritus aliquid voluptuosi praesegerente: postea in scenam venire nauseas, vomitus, perversiones appetitus, dolores vagos, et singulares capitis, dentium, ventriculi, et uteri, maiorem in iracundiam, vel tristitiam proclivita-

(1) Tom. 1, pag. 161, 162.

tem; aliaque eius generis, ex quibus convincatur foemina de graviditate, quae tamen alias vel simulet, vel dissimulet pro utilitatis gradu. Hisce accedunt signa sensibilia desumenda ex sedulo partium externarum examine, ut sunt phlyctenae, et ephelides faciem, et collum deturpantes, umbilici intumescencia, crurum varices, et aedemata, odor acidus perspirationis cutaneae, tum et signa eruenda ex pulsubus, atque urinis, sanguineque ipso.

Quae signa omnia esse communia, et facile posse esse fallacia nemo non videt, non praeteritis ipsismet conditionibus ex pulsu, urinis, et sanguine gestantium deductis. Quod ad pulsum enim, etiamsi GALENUS, et post ipsum SAVONAROLA (1) authumaverint ab initio conceptionis usque ad tertium mensem esse magnum, frequentem, et celerem, atque inde usque ad septimum debilem reddi, parvum, et tardum decrescentibus viribus vascularibus, quae semper multo magis conspicua ratione decrescant ad partum usque, quo adventante novam vim adipiscatur cor, eandemque nanciscantur arteriae. Monet tamen ipsemet SAVONAROLA, haec signa posse esse communia potissimum chronicis morbis: eadem declarentur de urinis, quae quantumvis ex eodem auctore fuerint adinventae aquaeae, et coloris vergentis ad albicantem ineunte foecundatione usque ad sextum mensem cum nubecula ad superficiem, et in medio albo deposito assimilando lanae pexae;

(1) Opere di SAVONAROLA, de pulsibus.

quum ventum autem fuerit ad septimum mensem induentes colorem decoctionis cicerum rubrorum, quaeque multo magis rutilantes fiant, ubi partus accedat, quo adventante turbidae reddantur vix ac agitantur. Haec tamen omnia sunt fallacia, ut auctoritate utamur, et verbis PUCCINOTII (1): « Colui, « che pretendesse oggi conoscere dall'ispezione delle « orine, o dal sangue lo stato di gravidanza, si renderebbe non meno ridicolo di que' fanatici polsisti, che si lusingano di desumerlo dal polso, « che chiamano uterino, » cum caeteris.

Signa adhuc incerta sunt mammarum auctum volumen; tumidiore factae papillae, areolae nigrescentes, et asperae, seri lactescentis secretio, mensium feriatio, mucus densus ex uteri collo secretus, et similia. Quod spectat enim ad primum indicium ex conditione mammarum inferendum, ipsae in foeminis nonnullis numquam, nequidem vertente gestatione intumescunt, quae in aliis non gestantibus aliquando intumescunt suapte natura, potissimum autem prae morbo maximum exhibent volumen: eadem dicas de colore areolarum, cuius nulla potest esse utilitas, nisi in casu in quo mulier sit iuvenis, et primipara, atque cutis albedine notata, dum in adulta aetate, atque obscuro colore insignitis, areolae constanter nigrescentes adinveniantur. Analoga referantur de seri lactiginosi secretionem; haec namque potest fieri sive ob unum mensium silentium,

(1) Vol. 7, pag. 67.

sive etiam in intemeratis virginibus ob iteratas suctiones, ut asserit se observasse FODÉRÉ (1) in foemina, quae ut evitaret quo secius ad carcerem traderetur, se nutricem finxit, et paullo post asserti veritatem potuit facto comprobare. Consimile exemplum legere est apud BELLOC (2) de foemina servitio addicta, quae potuit satisfacere opportuna suctione infantis clamoribus fame divexati, hocque modo et ipsi, et sibi quietem conciliare. Consimilia videas apud HALLERUM, BROUZET, BAUDELOQUE, aliosque.

Infidum et est signum a menstruationis suppressione petendum; constat enim foeminas occurrere, quae per integram gestationem absque gravi noxa menstruo tributo subiiciuntur; tum ex adverso in virginibus aliqua morbosa causa intercedente menses supprimi: quin imo non desunt exempla illarum, quae sola adventante graviditate menstruis defungerentur, ipsis silentibus citra graviditatis epocham, ut exemplum legere est apud DEVENTER (3), et aliud penes PUCCINOTIUM de matrona romana (4). Notum autem est silentes in vere gravida simulari veluti praesentes infectis sanguine genitalibus, et linteaminibus, ut narrat iam laudatus BELLOC (5) de puella a tribus mensibus gravida facta.

(1) Tom. 2, pag. 149.

(2) Corso di medicina legale, pag. 52.

(3) Raccolta di osservazioni sul manuale de' parti, pag. 68.

(4) Vid. tom. citat., pag. 69.

(5) Corso di med. leg., pag. 47, num. 111.

Neque minus incertum est signum indicatum a CHAMBON de muco denso ex uteri cervice secreto, qui demonstretur ope instrumenti in vaginam introducti usque ad uteri collum, quum haec muci secretio possit locum habere in innumeris aliis adiunctis.

Minus infida sunt signa illata ex mutationibus, quas subit uterus; post foecundationem enim uteri ostium connivet, iam aiente HIPPOCRATE: margines huiusce ostii exhibent potiore renitentiam, et caloris augmentum monente LEVRET (1): duo labia eiusdem aequali dispositione gaudent, dum ex opposito primitus labium anterius prominulum reperiatur animadvertente DEVERGIE (2): spatium autem interpositum, vel os quod ante conceptionem erat triangulare, fit circulare observante STEIN (3): uteri collum mollius redditur affirmante HALLERO, qui adeo fidebat huic signo, ut verum graviditatis signum authumaret. Accedit uteri descensus, et successivus ascensus: quum enim ob inchoatam et progredientem gestationem uteri volumen augeatur descendere cogitur versus vaginae ostium, ut inde vix duobus transversis digitis distet; quum ventum fuerit ad tertium mensem revolutum uterus attingit partem superiorem pubis, ita ut tactu possit percipi; ad quartum duos pollices circa superat os pubis; ad quintum mensem ad umbilicum accedit; ad

(1) Art des accouch., 3 édition.

(2) Tom. 1 citat., pag. 419.

(3) Arte ostetricia, § 173.

sextum collineat cum umbilico; ad septimum eundem transcendit, ut ad regionem epigastricam accedat; ad octavum partem occupat regionis epigastricae, atque extendi potest usque ad appendicem xyphoidem sterni, ita ut motus ventriculi, et diaphragmatis cum difficultate exercentur; ad nonum deprimitur, adducitur ad anteriora, atque descendit intra cavitatem pelvis. Cum hisce mutationibus consociantur illae, quae locum habent in uteri collo et ostio: cervicis enim pars superior dilatatur ad finem sexti mensis, ut eius longitudo imminuatur, atque uteri ostium multo magis aperitur, duo phaenomena, quae augescunt usque ad gestationis finem; potissimum vero primum, adeo ut ad nonum mensem collum statum membranosum nanciscatur, et ferme oblitteretur continuum factum cum uteri cavo.

Re tamen intimius considerata haec omnia signa extorta ex ostii uterini mutationibus, tum et ipsiusmet uteri quantumvis sint minus infida, valent tamen etiam in errorem inducere; mutationes namque in uteri ostium illatae a feriatis mensibus, a validiori corporis exercitatione, a nativa partium dispositione, ab humoralis infarctu, vel consimili causa queunt emergere, ut observarunt SMELLIE, ROËDERER, BELLOC, MAHON, alique: eadem dicamus de uteri descensu, et ascensu, atque progressivo voluminis augmento; validis enim abdominis compressionibus potest abscondi a dissimulante, et arte efformari a simulante. Caetero licet revera praesentia sint, certissime tamen inde non est demonstrata

graviditas; pinguedo namque, tympanites, ascites, tum etiam hydrometra, physometra, mola, hydatides, polypi uteri, aliaque eius generis abnormi etiam abdominis distensioni queunt locum concedere.

Non dissimulandum tamen cum PUCCINOTIO (1) hic loci ad praeclarum lumen offundendum valere indicia monstrata ex BELLOC (2), qui proponit esse considerandum, num symptomata pathologica enunciantia praecipitos morbos versus tertium mensem sileant, et foemina ad perfectam salutem restituitur, an perdurent, et adaugeantur; in primo casu est de vera graviditate diiudicandum, in altero de morbosa uteri conditione. Certiora scaturiunt indicia ab exploratione, a motibus activis foetus, atque a pulsationibus placentariis, et foetalibus, de quibus obiter.

Methodica exploratio autem hoc modo instituenda proponente Puzòs (3); foemina nimirum est exploranda postquam alvum posuerit, supra dorsum ita collocata, ut capite, et genibus elatis omnis tollatur musculorum abdominalium distensio, atque contractio. Hisce anteactis admoveatur altera manus regioni hypogastricae; alterius autem digito, vel duobus digitis uterus prematur, ac sustollatur. Hoc modo sublato utero, et compressa hypogastica regione, uterus contra parietes abdominis persenti-

(1) Tom. 7 citat., pag. 72.

(2) Op. citat., pag. 68.

(3) Traité des accouchemens.

tur. Hoc pacto motus (*de ballottement*) percipiuntur. Analoga et magis verecunda esset methodus, qua manu dextera protensa supra hypogastricae regionis centrum, ut digitus pollex umbilicum, minimus autem pubem contingat, atque imperata inspiratione animadvertat peritus, num versus pubis symphysim corpus durum ac sphaericum in manum impingat, quod ubi praesto sit, de uteri volumine adaucto poterit affirmare.

At etiamsi haec experimenta uteri volumen esse adauctum edoceant, non erit de vivo foetu intra uterum contento inde tuto declarandum; id augmentum enim potest a mola, vel a sarcomate, aut a grumoso sanguine, vel ab hydrometra, ac phytometra proficisci, tum et a speciali uteri morbo, scirrho videlicet, stheatomate, hydatidibus, consimilique alia uteri repletionem emergere pro graviditate imponente, atque commonstrare caute esse incedendum in tradendo de graviditate iudicio.

Adsociandi itaque motus foetus ut lis inde securius dirimatur. Hi consistunt porro, ut omnes norunt in impulsione parietibus abdominalibus communicata a diversis partibus foetus, quum motus exequitur in uteri cavitate. Manifestantur autem ex ictu, vel percussione facile notanda, sensibili facta manibus applicitis supra abdomen, qui ictus utero impressus sat vehemens evadit, ut renisum communice parietibus abdominis, atque subsultum oculis visendum progignat. Hi motus exordiuntur post tertium: sensibiles redduntur matri post quar-

tum, atque ab experto possunt generatim caractéristice notari post quintum, manu abdomini applicata. Id signum itaque, ut omnes exceptiones tradantur, non incipientem, sed provectam graviditatem valet revelare: non incusantur dein motus ex gravida dissimulante, et possunt enunciari a simulante; tum postea, quantumvis casibus rarissimis, ab aëre, ab hydatidibus queunt proficisci, ut SYDENHAMIUS, PUZÒS, aliique adnotarunt. Verumtamen quum id signum revera veluti certius prae aliis generatim fuerit existimatum, hinc est ut benemulti voluerint esse nullo neglecto praesidio provocandum. Id assecuturi commonuerunt foeminam, quae gravida reputatur apte collocatam, manu aqua frigida prius madefacta, atque repente supra uteri regionem applicata esse attingendam, ut hac ratione si foetus vivus intra uterum concludatur repentini, celeres, validi motus persentiantur a gestante non minus quam ab exploratore. Quod experimentum tamen veluti dubium, et onerosum asseritur ex PUCCINOTIO (1), ex eo quod contractiones excitae a molesto, et repentino frigore in musculis abdominis potius debeant confundere, et obscuros reddere motus foetus, quam evidentius repraesentare.

Quod si motus praedicti aliquod lumen ad definiendam graviditatem queunt ostendere, ne putes, iis absentibus gravidam non esse foeminam fidenter fore pronuntiandum; neque gestans enim, neque

(1) Vol. citat., pag. 70.

explorator hosce motus percipient graviditate cum ascite, vel hydrometra complicata, vel ubi intra ulteriorem aquarum copiam innatet foetus, ut sibi propriam coniugem exploranti contigisse affirmat HILDANUS, atque celebratioribus medicis, et obstetricibus; narrat enim CAPURON de foemina, quae a nemine umquam ex hisce fuit veluti gestans affirmata, et post tres hebdomadas in lucem edidit infantem abnormi volumine insignitum.

Superest signum, quod cum aliis consociatum, potissimum vero cum motibus foetus, et succussione, certam diagnosim potest suppeditare, ut loquamur cum DEVERGIE (1), pulsationes nimirum, quae sentiuntur aure admota mediante LAËNNECI sthetoscopio gestantis abdomini inter umbilicum, et arcum cruralem. Hae duplicis sunt generis ex KERGADEC (2): primi generis sunt placentariae, atque consistunt in sibilo saccato analogo illi, qui sentitur in aliquot morbis cordis, vel magnorum vasorum: hae pulsationes sunt isocronae pulsui matris; alius generis sunt dependentes ex systole, et diastole cordis foetalis: hae duplicatae pulsationes sunt celeriores pulsu materno, a centumviginti scilicet ad centumsexaginta singulo minuto. Primae itaque evincunt existentiam placentae; aliae foetus praesentiam. At pulsationes cordis sunt sibilo placentario certiores, eo quod nequeant cum aliis phaenomenis confundi, ut constat ab historia relata

(1) Tom. 1 citat., pag. 417.

(2) Auscultation appliquée à l'étude de la grossesse. Paris 1822.

anno 1824 a LE-NORMAND, perlegenda in diario generali medicinae, ita ut sthetoscopio graviditas septimestris potuerit definiri ab auctore in foemina trigintaseptem annos nata, quae veluti scirrho affecta ad ovarium dexterum fuerat diiudicata a clarioribus medicis Parisiensibus (1).

Quae asseruimus de graviditate simplici possunt transferri ad compositam. In hac porro abdomen multo magis distenditur, ut volumen reddatur enorme; divisum apparet ex duplicata intumescencia, divisione facta a sulco aliquantulum obliquo: motus foetus percipiuntur eodem tempore in variis abdominis partibus: eadem dicamus de auscultatione, quae quadruplicatas pulsationes cordis foetus patefaciat, vel et multo magis multiplicatas, quantumvis in hac praesentia casuum non sit dissimulandum, id signum reddi multo magis confusum. Hisce ubi adiunxeris succussionem, aliaque communia signa, quae in hac debebunt esse multo patentiora, scaturient criteria ad graviditatem compositam facilius definiendam.

Hisce percensitis de naturali graviditate, tum simplici tum composita, expedit monuisse extra-uterinam quod respicit, ipsam locum habere quum foetus evolvitur in tubis fallopianis, in ovariis, in abdomine, pone peritoneum, inter vaginam, et intestinum rectum.

Cognitu vero difficilior est haec graviditas, cu-

(1) Vid. nup. laudat. DEVERGIE, tom. indicat., pag. 416.

ius mentionem primitus cernere est apud ALBU-CASIM, qui vixit saeculo XII (1): descriptionem autem apud RIOLANUM anno 1650. Analoga sunt observata, quae refert SAVIARD anno 1686 et 1694, quae fuere postea confirmata ab innumeris aliis prosectoribus, potissimum vero a BERGERET (2), MORLANNE, ROMIEUX, ut patet tum ex nuper laudato diario, tum ex diario Londinensi anno 1806. Speciatim autem ex facto communicato prof. ANDRIAE Neapolit. a doct. TADDEI anno 1805, ut mittamus complures alias historias legendas in operibus iam citatis MAURICEAU, BAUDELOQUE, aliorumque. Obscura itaque sunt signa, quae eliciuntur ex suppressione menstruationis, tumore mammarum, et seri lactiginosi secretionis, aliisque eius generis, atque ex signis certioribus deficit certe illud, quod a succussione eruitur, quum foetus sit positus extra uteri cavitatem. Sibilum placentarium quod spectat dubitant auctores; ubi enim hic sonus emergat unice ex arteriis uterinis latioribus, et actuosioribus, sanguinem potiori vi impellentibus in venas umbilicales, ut reputat PAULUS DUBOIS, et non a sinibus placentariis ut affirmabat KERGADEDEC, tunc non sufficienter evoluto systemate vasculari in loco insertionis placentae, obscurissimi debent esse hi motus, et sonitus vix percipiendi.

Remanent itaque motus foetus, qui debent esse

(1) De chirurg., lib. 2, § 75, pag. 326, edit. arab. et latin. 1778.

(2) Giorn. gen. o Raccolta period. della soc. med., tom. 14, n° 71, pag. 289.

sensibiliore, minori existente separatione, ubi adhaerescamus DEVERGIE (1), cum quo non consentit FODÉRÉ, qui asserit matrem commonefieri de motibus foetus; at obscurius, atque hosce motus, etiamsi ad anteriora pariter perceptos, momentosiores reddi versus dorsi spinam. Pulsationes cordis foetus sthetoscopio manifestiores sunt, ac proinde maiori in pretio habendae, ut non praetereamus indicia, quae CHAUSSIERIO visa sunt minus fallacia (2), eruenda ex sensu molesto ponderis constanter in eodem loco adfixi, qui tamen aliquando extenditur ad rhenem dextrum. Temporis progressu ab eodem latere elevatur tumor mobilis, rotundus cum sensu doloris, et tensionis in dies incrementis, coëxistentibus determinato tempore foetus motibus sat sensibilibus factis.

Hisce si addas defectum signorum evincentium naturalem graviditatem, tum et deficientiam symptomatum, ex quibus peculiarium morborum diagnosis eruatur, nec non indicia propria huic graviditati elicienda ex FODÉRÉ (3), ut sunt praeter ventris intumescantiam magis irregularem, quam in uterina: 1. Externum uteri ostium in anteriora propulsum, et symphysis pubis incumbens; 2. Uteri corpus compressum, vel antrorsum, vel postrorsum inclinatum iuxta situm quem occupat tumor; 3. Ex compressione exercita supra vesicam urinariam, et

(1) Tom. citat., pag. 420.

(2) Bull. de la faculté méd. n° 6, 1814.

(3) Tom. 2, pag. 174 et 175.

rectum intestinum frequentem ad alvum deponendam, et reddendas urinas stimulum; 4. Tumorem generatim ad posticam vaginae partem prodeuntem sensim volumine augescentem, et corpus fluctuans includentem, quod praecipuo voluminis tumori respondeat, habebis praecipua, ex quibus minus obscura reddatur graviditatis extrauterinae diagnosis, non praetereundo tamen, tum de graviditate generatim considerata, tum potissimum de extrauterina, numquam e mente excidere oportere SWIETENII monitum hisce verbis: « Notandum est magna hic prudentia opus esse medico, ne facile graviditatem
« vel affirmet vel neget; peritissimi enim decepti
« fuerunt toties, et numquam magis periclitatur
« fama medici, quam ubi agitur de graviditate de-
« terminanda ».

Excrescit autem obscuritas, ubi sermo sit de graviditate complicata; qua de re nosse oportet morbos complicationem faciunt, quique per se possunt simulare ipsammet graviditatem. In hoc censu 1. venit sanguinis retentio cum graviditate consociata; 2. Uteri polypus; 3. Hydrometria; 4. Physometria; 5. Hydrops ascites, potissimum cysticus.

Morbi vero qui per se possunt simulare multo magis ipsammet graviditatem, quam antecedentes sunt falsa graviditas, ita dicta spasmodica vel nervosa, mola aut falsum germen. In falsa graviditate spasmodica praesto sunt signa rationalia, aliaque magis ambigua graviditatis, ut hic status possit imponere foeminae potissimum, de qua est quaestio,

tum et imperitis, ut exempla legere est apud MAURICEAU (1), BAUDELOQUE (2), GIRARD Lugdunensem (3), et CLAUDON. GIRARD porro et BAUDELOQUE nuper laudati opinantur impulsu utero prae coitu conciliatum sat esse ad hanc falsam graviditatem excitandam, quin facta fuerit seminis ab utero absorptio, ut confirmant observationibus susceptis non solum in humana specie, sed et in brutis animalibus.

Molae nomine designatur massa organica, quae in utero compingitur, ac dato tempore expellitur. Molam quod spectat, quaeritur an copulam constanter supponat, atque proinde debeat existimari velut foecundationis productum. Nos negamus; enim vero hae morbosae evolutiones possunt et in intermerata virgine locum habere, ut memorat DENMANN, id confirmant autem rudimenta membranae caducae, quae evolvuntur aliquando in utero virginum, atque everruncantur stipantibus doloribus vehementer divexantibus prae menstruatione difficili, tum et ova incompleta, aut molae oviformes eiectae ex foeminis, quae nullam cum maritis relationem habuere (4); eadem dicamus de ovo incompleto sub forma membranarum, intra quas tela cellulosa, pili, dentes fuerint observati (5), in in-

(1) Op. citat., tom. 1, pag. 114.

(2) Op. citat.

(3) Giornale di Medicina, piovozo anno IX.

(4) Walter betrachtungen ueber die geburtstheile des weiblichen geschlechts, § 27.

(5) Voigtel handbuch der pathologischen anatomie, tom. 3, p. 542.

temeratis virginibus a duodecim ad quatordecim annos. Analogum exemplum affertur a BAILLIE de cystide pinguedinosa, intra quam includebantur non solum pili, sed etiam alter ex dentibus caninis, et duo incisivi aemulantes volumen dentium infantis aliquot mensium in puella duodecenni virginitatis signa praesegerente (1), consimilia legere est producta ab imaginationis vi tum in foeminis brutorum animantium, ut eruere est primitus ab HARVEY (2), et postea a BLUMENBACH (3), tum in humanis, ut narrant HUFELAND et ARLES (4); fatemur igitur in nuptis molarum vestigia esse frequentiora; at inde illud dumtaxat efficitur, utrum ob exercitium huic morbo magis patere, ut scite monet antecessor meus toties laudatus (5). Duratio communis ad quam possunt protrahi hae molae est duorum aut trium mensium, raro sex vel septem: non desunt autem casus, in quibus fuerint protractae ad nonum mensem, ad annum et ultra, ut videre erit alibi.

Facile est ineunte hac gestatione eandem confundere cum naturali, quum sint identica signa rationalia, uteri descensus, mutationes ad ipsius ostium, et sic deinceps; at 1. Existente mola abdomen est durius, magis dolens, citiusque tensum; 2. Quum mola non circumdetur sero, et se sustinere non pos-

(1) BAILLIE, Philos. transact. 1789, pag. 71.

(2) Exercitat. de genere animal., pag. 18.

(3) Kleine schriften, pag. 14.

(4) Neues journal der auslændischen med. chirurg. literatur. tom. 11, cah. 2, pag. 184.

(5) Vol. 1, pag. 121.

sit, foemina graviori ac molesto pondere plectitur; 3. Afficitur frequentissima mingendi voluntate, atque aliquando difficultate; 4. Lassitudo est maior, potissimum ad extremitates inferiores; 5. Mammae sunt minus turgidae, et loco veri lactis secernunt unice serum; 6. Durante hac falsa gestatione, generatim foemina haemorrhagiis uterinis subiicitur; 7. Ex tactu et succussione aliquod discrimen poterit erui, ut inde praesumptio eruatur, quae tamen in certitudinem convertatur, quum foemina fuerit vel natura, vel arte liberata; 8. Motus non sunt adeo regulares ac constantes, ac in vera graviditate, sed potius saltus musculorum, et motus convulsivi observantur, ac multiplices. Animadvertendum autem rem aliter se habere, quum complicatur mola cum vera foetus gestatione, ut videtur iam observasse summus medicinae parens.

Quaeritur tandem ad quam nam usque aetatem possit foemina concipere? Qua de re sunt consulenda facta; narrat enim PLINIUS naturalista Corneliam ex stirpe Scipiadum peperisse Volusium Saturninum ad aetatem sexaginta annorum: MARSA medicus venetus fuit deceptus diiudicans foeminam sexagenariam hydrope affectam, quae potius erat gravida: consimilia exempla afferuntur a DE-LA-MOTTE, CAPURON, aliisque. Quantumvis igitur communis epoca sit a quadraginta ad quadragintaquinque; serotinae tamen foecundationes usque ad annos sexaginta, etiamsi certe rarissimae, non erunt eundae inficias.

CAPUT IV.

Superfoetatio.

Superfoetatio est conceptio supra conceptionem facta, ut ipsam definiamus cum TEICHMEYERO (1). Quaeritur autem num superfoetatio sit admittenda, atque ideo legitimi sint habendi foetus, qui per superfoetationem nati asseruntur. Qua de re animadvertendum est complures tum veteres, tum recentiores admittendam esse docuisse superfoetationem, atque benemultos alios denegasse. Primis accensendi sunt HIPPOCRATES, ARISTOTELES, PLINIUS, ZACCHIAS, HALLERUS, BARTHOLINUS, RUYSCHIUS, MORGAGNIUS, EISSEMANN, CONRADI, BAUDELOQUE, aliique innumeri; in altero censu stant HEROFILUS, AVICENNA, BERENGARIUS a Carpi, WESLINGIUS, HEBENSTREIT, WALDSCHMIDIUS, aliique sexcenti; hinc est ut LUDWIGIUS concluderet: «Nullas fere observationes extra omnem dubitationem positas superfoetationem confirmare».

Antequam igitur ad rationum momenta confugiamus, de quibus fuse scripsit TORTOSA, ut non sine fundamento quaestio dirimatur, confugiendum est ad observata. Notissima autem est historia allata a PEARSONS (2), tum et a BUFFONIO (3) de foemina Carolinae meridionalis ad Charlestown, quae alterum post alterum filium peperit, album ex pro-

(1) Institut. med. legal.

(2) Transactions philosophics, 1745.

(3) Istoria naturale dell'uomo, articolo Pubertà.

prio coniuge, et nigrum ex adultero nigrita ipsi vim inferente. In transactionibus anglicanis item ad annum 1772, legere est exemplum de alba matrona in Guadalupa a servo nigrita per vim subacta post foecundationem obtentam a proprio marito, quae duos vario colore foetus in lucem pariter edidit. Analogum exemplum respiciens bruta animantia cernere est descriptum in actibus academiae medicinae Parisiensis (1), equam nimirum quinquennem, quae existente temporis intervallo quartae horae partis enixa est primitus equum, postea mulum. Hi casus autem potissimum referuntur ad graviditates extrauterinas, ut eruere est ex cadaverica autopsia supra foeminam instituta a doctore CLJET Lugdunensi, in qua reperiit foetum extrauterinum marem, existimatum quinque mensium, dum uterus alterum foetum comprehendebat trimestrem (2).

Hisce breviter enarratis, atque consultis ad rem confirmandam innumeris aliis observationibus alibi consignatis, potissimum autem allata ab EISSENMANNO, atque a LERICIO accepta de Argentorati foemina Maria Anna Bigaud trigintaseptem annos nata, quae die trigesima aprilis anni 1748 maturum masculum peperit, et die decimaseptima septembris proxime sequentis maturam filiolum (3); tum et a CONRADIO publici iuris facta de Benedicta Franquet, coniuge Villard, herbarum venditore Lugdunensi,

(1) Mense augusto 1826.

(2) Nouv. Journal de méd., décembre 1818.

(3) Dict. des sciences médicales, tom. 53, pag. 416.

quae die vigesima ianuarii anni 1780 peperit maturum filiolum, et quinque menses postea cum diebus sexdecim, videlicet die sexta iulii eiusdem anni est enixa filiolum perfecte maturam, et bene vigentem, possumus concludere, non omnem esse denegandam superfoetationem, potissimum in adiunctis, in quibus uterus fuit duplex, quae non pauca referunt iterum observatores, atque legere est speciatim apud CASSANIUM (1), analogia desumpta ex brutis animantibus, in quibus uterus duplex est, atque frequens etiam superfoetatio.

At etiamsi dentur superfoetationes, raro tamen locum habere, ratio experientia roborata evincit, dum manifesta res est, sive ob uterini ostii angustias prae gestatione, sive ob clausam a placenta tubarum viam, tum ob uteri descensum intra vaginam, ut tubae fallopianae debeant ab ovariis multo magis dimoveri, tum ob id quod utero gravido difficilis fiat spermati via, ut ad ovaria perveniat ad alius ovi foecundationem; efficitur inde rara esse debere realis superfoetationis exempla, atque illa, quae pro veris sunt habita, benemulta veluti dubia esse reputanda.

Errores itaque declinaturus peritus poterit superfoetationes partiri in certas et incertas cum TORTOSA (2). Ad incertas pertinent partus gemini; ita facile namque censeretur non potest duo, aut plurima

(1) Recherches sur le cas d'utérus double et de superfétation, thèse. Paris, 1826.

(2) Tom. 1, pag. 212.

germina ad superfoetationem fore revocanda, sive alter post alterum in lucem venerit foetus, et prior abortivus appareat, alter vero maturus, sive unico in partu utrique nati, perfectus unus occurrat, alter exilis, et minus perfectus, sive alia eius generis consimilia adiuncta fallacia se se offerant; certa vero erit superfoetatio, ubi duo vel plures foetus omnes maturi, atque perfecti ex utero explodantur, notabili temporis intervallo inter varium partum intercedente: atque deinde si distincti motus, atque epocha dissita percipiantur; verbo distinctae gestationis phaenomena appareant, tum et distincti puerperii. In hisce rerum adiunctis secundum foetum per veram superfoetationem fuisse procreatum erit concludendum cum TEICHMEYERO, qui ad veram superfoetationem haec tria docet perquiri: 1. Novam gravidæ mulieris conceptionem; 2. Tempus notabile inter utriusque foetus partum intercedens; 3. Foetus ambo perfecti.

Quapropter ubi mater cuius maritus vita functus fuerit, vel emigraverit dum ipsa utero gestaret, maturum spectabile post temporis intervallum foetum in lucem dederit, enixo priori etiam maturo, illegitimus secundus, et per superfoetationem genitus erit habendus, si calculo facto post quatuor vel quinque menses a mariti obitu, vel absentia fuerit eodem foecunda mater exonerata.

CAPUT V.

Puerperium.

Sicuti error errorem post se trahit, atque morales a recta norma degenerationes invicem consociantur, connectuntur, ut tandem moralis ordo per variam, et diversam viam perturbetur, ac tandem infringatur, ita simulatio necessario debet simulationem gignere; nihil mirum ideo si sterilis, aut vidua, quae arbitratur se impune simulasse graviditatem, simulet et ipsum partum, ut facili marito, vel praesumptis haeredibus filium offerat non suum, ut aliena potiatur haereditate. Partum autem dissimulant frequentius iniquae foeminae, ut arte servent quae proiecere pudicitiae, atque honestatis decora, vel quod peius est dissimulant infanticidae, ut patratum crimen delitescat inultum. Quocirca erit in signa partus praegressi inquirendum, ut hac eadem pari ratione pateat tum simulatio, tum dissimulatio.

Signa porro hic loci sunt iterum vel rationalia magis ambigua et communia, vel localiter utero eiusque adiacentiis circumscripta. Prioris generis consistunt in lassitudine, necessitate quietis et somni, ut affabre descripta legere est apud BURDACH (1): in statu generali excitationis, et irritabilitatis excessus; partus enim omnes vires emovet, et solum paulatim sedatur hic tumultus, remanente tamen

(1) Physiologie, tom. 4, pag. 280.

facili praedispositione ad eiusdem renovationem; quum vitalitas dein fuerit tempore gestationis ex integro directa ad uterum, potissimum vero partus tempore, sit inde ut organa digerentia permaneant veluti inactione correpta per datum temporis intervallum post partum; eadem dicas de aliis phaenomenis universalibus et communibus.

Quod attinet autem ad localia, animadvertere est primitus in utero contractionem rhythmicam, alternationes nimirum expansionis, et retractionis, usquequo ad pristinum contractionis statum fuerit revocatus; haec retractio est dolorifica, potissimum in foeminis frequentes partus passis, in quibus uterus difficiliter ad pristinum volumen reconducitur: eadem reponas de adiunctis in quibus partus locum habuit rapido ita motu, ut vires uteri non potuerint prosterni, et delassari, speciatim ubi sit praepollens foeminae sensitivitas. Illico post partum autem, ubi abdomen comprimatur persentitur uterus supra pubem, exhibens corpus sphaericum decem pollices longum, et septem latum: post aliquot dies longitudo fit circiter sex pollicum: ultra octo dies autem, potissimum in primiparis habitu pollentibus parietum abdominalium sat pingui, uteri fundus haud amplius distincta ratione tactu potest notari: ad terminum vero sextae hebdomadae ad pristinam omnino conditionem restituitur uterus totus, excepto aliquanto grandiori volumine, et laxitate, ut adnotant HAYN et CARUS (1).

(1) Additionibus ad physiolog. BURDACH, pag. 283; et LERBUCH, der gynaekologie, tom. 2, pag. 139.

Addendum uteri ostium relaxatum, apertum, leviter intumescens, saepe dilaceratum, aut alia ratione a virginea forma recedens, quae omnia locum habent secunda hebdomada, intra quam occluditur, ut refert STEIN (1), uteri cervix dein est calidior, turgidior, et violentiae perpressae offerens indicia. Accedunt nymphae tumidae, aliquando excoriatae, aut vulneratae, vel varicibus obsessae: clytoris sanguine saepe turgescens, eo magis si pelvis exilis presserit diu caput infantis: commissura inferior pudendi saepe dilacerata, ut brevius inde fiat perinaeum: vagina insigniter expansa, inflammata, sanguinem stillans, pelvis diameter amplior, os coccygis mobile: ligamenta sacro-ischiatica invicem facile cedentia: abdomen flaccidum, atque rugosum.

Non praetermittendum demum puerperii tempore exaltationem vis vitalis transmigrare ab organis internis ad peripheriam, ut mammae duriusculae, duriores, et dolentes colostrum vel lac secernant; neque praetereunda lochia. Haec vero consistunt in sanguine exhalato et liquido excreto accommodato ad redintegrandum uterum et imminuendam succorum copiam, ex quibus fuit prae gestationis tempore abunde compenetratus. Vergente prima puerperii periodo sanguis emungitur rutilans ex placentae seiunctione proficiscens: post duas autem, vel tres horas est coagulatus, et nigricans. Ea vero proportionem, qua retrahitur uterus, minori copia san-

(1) Lehre der gebursthuelle, tom. 1, pag. 150.

guis exhalatur, et post tres vel quinque dies est minus densus, magisque dilutus. Accedente autem octava, vel decima die lochia fluunt sub forma liquidi albuminosi albi, densi, qui exhalat odorem peculiarem a pure non dissimilem, et relinquit super linteamina maculas illis similes, quae producerentur a lacte. Lochiorum fluentum per viginti et ultra dies perdurat; quo tempore congestio imminuatur, atque organica aeconomia deoneretur materie plasmante; hinc est ut diutius protrahatur in plethoricis, atque uno eodemque tempore mollioribus, et laxioribus textibus insignitis, vitam desidem, et otiosam degentibus, magisque enutritis; ad minus temporis intervallum adducatur contra haemorrhagiis, vel copiosis venae sectionibus praegressis prae graviditate, vel quum aliae secretiones, ipsius vices gerunt. Odor autem lochiorum est peculiaris, et proprius, de quo ipsimet puerperae sudores participant, quibus madescit cutis, et mollis facta abunde scatet vertentibus primis octo puerperii diebus.

Signa porro omnia nuper memorata, per se ac seorsim sumta imparia esse ad puerperium revelandum, ille coniectabit, qui attendat, ab iniuriis et violentiis ad genitalia adlatis, a morbo uteri conditionibus, consimilibusque adiunctis excitari posse. Hinc est ut nonnisi complexive considerata, aliquod criterium possint suppetere ad recens puerperium indicandum; etenim ubi sat spectabile tempus fuerit transactum imparia omnino reddentur,

ut monent HEBENSTREIT atque TEICHMEYERUS, confirmantibus ZACCHIA, ALBERTI MICHAELE professore Hallae Magdeburgensi, BOHNIO medico et professore Leipsick, aliisque, qui uno ore affirmant, iudices non debere imponere huiuscemodi inspectiones ultra terminum decem dierum, intra quem solum phaenomenon, quod valeat ad quaestionem de puerperio absoluto modo definiendam, est permanentia placentae intra uterum, ut scite concludit toties laudatus PUCCINOTIUS (1).

CAPUT VI.

Viabilitas.

Variae sunt vitalitatis vel viabilitatis definitiones prolatae a MARC, ORFILA, SEDILLOT, OLLIVIER, VELPEAU, aliisque. Vitalitas ex clarissimo meo antecessore MARTINIO significat facultatem producendi vitam, quae definitio ubi ita consideretur, vel designatio est nimis generica, neque pro scopo medicinae legalis sat accurata, et momentosa; iuverit itaque definitionem haurire ex DEVERGIE, qui asserit: « Viabilitatem esse aptitudinem ad vitam extrauterinam, characteres habentem in maturitate
« infantis, normali conformatione praecipuorum
« organorum aeconomiae, et statu sano eorum-
« dem (2) ». Cum eodem consentit praeclarus concivis meus CANAVERIUS hac descriptione: « Viabi-

(1) De medicina legali, tom. 1, pag. 79.

(2) Tom. 1, pag. 699.

« litas itaque circa finem septimi vel sub initia
 « octavi mensis, incepisse dicenda, quo tempore
 « conformatio partium externarum, ac praesertim
 « internarum eo perfectionis pervenit, ut praeci-
 « puas manifestas functiones, circuitum, respira-
 « tionem, glutitionem, alias absolvere possit, vi-
 « tamque ex se propriisque viribus perennare: non
 « ergo viabilitati sufficit hominem vivum in lucem
 « prodiisse, neque enim sufficit ad breve tempus
 « vixisse, cum caeteris (1) ». Analoga proferun-
 tur a PUCCINOTIO hisce verbis: « Per vitalità di
 « un parto generalmente, secondo le mire de' giu-
 « risperiti, s'intende non tanto il nascere vivo, ma
 « il nascere con le necessarie disposizioni a pro-
 « trarre la vita; » ex quibus omnibus patet vitali-
 tatem non esse disiunctam ex data sufficienti ma-
 turitate.

Hisce praeiactis, quaeritur gestationis epocha, intra quam foetus, qui in lucem venerit, debeat reputari veluti maturus, atque proinde legitimitate gaudens, tum et civilibus iuribus. Qua de re animadvertendum est, ius romanum sapienter disposuisse, ut foetus natus post centumoctoginta dies a cohabitatione coniugis cum uxore, habitus a peritis veluti vitalis, sit filius legitimus, eidemque competent omnia paterna iura (2), quod quidem congruit cum Codice nostrati, ut eruere est ab art. 151, tum cum medicorum celebratiorum, et obstetricum

(1) Neuronomia, pag. 97.

(2) Digest., lib. 38, titul. 16.

praeceptis, qui foetus ante absolutum sextem mensem ab inchoata gestatione enixos abortivos, non vitales, et consequenter illegitimos *in genere* proclamandos esse contendunt; at dictos abortus solummodo in genere non vitales esse compellandos, et non absolute sequentia evincunt observata.

BROUZET loquitur de foetu, qui ad quintum mensem absolutum in lucem venit, atque usque ad terminum consuetum vixit eodem pari pacto peculiaribus adhibitis cautionibus, ac si intra uterum contineretur; eo autem adductus, illum evolutionis gradum est nactus, ut ad sexdecim menses potiori energia insigniretur, ac infantes eius aetatis (1); notissima autem est historia FORTUNII LICETI enarrata a BAILLET, qui natus iuxta MAHON ante initium septimi mensis, iuxta CAPURON ad mensem quartum cum dimidio, et iuxta KUNHOLTZ ad quintum mensem absolutum, tamen congrua in temperie asservatus a patre medico iuxta methodum Ægyptiorum, atque apposita ratione enutritus, octogesimum annum salutavit. VALENTINUS narrat, facultatem medicam Leipsick sciscitatam de viabilitate foetus ad quintum mensem nati cum diebus decem-octo, respondisse frequentes esse hosce casus, in quibus sint rite conformati, ac vitam perennent etiam foetus post quintum mensem ex utero exclusi (2). Consimile est exemplum allatum a BELLOC de filia divitis negotiatoris, quae post sextum men-

(1) Saggio sulla educazione medica, pag. 37 e seg.

(2) VALENTINUS, Pandect. med. leg., sect. 1, casu 2.

sem nata, parum evoluta, atque loco capillorum sola lanugine insignita, tum et unguibus non ex integro efformatis, neque lac sugere apta; pervenit tamen ad aetatem quindecim annorum optima salute fruita, quo tempore est acuto morbo fortuito denata (1).

Haec observata igitur, tum et benemulta alia, quae ad propositum super enunciatum possent congeri, comprobarent latitudinem valdopere extensam viabilitatis, et non unice circumscriptam ad sextimense completum. At ubi sedulo consulantur evolutiones partium tum externarum, tum internarum successivis mensibus locum habentes, quae fuere solummodo post finem saeculi nuper elapsi accurate determinatae a MECKELIO, BECLARD, aliisque anatomicis; tum et auctoritates MAURICEAU, LEVRET, DE-LA-MOTTE, aliorumque innumerorum, qui animadvertunt, foetum ipsum septimestrem esse difficulter vitalem: si non praetermittamus calculum non infrequenter erroneis basibus superstrui, manifestum reddetur hosce casus rarissimos non derogare regulae generali primitus expositae a iurisperitis statutae, deductae ex sana ratione, atque ex communi medicorum sanctione.

At praeter determinationem aetatis, firmitus fundamentum suppeditatur ab examine instituendo indiciorum, ex quibus pateat de viabilitate nec ne. Haec porro signa alia sunt anatomica, alia physio-

(1) Corso di medicina legale, pag. 65.

logica. Ad anatomica immaturitatem foetus comprobantia referuntur fons pulsabilis valde amplus, pilorum, ac capillorum defectus, pupillaris membranae praesentia, aures capiti nexae, ungues deficientes, cuticula tenerrima, subrugosa, subrubella, oris apertio valdopere ampla, artus relaxati: ossa cranii non resistunt vel minimae pressioni; palpebrae sunt adglutinatae, longitudo autem non transgreditur quatuordecim pollices; pondus libram non superat computante ROËDERERO: funiculus umbilicalis prope pubem inseritur, ita ut corporis medietas ascendat ad punctum valde elevatum supra umbilicum, secus ac contingat de foetu maturo, ex hoc signo perbelle aetatem determinantibus CHAUSSIERIO, et professore SIGNORONI, ut eruere est ex toties laudato PUCCINOTIO (1), scrotum est parvum, colore ad rubrum vergente notatur, estque testibus vacuum.

Signa physiologica sunt eruenda ex respiratione, sanguinis circuitu, et digestionem. Quapropter peritus attendat oportet, num respiratio sit libera, atque parenchyma pulmonare ex integro aëre compenetretur, aurem sthetoscopio adiutam admovens variis pectoris partibus, num eiulatus praebeat, papillam sugat, an ex opposito sine clamore et eiulatu cubet, et papillam sugere nesciat; vera namque suctio exequi nequit, quin respiratio prae naribus eodem tempore absolvatur. Sanguinis cir-

(1) Tom. citat., pag. 104 et seq.

cuitum quod attinet, erunt auscultandae cordis pulsationes, atque explorandus pulsus, qui in neonato praebet a centumquadraginta ad centumquinquaginta pulsationes: spectata digestionem quaerendum praeter supra notata, an infans meconium evacuaverit, et in posterum faeces expulset; inquiret tandem in motus musculares faciles vel non, temperiem vitalem, urinarum evacuationem, somnum, et ita porro; immaturus enim foetus non respirat, sanguinis circuitu non donatur, secretionibus ac excretionibus non insignitur, consueta temperie vitali non gaudet, actionibus muscularibus est impar, atque perpetuo veluti somno detinetur.

Confirmatur signorum analysis ab examine anatomico cadaveris, atque ab experimentis docimasticis, quae valent non solum revelare num infans respiraverit, sed et demonstrare, num respiratio fuerit perfecta, an imperfecta; pectus proinde, ac abdomen sunt cavitates, quae debent potissimum ad examen revocari. Etenim ubi pulmones rubro colore non insigniantur, sed atro, vel sint decolores, et contracti, tum et non sint evolutae partes dexteræ cordis; praepolleat autem hepar, et systema umbilicale, ut observat potissimum Puccinotius (1), qui scite animadvertit inde posse deduci docimasiam pneumo-epaticam, tabulis metricis comparativis stabiliendam, inferendum erit pulmones infantis nondum fuisse ad respirandum accom-

(1) Pag. 147, 148.

modatos, ipsumque non fuisse viabilem; in secandis autem pulmonibus animadvertatur, utrum ob aërem intra cellulas pulmonares contentum fiat crepitatio; utrum alicubi ob vitium organicum se se offerat resistantia: num vasa uberiores sanguinis copiam concludant nec ne, ac speciatim utrum sanguis sit rubens, an nigricans.

Huic examini necessario debent adsociari morales impressiones caeteraeque aliae causae praegressae, ut pateat num partus fuerit naturalis, an ex opposito abortivus. Neque erit praetermittendum, id extispicium non esse diu differendum; etenim ubi post tres vel quatuor dies instituatur, iam tales mutationes in scenam adducentur, ut obrepat error; eadem fiat exceptio, ubi intra uterum ab aliquo iam tempore fuerit denatus foetus; in hisce rerum adiunctis namque ex aquarum amnios foetore, ex rugosa, collapsa, vel livida eius cute, ex cuticula facile secedente, vel et ex aliis compluribus putredinis inchoatae indiciis, nutans et fallax reddetur peritia.

Varia est docimasia, vel iudicium ex pulmonum consideratione experimentali desumptum; antiquior, et magis usitata est hydrostatica; revera haec iam fuit in usum ducta a GALENO, atque postea oblivioni tradita usque ad saeculum decimumseptimum, in quo de eadem iterum verba fecere BARTHOLINUS, et SWAMMERDAMIUS; at ex opera potissimum SCHREGERI fuit in medicinam forensem introducta. Instituitur autem mergendo intra vas sat amplum,

aqua nec frigida nec calida repletum, neque multa salia in solutione continente pulmones cum corde, et magnis vasis e cadaveris pectore eductos, ligata primitus trachea, et revinctis grandioribus vasis. Cognita, atque definita altitudine, ad quam perstant intra aquam partes cunctae demersae, cor a pulmonibus seiungatur, atque iterum demergantur soli et integri pulmones; iteratoque experimento demergantur frustulatim dissecti; ubi innataverint, aqua leviores eos esse diiudices, ac propterea respirasse; ubi ex adverso fundum petant, non respirasse foetum exinde concludas. Eadem methodo praeterpropter usus est MARC, ut eruere est ex dictionario scient. med. (1). At quum demonstratum sit pulmones scirrhusos fundum petere, etiamsi foetus respiraverit; quumque ex aëre insufflato in eorum cellulas pulmones innatent, etsi revera foetus non respiraverit; hinc est ut pulmonali hydrostaticae docimasiae parum fidendum esse docuerint benemulti.

Haec quum non latuerint PLOUQUETUM, eundem manuduxerunt ad aliud experimenti genus, quo pondus absolutum definiret, quodque ab auctore venit sub nomine docimasiae Plouquetianae (2). Persuasum habens cum physiologis generatim auctor, pulmones contractos ac complicatos minimam sanguinis copiam admittere, maioremque inchoata respiratione, hac de causa pulmonum pondus neces-

(1) Vol. 10, pag. 65.

(2) PLOUQUET, Nov. pul. dicim. 1783.

sario augeri debere deduxit, atque ex compluribus observationibus ab ipso institutis patuit, duplo debere augesci pulmonum pondus, qui respiraverint, ita ut pulmones neonati maturi, qui tamen spiritum nondum duxerit, si donentur pondere drachmarum quindecim, illi alius infantis, qui respiraverit triginta drachmas pendere debeant. Hinc emersit, rationem ponderis in primo esse ad pondus totius corporis, uti unum ad septuaginta; in altero uti duo ad septuaginta. Huic docimasiae adhaesere quammaxime MAHON, BICHAT, alique complures. At ORFILÆ visum fuit magis expediens, pulmones foetus conferre non cum pondere totius corporis, sed potius cum corde, ita ut ex ipsius experimentis patuerit pulmones foetus, qui respiraverit, considerato pondere septies superent illud cordis; bis autem circiter cordis pondus transcendatur in foetibus natis mortuis.

At animadvertendum est: 1. Fieri posse ut pulmonum pondus vix ac ne vix quidem adaugeatur, etiamsi foetus respiraverit, ut observare esset in foetibus denutritis; 2. Cum PLOUQUETI experimentis non consentire tentamenta habita a SCHMITH, STRUWIO, aliisque; hinc est ut caeterarum aliarum mutationum, quae per respirationem contingere possunt aequa sit habenda ratio. Eapropter non solum qui aquis innatant, qui duplum sunt pondus adepti munus explevisse suum dicendi pulmones, sed qui explicati pericardium obvelant, atque pectus in maiorem diametrum expandunt; quod non fugiit acutis-

simum DANIEL anno 1780 (1), quique proinde binas methodos proposuit, quarum altera filo adacto thoracis circumferentiam primitus dimetiri est adortus, et deinde distantiam inter sternum, et vertebrae intercedentem, ut hoc pacto volumen pateret pulmonum ex thoracis totius diametro, tum et binis eiusdem sectionibus; neque solum ad analysim revocavit mutationes in thorace successas hoc sub adspectu, sed et consideravit diaphragmatis depressionem, quae necessario debeat fieri respiratione peracta; vacuefacto proinde abdominis cavo, et filo adnexo sterno potuit notare apicem centri aponeurotici diaphragmatis, et maiorem vel minorem convexitatem ipsius, correspondentem maiori vel minori amplitudini thoracis, ut hoc pacto manifesta redderetur inchoata iam respiratio, atque evoluta respirationis organa. Haec methodus pariter est in usumducta a PLOUQUETO, tum et ab OLBERGIO (2).

Alterā vero methodo DANIEL potuit exactius definire pulmonum volumen, tum et eorum pondus: volumen namque quod spectat, idem est emensus auctor immergendo pulmones intra aquam, et sedulo notando mediante tubo vitreo graduato aquae ascensum, quae necessario, ut ex physicis constat, debet disiici ea proportionē, qua corpus solidum spatium occupat. Pondus specificum autem, et relativum quod attinet est necessaria trutina, tum et vas aqua repletum sufficientis capacitatis, intra

(1) De infantum nup. nat. umbilico pulmon.

(2) De docimasia pulmonum hydrostatic.

quod immergatur tubus vitreus graduatus, comparatus ad dimetiendum gradum elevationis aquae. Hisce peractis pulmones cum corde e thorace extrahantur, bronchia ac primi trunci sanguiferi ligentur; trutina absolutum pondus ad aërem agnoscat, postea intra aquam immergantur, ut determinetur iactura ponderis in pulmonibus, tum et voluminis amplitudo ex aquae adscensu: ubi agatur de pulmonibus, qui respiraverint, quique in aquam non descendunt cognitum pondus addatur, quod subtrahatur post experimentum. Hoc pacto redditur manifestum pulmonum pondus specificum, et relativum, atque eliciuntur emolumenta, quae a methodo hydrostatica, et plouquetiana simul consociatis possunt obtineri. Confirmantur haec a cylindro hydrostatica ad meliorem frugem redacta a Vindobonensi professore BERNT, cuius descriptionem videre est in diario OMODEI (1).

Hae sunt variae experiendi rationes momentosissimae propositae variis temporibus, ex quibus concludere est scaturire utilitatem non spernendam, ad decernendum num neonatus respiraverit nec ne, atque proinde ad dirimendam quaestionem non solum de viabilitate, sed etiam de foetus obitu sub partu, ut definiatur num foetus ante matrem perierit, atque illegitimus sit dicendus; an e contra post matrem vixerit, et respiraverit, ut inde ex legis sententia iura sua patri, vel propinquis queat

(1) Annali di OMODEI, dicembre 1828, art. del prof. SIGNORONI.

transmittere. At sicuti multis tenebrarum caliginibus circumdantur haec omnia tentamenta, multusque viget dissensus auctorum, hinc fit ut sedulo sint examine anatomico roboranda, ut prudens eliciatur iudicium, atque caute sit procedendum prudenterque, ut monet summus HALLER hisce verbis:
 « Non semper iuvare in re vel paullum dubia in
 « foro aequae masculae respondere, ut quidem scri-
 « ptori operis mei similis licet, quem nulla odia
 « terrent, nullum foenus ad sequiorem sententiam
 « pellicit » (1).

Non praetereundum demum varias esse monstruositates, quae viabilitatem excludant, ut essent *acephalia*, *anencephalia* consimilesque *agenesiae*: eadem dicamus de nonnullis *diestenesis* vel divisionibus, ut esset *diestenesis* lineae medianae abdominis cum hernia insigni organorum abdominalium, tum *exomphalia* cum hernia viscerum abdominalium, et aliquando thoracicum: eiusdem sunt census aliquot *atresiae*, ut *atresia* aesophagi, et intestinorum, consimilesque aliae: neque dissimili ratione se habent perpaucae *heterogenesiae*, ut foetus cum *ectopia cordis*, aut *hernia cordis* extra sterni divisionem, aliaeque eius generis vitia, quae sicuti erunt fusius describenda quum de monstris, hinc est ut exinde possimus pariter accuratius concludere de viabilitate.

(1) Element. physiolog., tom. 8.

CAPUT VIII.

Partus Serotini.

Eodem pari modo, quo benemulti medico-legales scriptores partus valdopere praecoces admisere, factum est, ut complures magni nominis viri voluerint, partus diu protractos et serotinos fore acceptandos; ad quam dirimendam quaestionem non debemus missum facere, etiam hic loci plurimum vigere auctorum dissensum. Inter vetustiores porro, qui reputant partus epocham posse diutius retardari stant ARISTOTELES, et PLINIUS; primus enim scribebat: *Unum pariendi tempus statutum esse omnibus animalibus*; homini uni multiplex esse datum (1), analogia sunt verba PLINII asserentis: *Caeteris animantibus statum pariendi et partus gerendi tempus est, homo toto anno, et incerto gignitur spatio* (2). Inter recentiores autem sunt complures, quos legere est laudatos apud ANTONIUM PETIT, qui referuntur usque ad quadragintaseptem, et quidem omnes clari nominis viros, ut legere est in eius opere cui titulus (3), eminent autem inter caeteros HALLER, BERTIN, LEBAS, ROUSSEL, LIEUTAUD, VIEG-D'AZYR, atque LE PEC DE LA CLÔTURE. In contrariam abivere sententiam BOHNIUS, HEBENSTREIT, LOUIS, MAHON, alique.

(1) Hist. anim., lib. 7, cap. 4; et de generat., lib. 4, cap. 4.

(2) Hist. nat., lib. 7.

(3) Raccolta di fatti relativi alla quistione delle nascite ritardate, 1766.

Praeter vero facta sexcenta, quae adducuntur ab iis, qui tuentur partus epocham posse retardari, potissimum vero ab A. PETIT nuper laudato collecta, aliaque legenda penes ZACCHIAM (1), VALENTINI (2), compluresque alios, confugiunt auctores ad argumenta sequentia: 1. Scilicet quod si partus praecox esse potest, queat etiam serotinus reddi, atque proinde si partus observantur vitales sexto, ac septimo mense, animadvertendos et esse serotinos ad undecimum, vel duodecimum mensem, ut fatetur LEVRET hisce verbis: « La nature peut être tardive, « si elle peut être active; » 2. Quia facilius longe et citius de utero pelli debeant foetus iuxta naturalem rithmum conformati, quam monstruosi, qui proinde debent tardius expelli; 3. Eo quod probabile videatur, ab utero firmo robore pollente debere citius excludi foetum, et facilius, quam ab utero debili, et indolenti, ita ut si ab utero irritabiliore generatim succedunt abortus, ex eodem insensibiliore debeant retardari gestationes; 4. Consentaneum esse, ut ex spermate paterno effoeto geniti foetus, languidi et enerves diutius intra uterum remaneant, quam qui actuosi spermatis sunt soboles, ut consentiunt SPIGEL, MICH. ALBERTI, et potissimum LEBAS hisce verbis: « Ne peut-il se faire, « que la matrice soit le réservoir d'un germe débile? En ce cas, les progrès de l'embryon se-

(1) Quaest. med. legal., lib. 1, tit. 2; quaest. 1 et 5, et lib. 4, tit. 1, quaest. 10.

(2) Pandect. med. legal., sect. 1, casu 2 et 3.

« ront-ils aussi rapides, qu'ils auraient été si le
 « germe eût eu plus de vigueur? » 5. Addunt utero
 gerentem miseria, vel tristibus animi pathematibus
 pressam, atque habitualibus morbis conflictatam
 non posse congrue foetum enutrire, potissimum
 autem ubi duo vel plures sint foetus, atque exinde
 fieri ut serior reddatur evolutio, tum et serotinus
 partus; 6. Tandem esse incusandam praegrandem
 uteri dilatabilitatem, ut ad maximam acquirendam
 diametrum sit accommodatus, diutiusque foetum
 asservandum, ut contendunt GASP. A REIES, TEICH-
 MEYERUS, aliique; 7. Consulenda esse non solum
 adiuncta physica sed moralia, atque proinde si
 constet de foemina, quae constanter fuerit optima
 puella, bona mater ac fidissima sponsa, quaeque
 numquam ab intemerata virtute deflexerit, de pro-
 tracta gestatione esse inferendum, ut animadvertit
 FODÉRÉ, atque cum ipso concludit VIEG-D'AZYR hisce
 verbis: « Attendendo che una fisica più esatta avesse
 « somministrato una solida base, su cui il rigore
 « della legge possa stabilire un giudizio sicuro, non
 « si debbe scegliere il partito il più dolce e il più
 « onorevole per l'umanità? E non è consolante
 « per noi, che siasi ingannato meno trattando
 « tutte le madri come fedeli al sacro dovere della
 « tenerezza, e della virtù che sospettandole tutte
 « di furto, e di adulterio? (1).

At multi cum Louis in alienam sententiam de-

(1) Opere di VICH-D'AZIR pubblicate dal sig. MOREAU DE LA SARTHE, tom. 1, pag. 165.

scendunt argumenta ducentes ex eo, quod: 1. Leges naturae sint immutabiles tum pro foemina humana, tum pro brutis animantibus; 2. Observant relationem foetus cum matre destrui, quum ventum fuerit ad consuetam partus epocham, prae qua foetus convertitur in corpus heterogeneum vim faciens contra uterum, ut partus absolvatur, ut consentiunt physiologi causas partus dinumerantes; 3. Debilem uterum abortui potius, quam diuturniori gestationi se se praestare; 4. Foetus monstruosos iisdem naturae legibus parere, ideoque eosdem difficiliorem, magisque laboriosum partum adducere quam serotinum; 5. Facta ex quibus constet de partu serotino esse facile erronea, ob id quod foeminae frequenter errent in calculo instituendo de foecundationis initio, tum et malitia, atque avaritia possint trahi ad partus serotini simulationem, ubi agatur de viduis, vel talibus quarum mariti a diutino tempore absunt; 6. Gestationem foetus a patre phthisico geniti, cuius sit semen effoetum, vel a matre peractam, quae moerore, inaedia, atque aerumnis conflictetur, tum et habitualibus morbis, potius iterum trahere ad abortus, quam ad partus serotinos, ut mittamus observata ROËDERERI, LA MOTTE, aliorumque, partus serotinos inficias euntium, qui animadverterunt, ex debili tum et morbis pressa matre interdum pingues, maturos ac bene constitutos foetus fuisse ab utero exclusos; 7. Tandem experientia esse evictum, binos aut plures foetus eodem in utero conclusos, saepe volumen offerre,

quod unici foetus volumini respondeat; omnes autem eodem modo, ac tempore generatim prodire.

Hisce omnibus in utramque partem percensitis, animadvertere est cum ZACCHIA, contingere posse, ut postquam natura tentaverit crisim ad foetus expulsionem, graviditas perstet usque ad novam crisim, in qua foetus cum natura concurrat (1); verumtamen nasci supra, vel infra praefinitum terminum ab accidente esse, non a natura, et consequenter a morbo, quod eo nos adducit, ut admittamus aliquot serotinos partus, at rarissimos; quumque haec varia sapientes non fugerint legumlatores, factum est, ut romanae leges legitimum solummodo declaraverint filium natum intra tercentesimum diem a concubitu, sive vivus, sive mortuus esset maritus, vel praesens, vel absens (2). At sapiens idem romanum ius illegitimos omnes partus recte definivit, qui undecimo mense, et serius adhuc locum haberent; sunt enim omnes exceptiones rarissimae, quae non inferunt regulam generalem.

At pressius adhuc rem considerando et perstringendo, concludere erit cum BARZELOTTIO (3), etiamsi prudentiae praeceptis consentanea ea lex videatur, cautum tamen debere incedere peritum in legis firmando beneficio; si enim lex naturae favere studet, una simul vitio, immoralitati, ac turpitudini ansam suppeditabit multiplicando casus partus serotini,

(1) Quaest. med. leg., lib. 4, titul. 1, quaest. 10.

(2) Digest. lib. 38, tit. 16.

(3) Tom. 1, pag. 74.

quos natura ipsa rarissimos voluit. Quapropter ne simultatibus, ac mendaciis ridendum in modum, artique indecorum det fidem, dubia ea proponat, ex quibus ipsiusmet legis error appareat, et non-nisi consideratis probabilioribus causis, quae partui remoram potuerunt constituere, de probabili serotino partu definiat peritus intra dictum a lege praefinitum beneficii terminum locum habente.

Quae proposuimus dubia solas respiciunt graviditates naturales; ubi namque sermo foret de extra-uterina, res aliter se haberet; in hisce casibus enim, quum natura impellente non possit partus obtinere, nisi praesto se offerat ars, foetus potest remanere per sat diutinum tempus, et quidem supervivere, usque quo extrahatur, ut ratum evictumque est ex PATUNA, qui loquitur de graviditate abdominali, in qua adinvenit embrionem praeseferentem conformationem eiusmodi, ut aemularetur neonatum bi-mensem (1); missa autem historia VOLSUNGII, quae videtur ad fabulas revocanda, possibilitas vitae completae foetus, biennium post epocham legitimam partus, ratione directa demonstratur ex observatione SCHMITT respiciente foeminam affectam gestatione abdominali, quae post frustraneos dolores legitimo tempore, in gestatione mansit per subsecutum biennium, quo operatio caesarea fuit instituta ad extractionem infantis, qui vixit, et respiravit,

(1) Relazione di NICOLÒ PATUNA intorno al cadavere di un feto estratto venti mesi dopo; 2^a ediz. Venezia 1727.

verumtamen post bihorium est denatus (1); consimilia alia legas penes BURDACH (2). Eapropter si arte foetus extrahi debuerit, etsi sero factum fuerit, pro legitimo tamen hic partus habendus, eo vel maxime si vitalis sit, atque per debitam operationem intra tercentesimam a concubitu diem fuerit extractus.

CAPUT VIII.

Partus septimestris et octimestris.

Ante HIPPOCRATEM non habebantur veluti vitales partus septimestres. Medicinae parens non solum definivit velut vitales, sed magis vitales ac octimestres, non alienus in hac definitione proferenda a Pythagoricis numeris, iisdemque maiori vel minori praeferentiae concedendae. Huic sententiae adhaerere iurisperiti, ut erat res obvia ac naturalis. Rationum momenta, quae adducuntur a scriptoribus huiusce libri de partu septimestri, et octimestri, desumuntur a nisu quem exerit foetus septimestris, ut in lucem prodeat, quo frustraneo reddito, in morbum relabitur, quem consequitur alius morbus, quum ventum fuerit ad octavum: omnibus hisce morbis conflictatus, atque fractus parvus novus individuus, facilius debet occumbere, quam septimestris foetus epocham emensus, prae qua opportuna gaudet maturitate, ut diu possit supervivere: quum

(1) BEOBACHTUNGEN der akademie Zu Wien, pag. 84.

(2) Physiologie, tom. 4, pag. 187.

ventum deinde fuerit ad octavum mensem foetus in caput relabitur, ut facilius partus absolvatur: prae hac phasi itaque debet magis magisque infringi, ut potiori morbo laboret, ac proinde reddatur minus vitalis. Observatio demum evincit excellenter vitales foetus septimestres, magisque quam octimestres.

At primitus animadvertimus Librum ab eruditioribus commentatoribus haberi veluti apocryphum. Revera in hisce non emicat magni Cui sermo, et doctrina, ut ait MAHON (1); GALENUS commentatus est duas phrases eiusdem libri, de doctrina autem non loquitur. Erronea porro sunt quae afferunt de morbo, quem patitur foetus exorso septimo mense vergendo ad octavum: eodem pari pacto, quo hypotheticus est nisus prae hac epocha ad id, ut foetus in lucem veniat; etenim ubi id foret, multo frequentiores essent partus septimestres; quemadmodum sunt arbitraria, quae proferruntur de secundo morbo, quum factus fuerit mensis octavus; corrui itaque omne momentum deductum ex hoc erroneo ratiocinii genere. Eadem dicamus de retroversione in caput, imaginata a scriptoribus huiusce libri, quae iterum possunt affirmari veluti supposititia, et erronea ex recentiorum observationibus supra gestationem susceptis, ex quibus constat foetum ab initio usque ad graviditatis terminum, constanter servare positionem,

(1) Tom. 1, pag. 249.

quam praeseferebat sub initia. Notissima dein sunt successiva incrementa, quae locum habent etiam quum fuerit octavus mensis evolutus, atque iisdem conditionibus plasticis asservatis, edocet ratio textus debere evolvi, ac confirmari in dies, quemadmodum et confirmantur observante HALLÉ, ADELON, aliisque, potissimum in primis sex mensibus post partum; ulteriori itaque facto incremento, atque magis magisque in dies roboratis viribus, factaque potiori maturitate, potior etiam debet emergere vitalitas.

Caetero quantumvis duo exempla fuerint allata a LA MOTTE de partu septimestri vitali observatione comprobato (1), ipsemet fatetur maximum numerum periisse, ita ut hi casus debeant haberi veluti rarissimi. Concludamus itaque foetum octimestrem magis esse vitalem quam septimestrem, atque affabre scripsisse DRELINCOURTIUM: *vitalitatem partus octimestris auctoritate probari, experientia stabiliri, et ratione evinci.*

CAPUT IX.

Partus Gemini.

Ad incertam superfoetationem pertinere diximus foetus geminos, vel trigeminos. Quod spectat autem hosce partus geminos, trigeminos, vel quadrigeminos, etc. Quaeritur quinam sit primogenitus, quod

(1) Observ. 89, 90. Paris 1765.

quidem redditur valdopere momentosum ad decernendam primogenituram, iuraque ipsi demandata.

Praemonendum autem est, inter medicos et iurisperitos consensum viguisse, ut primus foetus ostio uterino oblatus debeat signari, et veluti primogenitus haberi, sive postea primus excludatur ex utero, sive non; 2. Aliam regulam fuisse ex aliis praeiactam, ut reputetur nimirum veluti primogenitus, qui adinveniat magis evolutus, ut cum aliis arbitratur doctor Rossi in editione medicinae legalis suscepta Bononiae, anno 1823 (1); 3. Arbitrariam praesto fuisse aliam apud Hebraeos et spernendam, ut in casu foetus gemini, mater, vel obstetricans declarare possint primis septem diebus veluti primogenitum illum, qui magis arripeat, quo termino transacto ius ad patrem devolvatur; 4. Eandem regulam fuisse asservatam in casu in quo gemini foetus per caesaream operationem fuerint extracti; inter iurisperitos enim, atque inter medicos consensus viguit, eum primogenitum esse tunc habendum, qui primus operatoris manui se se obiecerit; 5. In adiunctis, in quibus modo amborum foetuum capita, modo duo pedes ad duos distinctos foetus pertinentes, modo binae distincti foetus manus, modo nates, vel aliae binae et respondentes partes uteri ostio se obii-ciunt, ut se vidisse testatur BAUDELOQUE (2), aliique insignes artis obstetriciae magistri, BOHEMERUM

(1) Nota 48, 49.

(2) Arte dei parti, tom. 2.

reputasse praeferendum fore magis evolutum (1).

Hisce adumbratis apertum est iter, quod sequi oporteat ad aliquam definitionem eruendam, videlicet arbitrariam videri regulam, qua signetur foetus, qui primus se se obtulerit ostio uterino, vel manui operatoris caesareum partum operantis, sive primus ex utero postea prodeat nec ne; quum enim in hisce casibus nondum neonatus possit appellari foetus, hinc est ut non debeat frui iuribus civilibus, quae neonatos respiciunt: quum deinde aequa ratione pronum sit supponere conceptionem fuisse uno eodemque tempore peractam, atque inde non possit criterium aliquod erui, tum etiam nihil reddatur manifestum, quod spectat viam, quam legerit primum ovum foecundum, in uterum descendurum, vel secundum et tertium; hunc enim primatum altissimis tenebris voluit consepultum natura; nihil aliud superest, quam ut iura civilia decernantur ex secundo actu manifesto, nimirum ex partu absoluto, et non ex eo quod foetus se se offerat primus ostio uterino, quo in casu possunt locum habere mutationes, et retroversiones variae non momentosae, ac proinde vix considerandae. Primogenitus itaque videtur iure compellendus, qui potiori antagonismo insignitus considerata vita intrauterina, primus potuit superare obstacula partus, primusque potuit descendere in caeterorum aliorum civium consortium, ac consociationem.

(1) Institut. med. legal., § 71 de primogenitura.

Excipi tamen debet adiunctum, in quo foetus primus se se obtulerit ostio uterino, et postea partu non potuerit defungi gestans, ita ut operatio caesarea debuerit institui; inter signa namque primatus in hisce rerum adiunctis sunt praeferenda minus ambigua, atque hinc est se se obtulisse primitus ostio uterino sit anteponendum potiori evolutioni.

Aliquo signo ergo generatim ex obstetricante debet notari non primus se se offerens ostio uterino, sed primus qui in lucem venerit, ut primogeniti iuribus hic, non alius fruatur.

Ubi vero uno eodemque tempore ambae manus, binum caput, et ita porro obtulerit geminus foetus, atque obstetricantis munere debuerit extrahi, adhaerescendum erit BARZELOTTIO (1) asserenti cum BOHEMERO nuper laudato, non existente alio signo, anteponendum esse magis evolutum, obsecundando hoc modo naturae nutui, quae voluit foetui favere, atque ut cum nuper laudato ROSSI loquamur, intentionibus illorum, qui primogeniturae iura constituerunt ob id, ut longior posteritas servetur in dies. Quae diximus de hoc casu accommodentur adiunctis, in quibus operatio caesarea instituatur, ut iterum praeferatur magis evolutus, cui potiora iura conata est concedere natura, quam primo affectui operantis, quod evidentissime ad fortuita accidentia est omnino referendum, omnique proinde destituitur fundamento.

(1) Tom. 1, pag. 81, 82.

CAPUT X.

Partus Caesareus.

Extractio foetus ab utero prae operatione chirurgica, qua incidantur non solum parietes abdominis, sed et uterus ipse, partus caesareus salutatur. Ubi parietum unice fiat incisio nuncupatur gastrotomia. A Caesare id nomen habuit, eo quod perhibeatur extractus per hanc operationem; at absurdum id est, quum Romanae historiae scriptores memorent Iulii Caesaris matrem diu post Caesaris ortum supervixisse: consentiunt autem potius fuisse Manilium primum ex caesarea familia. Antiquissimus itaque hic usus est extrahendi foetum ex matre demortua; notissima namque est celebrata lex realis Numae, qua indictum est, ut incidatur venter illius, quae foret denata in gestationis statu. Eius autem mentio non solum fit apud Quirites, sed etiam penes Graecos, ut cernere est ex eorum mythologia: tum et memoratur ÆSCULAPIUS extractus a ventre matris ab Apolline: memorantur et alii. Nihil mirum autem, si promulgatae fuerint leges ad extractiones hasce peragendas, ut legere est apud MAHON (1). Progressu temporis enchiresis fuit in vivente suscepta. ROUSSETUS exeunte saeculo decimosexto fuit motus ad hanc operationem instituentem ab exitu felici obtento a quodam NUFER, qui temere anno 1500 ventrem aperuit propriae coniugis,

(1) Tom. 3, pag. 205.

cui partus redditus fuerat omnino irretitus, et nullus. At quum probabiliter hae operationes reiteratae fuerint donatae in posterum funesto eventu, factum est, ut operantium corruerit iisdem adhaesio, usque ad annum 1743, quo Academiae realis Parisiensis actibus fuere consignati septuagintaduo casus, comprobantes operationis caesareae utilitatem, cui aequalis numerus poterat adiungi temporibus BAUDELOQUE, ut fatetur ipse (1).

Non dissimulandum tamen praedictam utilitatem esse evictam ex perpaucis casibus, ita ut duae tertiae partes circiter exitu infausto fuerint notatae, atque BAUDELOQUE ipsum operationem caesaream reputasse adeo periculi plenam, ut debuerit affirmare propriis alumniis, vix ex decem foeminis subiectis huic operationi, unius posse fidenter expectari conservationem. Dividitur operatio caesarea in vaginalem, pubicam, et abdominalem. Quae quum ita sint quaeritur primo, num haec operatio possit institui in vivente.

Animadvertimus effectus operationis caesariae fuisse adeo terrificos, ut complures artis obstetriciae magistri nuper elapsi saeculi, tum et praesentis non ausi fuerint eandem in usum ducere; hinc est ut MAURICEAU vellet mortem esse expectandam ad id operis, cum quo consentit toties laudatus meus antecessor, observans: « Nullam esse
« necessitatem vitae existentis, et satis esse ut sta-

(1) *Arte dei parti*, tom 2, pag. 441.

« tim a novissimo spiritu fiat: communi autem medicorum sententia sancitum esse, ut per vitam non suscipiatur ». At regerimus si ex ipsiusmet verbis institui potest, quin prudentiae leges laedantur, atque sin necessitas, saltem utilitas denegari non potest vitae existentis, patet hanc communem medicorum sententiam non esse ita facile amplexandam in casu, in quo impossibilis reddatur aliis rationibus partus, quemadmodum in eo in quo minor pelvis diameter sit infra duos pollices; in hisce rerum adiunctis an certae morti est concedenda mater, potiorique periculo foetus? Ut loquamur cum BAUDELOQUE ita asserente: « En exposant
« ainsi la mère on aurait souvent à se reprocher
« d'avoir laissé périr les deux. Sa mort en pareils
« cas ne devançant presque jamais celle de l'enfant (1); » hic itaque foret casus in quo *satius esset anceps experiri remedium quam nullum.*

Quae si ita constitui possunt, manifesta res est operationem caesaream non debere praetermitti illico post mortem; non praeterita certe cautione a nuper laudato MARTINIO, qua fiat ita operatio, ut foemina si viveret non occumberet, non extinguatur scilicet vita, quae servari potuisset existente morte apparenti, ut est evictum ab observatione RIGAUDEAUX (2), aliisque innumeris relatis a celebratissimis obstetricantibus. Sive religio namque,

(1) L'art des accouchemens, tom. 2, pag. 352.

(2) Journal des savans, du moi de janvier 1749.

sive leges, ut asserit PUCCINOTIUS (1) praescribunt, ut extrahatur foetus a gravida demortua, atque ut educatur ante tempus, quod debet translabi antequam inhumentur caeteri alii vita functi.

Quae eadem monita nos eo adducunt, ut non adhaerescamus IOACHIMO, et I. P. FRANK stabilientibus, ut non aperiantur etiam demortuae antequantum gestationis mensem, sed solummodo illae, quae intra eundem sint, vel superaverint (2); in hoc casu enim valent quae commonefiunt a TORTOSA (3) hisce verbis: «È dovere di religiosa pietà, « e di giustizia il favorire in tutti i tempi, e in « tutti i modi i diritti di un cittadino e spirituali, « e civili fin dai primordii della sua vita, » cui assentiuntur TEICHMEYERUS (4), PLENCK (5), CANGIAMILA (6), et alii.

Hac quaestione hoc pacto diremta, otiosa fere redditur quaestio, num partus caesarei debeant reputari veluti non vitales, atque abortivi, et illegitimi, quemadmodum contenderunt iurisconsulti, et inter medicos ZACCHIAS, alique; obviam namque esse sententiam DRELINCURTII, qui rationem vult habendam esse maturitatis, patet ab innumeris exemplis infantum, qui sepervixere post ope-

(1) Tom. 1, pag. 132.

(2) Dissert. de vivi sepultura; Poliz. med., pag. 423.

(3) Tom. 1, pag. 219.

(4) Instit. med. for., pag. 19.

(5) Med. for., pag. 147.

(6) Embriologia sacra, 72.

rationis caesareae institutionem, allatis a BAUDELOQUE, aliisque; potissimum autem a LARREY, qui eamdem instituit ad lineam albam anno 1809, postquam mater est denata ad octavam diem; infans autem supervixit (1), iure itaque conclusit CARANZA (2): « Sit ergo omnium praedictorum firma conclusio causam partus ex secto ventre editi in iure etiam digestorum eamdem esse, quae et partus naturalis ».

Quaeritur 3. Num operationi caesareae sit anteponenda symphyseotomia vel synchondrotomia. Haec operatio fuit caesareae praelata, et maxima confidentia celebrata quum primitus fuerit proposita saeculo XVI a PINEAU, et anno 1777 ad actum revocata a SIGAULT medico Parisiensi, perbelle ad id operis iuvante ALPHONSO LE-ROY, ut manifestum est ex honoribus a facultate medica Parisiensi primitus assignatis SIGAULT, atque ab observationibus eiusdem LE-ROY in lucem editis Parisiis anno 1780 hanc operationem respicientibus (3), tum et a VERNANDOIS 1808 Avarici, subsequente autem anno a DUBOIS, et GARDIEN Parisiis. Observare vero praestat generatim fuisse executam cum maxima utilitate gestantis, nulla vero partus, quod praesertim adscribendum duxeris adiunctis, in quibus su-

(1) *Annali clinici di Montpellier*, tom. 22, n. 91, pag. 278.

(2) *De partu natur. et legit.*, pag. 247.

(3) *Observations et réflexions sur l'opération de la symphyse, et les accouchemens laborieux de M. ALPHONSE LE-ROY, médecin de Paris*, 1780.

scipitur generatim tum operatio caesarea, tum synchondrotomia, quibus nimirum iam innumera tentamenta ad partum extrahendum fuerint absoluta a foeminis obstetricantibus imperitis, ita ut foetus iam fuerit ad ancipitem statum redactus medianibus hisce improvidis, ne dicam iniquis contrectationibus; mirum autem erit ne in hisce rerum angustiis quâ factum fuerit, ut non potuerit liberari tanta iniuria pressa, et conflictata mater?

Caetero synchondrotomiae palmam esse concedendam monet FODÉRÉ, cui adhaerescimus, iis in adiunctis, in quibus: 1. Pelvis offerat diametrum maiorem peculiarem, in qua suffecerit haec dilatio nonnullarum linearum; 2. Diameter lateralis occupetur excrescentia sui generis; 3. Foetus ad instar cunei infigatur in superiori pelvis sinu, quo in casu operatio caesarea foret inutilis; quinimo non desiderantur exempla, in quibus hac peracta debuerit confugi ad synchondrotomiam. Inutilis, et erit in adiunctis, in quibus diameter antero-posterior sit minor duorum pollicum cum quarta pollicis parte, quum symphysis fuerit ossea facta, tum et quum caput, vel abdomen maximo volumine insignientur. Generatim autem concludit PUCCINOTIUS gastrotomiae esse praeferendam synchondrotomiam (1).

Quaeritur 4. Num satius sit morti exponere matrem, an ex opposito infantem? Varius est aucto-

(1) Tom. citat., pag. 134.

rum dissensus quod ad hanc rem, prout fuerit considerata oculo medico, vel politico, aut religioso. Omnibus tamen ad examen revocatis, concludit ZACCHIAS esse praeferendam matrem, dummodo infans baptismatis beneficio non frustretur (1); valent autem rationum momenta a VERNANDOIS nuper laudato allata asserentis, omnibus etiam perpensis societatis usibus, atque utilitatibus, quae possent emergere ex novo individuo in lucem venturo, e mente excidere non debere, foetum existentiam habuisse a matre, eidemque debere originem, nutritionem et vitam: foetum dein esse considerandum veluti partem matris, ipsiusque fructum. Sciscitatur autem auctor an immolare erit totum parti? An imitandus erit stupidus sylvarum habitator, qui plantam deiicit ad colligendos fructus? An non foetus possit esse monstruosus? Quis nos reddet securos de ipsius maturitate, ac vitalitate in dies, potissimum ubi in aequa lance ponatur neonatorum numerus, qui vita defungitur ante quinquennium absolutum? In tanta igitur obscuritate an potest eodem pretio computari existentia adeo precaria cum supervita matris securiori, longae posteritati impertiendae ita accommodatissima (2)? Ergo erit ZACCHIAE adhaerescendum, VERNANDOIS, tum et FODÉRÉ generatim concludentibus, in adeo gravibus rerum angustiis, atque horrendis adeo

(1) Quaest. med. leg., lib. 9, tit. 2, quaest. unica.

(2) Giornale di medicina, vol. 5, pag. 111 e seg.

haesitationibus, ac opprimentibus periculis, matris vitam certam esse incertae foetus ultro anteponendam.

CAPUT XI.

Foetus monstruosi.

Monstra fuere appellata ex eo, quod futura praemonstrent, ut asserebat CICERO (1); hinc est ut tum penes antiquiores populos, tum apud Romanos, et Graecos multa superstitio viguerit de monstruositatibus; complura vero legantur fabulosa, et exaggerata de forma brutorum animantium ex seminum miscela apud BARTHOLINUM (2), SCHENKIUM (3), LICETUM (4), STULPART (5), AMBROGIUM PARAEUM (6), aliosque benemultos. Monstra porro possent definiri aberratio structurae organicae a consueti ordine a natura constituto. Haec aberratio, ut adhaerescamus potissimum MECKELIO, TIEDEMANNO, SERRES, BRESCHE TO, MALACARNIO, et GEOFFROY ST-HILAIRE revocatur ad diplogenesim, hypergenesim, oligogenesim vel agenesim, heterogenesim quae comprehendit varias cacomorphias, exogenesim quae complectitur multiplices ectopias.

(1) Lib. 2 de natura Deorum.

(2) Hist. anat., cent. 5.

(3) Histor. monstros.

(4) De monstros.

(5) Observat.

(6) Observ. med., cent. 11.

Diplogenesim quod spectat, arbitratus est MECKEL omnes monstruositates huiusce generis pendere a conceptione gemina, ita ut coëxistentia foetus praepediat evolutionem alterius; in hisce casibus vel ab inflammatione adhaesiva, vel a germinum mixtione facta est adhaesio, aut fusio duorum foetuum. Primi se se offerunt foetus bicorporei, in quibus adsociatio vel est in omni capitis et trunci extensione, vel ad aliquam solummodo partem: ad examen revocatis hisce mixtionibus, vel fusionibus, adhaesio, aut est unice ad cutem partesque exteriores, internaëque cavitates sunt seiunctae; aut loco adhaesionis deficiunt partes, atque unica cavitas remanet pro duobus individuis vel duplicatis organis insignita, vel non duplicatis, at deformibus; harum monstruositatum benemulta exempla observare est apud MECKELIUM, aliosque. Existunt aliae monstruositates unice aut bicephalae cum corpore simplici, aut monocephalae cum corpore duplicato, ut legere est exempla collecta penes toties laudatum PUCCINOTIUM (1). Alias observata sunt monstra, in quibus foetus gererent ad aliquas corporis partes vestigia alius foetus, aut eadem forent in altero foetu inclusa, et per inclusionem, ut asserit BECLARD. Eiusmodi est exemplum exaratum ab Anglo chirurgo WILS, cuiusdam puellae anno 1746 decimaquinta die ab ortu e vita abeuntis, tumorem in regione musculorum gluteorum, et perinaei geren-

(1) Tom. 1, pag. 91.

tis, in qua vestigia foetus fuere adinventa : neque dissimile est illud memoratum a BROSSILLON de infante nato die 7 augusti anni 1754, et denati die decimasexta decembris, ex cuius habita autopsia inventa est foetus portio pelvi, et extremitatibus inferioribus conflata, eius regioni epigastricae adhaerens. Foetus autem in altero foetu inclusos memorat DUPUYTREN; qui casum adducit pueri tredecim annos nati, ad cuius mesocolon cistis fuit adinventum continens vestigia foetus emansa; memorant HUFELAND, CONRADI, et HALLER, ut habet in dissertatione inaugurali eruditissima clarissimus eques MORIS, Athenaei nostri ornamentum et decus, anno 1818 edita (1).

Vitalitatem quod attinet monstra dicephala per pauca aptitudine gaudent ad vitam protrahendam, quantumvis nonnulla contraria exempla afferantur ab ADELON, aliisque; haec tamen debent reputari veluti rarissima, etque proinde patent iura legitimitatis, quibus debeant frui in foro civili: in foro ecclesiastico vero *geminum caput*, ait ZACCHIAS, *geminum animal facit*, atque sunt baptizandi veluti duo distincti individui: vitalitas videtur abluere omnino a monstribus monocephalis, et bicorporeis. Bicorporea dicephala sunt habenda velut absolute vitalia, et at duos distinctos individuos in foro civili et ecclesiastico referenda. Nulla quaestio autem de foetibus perfectis praesegerentibus aliquot vestigia

(1) De quodam monstrorum genere.

foetus adnexa partibus exterioribus, vel per *inclusionem*, etenim et vitales sunt, et civibus iuribus debent perfrui.

Hypergenesim quod attinet, quin vestigium veniat reperiundum verae fusionis, organa tamen sunt reduplicata, potissimum vero membra exteriora, atque speciatim extremitates superiores; hinc est ut multiplicatio digitorum fuerit observata, dentium, duplicatio faciei, tum et quatuor artus superiores; multiplicentur aliquando vertebrae, alias costae, et sic de caeteris eadem dicamus de organis interioribus vitae potissimum vegetativae famulantibus. Praecipua autem haec monstra fuere nuncupata diodoncephala, diprosopa, hyperencephala, atque a MALACARNIO *macrosomia*, *macromelia*, atque *polymelia*, prout duplici ordine dentium insigniantur, duplicata facie, magis evoluto encephalo, aut maxime evoluto corpore, vel evolutis membris, vel demum membrorum multiplicatione gaudeant. Haec omnia monstra, ut patet, sunt sufficienter vitalia, dummodo maturitatem sint nacta, atque ideo omnibus civilibus iuribus merito gaudent, exceptis forsan diprosopis, in quibus ob maximum innervationis dispendium ob duplicatam faciem, obtusae necessario remanent, atque impares facultates intellectuales.

Aliter res occurrit de agenesi vel oligogenesi, quae complectitur frequentiores monstruositates; quum enim hae progignantur a suspensione evolutionis organicae, quae adeo facile locum habere

potest, nihil mirum proinde, si haec classis red-
datur multo magis conferta. Ad hasce revocantur
potissimum foetus anencephali, tum et microce-
phali, vel hemicephali, ut loquamur cum BRESCHETO,
anencephali et derencephali ex GEOFFROY SAINT-
HILAIRE (1), vel nullo scilicet vel praeparvo do-
nati encephalo, qui stipantur *microsomia*, *micro-*
melia, tum et *atelia* ex MALACARNIO relate ad uni-
versum corpus, videlicet contracto corpore, mem-
brorum brevitate, vel eorumdem defectu notan-
tur (2).

Exempla varia foetuum anencephalorum vel ace-
phalorum observare est penes auctores benemultos.
Eminet autem illud, quod a VALSALVA praeceptore
suo se habuisse refert MORGAGNUS de foetu octi-
mestri, sexus foeminei: « *Qui bufoni potius, quam*
« *puellae similis erat, si inferiores excipias artus,*
« *infimamque ventris partem.* In hoc foetu neque
« ossa cranii fornicem efficere solita, neque cavum
« cranii inveniebantur; cerebri autem ne exiguum
« quidem repertum est nec vero magis
« licuit spinalem medullam, aut principium aliquod
« invenire, ex quo nervi initium caperent, qui
« caeteroquin per ventrem, thoracem, artus na-
« turaliter ferebantur motus intra uterum
« tales fuere, ut si eius foetus motum cum aliorum
« motu, quos antea ediderat, conferret (mater) adeo

(1) Mém. sur quelques déformations du crâne de l'homme, phi-
los. anatom., tom. 2, pag. 90.

(2) De' mostri umani, lezioni accademiche.

« languidum animadvertisset, ut interdum ferme
« crederet mortuum (1).

Analoga est observatio MORGAGNI a se habita de deficientibus ossibus cranii, atque defectu cerebri, cerebelli, oblongatae, et spinalis medullae in puella insignita corporis magnitudine fere septimestris, *in qua supra oculos vix erat frontis; nulla erat spinalis medulla sed et in capite nihil quod pro cerebri cerebelli, et oblongatae medullae reliquiis accipi fortasse posset, apparuit* (2). Consimilis est observatio, quam refert praeclarissimus concivis meus CANAVERIUS de monstro, quod ipsi exhibuit anno euntis saeculi decimo doctor BAROVERUS, illustris iam apud nos chirurgiae professor, quam ab ipso affabre, et eleganter ut solebat exaratam legas in opere posthume, cui titulus *Neuronomia* (3); prae parvum vero quod spectat encephalum legere est exemplum apud HEISTERUM de foetu foemineo, in quo nihil prorsus cerebri comparebat, attamen posteriori cranii parte cerebellum, sed valde exiguum aderat (4): AMBROGIUS PARAEUS item cerebrum vidit vix pugni magnitudine: SIEGMANNUS oculo bovillo non maius, et pondere novem drachmarum, suppuratum simul et corruptum (5). Benemulta alia eius generis exempla videas apud MORGAGNIUM (6), aliosque.

(1) Epist. 12.

(2) Epist. 18.

(3) Pag. 27.

(4) HEISTER, Observ. miscellan., observat. 14.

(5) CONRAD, Anat. patholog.

(6) Epist. 12.

Hisce omnibus pro fundamento indaginum medico-legalium constitutis, quaeritur: 1. Num haec monstra sint vitalia, atque proinde civilibus iuribus debeant gaudere; 2. Num sint anima humana donata, atque ideo baptismo non debeant frustrari. Vitalitatem quod respicit generatim possumus definire foetus acephalos vel anencephalos non esse vitales: quum enim orbentur organo praesidente muniis nervosis et vitalibus, quumque sit praecipuum, ex quo tripas vitae sustineatur ac dependeat, pronum est decernere nullam esse posse vitalitatem hoc deficiente, atque ab hisce foetibus *esse abiudicandam humanitatem*, ut loquamur cum SPRENGELIO, quamquam *benenutriti* videantur, ideoque a legitimitate abludere, ita ut propria iura civilia nequeant aliis communicare, succedere, testamentum infringere. Baptismatis autem beneficium quod spectat, animadvertunt nonnulli cum TEICHMEYERO animam sedere in cerebro, ideoque ubi nullum id est, nullam et animam esse posse; at quantumvis id concedamus cum ADELONO, qui cerebrum esse organum facultatum intellectualium, et affectivarum fuse demonstratum reliquit, sicuti tamen probabile valdopere reputamus cum MORGAGNIO (1), et HALLERO (2) paulatim solummodo tabescere encephalum, et sensim sine sensu destrui, ut ubi motus voluntarii intra uterum conspicue appareant, aliquod huiusce centri punctum constan-

(1) Loc. citat., epist. 12.

(2) Element. physiolog., sect. 10.

ter sit superstes, concludimus, in adiunctis in quibus foetus anencephali ex utero explosi per aliquod tempus vivere possint, ut contendit KLEIN, tutiorem viam esse ineundam, atque baptismo non esse frustrandos sub conditione administrato. Profecto asserit toties laudatus in hac palaestra antecessor religio iubet, quoties vel *levissimum animati humani corporis dubium est, ipsius praesidia afferamus.*

Relate ad heterogenesim, teramorphiam nonnullorum in casibus comprehensis sub hanc classem, viget nec augmentum, nec imminutio, vel partium transpositio, sed deformatio. Praeteritis porro variis commentis Graecorum, Romanorum, tum et fabulis ac exaggerationibus superstitionis velamine circumdatis atque obductis, comprehendemus unice cum excellentissimo manducatore GEOFFROY, hemiencephalos foetus cum omnibus organis sensuum deformatis, rhiniencephalos cum deformitate cyclopea frontis, stemiencephalos cum monstruositate sensus olphactus, atque triencephalos cum capite sphaeroidali, et deficientia oculorum, nasi, et oris, quae omnia monstra non sunt vitalia, ideoque legitimitate non fruuntur. Baptismus quod attinet, cum conditione ad potiore securitatem semper administrandus. Eadem afferas de ethmocephalis, cebocephalis, rhinocephalis, cyclocephalis atque stomocephalis, nec non de pseudiencephalis, etc. descriptis a SAINT-HILAIRE filio (1).

(1) V. eius teratologiam, tom. 2, pag. 230 et seq. Edit. Bruxell. anno 1837.

In exogenesi viget ectopia, vel transpositio partium; quod ad nos est considerata transpositio encephali, scilicet eiusdem extra cranium positio, quo in casu sicuti praepediuntur eiusdem munia, hinc est ut vigente hac ectopia excludatur iterum vitalitas, et legitimitas; ubi vero praesto sint aliquot vitae indicia, non erunt haec monstra baptis-
mate orbanda. Non dissimilia reputes de aliis transpositionibus organorum immediate vitae inservientibus, tum et de eorum atresiis, consimilibusque monstruositatibus, ex quibus vitae flamma vix nata illico necessario debeat restingui.

LEGISLAZIONE.

CODICE PENALE.

Art. 530. Si commette stupro violento semprecchè togliendo i mezzi di difesa od ispirando gravi timori a persona di altro sesso si abusa della medesima: questo reato è punito colla reclusione non minore di anni sette, od anche coi lavori forzati per anni dieci.

Art. 531. Lo stupro si considera sempre violento:

1. Quando la persona stuprata non abbia compiuta l'età di dodici anni;

2. Quando la persona di cui si abusi trovisi per malattia, per alterazione di mente o per altra causa accidentale fuori dei sensi, o ne sia stata artificiosamente privata.

Art. 543. Chiunque con alimenti, bevande, ecc., avrà procurato con effetto l'aborto di donna incinta, se questa vi abbia acconsentito, sarà punito colla reclusione non minore di anni sette od anche coi lavori forzati per anni dieci.

La stessa pena sarà inflitta alla donna che da se medesima avrà procurato con effetto l'aborto, od avrà acconsentito a far uso di mezzi pei quali è seguito l'aborto.

Art. 544. Se pei mezzi usati pel solo fine di procurare l'aborto segua la morte della donna, sia o non avvenuto l'aborto, il colpevole sarà punito col *maximum* dei lavori forzati a tempo, quando la donna abbia acconsentito di far uso dei mezzi anzidetti; quando essa non vi abbia acconsentito, il colpevole sarà punito coi lavori forzati a vita.

Art. 545. Nel caso di aborto diretto ad occultare una prole illegittima, le pene stabilite nei due precedenti articoli potranno,

quanto alla madre, diminuirsi da uno a due gradi quando vi concorrano circostanze attenuanti.

Art. 546. I medici, i chirurghi, gli speciali, le levatrici e qualunque altro uffiziale di sanità, che avranno scientemente indicati o somministrati i mezzi pei quali è seguito l'aborto, saranno puniti colle pene stabilite per gli agenti principali, accresciute però di un grado.

Art. 547. Se l'aborto procurato non avrà avuto effetto, il colpevole sarà punito colla pena della reclusione, estensibile agli anni cinque.

LIBER IV.

CRIMINA REFERENDA
AD GENERATIONEM.

CAPUT I.

Stuprum.

Stuprum committit « qui liberam mulierem con-
« suetudinis causa, non matrimonii continet: stu-
« prum in vidua, vel virgine, vel puero commit-
« titur (1) ». Hinc est ut stuprum comprehendat
deflorationem, atque *paederastiam*, vel *sodomiam*:
dividitur autem in *simplex* et *qualificatum*. Simplex
est quum viget consensus: qualificatum aut vio-
lentum est quum vi exercetur aut *vera*, aut *prae-*
sumptiva. Praesumptiva vis intelligitur in casu, in
quo fuerit patratum prae somno, ebrietate, vel addu-
cta narcosi. Stuprum qualificatum nuncupatur ideo
violatio (2): defloratio, ut ex vi nominis patet, est
stuprum in virgine commissum: ad medicum-legi-
stam itaque pertinet definire virginitatem physicam,

(1) Digest., lib. 48, tit. 5, pag. 1750.

(2) Viol. apud Gallos vide MAHON, tom. 1, pag. 135.

eiusque signa tradere tum in adiunctis in quibus defloratio fuerit simplex, tum qualificata aut violenta. Virginitas physica fuit definita hoc modo ex ZACCHIA (1): « Est autem qualitas quaedam mulieris
 « a natura ex integritate muliebrium vasorum re-
 « sultans, quamdiu a maris coniunctione illibata
 » servantur ».

Signa virginitatis physicae revocantur ad praesentiam hymenis, ad vaginae rugas prominentes, sibi invicem contiguas, tum et ad ostium angustum; accedunt alia signa magis *aequivoca*, nimirum partes externae sunt renitentes, et colorem roseum exhibent: magna labia sibi invicem proxima, existente unica linea divisionis, dum in defloratis duae lineae adnotantur repraesentantes formam ellipticam: nymphae sunt turgidae, resistentes, atque vivido roseo colore pariter donantur: fraenum est altum, et valdopere tensum adnotante TORTOSA: clytoris cum praeputio brevis. Animadvertere tamen praestat, ipsamet signa minus *aequivoca* compellata, tamen non certissime signare virginitatem; hinc est ut BUFFONIUS asseruerit homines voluisse adinvenire in natura id quod non existit nisi in eorum imaginandi vi.

Revera praesentia hymenis eminet inter alia signa, atque fuit celebrata ab HEISTERO, RUYSCHIO, WINSLOWIO, aliisque sexcentis; potissimum vero a BLUMENBACHIO affirmante hanc membranam sistere unum

(1) Lib. 4, tit. 2, quaest. 1, pag. 305.

ex characteribus specialissimis virginitatis, quod simili forma et positione desideratur in aliis animalium speciebus (1), at refellitur id signum ab AMBROGIO PARAEO, asserente hanc membranam esse contra naturam, et solummodo in aliquot casibus reperiundam fore, dum frustra eandem perquisiverit auctor in innumeris cadaveribus filiarum aetate trium, quatuor, quinque, tum et duodecim annorum. Analoga fuit sententia DIONISII affirmantis se multas aperuisse filias varia aetate donatas, quaeque certissime virginitatem asservarunt, quantumvis non hoc flore ornarentur; cum eoque consentit ANDRÉ DE LAURENS asserens hanc membranam transversalem in casibus in quibus venit adnotanda, esse continenter praeter naturae institutum, quum observaverit multas infantes, tum et abortivas, in quibus praesentia hymenis desideraretur (2). Caetero haec membrana summa facilitate destruitur dato temporis et aetatis tractu, ut enunciavit primitus sedulus observator de GRAAF, confirmavitque ipsemet iam laudatus HEISTERUS; hinc est ut ex eiusdem absentia non posset concludi de defloratione, quemadmodum etiam ex ipsius praesentia de virginitate; notum enim est ex iteratis observationibus, necessum fuisse hymenem disrumpere ut tolleretur impedimentum ad partum, ut caeteris antecellit illa RUYSCHII, qui accitus ad parturientem gravissimis doloribus divexatam, invenit membranam hymenem integram

(1) Man. stor. natur. Lugano 1825, vol. 1, pag. 67.

(2) Liber 7, quaest. 13.

valde crassam, et a foetus capite exitum quaerente foras extensam, ita ut debuerit ab ipso discindi ad id ut partus absolveretur, primaque discissa se obtulit altera profundius intra vaginam posita.

Quod spectat autem vaginae rugas ipsiusque angustiam, haec indicia non sunt omnino tutissima ad evincendam virginitatem; MORGAGNIUS enim, et HALLERUS asserunt se vaginae rugas sat insignes, papillatas, et tumentes post abortum, et partum vidisse. Angustia vero vaginae potest etiam apprehendi in iis quae veneri litaverint docente BECCARIO, cuius hae sunt verba: *Haec procul dubio virginibus convenientissima est, sed non earum sic propria, ut multas ob causas etiam in defloratis non reperiatur.* Ex adverso ob congenitam laxitatem tum et morbosam, vigente leucorrhea, consimilique vitio potest relaxari vagina, eiusque ostium; atque deinde ad calculum, et iustam proportionem debet revocari membri virilis magnitudo, atque vaginae diameter, ut aliquid indicii inde erui possit. Frenulum quod attinet, potest asservari observante TORTOSA altum, et tensum, quantumvis foemina virginitatis florem proiecerit; et contra esse relaxatum, quemadmodum possunt esse relaxata caetera alia genitalia ob congenitum vitium, caeterasque alias causas laxitatem post se trahentes.

Ex quibus omnibus patet, haec omnia indicia esse invicem consocianda, ut aliquid certi eruatur, atque esse comparanda cum signis virginitatis amissae, quae referuntur ad sequentia, nimirum ad ruborem

partium, dolorem, phlogosim, ubi recens fuerit concubitus, atque mas insigni membro instruatur, potissimum autem ad cruentismum. Quod attinet autem ad id postremum indicium non omnes consentiunt: ZACCHIAS namque observat non eas deesse, quae primo concubitu sanguinem non fuderint, dederint vero sequentibus, atque deinde addit *quemadmodum potest mulier esse incorrupta, et sanguinem in primo concubitu non effundere, sic potest alia ex parte esse corrupta, et sanguinem concumbens effundere* (1); potest enim a primo concubitu turgor vitalis vel et phlogosis excitari, ex quo vagina arctata fuerit, ut primitus sanguis non fuerit effusus, effundatur postea a corrupta progenito orgasmo partium genitalium, eodem pari modo, quo sanguis non praebeatur ante pubertatem animadvertente BUFFONIO, praebeatur vero adventante pubertate, atque phaenomenis congestitiis, quibus eadem epocha stipatur. Potest dein deficere hymen, ut nuper est adnotatum, atque possunt esse genitalia relaxata, ut etiam vigente hymene ex mediocri membro virili non dilaceretur, discindatur autem postea: hinc est ut errore saepe capiantur coniuges ex cruentismo hallucinati, tum pariter non debeant turbari atque iniusto moerore corripri, ubi id fallax virginitatis indicium prima fronte non occurrat. Proportio ideo iterum est considerata inter magnitudinem penis virilis se se offerens, atque hymenis, tum et geni-

(1) Loc. citat., pag. 307.

talium constitutionem, ita ut pronum sit iterum decernere cum iam laudato DE-BUFFONIO effusionem sanguinis, quae consideratur veluti argumentum virginitatis, non adinveniri in omnibus adiunctis, atque praesertim ubi vaginae ostium fuerit relaxatum naturaliter vel dilatatum, adeo ut quaedam filiae quantumvis non defloratae sanguinem non effundant, defloratae vero sanguinem queant emittere: quaedam praebeant sanguinem abunde et pluries, aliae omnino nullum, quae omnia pendeant ab aetate non solum, sed a sanitatis statu, conformatione, innumerisque aliis adiunctis.

Neque est praetereundum, cruentismum facile simulari ab illis quae deflorationem velint praetere lucri causa, scilicet ad dotem obtinendam, aut coniugium, tum et ad vindictam suscipiendam. Fraus autem facile detegi poterit, ubi partes inspersae sanguine abluantur, atque sedulum ad examen revocentur; vix enim credibile est, ait toties laudatus mens antecessor MARTINIUS, *eo calliditatem procedere, ut gravissimae laesiones a foemina sibimetipsi inferantur ad decipiendos iudices*; quam tamen, et nefariam simulationem aliquoties locum habuisse narrat PERRONE, refert PIAZZONI, referunt alii.

Indicio desumto ex cruentismo adsociantur alia, videlicet magnae alae flaccidae et relaxatae, colore atro-rubenti notatae, nymphae molles atque protractae, carunculae myrthiformes, vaginae ostium dilatatum, et rugae attenuatae. Hisce addas alia

eruenda ex facie, oculis, naso, voce, iugulo, mammarum areolis, urina, perspiratione cutanea, et sic deinceps, quae tamen omnia esse valdopere infida neminem latet; indicium enim ex colli volumine adaucto tanti factum a Romanis, mensuram ad id eruendum adhibentibus, oculi obscurati, potissimum scleroticae, visus nonnullis maculis depictus, nasus adpressus, areola mammarum, atque papilla colore etiam obscuro insignita, urinae turbidae, perspiratio cutanea odore peculiari notata percipiendo ab illis, qui acutissimo olfactu insigniantur, ut narrant exempla de acutis adeo observatoribus, sicuti ex innumeris aliis causis originem ducunt, fit ut omnia velut infida sint reputanda, atque pronum sit concludere cum sapientiae oraculo antiquitatis: « Tria sunt difficilia mihi et quartum penitus ignoro; viam aquilae in caelo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia; talis est et via mulieris adulterae, quae comedit, et tergens os suum dicit: non sum operata malum (1) ».

Ubi vero defloratio fuerit *qualificata*, aut violenta carunculae myrthiformes sunt dilaceratae, sanguinemque fundentes; fibrillae membranosae, quae hasce carunculas uniunt inter se sunt divulsae pariter, atque vim passae, magna labia livescentia et contusa, aliaque praesto sunt ad genitalia patratae vis indicia: neque desunt alia vehementer nolente,

(1) Lib. Proverb., cap. 30, vers. 18, 19, 20.

et reluctante foemina adnotanda ad nates, coxendices, crura, brachia, regionem occipitalem, et ita porro, ut haud difficile reddatur iudicium, quemadmodum contigit DE-VAUX, qui novit ex hisce variis indiciis violentam et realem deflorationem distinguere ex simulata (1). Quum id crimen porro respiciat excellentissimam ex proprietatibus, nihil mirum si graviter ex legibus puniatur, ut patet ex digest., lib. 48, tit. 5, tum ex Codice Poenali veneratissimi nostri Regis (2).

Diximus deflorationem et esse posse violentam praesumptivam, quae tunc est, quum adhibito opiato, vel consimili veneno fuerit somnus productus, et mediante somno stuprum inscia foemina; eadem dicamus de adiunctis aiente SPRENGELIO (3): « In
« quibus foemina vel plane ignorat indolem et se-
« quelas actionum, quas instituit, si ebria est,
« aut nondum nubilis, si mente capta est, aut
« forte somnambulismo correpta, fraude ex insi-
« diis adgressoris corrupta, liberi arbitrii experts». In omnibus hisce casibus stuprum est qualificatum, vel violentum praesumptivum, atque nullatenus voluntarium, ita ut analogo plane modo ac verum, et qualificatum, ex legibus severe ac iuste puniatur id delinquendi genus excogitatum ab effraeni

(1) L'art de faire des rapports en chirurgie. Edit. de Paris 1743, pag. 423 et 425.

(2) Codice Penale per gli Stati di S. M. il Re di Sardegna, pag. 159, cap. 11, dello stupro e del ratto.

(3) Med. leg., etc.

libidine ad foeminam circumveniendam ac decipiendam.

Post haec omnia corruptelae, ac nequitiae nefanda molimina horrescit animus ab alio multo magis detestabili vitio, ac crimine enunciando, contra quod consimiles poenas infligunt iure meritoque leges. Loquor de paederastia ita ex legum cultoribus nuncupata, vel sodomia, quod nomen est a civibus Sodomae ipsi devolutum. Quum id delictum contra naturam fuerit recens, atque potissimum supra puerum patratum minorem annis quindecim, praesto sunt lacerationes, contusiones, rhagades, intertrigines; procidentia recti, sanguinis effusio, consimilesque aliae deturpationes masculinum stuprum testantes. Aliquando ubi delinquens fuerit lue venerea infectus manifestantur cristae, ulcera crimen enunciantia: animadvertere tamen praestat, quemadmodum etiam de stupro generatim est pronunciandum, id flagitium debere esse recens ad id ut tutum quadantenus iudicium emittatur; ubi enim fuerit vetustum, et perraro patratum nulla signa superesse.

Caetero omnibus cum cautionibus semper esse iudicium a perito accersito proferendum, ut decernatur evidenter quandonam memoratae laesiones fuerint a stupro adductae, vel ab aliis causis, ut sunt dura aequitatio, sudor acer, dyscrasia, syphilis, ut monet ZACCHIAS (1). Neque est praete-

(1) Quaest. medico-legal., lib. 4, lit. 2, quaest. 5.

reundum, aliquando nullum praesto esse signum apparens ob amplitudinem ani, vel ob id quod penis fuerit perexiguus, aut ex eo quod actus fuerit antiquus, ut perbelle expressum est per CELONI monita asserentis: « Se all'aspetto di una dubbia
 « deflorazione in una donna uopo è che tremi anche
 « il più abile chirurgo nel pronunciare il suo giudizio,
 « di quanto non dovrà accrescersi il suo timore, allorchè sia chiamato a dare il suo giudizio
 « medesimo sul supposto stupro virile, contro cui le leggi tutte orribilmente reclamano? Può
 « essere stato taluno sodomizzato più volte, e non averne riportato alcun segno apparente, o per la naturale
 « ampiezza dell'ano, o per la picciolezza del pene intromessovi, o perchè l'atto fu
 « antiquo. Può all'opposto un altro non esser stato sodomizzato
 « giammai, ed offerire segni che dien luogo al sospetto, e poscia alle diffamazioni e da
 « ultimo alle pene ».

Vix autem excogitari potest, ut eo perfidiae processerint scelesti mortales, ut vim sibi vel mechanico instrumento, vel unguibus intulerint ad simulandum stuprum memoratum, quod tamen quocumque in casu neque erit praetermittendum a perito, ut non obrepat error; quo enim non adigitur aliquando ulciscendi cupiditas, ac vindictae desiderium, tum et caecus furor per quamcumque artem lucrandi, quodvis tandem fuerit fas vel nefas!

At concludere est cum eloquentissimo toties laudato PUCCINOTIO bona fortuna Ganimedes, et Batilli

hodie sunt sat rari, atque sequior sexus sollicitus propria iura tuendi suas cumulat charites, atque attrahentem venustatem virtutibus roborat, quae sunt arma tutiora ac potiora contra imperium turpitudinis adeo nefandae (1).

CAPUT II.

Abortus, Aborticidium.

Mors foetus procurata, vel de industria illata, violenta, ac dolo malo ante tempus a natura stabilitum ad partum, vocatur *aborticidium*, *embriotomia*, *abortio criminosa*, *foeticidium*. Gravissime fuit contra id crimen animadversum a legibus antiquorum, tum et recentiorum, ut observare est ex Hebraeorum lege contra abortum, a Conciliis, iure romano, tum et a Codice Penali gallico (2), atque a nostrate iam citato (3), neque abs re asserbat TERTULLIANUS: « Homicidii festinatio est prohibere nasci; nec refert natam quis eripiat animam, aut nascentem disturbet, homo est qui futurus est ». Solummodo varia poena nullo non tempore fuit decreta, ut legere est apud ZACCHIAM ex legibus civilibus, et canonicis, distinctione iniecta de tempore, quo foetus foret animatus nec ne; id autem incommodis non vacat, conducit enim ad ambages vix discutiendas, atque vis, et dolus malus

(1) Tom. 1, pag. 46.

(2) Article 317.

(3) Pag. 162, 163.

inde perinde est, eosdemque post se trahit effectus quocumque tempore suscipiatur; semper enim est prohibere nasci.

Antequam autem ad aborticidium transcendamus, opportunum est adduxisse signa communia abortus, ut possit definiri a perito, tum et connumerasse causas abortus involuntarii, ut secerantur ab illis, quae abortum voluntarium, et criminum accersunt. Signa communia eliciuntur ab inspectione matris vel vivae vel mortuae, et sunt sequentia, nimirum serum aquosum aut sanguinolentum a mammis extillat, mammae flaccidae redduntur, et collapsae fere repente, fluit sanguis ichorosus ex utero, aliquando grumosus muco admixtus. Os uteri est hians, planum, vagina relaxata, magna labia mollia et tumida, abdomen depressum, eiusque cutis flaccida: pravus odor ex utero exhalat: extremitates inferiores aliquando sunt tumentes: haec signa tamen sunt consulenda non interposito insigni temporis intervallo, atque deinde sunt magis vel minus manifesta pro maiori vel minori foetus evolutione. Ubi vero cadaver sit ad examen revocandum, in bisce adiunctis magis sensibilia redduntur signa, densitas nimirum et capacitas uteri est naturali maior: apparent vestigia adhaesionis placentariae intimae superficiei, multoque evidentior redditur cervicis laxitas, ac momentosa vaginae dilatatio.

Abortum autem proxime antecedunt perfrigationes, et tremores versus extremitates, dolores ad

lumbos, tum et vagi ad abdomen, finem habentes ad uterum, nisus frequens ad pariendum, aut conatus qui versus uterum diriguntur, anorexia, nausea, gastrodinia, lypothimiae, plumbeus faciei pallor, oculi in orbitas depressi, et livida zona circumdati, motus foetus aboleti, ponderis sensatio ad abdominis latera. Uterus in pelvim dilabitur: foemina vero est irrequieta, spontanea lassitudine corripitur, atque nutat dum motus adgreditur.

Abortum subsequitur haemorrhagia uterina magis vel minus copiosa, prout foetus est magis vel minus evolutus, quae cessat post aliquot dies, et non nisi rarissime in peculiaribus adiunctis ad triginta, vel quadraginta dies protrahitur. Haec omnia deducuntur scite ex DE-LA-FOSSE (1), qui non praetermittit aliquando posse confundi cum signis aliorum morborum vel anomaliis diversi generis.

Causae abortus involuntarii aliae sunt praedisponentes, aliae occasionales. Praedisponentes referuntur ad abortus praegressos, tum ad constitutionem sui generis; constat enim observatione iam habita ex summo medicinae parente, occurrere datas foeminas, quae non possint gestare nisi ad tertium, quartum vel quintum mensem: accedunt peculiares conditiones atmosphaericae sensim sine sensu abortum adducentes, ut sunt calidae et humidae, vel frigidae et humidae diutius protractae, paullatim praedispositionem faciunt ad abortum. Causae oc-

(1) Enciclopedia metodica.

casioneles vel afficiunt matrem unâ et foetum: vel uteri sunt propriae: vel pertinent ad unum foetum. Prioris generis sunt vehementia animi pathemata aut laeta aut tristia, et multo magis laeta, errores diaetetici, intempestivus coitus, alimenta acria et irritantia, abusus potuum spirituosorum, vehemens contorsio, abdominis contusio, violentus motus, atque eius generis corporis commotiones ex saltu, choraeis nimis protractis, cachinnis, aliisque vehementibus motibus, et commotionibus: eadem dicamus de morbis variis, vel morborum symptomatibus, ut sunt morbi acuti, potissimum vero pectoris, vomitus diri et frequentes, divexans tussis, stranguria, tenesmus, dysenteria: aliae eius generis. Inter causas uteri proprias percenseas congenitam uteri mobilitatem, aut acquisitam, complurium foetuum praesentiam, tum et uteri morbos. Ad causas plectentes unum foetum referas monstruositates nonnullas, morbos quibus foetus ipse laborat: debilitatem, mortem, membranarum tenuitatem, non sufficientem amnii quantitatem, funiculi umbilicalis rupturam, placentae degenerationes, aliaque eius census.

Haec omnia viam sternunt ad decernendum abortum voluntarium vel provocatum, de quo quaeritur illico, num existant abortum provocantia generatim considerata, sintque admittenda. Respondum est affirmativum, atque causae aborticidii aut abortum provocantia hoc sub respectu revocantur ad quatuor classes: 1. Ad remedia in ventriculum ingesta; 2. Ad agentia directa supra sy-

stema irrigatrix; 3. Ad agentia mechanica, indirecte supra uterum adlata; 4. Ad agentia mechanica quae actionem directam exerunt supra uterum, et foetum.

Quod spectat remedia in ventriculum ingesta, multa fuere praedicata velut abortiva, quae tamen bono fato tantam non recondunt efficacitatem. Fuere ad id operis proposita diuretica potissimum, et emmenagoga, ut crocus, artemisia, matricaria, melissa rubra, folia et baccae lauri, sabina, therebinthinata, ac potissimum cantharides; at observationes prostant apud ZACCHIAM (1), tum et apud SENNERTUM (2), morborum curatorum mediantibus diureticis variis, purgantibus drasticis, et sic deinceps, quin fuerit abortus provocatus. Eadem dicamus de emmenagogis; hinc est ut HEBENSTREIT (3) innoxia esse emmenagoga nuper percensita asseruerit, cum quo consentiunt BUCHNER (4), BEERNER (5). MAHON autem de abortivis ita loquitur: « Des observations
« bien faites nous apprennent, qu'il n'est pas tou-
« jours très facile de provoquer un avortement,
« et que ces substances que l'on nomme abortives
« quand une certaine disposition individuelle ne
« concourt pas avec leur effet, ne produisent point
« celui que quelques hommes pervers en atten-
« dent (6) ». Neque valuit copiosa sabinae dosis

(1) Quaest. med. leg., consil. 26.

(2) Oper. pract., lib. 1, sect. 5.

(3) Antropologia forens., pag. 377.

(4) Dissert. an dentur remedia abortum simpliciter promoventia.

(5) Instit. med. leg. Wittemb. 1756.

(6) Méd. légal., tom. 1, pag. 221.

vino admixta ad abortum provocandum anno 1790, in ducatu Augustae propinata a graviditatis auctore puellae imbecilli, et cachecticae memoratae a FODÉRÉ (1). Efficacius certe praesidium adinvenitur in cantharidibus; at hae gravissimam irritationem, atque inflammationem generatim, ut memorant observatores, potius accersunt, quam abortum faciant: neque semper excitati vomitus abortum procreant; non rarum enim est observare in morbis iteratos vomitus et frequentes, quin pro effectu fuerit subsecutus abortus.

Haec omnis itaque remediorum pharrago, quae fuere celebrata veluti abortiva non possunt absolute velut innoxia affirmari cum HEBENSTREIT nuper laudato, ex eo quod organicam oeconomiam deturbant, ac varia organa concutiendo, aliquando potuerint et per accidens abortui ansam praebere; at ex allatis veluti absolute abortiva non possunt affirmari. Quod attinet ad agentia supra systema irrigatrix, venaesectio iam fuit habita veluti abortui favens ab HIPPOCRATE (2), atque confirmata a BOERRHAAVIO, eiusque commentatore SWIETENIO (3); at quantumvis facilius venaesectio possit abortum post se trahere, quam supra enunciata pharmaca, potissimum vero ad pedes instituta, potest tamen generatim constitui, veluti eiusmodi esse existimandam in casibus in quibus praesto sit debilitas,

(1) Med. leg., tom. 6, pag. 152.

(2) Aphorism. lib. 5, aphorism. 31.

(3) WAN-SWIETEN, Comment. in aphorism. BOERRHAAV., § 1297.

atque exinanitio; accersitis enim in hisce rerum adiunctis lipothymiis, et ipsa syncope potest uterus exsolvi ut abortus progignatur; at ex opposito eviclum est diutina experientia, saepissime venaesectionem abortum praevertere ubi vigeat plethora, congestio, atque orgasmus, ut est confirmatum insuper ab observationibus allatis a MAURICEAU (1), atque a BAUDELOQUE (2); hinc est ut concluderit GUARENONIUS: « Vidi multas utero gerentes fortissimis medicamentis, multisque venaesectionibus cruciatas; et nulla abortum fecit ».

Agentia mechanica indirecte in uterum refluentia, tum et alia directe in uterum, et foetum adlata debent reputari veluti potiora ad abortum excitandum. Huc spectant validae compressiones, et stricturae: huc corpora contudentia abdomen valide plectentia, observante DEVEAUX in Sartoris coniuge (3), percussiones, ictus aut supra ventrem, aut ad rhenes, saltus, cursus reiterati data opera suscepti, caeteraque alia commotionem facientia, quae generatim fuere observata veluti aptiora ad abortum provocandum. Potiora dicas de instrumentis per vaginam ad uterum protrusis. Hinc fit, ut quoties laesiones, quae in vagina et utero se se offerunt, eiusmodi sunt, quae partu, aut spontaneo abortu produci non potuerint, de criminoso abortu iudicium sit proferendum, atque certior res reddatur,

(1) *Malattie delle donne gravide*, lib. 1, cap. 11.

(2) *Arte ostetrica*, § 2120.

(3) *Rapporti in chirurgia*, pag. 448.

si violentiae indicia in corpore foetus reddantur manifesta.

At foemina abortiens prae omnibus hisce tentamentis, potissimum autem extremo loco memoratis, non impune fit criminis consors, sed meritas poenas non solum a legibus inflictas luit, sed et in propria vita; abortus enim provocatus est constanter periculi plenus matri. Revera quum in quovis abortu foetus vivi subsequatur necessario haemorrhagia ob vasorum rupturam ex violenta placentae separatione, consequitur gravissimas turbas debere reddi infensas organicae matris oeconomiae, et eo graviores, quo foemina fuerit robustior et validior; nihil mirum autem, si hae delictuosae mulieres raro possint falsae castitatis apparentiam asservare, vel ubi id fiat, non aliter contingat, quam mediante sacrificio propriae existentiae, vel saltem salutis; *corruptiones namque graviores sunt quam partus*, iam clamante HIPPOCRATE (1), quod fortiori iure constituas de violentis. Praeter haemorrhagias vero alias subsequuntur pervicaces inflammationes, indurationes, ulcera, scirrhi, leucorrhoeae rebelles, ex quibus omnibus febris lenta, macies adducantur, paullatim exosae vitae promeritum terminum constituentes, ubi post paucas horas ex patrato aborticidio citius vitae scena non claudatur crimosae foeminae, inter acerbiores dolores ac spasmos, tum et horrendas colicas, ut contigisse iterum narrat

(1) De morb. popul., lib. 5 et 7, et de morb. mulier., lib. .

toties laudatus FODÉRE, anno 1791 coquae sibi abortum procuranti uncia cantharidum dimidia, et sulphatis magnesia uncia, quae eadem nocte miserando modo debuit occumbere. Hinc artis administri, concludit auctor, qui prostituunt hoc pacto proprium ministerium, non veluti salutaris artis cultores sunt compellendi, sed societatis adgressores, atque grassatores, quique proinde graviore ac duriori poena forent plectendi (1).

Quaeritur extremo loco num abortus provocatus in casu, in quo ob peculiarem vitiosam conformationem non possit ad effectum perducere partus ad terminum consuetum debeat considerari veluti criminosus, an ex opposito queat ab artis cultoribus in usum duci, quin attentent contra leges divinas et humanas. Animadvertimus varia fuisse hinc inde disputata penes auctores, hancque operationem fuisse susceptam LONDINI, in Germania, Hollandia, Italia, alibique, neque debere reputari veluti criminosam, ubi attendamus, artem nihil aliud praestare in hisce difficilibus rerum adiunctis, quam aliquod ante tempus sollicitare partum, qui absolvi non posset aliunde a natura, atque sicuti felix exitus est saepe secutus hanc operationem, hinc est, ut operator non possit existimari ut criminosus, quum ob oculos habuerit et tentaverit utilitatem, quae frustra fuisset suscepta ex naturalibus viribus, quumque criminalistae velint *dolum malum* esse

(1) Med. leg., tom. 6, pag. 161.

necessarium ad crimen generatim constituendum, tum et ad aborticidium crimosum, manifesto liquet, id non occurrere in casu de quo agimus, in quo nullae praetermittuntur opportunaes cautiones, ac potissimum illa qua foetus fuerit adortus maturitatem sufficientem ad vivendum, quae est conditio *sine qua non* operationis. Quapropter omnibus et singulis ad accuratum examen revocatis, videtur probabilior sententia illorum, qui arbitrantur praematurum partum posse tentari, tum consideratis principiis moralibus actionis, tum materialibus effectibus operationis, dummodo obstetricans, ut monet prudentissime DEVERGIE, utatur consilio et luminibus aliorum peritorum, qui sint eruditione, atque experientia insigniti, et numquam agat clandestino modo, sed aperte, ac meridiana in luce, atque constanter retineat, hanc operationem institui nequire, nisi quum praevideatur partus naturaliter infelix aut infanti, aut matri, et saepe utrique (1).

CAPUT III.

Infanticidium.

Crimen quo morte violenta, et meditata interimitur infantulus vel natus vivens, vel instante natiuitate nuncupatur infanticidium ab aetate illius, qui fuit peremptus. Id attentatum delictum, quo mater, vel alius infelicissimae vitae multo magis in-

(1) Tom. 1, pag. 674.

felix auctor, naturalem instinctum praefocantes ad contegendam malesuadam turpitudinem ab illicito commercio progenitam, vel alii corei lucri libidine fascinati patrare audent, differt ab homicidio proprie dicto in eo, quod homicidium violenta semper excitet causa, dum ad infanticidium praeterea fuerit sufficiens negligentia praesidiorum, quibus neonatus eget ad id ut vix incoeptam protrahat vitam. Adinstar autem parricidii tum et homicidii morte mulatur infanticidium, ut ex Codice Penali gallico (1), atque ex illo nostri Augustissimi Regis (2).

Asseruimus infanticidium esse mortem violentam foetus, vel instante nativitate, vel nati viventis; hinc est ut intersit omnino decernere primitus, num foetus fuerit denatus ante partum, an vivens se se obtulerit partus operationi, ita ut postea debuerit occumbere aut ob vim illatam, et causam criminosa, aut fortuito ex accidentalibus causis, vel morbos conditionibus. Indicia porro, ex quibus definiatur mors foetus ante partum deducuntur tum ex matre, tum ex foetu ipso. Ex matre, ubi aliquot dies ante partum dolorificam mammarum intumescientiam fuerit experta, quam fuerit subsecuta earum flacciditas, observante BAUDELOQUE: motus deinde foetus siluerint, eorumque loco incommoda motuatio se se obtulerit, praesente interim molesta ponderis sensatione sub decubitum. Gestantis deinde subsidet abdomen, difficilior redditur incessus, pro-

(1) Art. 302.

(2) Codice Penale per gli Stati di S. M. il Re di Sardegna.

sternitur appetitus, olet os, caput dolet, tinniunt aures. Hisce accedit irrequies, anxietas, cuius ab ipsa ignoratur causa, molestae discruciant nauseae, fatigant lipothymiae, et syncopes vires exhaurientes: ad vespertas potissimum frigoris sensationes cum calore alternantes affectant aegrotantem, atque suborta hoc modo febris, quae in lentam convertitur, paullatim redditur periculi plena atque exitiosa. Haec itaque iam aliquot possunt suppetere indicia de foetu ante partum in utero denato; at sicuti possunt reddi fallacia, atque esse communia aliis affectionibus; hinc fit ut multo magis valeat neonati cadaveris examen, ex quo desumuntur signa tum externa, tum interna.

Ad externa referas putredinis indicia reddita manifesta ex summa mollitie, ac flacciditate universi corporis, tum et funiculi umbilicalis. Epidermis ideo facile naturaliter secedit in parte plus vel minus extensa externae superficiei, atque ubi adhucdum est cuti adfixa facile est ipsam seiungere, remanente cute humida, et veluti lubrefacta humore mucoso. Epidermis autem pedum et manuum est crassa, alba, ac fluctuans eodem pari pacto ac in adiunctis, in quibus applicantur cataplasmata: textus cellularis subcutaneus, tum et obvolvens musculos sero rutilante est fartus. Abdomen est laxum, prope umbilicum excavatum, eiusque cutis colore rubro nigricante obducitur, intermixto cum viridescenti. Haec coloratio saepe limites agnoscit ad abdomen, ubi putrefatio fuerit recens, neque ad alias partes pro-

tenditur: relaxationis dein atque dissolutionis signa evidentissima fiunt ad caeteras alias partes, ad thoracis nimirum parietes, relaxatis, atque relabentibus costis, tum et ad caetera alia ossa, potissimum capitis, ut planum facile emergat caput in quovis positu collocetur, atque ossa laxo sint modo invicem revincta et mobilia, haud aegre periosteo secedente. Addenda ipsiusmet funiculi umbilicalis molities et flacciditas; ipse namque haud amplius est in semetipsum contortus, sed efformat verum cylindrum carneum, mollem, rutilantem, ac sero nigricante imbutum; eadem pari ratione se habet placenta, praesente sanguine nigricante, ac grumoso intra venam umbilicalem. Ad interna signa perducas urinas in vesica detegundas, meconium in intestinis praesens, pulmones laxos, flaccidos atque livescentes, thoracis cavum non replentes, pulmonalia vasa impervia, nullis extantibus circuitus pulmonalis inchoati vestigiis, docimasia pulmonali praesertim ad id operis accersita confirmante.

Verumtamen signa externa nullius sunt momenti, ubi post diutinum tempus a partu explorentur; evoluta enim putrefactione in tenellubo infante, apparescent dissolutionis indicia aegerrime distinguenda ab illis, quae se se offerunt ad necem traducto foetu ante partum: neque sunt potioris momenti signa interna; urinam enim, et meconium non ita cito post partum deponit infans, ita ut adinveniri possint, quum fuerit illico post partum, et natiuitatem transfossus infans; tum et potuere evacuari

urinae foetu adhuc intra uterum concluso, quemadmodum vesicam urinariam vacuum se reperiisse testatur HALLER. Opportet igitur, ut omnia sedulo comparentur tum externa, tum interna indicia, potissimum autem illa eruenda ex pulmonalibus vasis evolutis, ut tutum quadantenus iudicium asseratur, num infans fuerit natus vivus, et respiraverit, an ex opposito fuerit intra utrum denatus.

At quantumvis non respiraverit infans, non illico est concludendum non fuisse natum vivum, atque non potuisse ob id infanticidium patrari etiam in hoc casu; nullum enim est dubium, aliquando sat temporis interlabi inter partum, et respirationis confirmationem, ut potuerit infans intra id tempus enecari: eiusmodi est adiunctum, in quo organa sunt sanguine farcta, atque respiratio nequit institui, nisi post aliquot minuta: analogus foret casus, in quo syncope prehensa parturiente fuerit enixus infans, silente et in ipso per pauca temporis intervalla sanguinis circuitu: eadem dicamus de adiunctis, in quibus anaemia fuerit correptus infans ob haemorrhagiam praegressam, vel praesto fuerit congenita debilitas, ut illico non potuerit instaurari respiratio; verumtamen praesto fuerit vita, quae respiratio pariter illico non adoritur, ubi mucus, vel aqua amnios vias obruant aëreas. Ergo etiamsi ex docimasia pulmonali aliquando sit evictum locum non habuisse respirationem, potuit tamen nihilominus mater esse infanticida, ubi praesto sint externae laesiones infanticidium accersentes de quibus infra.

Aliud indicium de vita intrauterina ante partum eruatur ex vagitu uterino, de quo dissensus viget penes auctores; verumtamen esse admittendum arbitratus est DEVERGIE innixus observationi allatae a doctore ZITTERLAND, quam cernere est in nova bibliotheca medica mense iunii anni 1823, tum et adducta ab HENRI, et JOBERT, ut patet ex capite de infanticidio exarato a celebratissimo MARC (1), quae omnia confirmantur a BILLARD, qui vagitui voluit inspiratorium lenem sonitum esse superadiicendum, quem resumptionem nuncupat *reprise*.

Haec sunt varia praesidia, quibus edoceamur num foetus ante partum in utero fuerit denatus, an ex opposito vita fuerit fruitus, ut vivus in lucem prodierit, quae quum ita sint constituta, difficilis atque momentosa quaestio emergit de infanticidio, statuendum videlicet perito incumbit, num vi illata, an naturaliter vita fuerit orbatus infans, numque eius mors sit adscribenda culpae matris, vel adstantium nec ne. Qua de re animadvertere praestat generatim scriptores medicinae legalis percensere infanticidium patratum per *commissionem*, tum et per *omissionem*. Hinc est ut praeter eas omnes causas violentas, quae adulto enecando sunt pares, peculiares se se offerant speciatim huic aetati infensae, quemadmodum est acupunctura vel trans tempora, vel per fontem pulsatilem, aut per nares, et orbitam, ut acus pungens vel stilus adigatur hoc

(1) Dict. de méd., en 18 vol.

modo ad cerebrum, tum et alias ad cordis regionem, ad intestina, caeterasque alias partes, ut exempla truculenti huiusce processus observare est apud PATINUM de obstetricante, quae hoc modo enecuerat complures infantes, dum caput offerebant ad uteri ostium: consimilia legere est apud ALBERTI, et BRENDÉL de laesionibus illatis ad cerebrum, aliasque partes mediante acupunctura. Eius generis est pariter casus narratus a BELLOC de infante acu trans-
 fosso ad *fontanellam* ita dictam anteriorem, ita ut vulnus affecerit cerebri membranas, ipsumque cerebrum, quod fuit adinventum discissum, remanentibus sanguinis vestigiis tum inter membranas, tum in ventriculo laterali sinistro, atque praeterea superaddita suffocatione, ut certius emergeret infanticidium (1). Neonati cadaver itaque est attentum ad examen revocandum, ut pateat num existant vestigia harum laesionum, quae certissime sunt reputandae velut criminosae: quod eodem pari pacto non constituas de ecchimosibus, vulneribus, contusionibus, aliisque violentiae indiciis ad extimam corporis superficiem adnotandis; etenim quantumvis neci potuerit tradi infantulus pedibus, vel aliter compresso thorace, compresso vel graviter contuso abdomine, aut mechanice laeso et vulnerato capite, non illico tamen scriptoribus medicinae legalis generatim animadvertentibus est concludendum de vi illata, atque infanticidio; hae namque laesiones

(1) Corso di med. leg., pag. 193.

variae possunt habuisse causam in ostii uterini compressionibus validissimis, in pelvis angustia, in instrumentorum applicatione ab obstetricante peracta, scribente ad rem PLOUQUETO: « Posita autem vel
 « evicta potentia mechanica, quae in caput infantis
 « sub partu, vel post partum eum necaverit, exinde
 « non sequitur violentum hoc mortis genus ab occisore, vel dolo procedere ». Haec est ideo excusatio, ex qua possit quadantenus reddi intemperate mater ab imputato infanticidio, quantumvis non sit dissimulandum, generatim haec omnia violentiae indicia, fore severum ad calculum revocanda, neque flocci adeo faciunda in iudicio proferendo; observat namque experientissimus KLEIN (1), ipsi se obtulisse complures casus, in quibus collum vehementer strangularetur a funiculo umbilicali, et mors fuerit inde reapse illata, tum et a violenta strictura ostii uterini ipsius brachium intensa vi comprimeretur, ut aegerrime forcipis applicationem instituere potuerit, tamen in foetu nullum apparuisse violentiae vestigium.

Alia sunt genera mortis excogitata a barbarie ad occidendum tenellulum infantem. Inter haec est illud, quo respiratio perimatur, vel distorto ita collo, ut luxatio vertebrarum cervicalium insuper accedat, vel vinculis illaqueato, aut parte ipsius antica digitis violenter compressa ac perrupta, tum et ore naribusque praecclusis, aut aëre in pulmo-

(1) Diario HUFELAND, mense Novembri, anno 1815.

nibus insufflato, vel infantulo intra aquas demerso, aut in latrinam proiecto, tum et a culcitrarum mole suffocato, vel demum a lingua vi revoluta supra epiglottidem, aut aliter compressa epiglottide ex digito in os introducto, quae omnia veniant distinguenda: 1. A pulmonum experimento, ut patuerit infantulum non respirasse; 2. Ab eorum infarctu, tum et livescenti ac caeruleo colore, quo depingantur, quo signo praegressam suffocationem a vapore sulphuris combusti detexit ALBERTI, superaddito non dissimili faciei colore et turgescencia, vasorum cerebri repletionem, ore sanguine repleto, caeterisque aliis violentae inductae apoplexiae signis.

Ad id tamen, ut innocens victima poena non plectatur, et quod peius est non inuratur infamia, retinere oportet, a suffocatione posse suboriri apoplexiam, ubi cordis volumen sit insigniter adauctum, ubi congenitus bronchiorum coalitus vigeat, thymus atque hepar praegrandia sint, colluvies muci, vel aquarum amnios obruat os et vias aëreas: adnotat enim ad id confirmandum SPRENGELIUS: « Et pituitae fortuita colluvies in ore, larynge et
« phystula spiritali haud paucos encaecat infantes
« recens natos sine ulla matris culpa ». Tum et in adiunctis in quibus ob debilitatem, vel spasmus ad respirandum inepti reddantur pulmones, vel funiculus umbilicalis comprimatur intra uteri ostium, aut ex capite foetus elidatur, ut extemplo praepedito sanguinis circuitu per funiculum umbilicalem, vim inferat sanguis in pulmones, atque apoplexia ob

hanc causam in scenam veniat: eadem dicamus, ubi respiratio fuerit praepedita, observante WRISBERG, ab utero excluso foetu, atque praesentibus et non disruptis circumcingentibus membranis; etenim ubi diu hac in conditione moretur foetus, debet tandem ob peremptam respirationem, ac subsequenter apoplexiam occumbere. Hinc fit ut haec omnia impedimenta sint aequa in lance ponenda, ut adeo difficile de infanticidio proferatur iudicium, quod solummodo tutissimum reddatur praesentibus violentiae inductae caeteris aliis exterioribus indiciis, atque gravissimis profundis consociatis laesionibus, ac omnibus una simul deprehensis, ut monet iterum ad rem scribens PLOUQUETUS: «Signa nam-
« que suffocationis in casu dubio non modo col-
« lective considerari, sed eminentiori gradu adesse
« debent, si quidem de illa facta enunciare quis
« velit ».

Per omissionem tandem considerari iure potest veluti voluntarium infanticidium, ubi a supinatione non trahatur, sub quam in lucem venerit, ubi congruum nutrimentum ipsi non porrigatur, frigori obiiciatur, atque assideretur, potissimum autem negligatur funiculi umbilicalis deligatio. Primae causae facile intelliguntur; quod autem attinet ad hanc postremam viget dissensus inter obstetricantes, ut inter scriptores medicinae legalis, num sit necessaria nec ne. Necessariam esse hanc deligationem iam authumarunt HIPPOCRATES, GALENUS, AVICENNA, aliique ex tota antiquitate, ex eo quod

ab arteriis umbilicalibus, tum et a congenere vena ramis sat insignibus gravis possit subnasci haemorrhagia, atque anaemia producat in omnibus generatim vasis organicae oeconomiae, quemadmodum insuper evincunt observata recentiorum, potissimum autem HEISTERI (1), atque FODÉRÉ, qui observavit ex hac causa fuisse excitam mortem in infantulo, in quo deligatio ita fuerat instituta, ut liber transitus sanguini concederetur, quemadmodum digito introducto intra vinculum, demonstrabatur adhuc patulum iter (2).

Hinc est ut generatim concludant de necessitate deligationis funiculi umbilicalis scriptores omnes medicinae legalis, haecque utilitas iure meritoque sit communi usu sancita, quantumvis SCHULZIUS anno 1735, tuitus fuerit posse impune praetermitti hanc cautionem, ob id quod experientia sit evictum arterias umbilicales post partum haud amplius pulsare, etiamsi funiculus sit adnexus placentae: observatione obvia dein sit demonstratum, in animantibus recens enixis nullam succedere haemorrhagiam, etiamsi a matre funiculus morsu dilaceretur: vasa umbilicalia demum post partum fiant inertia eo quod proprio munere sint functa, atque proinde tum per se, tum adsociata frigoris actione obcaecetur eorum lumen, et nulla possit locum habere pertimescenda haemorrhagia. Haec sunt, aliaque multa, quae fuere prolata a SCHULZIO in disserta-

(1) Compendium anatomicum.

(2) Tom. 6, pag. 256, 257.

tione ab ipso exarata (cui titulus an umbilici deligatio in nupernatis absolute necessaria sit: resp. negat). Quae varia argumenta fuere roborata aliis anatomicis desuntis a geometria, et mechanica applicata corpori humano a FANTONI, iam anatomes celebratissimo professore in hac nostra Taurinensi academia, tum demum observationibus confirmata prolatis a GIRARD Lugdunensi anno 1811.

At exinde solummodo deducas, non semper veluti lethiferam esse reputandam hanc omissionem in casu, in quo funiculus umbilicalis non fuerit recisus, sed placentae adhaereat; at quoties se se offerat funiculus umbilicalis sectus, non autem deligatus, iam congrua insurgit suspicio, infantis mortem esse ab haemorrhagia repetendam, quae suspicio fiet insuper probabilior, ubi funiculus prope umbilicum abscissus reperiatur, sique id locum habuerit sub partu, antequam novus aditus fuerit sanguini paratus prae respiratione: se se offerat vero cordis, et maiorum vasorum absoluta vacuitas insigni infantuli pallori adsociata; potissimum autem, ubi invento deligato funiculo umbilicali plenior vasorum vacuitas veniat reperiunda, nullo interea se se offerente externo laesionis indicio, e quo alibi sanguinem erumpere potuisse significetur. In hoc casu namque res est manifestissima, funiculum umbilicalem fuisse revinctum post successam haemorrhagiam.

Infanticidium tandem poterit patrari per immersionem intra aquas, torrefactionem, atque violen-

tam in os insufflationem. Signa porro congestionis pulmonalis, atque encephalicae erunt illa, quae evincant suffocationem locum habuisse infantuli viventis intra aquas demersi: oculi dein semiclausi, pallor faciei, et tumor, epiglottis elata, glottis aperta, spuma in trachea, non spernenda suppetunt indicia, quibus concludatur de suffocatione neonati intra aquas.

Torrefactionem fuisse praegressam commonstrant phlyctenae appaerentes in partibus superstitibus non combustis. Communia vero integumenta sunt corrugata, atque observante professore BERNT cutis colore flavo, vel nigricante notata, dura et arida; vasa encephalica sunt sanguine distenta: ipse vero est coagulatus, atque substantia cerebrialis donatur consistentia caseosa: visuntur dein ustionis, atque destructionis textuum vestigia, odor est foetens ammoniacalis, qualem exhalant carnes ab igne devoratae. Ubi violenta in os insufflatio neonatum enecuerit, conspiciuntur iam notata suffocationis indicia ad pulmonum, et encephali vasa: pulmones autem sunt aëre distenti, atque interdum viget emphysema.

Haec erant adnotanda de infanticidio vel patrato, aut locum habente ob omissionem, de quo numquam erit obliviscendum, aliquando graviditatem ignorari ab insciis puellis, quae fuerint a corruptoribus hallucinatae, et deceptae, atque in hisce rerum adiunctis posse fieri, ut nesciae infantem perdant, qui vel muro impactus, aut ex alto delapsus ex-

ternas laesiones offerat simulantes illatam violentam vim, tum et funiculum umbilicalem accidentaliter disruptum, aut casu intra cloacam praecipue dilabatur. Neque erit praetereundum, instante partu alias gravi syncope prehendi matrem, vel in soporem incidere comatosum, aut epileptico insultu prehendi, vel asphycticam reddi, ut funiculus umbilicalis possit disrumpi, atque ob haemorrhagiam enecari infans, tum et intra affluentia lochia suffocari, vel culcitris, ut comprobant innumera observata, ita ut possit culpari de admissio infanticidio foemina benemorata, atque criminis exsors. Neque a mente excidat oportet in omnibus hisce rerum angustiis posse assiderari infantem, atque torrefieri, qui praeterea combustione spontanea queat plecti, tum in semetipso adorta, tum ex matre comunicata.

Quae varia adiuncta et accidentia, quum debeat constanter ob oculos habere peritus, manuducetur ad id, ut decernat in ferendis iudiciis de infanticidio requiri omnes cautiones, maximamque prudentiam, ne iudices adducat ad absolvendam ream, vel quod peius foret ad capitalis punishmentis sententiam, contra omnem humanitatem, et sapientiam, ut concludit ad rem toties laudatus PUCCINOTIUS (1).

(1) Vol. 7, pag. 198 e 199.

LEGISLAZIONE.

CODICE CIVILE.

Art. 964. Se più persone, fra le quali una sia il testatore, e l'altra l'erede o il legatario, o se più persone reciprocamente chiamate dalla legge alla successione *ab intestato* periscono per uno stesso infortunio, senza che si possa accertare quale di esse sia premorta, la presunzione della sopravvivenza è determinata dalle circostanze di fatto, ed in loro mancanza, dal vigore dell'età, o del sesso.

Art. 965. Tra quelli del medesimo sesso, e al di sotto di trentacinque anni, che perirono insieme, si presume che sia sopravvissuto chi più avanza di età.

Se questi erano al di sopra di trentacinque anni, si presumerà sopravvissuto il meno attempato.

Se tra coloro che perirono insieme, gli uni avevano oltrepassati i trentacinque anni, ma non i settant'anni, e gli altri erano al di sotto di quattordici, i primi si presume-
ranno sopravvissuti.

Che se gli uni aveano oltrepassati i settant'anni, e gli altri i sette, si presumerà che i primi siano premorti: all'incontro si presumeranno premorti i secondi, se erano al di sotto dei sette anni.

Art. 966. Se coloro che perirono insieme erano di sesso diverso, e non avevano oltrepassato i quattordici anni, il maggiore di essi si presumerà sopravvissuto.

Se queste persone avranno oltrepassato i quattordici, ma non i trentacinque anni, si presumerà sopravvissuto il maschio.

Se avranno oltrepassato i trentacinque anni, quando vi sia eguaglianza di età, o quando la differenza non ecceda un quinquennio, il maschio si presumerà sopravvissuto.

Che se la differenza eccede un quinquennio, si presumerà sopravvissuto il più giovane.

LIBER V.

EM BIOLOGIA FORENSIS.

CAPUT I.

De Morte apparenti.

Quum iatroperiti etiam sit nosse, num sub specie mortis realis lateat mors apparens, vel contra, opportunum ideo est inquirere in signa, ubi qua praesto sint, quibus mors apparens a reali seceratur: « Haec est enim conditio mortalium, aiebat « PLINIUS, ad hasce eiusmodi occasiones fortunae « gignimur, ut de homine ne morti quidem de- « beat credi; » quod nimis abunde testantur historica monumenta, quae nobis debent pro fundamento se se sistere nostrarum hac de re disquisitionum. Complures porro fuere vetustissimis temporibus commendati ob id, quod demortuos ita creditos ad vitam revocarint, ut legere est apud DIOGENEM LAËRTIUM, HOMERUM, VIRGILIUM, aliosque. Quin vero ad tantam vetustatem ascendamus, nota sunt, quae afferuntur a LANCISIO de illustri viro, qui sensum, motumque repente est naclus in ec-

clesia, dum ei funebria celebrarentur: analoga narrat ZACCHIAS de iuvene peste affecto, quique bis talem est in syncopem delapsus, ut cadaveribus adnumeratus iam ad tumulum traduceretur, dum veluti vivens est ab adstantibus cognitus, et opportunis praesidiis adiutus potuit instaurari, ut seros adhucdum vixerit annos. PHILIPPUS PEU Lutetiae Parisiorum obstetriciam maxima cum laude exercens, dum operationem caesaream institueret foeminae, quam demortuam reputaverat, perterrefactus agnovit ex prima sectione viventem, idque candide est professus ad id, ut cautos hac de re faceret obstetricantes non solum, sed et prosectores caeteros, ne praecipiti adeo manu transferrent individuos humanos adhuc viventes velut cadavera existimatos, ut contigit percelebri VESALIO, qui tristis victima periit huiusce infortunii; at melius infelicioris invidiae occasiones perquirentis ad ipsum opprimendum, atque ad nihilum adducendum.

MAXIMILIANUS MISSON historiam adducit aurificis coniugis Mervache, quae quum fuerit tumulata annulis aureis exornata, ut ipsa indixerat apparenter moriens, excitavit hac bona fortuna lucri cupidinem in egeno loci contermino, qui eadem motus ac fascinatus, atrae noctis silentiis protectus ad tumulum se contulit, frustraneo ornatu ipsam deoneraturus. Quum porro ad id opus debuerit metu polissimum percussus digitos varimode distorquere annulos praedaturus, factum est ut ab apoplectico

accessu fuerit revocata, et e suo lethargo expergefacta lamentabiles ediderit voces, quibus perterrefactus difugerit avidissimus fur, et ipsa maritalem domum inexpectata resalutaverit, paucis diebus fuerit sanata, et per diutinum vixerit tempus: nemini dein ignota sunt, quae de Francisco Decivili narrantur, qui ter erroneo consilio veluti mortuus habitus et tumulatus, ter ad novam vitam est restitutus, quemadmodum in actibus publicis constanter nomini pro signatura addere solebat. Hinc est, ut hoc sub respectu egregie servierint humanitati complures artem salutarem exercentes de morte apparenti commonefacti, inter quos eminet RIGAUDEAUX chirurgus, qui anno 1745 accitus ad parturientem, eiusmodi sera hora subaccessit, ut mortua apparenter foemina fuerit diiudicata, atque sepulta; at vere demortuam fuisse quum non potuerit suasum habere prudentissimus et acutissimus vir, ipsius exhumationem curavit, ex utero aperto emanso foetum extraxit, quem accommodatis praesidiis primitus ad neonati viventis conditionem perduxit, et postea eadem praestitit de matre, quae potuit reconvallescere, et supervivere. Haec sunt, quae legere est in diario sapientum anno 1749, et sicuti ad id repertorium memorabilium factorum est ventum, non debet silentio premi aliud factum non minus memorandum ab eodem relatum de illustri Angla matrona Roussel, quae in syncopem coniecta mortua apparet, iamque adstantes solliciti, ut nimium quidem solent, tumulum parant; at obstat aman-

tissimus coniux, ipsisque consiliis et conatibus reiterantibus, eo quod iam translapsus foret terminus a legibus praescriptus, quin tumultu mandetur vetat, nulli praebens aures consilio, nullis exterrefactus minis: octo inter haec iam praeteriere dies inter lacrymas et eiulatus, nec potest moveri ad id dolentissimus, ut coniugem dimittat, quum repente ad sonitum proximae ecclesiae fuerit expurgata, et Deum deprecans maritum consolata. Haec suffecerint inter tot alia, quae possent adduci exempla syncopis et asphyxiae, quae mortem apparentem adduxerint in suspensis, submersis et suffocatis, quaeque innumera legere est apud WILLIS, WILLELMUM FABRI, PECHLINUM, MAHON, FRANK, aliosque, ex quibus omnibus liquido pateat, opus valdopere momentosum esse discernere mortem realem ab apparenti praecedentibus appropriatis signis.

Praecipua vera ex huiusmodi signis praegressae realis mortis sunt: 1. Omnimoda cessatio sensuum et motuum; 2. Cordis et arteriarum motus silentes, nullusque ex secta vena sanguinis fluxus; 3. Respirationis defectus; 4. Caloris animalis integrata iactura; 5. Rigiditas membrorum; 6. Facies cadaverosa; 7. Oculorum obscuratio; 8. Putredinis initium; 9. Ab exterioribus irritamentis, ipsaque electricitate nulla reactio.

Nullum est dubium vitam esse positam in concentu, et harmonia proprietatum, actionum et functionum, hacque destructa mirabili conspiratione praesto esse mortem. At sicuti aliqua ex memoratis

functionibus deesse potest, quin desit vita, quinimo silentium per datum tempus potest obtinere omnium et singularum functionum, quin perimatur aptitudo ad vitam, ut exempla evincunt nuper allata; hinc est ut non suffecerit temporarium silentium omnium, et singularum functionum, ad verae mortis existentiam, et multo minus sufficiat alicuius functionis suspensio, ex quibus animadversionibus consequitur.

1. Ad veram mortem demonstrandam esse necessum, ut omnia signa simul concurrant, non sat valente unoquoque seorsim sumto; 2. Opportere, ut per datum tempus sint permanentia, ut peritus possit de vera morte proprium depromere iudicium.

Re quidem vera singula ex enunciatis signis esse fallacia, et infida patet vel ex superficiali eorum analysi ac consideratione; omnimoda enim feriatio primitus sensuum, et motuum existit in asphycticis, syncopticis et nonnullis apoplecticis; feriatio dein sensuum et motuum praesto erat in omnibus exemplis in antecessum allatis, et praeterea feriabantur sensus et motus in avicula consulari viro, qui quum fuerit a medicis reputatus velut demortuus, et rogo commissus, a devoratricibus flammis fuit ad vitam nimis tardam revocatus memorante PLINIO (1). Neque sensus et motus vigeant in puella, de qua observationem refert BRUHIERUS, quae consepulta, solummodo fuit revocata a primo cultri anatomici ictu supra pectus inflicto, confirmatque observatio

(1) PLINII secund., Natural. histor., lib. 1, cap. 8.

ab eodem auctore relata de ancilla, quae quum post triduum nullos ediderit motus, iamque proxima foret, ut tumulto committeretur, deprecante marito cucurbitulis scarificatis adhuc admotis, unice ex vigesimaprima fuit ad sensus, motus, vitamque restituta.

Neque multo magis valet circulationis defectus; nota enim sunt quae refert CHEYNE de equite Towshendio, qui pro lubitu motus cordis et arteriarum suspendebat: neque dissimilia observare erat in Londinensi alio individuo, de quo vide de morbis simulatis ac dissimulatis (1). Consimilia exempla adducuntur ab HALLER (2), aliisque, ut neque tutissimum criterium suppetat defectus motuum cordis et arteriarum; tum et nullus sanguis a secta diffluens vena, ut observare insuper est generatim in asphycticis, syncopticis, demersis, aliisque eius generis mortis apparentis casibus.

Feriationem respirationis quod attinet, non valet ipsa seorsim sumta ad evincendam veram mortem; deficit enim in submersis, qui tamen multi fuere revocati ab undis extracti, atque sub ipsammet glaciem demersi, ut comprobant facta relata a PIA (3), a FOTHERGILLIO (4), tum et legere est

(1) Pag. 63 et 64, cap. 2.

(2) Giornale de' dottori, luglio 1746.

(3) Détail des succès de l'établissement que la ville de Paris a fait en faveur des personnes noyées, et qui a été adopté dans diverses provinces de France, part. 7, pag. 269.

(4) ANTON FOTHERGILLS Winke über die rettungsmittel aus dem annual rapport 1779, 5, 76, 77.

in observatore Austriaco (1). Eadem dicamus de innumeris aliis asphycticis a gaz non respirabilibus, qui fuere ad salutem restituti, nec non de suspensis alias percensendis, eodem pari pacto a mortis faucibus ereptis, ita ut inferre sit, neque respirationis deficientiam sat esse ad id, ut suppetat certae mortis indicium. Eadem potiori iure constituentur de frigore marmoreo; submersi enim iterum sunt generatim frigidissimi. Frigore etiam saepe corripuntur hysterismo laborantes narrante SYLVIO; frigus marmoreum viget in febribus algidis TORTII, et aliunde aliquando calor per datum tempus asservatur post mortem referente SAMUELE LEDELIO, observatione relata a QUESNAI, qui animadvertit se observasse cadaver, quod calidum mansit per quadriduum; caloremque per datum tempus asservant quos gaz acidum carbonicum interemit, fulmine tacti, aliique repentina morte peremti, ut innumera sanciant observata.

Cum nuper allatis est consona rigiditas membrorum; quantumvis enim observante LOUIS (2) silentibus motibus excitatoribus organicae aeconomiae, sensim sine sensu possideantur artus rigiditate, etiam antequam fugetur calor, ut compluribus in adiunctis se asserit confirmatum habuisse FODÉRE, idque phaenomenon in confesso sit apud omnes, qui operam suam impendunt in inhumandis cadaveribus, ita ut constituat unum ex praecipuis mortis indi-

(1) N. 68, anni 1812.

(2) Segni denotanti la cert. della morte, lett. 4.

ciis; tamen sicuti manifestum redditur in assideratis, qui postea e lethargo discutiuntur, in tetanicis, aliisque spasmodicis morbis conflictatis, et desideratur id signum saepissime in illis, qui morbis ataxicis et adynamicis fuere sufflaminati, tum et in rachiticis, fit igitur ut per se et seorsim sumtum non reddatur tutissimum.

Eadem reponantur de facie cadaverica, et oculorum obscuratione; etiamsi namque maxillae inferioris spontanea depressio, faciei livor, plumbeusque color, genarum, labiorumque collapsus, tum et musculorum physionomiam signantium coincidentia, et a naturali ordine deflexus, ac error, ut cernere est penes HIPPOCRATEM (1); oculorum vero obscuratio veluti signum indubium fuerit propositum a WINSLOWIO (2), BRUHIER (3), VIGNÉ (4), aliisque; sicuti tamen haec indicia non apparescunt in casibus, in quibus ob repentinam mortem non fuerit praegressus mortis horror physionomiae vestigia praevertens, quae aliquando in scenam veniunt a gravissimis aliis animi pathematibus eodem effectus inducentibus, et aliunde a pervicacibus vigiliis, diu vigente diarrhaea, atque ineluctabili inedia vires ita prosternuntur, ut oculorum nitor obscuretur prae vita, qui possint perstare post mortem etiam immutati, ut benemulta comprobant

(1) De morbis, lib. 2, sect. 5.

(2) Dissert. a mort. incert.

(3) Dell'incert. de' segni della morte.

(4) Della med. leg., pag. 71.

exempla allata a FRANK, PORTALIO, aliisque, liquet etiam haec momentosa indicia illudere posse, atque in errorem trahere.

Videretur putredinis initium tutius signum supeditare, quod fuit maximi factum a BRUNIERO, et WINSLOWIO nuper laudatis. At sicuti sordium praesentia, nec non gangraena et sphacelus possunt imponere etiam in vivente; hinc est ut id indicium larvam possit constituere, ubi observetur a vulgo, et non a perito, cui poterit reddi velut indubium, ubi consocietur cum caeteris aliis in antecedentibus dinumeratis, ex quorum vel omni, vel plurimo concursu quaecumque tandem errandi formido dispellatur, potissimum autem ubi externa irritamenta non praetermittantur, quae opportuna reputantur ad revocandos morte apparenti detentos, frictiones videlicet, vesicantia, cauteria, urticatio, punctiones, ipsamet fustigatio ad plantam pedum proposita a RHASES, cucurbitulae, errhina, clysteres ex nicotiana, aëris insufflatio in pulmones, electricitas tandem, et galvanismus, de quibus omnibus fusius in politica medica, usquequo tandem sit ventum ad lene vulnus pectori infligendum, et denique ad experimentum propositum a FOUBERT, quo incisio fiat inter sextam et septimam costam sinistram, altius producenda, ut possint explorari motus cordis, qui ex omnibus hisce operationibus ubi non percipiuntur, et datum interea iam sit interlapsum tempus; atque cadaver incipiat putrefactione compenetrari, communi matri pro

extremo tributo est committendum, tamquam certissima mortis realis victima.

CAPUT II.

De Morte violenta.

Si difficile, ac valdopere momentosum est munus, quod committitur perito ad diiudicandum, num agatur de morte apparenti vel reali, ut ab orci faucibus tollantur victimae, quae nimis frequenter modo horrendo apponerentur, dum omni gaudent aptitudine ad vitam, neque adhucdum est extincta vitae flamma, non minus difficile, et momentosum est illud, quo agitur de redimenda victima innocente mactata praeventioni, vel quod peius est invidiae personali, ipsique defendendae a crimine supposito, ut est imputatio mortis violentae, dum revera praesto fuerit mors naturalis; idcirco perito grave officium incumbit discernere mortem naturalem a violenta, ad quod iterum est confugiendum ad apposita signa paria morti violentae revelandae.

Revocantur porro a medicinae legalis scriptoribus ad haemorrhagias, ecchymoses vel contusiones, inflammationes, sanguinis congestiones, spasmos a morte perstantes, qui dolorem praegressum fuisse praesertim testantur. At omnia haec signa iterum seorsim considerata non sunt sufficientia ad demonstrandam mortem ob vim illatam. Et primo quidem etiamsi haemorrhagia supponat existentiam circulatio-

nis et vitae, ut loquamur cum MAHON (1). Consentiant tamen auctores gravissimi in eo, quod signum suppetat infidum violentiae praegressae. Revera HEBENSTREIT monet sanguinem ex cadaveribus facile fluere, atque anatomicam sectionem facientem generatim vexare diffluentem a venis subclaviis vix reserato pectore, elevatoque sterno (2). Idem testatur FORTUNATUS FIDELIS, qui affirmat occumbentes ex interno morbo saepe sanguinem fudisse quum ad tumultum traducerentur. Nobisque est hac de re consentiens ipsemet ZACCHIAS id confirmans sequentibus verbis: « Sanguinis reiectio, quae per
 « os, vel nares, vel aures, vel etiam per oculos,
 « aut per inferiorem ventrem, vel per urinae quo-
 « que vias fieri solet, neque semper contingit,
 « neque etiam tantum in hoc casu succedit: con-
 « tingit enim, ubi ictus, seu percussiones huius-
 « modi corporis pars fuerit passa, quae magnis
 « venis, atque arteriis sit insignita; contra vero,
 « ubi nulla id genus vasa extiterint; non est au-
 « tem semper flagellationis signum, quia etiam ex
 « aliis causis solet contingere, ut videre est in his
 « qui apoplexia, epilepsia, squinantia, aut suffo-
 « cante morbo, maligna febre, vel pestilentiali
 « intereunt (3) ».

Ut igitur signum ab haemorrhagia desumptum reddatur minus infidum sunt consulendae notae, quae

(1) Tom. 2, pag. 202.

(2) De certitud. fact. med., sect. 2, membr. 2, cap. 1, § 34, pag. 339.

(3) Lib. 5, tit. 2, quaest. 8, pag. 357.

proferuntur a CHRISTISON professore Edimburgi, qui animadvertit, sanguinis fluxum locum habuisse durante vita: 1. Ubi aliquod ex visceribus cavitatis, in qua facta est effusio fuit compressum, ita ut huiusce compressionis vestigia palam fiant; 2. Ubi haec cavitas sit plena sanguinis, et collectio valdopere copiosa, vas autem laesum habita proportionem non sat insigne; 3. Ubi aliquod ex organis mollioribus fuerit dilaceratum; 4. Si sanguis expansus sit coagulatus et grumus integer adinventiatur. Haec erunt lumina quibus poterit inclarescere id signum, ut cum caeteris aliis concurrat ad criterium suppeditandum.

Ecchymosis, latine suffusio, vel livor, sugillatio ex PLINIO seniori, non minoribus est difficultatibus circumsepta, ubi debeat praemonstrare vim inflictam. Etiam si enim affirmet HEBENSTREIT hac de re asserens: « Inter vasa cutis, aut sub illa, effuso in cellulas pinguiferas sanguine, maculae ex rufo caerulescentes exurgunt, quas sugillationes, et in maiori exemplo ecchymoses appellant; haec illatam a contundente instrumento violentiam indicant; simulque vitam docent superfuisse tum, cum instrumentum applicatum est, cum fluens extra vasa sanguis cordis motum supponat » (1).

Etiam si porro certum sit violentum ictum debere plectere vasa super cutem reptantia, quae contendantur ab ipso, ac dilacerentur, ut sanguis

(1) Loc. citat., cap. 1, pag. 319.

fundatur in vivente, et coalescat ibidem, tamen aequè certum est, easdem se se offerre adnotante iam primitus HIPPOCRATE in pleuriticis, in quibus latus affectum sit livescens, veluti si fuerit ictu percussum, quod pariter observatum habuerat in nonnullis hydropicis. Hae maculae dein varia forma exhibentur in cadaveribus denatis a morbis myas-matico-putridis: in illis scorbuticorum, tum etiam in vita functis post violentos spasmos, tum et post vehementes congestiones, ita ut tutum non suppetant indicium.

Hinc est, ut adnitus fuerit ZACCHIAS aliquam lucem in tanta obscuritate offundere, signa deducens, quibus queant secerni ecchymoses productae a morbo, vel ex opposito a causa violenta, animadvertendo ecchymoses productas ab ictu eo modo se habere, ut venae a vi externa dilaceratae sanguinem fuderint densum et concretum, secus ac debeamus dicere de maculis inductis a conditione morbosa, in quibus tenuior solummodo transudaverit pars sanguinis trans parietes, et usque ad cutem pervenerit, vel ob exundantiam, vel acrimoniam; et dein nulla vigeat vasorum, textuumque affinium dilaceratio. Fatendum autem haec sistere primum gressum ad veritatem detegundam; at non inde eandem sufficienter elucescere; hae namque textuum laesiones, et contenti sanguinis conditiones possunt excitari in cadaveribus; ut est evictum a CHRISTISON, qui quatuor ad id comprobandum experientias in cadaveribus humanis su-

scepit, quas legere est in diario OMODEI (1), extractas a diario medico-chirurgico Edimburgensi, quibus praehabitis instar corollarii deduxit praeclarus auctor notas, quibus illustrari queat id signum de contusionibus illatis vel in vivente, vel in cadavere, et ad sequentes reducuntur.

Videlicet ecchymoses et contusiones fuere durante vita excitae: 1. Ubi vigeat tumor, qui potuerit evolvi a copia sanguinis effusi; 2. Ubi sanguis nigricans vestigium contusionis post se trahens zona flavescente magis vel minus lata circumdetur; 3. Ubi sanguis grumosus veniat reperiundus; 4. Sanguinis expansio, et diffusio ad textus conterminos est potior in vivente, quam in cadavere. Ex omnibus hisce proprio momento non destituitur indicium ab ecchymosi vel contusione desumptum ubi cum caeteris aliis comparetur.

Addenda igitur inflammatio: addendae sanguinis congestiones, et spasmi praegressos dolores ac vim enunciantes. At inflammatio quum existit, et est consociata aliis vis illatae indiciis, concurrit ad criterium suppeditandum, per se autem non sufficeret; enim vero etsi haec reactio, atque inflammationis praesentia demonstret vitae existentiam, quae hanc morbosam textuum vegetationem extruxerit, ubi tamen defecerit, non est inferendum violentiam locum non habuisse; non omnes namque eodem pari modo eademque facilitate in inflammationem

(1) Aprile 1829.

vergunt, et dein saepe fores pulsat mors, quin potuerit evolvi inflammatio. Analoga referantur de sanguinis congestionibus. Hae namque potuere per accidens existere a morbo, tum et deficere, non reagentibus viribus organicis, quinimo obrutis ab ictus violentia; neque dissimilia occurrunt de spasmis praegressa dolorum atrocia pathemata revelantibus, ipsumquemet animum ob iniuriam illatam et vim concussum, ac fractum; haec enim omnia phaenomena possunt ab innumeris aliis causis afferri, ab aliisque morborum conditionibus esse progenita, ita ut seorsim sumta hallucinetur peritus, facileque distrahatur ad erroneum proferendum iudicium.

Conclusio itaque sponte fluit, criterium ad definiendam mortem violentam, eamque a naturali secernendam, non esse ex uno signo eruendum, sed ex plurium, et rectius ex omnium complexu, ut periculum avertatur, quo secius aut absolvatur reus, aut victima innocens plectatur.

CAPUT III.

Suspensio, Strangulatio.

Suspensionem, ac strangulationem unâ collocavimus; eo quod vigeat analogia inter utrumque genus mortis, ac solummodo differant ob discrepantem modum, quo adducuntur; verumtamen asseremus cum DEVERGIE (1) posse locum habere su-

(1) Tom. 2, pag. 363.

suspensionem sine strangulatione, et potissimum strangulationem absque suspensione; hinc est ut sit admittenda distinctio. Tum suspensio porro, tum strangulatio potest dividi in perfectam, et imperfectam. Est imperfecta suspensio, quum corpus non ex integro sustollitur, et contra: tum in primo vero, tum in secundo casu potest succedere mors, enunciante MARC (1), et confirmante prof. REMER. Est perfecta strangulatio quum penitus suffocatur et perimitur laqueo individuus, secus est imperfecta quum non subsequitur mors.

Quod spectat autem suspensos, et strangulatos, medico-legalis illico momentosa obrepit quaestio, num videlicet vivus, an ex opposito vita functus homo fuerit suspensus, vel strangulatus, quam subsequitur alia, utrum sermo sit de suicidio, an de homicidio.

Ad primam dirimendam quaestionem inquirere oportet in phaenomena, quae inducantur a suspensione, et strangulatione in corpore viventi peracta, ut signa hoc pacto manifesta reddantur huiusce generis mortis, quae graphice fuere descripta a FODÉRÉ (2), nec non a PUCCINOTTIO (3), quae revocantur ad sequentia, nimirum caput contortum et dilapsum, mento adlato supra pectus, oculi sunt extra orbitam protuberantes, lucentes, sanguine suffusi, et aliquando horrendo modo devii, adno-

(1) Annales d'hygiène et de méd. lég., tom. 13, pag. 193.

(2) Tom. 4, trad. ital. Napoli 1821, pag. 156 et sequent.

(3) Tom. 1, pag. 202.

taute BURGMANN, palpebrae tumentes, caeruleae, et semiclausae, facies est eodem pari modo livescens, ac tumefacta, labia contorta, et inflata, lingua aliquando intra dentium alveolos constricta, et saepe extra proprios limites detrusa: intra nares, et fauces colligitur spuma sanguinea, et tenax: colum est inflatum, fovea remanente ab impressione laquei cum cute ecchymosi laborante, ac excoriata, venae supra laqueum sunt praetermodum dilatatae, carotidumque membranae aliquando perruptae, musculi, et ligamenta ossi hyoidi adnexa sunt dilacerata, laesae cartilagines laryngis, cum primis tracheae segmentis, luxatae, vel fractae primae vertebrae cervicales cum praegravi distensione earumdem ligamentorum, ipsaquemet disruptione, spinalis medulla pressa ac vulnerata, caerulea membra ac rigida, digiti contracti atque rigescentes ut in tetano: penis semierectus, involuntaria urinarum, foecum, atque humoris prolifici excretio: in internis vero partibus viget cerebralium, ac pulmonarium vasorum congestio, plenitudo, et interdum ruptura, dextra cordis. Cava sunt sanguine referta, dum sinistra propemodum vacua, neque praetereunda est spuma sanguinea in bronchiis, et trachea reperiunda.

Ex quibus omnibus eruere est ratio qua fuerit mors adlata, de qua consequitur secundaria quaestio, num debeat refundi in congestionem sanguineam encephalum comprimentem, stuporemque afferentem, an e converso in asphyxiam, vel in ner-

vosam labem a medulla spinali potissimum compressa, et profunde laesa proficiscentem.

Quibus quaestionibus ut fiat satis, animadvertere praestat soporem fuisse adnotatum a CESALPINO, qui notum habuit a suspensis ad vitam revocatis stupefactionem eosdem fuisse expertos, dum illaqueati constringerentur, nihilque praeterea: eadem confirmantur a VALVERDE, COLOMBO, et MORGAGNIO, qui ab experientiis emergere demonstrarunt, compressis vel ligatis grandioribus vasis sanguinis circuitum in encephalo sustinentibus, stuporem repente fuisse progenitum, et mortem ubi experimenta fuerint diutius protracta: neque aliis praesidiis, quam venaesectionibus institutis fuit restituta mulier, de qua loquitur MORGAGNIUS, quae quum fuerit ab aliquot latronibus clanculum eiusdem domum compenetrantibus strangulata, et ab ipsis velut demortua existimata, iteratis venaesectionibus fuit a profundo letargo exsoluta (1). Haec testantur insuper JANIN (2), HALLER (3), LOUIS, BECLARD, MAHON, aliique.

Ad rei autem confirmationem iuverit adduxisse factum famigerati illius lanionis et latronis Londinensis, Gordon, cui etiamsi chirurgus in carcerem introductus ante suspensionis supplicium, ad executionem mandaverit laryngotomiam, haec methodus valuit quidem ad alendam vitae flammam me-

(1) De sed. et casus morb., epist. 19, e n° 36.

(2) Réflexions sur les causes de la mort subite et violente, p. 66.

(3) Element. physiolog., tom. 3, sect. 4, pag. 270.

diante respiratione; at non penitus ad ipsam sustinendam; enim vero post supplicium domum parentum adeuns laudatus experimentator, ipsi se se obtulit proprius operatus qui oculos aperuit, aliquam respirationem est passus, at post haec perpauca reiterata suspiria in profundum lethargum est relapsus, quo irretiebatur, ut debuerit corruere mortis realis indomitae victima. Quibus si addamus experientias a FLEICHMANN susceptas supra semetipsum: observata DEVERGIE (1): et denique factum relatum a RENDU (2), nullum erit dubium de congestione cerebri generatim locum habente in suspensis.

At respirationis interruptionem praecipuam symptomam habere in suspensis, consequitur ab effectibus immediatis, qui necessario excitantur a laqueo respirationem directe sufflaminante: patet dein a phaenomenis observatis in cadaveribus superius notatis, quae in aperto collocant pulmonarem congestionem. Narrat autem LITRE (3) aperto thorace mulieris a strangulatione denatae, se reperiisse pulmones stupendum in modum distentos ab aëre contento. Notum postea est experimentum a MONRO institutum in cane, ex quo constat aperta trachea et laqueo superimposito mortem non contigisse, quae citissime locum habuit laqueo infra apertionem perstricto. Non latet historia relata a FOTHERGILL de Sartore condemnato anno 1766, et executo, atque emanso

(1) Tom. 2, part. 1, pag. 372 et seq.

(2) Annales d'hyg. et de méd. lég., tom. 10, pag. 193.

(3) Mémoires de l'académie des sciences, an 1704.

suspenso per vigintiquinque minuta circiter, quique fuit restitutus mediante potissimum laryngotomia (1).

Confirmant demum exempla innumera adducta ab HALLERO (2), tum et methodi propositae ab HUNTER, GOODWIN, GORCY, CONFIGLIACCHI, Pozzi ad aëris insufflationem, cuius auxilio potissimum revocentur asphyxia laborantes ac suspensi; nihil mirum autem si concluderit BELLOC (3), unam ex praecipuis causis mortem inducentibus in suspensis esse in cessatione respirationis repositam, eamque sententiam fuerint tuiti ESQUIROL, et GUYON observationibus ad id opus congestis.

Consociatis itaque encephali laesionibus a congestionem sanguinea illatis, tum et phaenomenis demonstrantibus respirationem peremptam, descendimus ad explicandam mortem in suspensis dum adhuc viverent excitam, non praeteritis illis, quae inferantur supra medullam spinalem a pondere corporis distractam, et compressam, existente distensione ligamentorum, praesertim vero luxatione vertebrarum cervicalium, et specialim secundae, neque oblitis a perito ecchymosis in textu cellulari subcutaneo colli observatis a professore REMER in octogintanovem casibus supra centumunum, quod vestigium funis succingentis, atque suggillationes post se trahentis, aliquando ad ipsosmet musculos

(1) Winke über die RETTUNGSMITTEL bey plötzlich gehemmter lebenskraft 5, 66, 69, 75.

(2) Oper. citat., tom. 3, sect. 4, pag. 270.

(3) Corso di med. leg., pag. 179, 180.

transadigatur, potissimum autem sterno-mastoideos. Non transactis dein conditionibus cartilagineum laryngis, et ossis hyoidis, in quibus partibus, tum et musculis circumpositis observentur disiunctiones, et rupturae observatae a MORGAGNIO, et VALSALVA primitus, et dein a WEIS, ORFILA, atque laudato professore REMER. Oblivioni tandem non tradita sectione tunicae mediae, et internae carotidis primitivae adnotata ab AMUSSATIO anno 1828, et observatione peculiari confirmata a DEVERGIE anno 1829 (1), tum et statu genitalium, in quo aliquando observetur orgasmus locum concedens spermaticis effusionibus frequenter ab auctoribus detectis, ex quibus omnibus scaturiant tutissima indicia, quibus queat criterium fulciri de strangulatione, et suspensione in viventi corpore peracta, et quinimo complura redduntur proficua ad dissolvendam quaestionem, num agatur de suicidio, an ex opposito de homicidio.

Ad quam secundariam quaestionem dirimendam iuverit consuluisse signa proposita a LOUIS, quorum praecipua sunt sequentia, nimirum: 1. Ut funis in suicidio agat modo circulari sub mento; 2. Ut oblique retro aures ascendens, altius ad occiput assurgat, vestigio minus conspicuo relicto, ac in iis qui fuerint ab homicidis perempti, atque tumore insuper vestigio circumposito, molli, uniformi, nullaue excoriatione notato; 3. Raro in sui-

(1) Tom. 2, iam citato, parte 1^a, pag. 399, 400.

cidis illas laesiones occurrere, quae in homicidio se se offerunt, ut sunt laryngis cartilagines difractae, distensiones vehementes, ac lacerationes partium contiguarum, et luxatio praesertim vertebrarum, quantumvis non sit praetereundum, scite observante BELLOC (1), valdodere probabile esse, ut aggressores postquam corpus suspenderint, haud amplius aliam vim inferant, a loco delicti diffugientes timore perculsi, atque e converso aliquando posse fieri, ut ex corporis pondere, tum ex altitudine ex qua se se deiicit obesus, vertebrarum etiam luxatio cieatur.

In hoc casu itaque omnia, et singula antecedentia adiuncta sunt considerata, praeterquamquod sit inquirendum in caetera alia signa violentiae illatae; vix enim mente concipi potest pacatum aliquem permittere in semetipso aggressorum vim, quin omnes exeruerit conatus ad id, ut liber evaderet ab eorum manibus, indicia proinde evidentissima in cadavere exhibens, excepto iterum adiuncto, in quo laxis et debilis individuus fuerit clam a sicario circumventus, atque inopino vix avertendo modo prehensus, hocque mortis genere concussus, atque sufflaminatus. Cautissime ideo tunc est procedendum in hoc difficili iudicio depromendo.

At cadaver, quod adinvenitur suspensum potuit primitus strangulari, et postea laqueo suspendi, quo

(1) Corso di med. legal giudic., pag. 180, 181, 182.

in reatu bina se se offerent funis illaqueantis vestigia, aliud circulare, effectum emansum eodem pari pacto se se habente, ac in suspensione in vivente peracta, aliud vero obliquum, notas producens superficiales, minusque profundas laesiones, easque unice, quae respondeant ponderi totius corporis vitae destituti.

Difficilius est autem opus novisse, num strangulatio sit refundenda in homicidium, an in suicidium, quod quidem suicidium patrari hoc modo posse, evincit observatio Academiae communicata a doctore VILLENEUVE (1), alia doctoris SAINT-AMANT inserta in annalibus hygienae et medicinae legalis (2), alia demum doctoris RENDU in iisdem annalibus observanda (3), quo in ancipiti adiuncto, sicuti eadem est ratio, iidemque effectus rimandi in viis aëreis, in pulmonibus, in corde, et grandioribus vasis, nec non in encephalo, fit ideo, ut non multum lumen possit offundere peritus iudici; at sicuti id genus mortis raro usurpatur ad patrandum suicidium, quumque in usum ducitur, et suicida non tantam vim sibi inferat, consequitur, ut signa graviorum laesionum, et violentiae illatae sint illa, quae perdebilem lucem in tanta obscuritate queant emittere.

Quod si demum compressa aspera arteria fuerit mors producta prius, et postea successerit suspensio,

(1) Vide ORFILA, traité de méd. légale., tom. 2, pag. 380.

(2) Tom. 11.

(3) Tom. 10, pag. 152.

vel nulla vis fuerit facta canali aëreo, sed unice praepeditus aëris ingressus, et egressus, atque excita suffocatio obstructo ore, et naribus, ut contigit imperatori Tiberio (1): in primo casu livor extus apparescens confirmabit indicia suffocationis eruenda a statu, in quo veniunt reperiendi pulmones, caveae dexteræ cordis, et vasa eiusdem lateris, quae notabuntur sanguine nigricante repleta ac distenta; in secundo casu concludere erit cum BARZELOTTIO (2):

« Il perito non trovando lesioni esteriori, nè cause
 « di asfissia, che circondino il corpo morto, nè
 « vizi al cuore, ai grossi vasi, ai polmoni, per
 « cui siasi sospesa la respirazione, potrà con molta
 « verosimiglianza sostenere, che la morte sia acca-
 « duta per la privazione dell'aria esteriore, quando
 « ai polmoni, alle vie aeree, al cuore, ed al cerebro
 « n'esistano tutti gli indizi ».

Quod respicit modum salutis afferendae illi, qui adinveniatur suspensus, solvendus erit laqueus, atque amovendus, tollendae vestes impedimentum restitutioni sanguinis circuitus faciunt, aërei libero exponendus, postea aër insufflandus leniter capite dimoto, et ingulo, ut omnis auferatur compressio ad tracheam adlata. Dum vero haec omnia ad executionem demandantur praesidia, iugularis secanda, ut fluat sanguis, qui facile funditur a repletis et distentis vasis. Demum ad exteriora omnia irritamenta cuti applicita est confugiendum,

(1) Vide TACIT., Annalib., lib. 6.

(2) Tom. 1, pag. 151.

calorem artificialem, aliosque stimulos, quibus consopita innervatio, et incitabilitas renouentur, instaurentur, identidem reiteratis aëreis insufflationibus, nec praetermissa ipsamet electricitate, aliisque iam indicatis, quum sermo esset de morte apparenti, quaeque opportunius evolventur in politia medica.

CAPUT IV.

Submersio.

Si complures sunt difficultates, quae circumquaque premunt peritum in definitione tradenda de suspensione vivente corpore peracta, non minores occurrunt de submersis, ut pateat, num se se submeriserint sponte, aut fuerint ab aliis deiecti intra aquas et submersi; an ex opposito fuerint primitus extincti alio genere mortis, et postea ad occultandum facinus intra aquas proiecti ad inducendam simulationem de submersione sponte patrata; hinc est ut haec quaestio sit agitanda, neque enim est assentiendum MAHONIO asserenti non posse dirimi hanc quaestionem praeunte medicinae legalis face, sed esse omnino derelinquendam iurisprudentium discussionibus; ipsa enim etiam hac de re quantumvis tenebris stipata potest, et debet consocia incedere cum legali disciplina ad hunc intricatum nodum persolvendum.

Ad id operis iuverit ideo iterum adduxisse signa submersionis tum extima, tum intima, quae poterunt desumi a MARC (1), et sunt sequentia: Oculi

(1) Manuale di sezioni cadav., pag. 154 e seguenti.

videlicet submersi sunt semiclausi, lata pupilla, pallida facies, et saepe inflata, vigente statu congestio manifesto ad partes etiam externas capitis: lingua protrusa ad labia, quae tum et nares spuma mucosa obruuntur: pectus et abdomen turgent, ac distensione notantur: extremitates digitorum sunt excoriatae, et retractae, existente sabulo, eo quod iam animadvertente AMBROGIO PARAEO submersi naturali instinctu moti trahuntur ad capessenda corpora, quae in eorum manus impingunt, salutem per aliquam viam quaeritantes, et tandem pereunt veluti furore et rabie confecti (1). Facta autem cadaveris sectione vasa encephalica sunt sanguine turgescientia, trachea obstruitur aqua spumosa, et sanguinea, pulmones sunt dilatati, diaphragma depressum, cavitates dexteræ cordis, atque vasa correspondentia sanguine distenta, vacuae vero sinistrae: sanguis est liquidior, et aquae saepe continentur intra cavitatem ventriculi.

Quibus signis exaratis proponitur quaestio de causa mortis, qua plectantur submersi, nimirum num debeat refundi in aquam deglutitam, et quod potius est in eam, quae fuerit ab organis respirantibus absorta, ut inducatur asphyxia, an ex adverso in congestionem cerebralem, vel apoplexiam: vel ubi hae binae causae non sint constantes, possit et culpari constrictio spasmodica musculorum laryngis, et pharyngis, ut nulla aqua compenetret

(1) Chirurg., lib. 28.

cavitatem ventriculi, ac bronchiorum, et mors inducatur ob inspirationis defectum, sitque asphyxia nervosa syncopalis ita dicta a POUTEAU (1).

Quod respicit porro aquae introductionem intra ventriculum, et quod peius est intra vias aëreas, notum est eandem fuisse denegatam a WEPFERO, et VALDSCHMITO, potissimum autem a DETHARDING (2), eandemque fuisse sententiam BEKER (3), quam secuti sunt SENAC, PETIT, TISSOT, MORGAGNI, et speciatim UNZER, qui tuitus est non adinveniri aquam nec in stomacho, nec in pulmonibus submersorum (4); HALLER vero, qui postea in alienum omnino est relapsus sentiendi modum asseruerat primitus: « Non inutile erit meminisse, in catellis
« demortuis et pulmonem, atque ventriculum ab
« omni aqua puros fuisse, etiam quando sub aqua
« hiaverant, et linguam exeruerant (5) ».

Hae sunt contradicentes auctoritates; at potiori numero stant, qui admittunt, et contendunt aquae introductionem. Revera ROËDERER in foemina submersa reperiit pulmones plenos multae aquae spumosae, et sanguine coloratae: ventriculus tamen eadem erat ex integro destitutus (6). LENTIN autem

(1) Opere posthumo, lib. 2, pag. 184.

(2) Epist. de methodo subveniendi submersis per laryngotomiam. Bostok 1714.

(3) J. CORN BEKER, de submersorum morte sine pota aqua. Jenae 1729.

(4) Der urzt eine *Wochenschrift* V. th. 115, st. 5, 161.

(5) Opuse. pathol., pars 2, nota 39.

(6) Observat. med. de suffocatis, pag. 3.

invenit magnam aquae copiam intra stomachum submersi (1). Infans, de quo loquitur STRUVE, fuit servatus appositis rationibus; at antea eiecerat prae vomitu magnam aquae copiam: FOTHERGILL asserit conciliata data positione obliqua homini intra mare demerso, eductas fuisse ab ore tres aquae mensuras (2). KNAUS refert puellam fuisse revocatam a submersione insufflato aëre in pulmones, et vomitu copioso aquae: eadem testatur HOLST. Quod autem potius rem illustrat, atque confirmat est casus narratus ab HUMPEL, legendus penes PORTALIUM hominis intra cloacam submersi, in cuius trachea est adinventus cloacae sordidus liquor (3): DE-HAENIUS experimentis data opera susceptis submersit duodecim canes: in stomacho non fuit adinventum aqua; at in septem eorum aqua fuit absorpta intra pulmones, ex quo concluderit aquam penetrantem intra respirationis organa fuisse mortis causam.

LOUIS vero ad omnem certitudinem nanciscendam adhibuit aquam coloratam, quam rimatus est intra bronchia contentam (4); analogia experimenta suscepit PORTAL in animantibus demersis intra aquam nigro colore tinctam, eademque habuit producta. Etiam PLOUQUETO se se obtulit aqua in pulmonibus submersorum. Innumera porro alia possent adduci idem evincentia: at non debent silentio

(1) Beobachtungen einiger krankheiten 5, 116-120.

(2) Wincke über die rettungsmittel bey plötzlich gehemmter lebenskraft, 5, 73-74.

(3) PORTAL, sur les vapeurs méphyliques, pag. 23.

(4) Lettres sur la certitude des signes de la mort. Paris 1752.

praeteriri experimenta data opera suscepta a VIBORG, ex quibus colligi potest frequenter aquam deglutiri; pulmones autem vehementer ab aqua distendi, et repleri sanguine: cavitates dexterarum cordis esse eodem pari pacto sanguine nigricante turgidas: eadem dicas de arteriae pulmonaris propaginibus, de venis a capite sanguinem reconducentibus, ipsisque venis pulmonaribus.

Quae omnia facta, ac observata sicuti sunt positiva, non valent ad ipsa infirmanda negativa allata ab auctoribus; quin imo ubi sedulum ad examen perducantur, facile poterunt conciliari asserta auctorum, et observata benemulta ab iisdem congesta, animadvertendo positiva facta demonstrare revera saepissime aquam ab organis respirantibus absorberi, atque aliquando intra ventriculum delabi prae deglutitionis actibus; in adiunctis vero, in quibus aqua non fuit adinventata, neque veniat reperiunda, quae certe forent rarissima, esse culpandam nervosam asphyxiam syncopalem ita nuncupatam a POUTEAU nuper laudato, aut spasmus viarum aërearum, ut loquamur cum FRANK asserente: « Anche
« lo spasmo che accade nel pericolo del soffoga-
« mento vi ha la sua parte ed opera talvolta molto
« a lungo dopo che sembrano essere già cessate
« tutte le funzioni vitali (1) ».

Hic status nervosus, qui asphyxiam, et syncopem post se trahat admissus fuit a DESGRANGES Lugdu-

(1) Poliz. med., vol. 10, pag. 170.

nensi, qui prae submersione tuitus est existentiam asphyxiae per syncopem sine materie, et aliam cum materie: et veluti genus mortis locum habens in submersis per se confirmatur a MAHON, MARC, et DEVERGIE, qui postremus observationi est innixus demonstranti mortem posse obrepere sine aqua intra bronchia contenta (1).

Concludimus itaque cum TORTOSA, id signum aquae spumosaе replentis os, tracheam, bronchia, omnesque eorum diramationes, atque abnormiter pulmones distendentis, atque illam quae aliquando maiori vel minori copia includatur intra ventriculum (quae tamen non posset haberi per se et seorsim sumta veluti causa mortis; constat enim ex observationibus auctorum, generatim non ea copia contineri, quae sit par accersendae morti) esse illud quod prae caeteris considerationem, atque fidem promereatur, ex cuius praesentia debeat inferri de submersione in vivente successa; etiamsi namque aqua possit in cadaveribus insinuari intra tracheam, experiunte DE-HAENIO, non poterit tamen pervenire usque ad extremas ramificationes bronchiorum, experientias etiam ad id operis suscipiente PUCCINOTTO. Neque valet aquam potuisse iniici ad simulandum suicidium ex submersione; etenim in hisce rerum adiunctis decernendum foret, num revera possit iniici usque ad extremitatem ramorum bronchialium: haec acuties dein homicidae rarissime pos-

(1) Tom. 2, pag. 324.

set supponi, et demum ex absentia aliorum signorum, quibus eruatur vis aliquomodo illata, antequam cadaver demergeretur, potissimum autem spumae palam faciuntis extremos respirationis conatus, eo poterit trahi peritus, ut non frustretur opportuna certitudine ex hoc potissimo indicio desumenda.

Remanet sanguinis congestio intra vasa encephali, in venis iugularibus, ventriculo dextero, affini auricula, et arteria pulmonali, quae fuit maximi facta ab HOFFENSTOCK, observationibusque roborata a KIST, WALTER (1), et PORTALIO, qui rimatus est in submerso distensiones vasorum supra memoratas (2); potissimum autem a LA-FOSSE, qui fatetur se adnotasse in animantibus demersis encephali vasa ita sanguine turgida, ut debuerit definire id esse tutissimum submersionis indicium (3). Nihil mirum autem si omnibus hisce congestis I. P. FRANK non dubitaverit ita pronunciare (4): « La morte dunque di un annegato consiste principalmente nell'arresto della circolazione a motivo della respirazione diventata impossibile, ed a motivo della sottrazione dell'ossigeno. È un vero affogamento con tutte le conseguenze, che sono proprie di una violenta distensione dei vasi, della compressione, ed alcune volte del loro votamento sul cervello, dell'apoplessia, del totale impedimento alla

(1) V. MARC, Manual., pag. 170.

(2) L. c. pag., 56, 57.

(3) Dictionnaire encyclopéd. génér. tom. 33, pag. 196.

(4) Tom. 10, pag. 180.

« circolazione, segnatamente all'intorno del cuore,
« e da questo in tutte le parti del corpo ».

Quae quantumvis momentosissima sint, sicuti tamen CHAMPEAUX, FAISSOLLE, et SGHRAGE non reperiunt hanc adeo ingentem vasorum distensionem; quinimo vasa interna encephali vacua: confutatur dein id genus mortis prae apoplexia a FOTHERGILLIO (1), et aliunde haec vasorum conditio potest existere in compluribus conditionibus morborum; hinc est ut haec vasorum repletio, ac distentio sit secundaria, ubi existat, excitae asphyxiae, debeatque existimari veluti indicium minus fidum.

Eadem constitui potiori iure de proportionem fibrinae, quae debeat esse imminuta pereunte respiratione iuxta DUPUY; quum enim proportio adaequata fibrinae vix possit stabiliri in varietate aetatum, temperamentorum, constitutionum, climatum, nutrimentum, vitae generis, aliorumque innumerorum vitae adiunctorum, haecque possit imminui ob plurimas causas, palam fit, infidum esse reputandum hoc indicium, fibrinae proportionem superstructum. Analogi diiudices de sanguine liquidiori, neque demum maximam fidem attribuas manibus retractis, firmiter retinentibus arenam, virgulta, aliaque corpora vi prehensa a desperabundo submersioni proximo, ut factum est a TORTOSA, qui id indicium percensuit cum constantioribus, et minus dubiis certiusque fundamentum parantibus ad rationabile

(1) ANTON SOTHERGILLS Neue untersuchung über die hemmung der lebenskraft beim ertrinken, ersticken. Leipz 1796, 8º, 5, 40, 43.

medico-legale iudicium (1), tum et excoriationibus in genu aliisque partibus cadaveris submersi detegendis. Quum enim aliquando subito possit sufflaminari vita demersi, quib^{us} spatium concedatur, et tempus hisce obluctantibus conatibus: alias autem haec corpora in manus ob imminens periculum furentis non impingant, atque ex continuata mora intra aquas queant tolli, ac evanescere, manifesto liquet, haec signa multo magis infida, fore cum certioribus consocianda, ut prudens definitio consecetur de submersione vivente corpore peracta.

Si porro arduum est opus ac perdifficile definire submersionem in vivente corpore locum habentem, quidni erit dicendum de indicio, quod spectat homicidium, vel suicidium, aut fortuitum intra aquas lapsum? Proficuae sunt benequidem ad id cautiones consulto suggestae a FODÉRÉ ad id decernendum; verumtamen antecedentia, de quibus loquitur auctor, tum et adiuncta circumstantia coniecturalia, aequae pertinent ad iudicem, quam ad peritum. Physica vero signa a cadaveris examine eruenda referuntur ad ecchymoses, caeteraque alia vestigia vis externae illatae; at sicuti potuit fieri, ut ex homicidio denati inopina adgressione correpti fuerint clanculum demersi, quin fuerit necessarius extimus apparatus vestigia post se trahens in cadaveribus, consequitur, ut non adeo momentosa sint reputanda. Contusiones insuper vel nullae possunt ad-

(1) Tom. 2, pag. 230, 231.

inveniri in demerso prae homicidio, qui non im-
pegerit in saxa, aliaque dura corpora contudentia,
vel queunt esse reperiundae in suicida, qui ut fa-
cilis res est naturali instinctu reviviscente, consi-
lioque in melius mutato omnes exeruerit conatus
ad se liberandum ab undis, hocque modo et prae
hoc itinere irruens in saxa obrepentia contusiones
retulerit, aliaque vestigia exteriora adductam vim
commonstrantia.

Quae indicia si sunt infida, multo magis erit
eiusmodi inductio, quae extrahatur a deficientia
spumae aquosae in submerso ob homicidium, et
praesentia in suicida; etenim ex allatis est signum
in utroque casu reperiundum. Eadem statuas de
laesionibus aliis, quae necessario debeant occur-
rere in cadavere, hae namque tum ad encephala-
lum, tum ad alia organa non sunt constantes, et
aliunde possunt existere in submersione casuali, vel
ex patrato homicidio, quemadmodum ex suicidio:
hinc est, ut hisce in rerum angustissimis adiunctis
omnia perducantur ad coniecturas infidas, quibus
adhaerescere nequiverit periti prudentia, qui pote-
rit tuto credere se esse omni munere functum,
quum iudicium deprompserit de vivente demerso,
vel cadavere intra undas proiecto.

Praesidia quibus succurratur apparenter mortuo
intra aquas sunt revocanda ad appropriatam ex-
tractionem, qua iniuriae ulteriores non afferantur
corpori iam adeo male versato: ad id dein, ut cor-
pus leniter inclinetur sinistrorsum, et comprima-

tur abdomen, et pectus ad emunctionem aquae intra ventriculum contentae, et muci spumosi, et aquosi tracheam et bronchia irretientis, spreta retroversione in caput multis rationibus incongrua, etiamsi veluti utilis commendata nedum a vulgo, sed a compluribus medicinae scriptoribus tum vetustioribus, tum recentioribus. Hoc pacto obtinebitur, ut lenes motus eodem tempore concilientur, ex quibus est data utilitas percepta.

Corpus autem debet expoliari, ac calore foveri potissimum sicco; omnes dein addendi stimuli actuosiores, ex ammoniaca, alcohole, spiritu vini camphorato, clysteribus ex nicotiana. Venaesectio caute adhibenda; at non praetermittenda laryngotomia, ex quorum consociatione possit indi nova vitae flamma homini non aliter quam a mirifica arte salutari ex ferreo, acerbissimoque mortis dominatu diripiendo; quae paucis hic contracta ob id quod sistant corollarium adeo momentosum, erunt satius describenda in politia medica.

CAPUT V.

Mors a gaz non respirabilibus.

Aliquando cadaver quod est adinventum repente vitali flamma destitutum non offert signa violentiae illatae, et neque suspensionis praegressae, strangulationis, vel submersionis. In hoc repentino obitu peritus debet definire genus mortis, num fuerit nimirum naturalis apoplexia, aut asphyxia,

vel syncopes, qui morbi fuerint sponte evoluti, an e converso praesto fuerit causa asphyxiam inducens, quae fuerit tentata ad suicidium, homicidium, tum et potuerit individuum perimere ipso inscio, ignorantibusque parentibus, atque domesticis, ut esset aliquod gaz irrespirabile, pulmonibus omnino infensum, ac deleterium.

Gaz porro deleteriam actionem hoc pacto excrementia revocantur ad gaz acidum carbonicum, gaz oxydum carbonii, gaz hydrogenium carburatum, gaz acidum nitrosum, gaz acidum hydro-sulphuricum, hydro-sulphatum ammoniacale, gaz acidum hydro-phthoricum, hydrocyanicum, hydrogenium arsenicatum, gaz azotum, protoxydum eiusdem, gaz hydrogenium, ammoniacale, gaz chlorum, et ita porro.

Effectus, qui observantur in cadaveribus, quique totidem signa constituunt huiusce asphyxiae fuere ad summa capita redacti a BELLOC (1), quos se hausisse profitetur auctor a PORTALIO. Sunt autem sequentes: 1. Status vasorum sanguineorum generalis, et specialis encephali, et pulmonum, quae sunt sanguine repleta ac distenta, potissimum autem cor dexterum, eiusque propagines pulmonares; 2. Temperies animalis, quae asservatur per datum tempus post mortem, et aliquando naturalem transcendit; 3. Flexibilitas membrorum, quae perstat diu post mortem, quod signum fuit confu-

(1) Tom. 1, pag. 192, 193.

sum a DEVERGIE (1); 4. Epiglottis elevata, et lingua praetumens, ut vix ab ore contineri possit; 5. Carnes sunt flaccidae, et dilacerantur facile, velut si exordiretur iam in iisdem putrefactio; 6. Oculi sunt per bihorium vel trihorium nitentes, et splendentissimi; 7. Facies est inflata, et colore amoene rutilanti suffusa, qui tamen color aliquando est violaceus; 8. Veniunt reperiundae effusiones seri sanguinolenti in cavitatibus; potissimum vero in ventriculis cerebri, in bronchiis, pulmonibus et pericardio; 9. Sanguis est nigricans, spumosus, et adeo fluidus, ut facile stillet quacumque punctione instituta.

Hisce ubi addas iniectionem capillarium, ita ut textus mucosus cutaneus sit repletus, facta saepe diffusionem ad cutem, basis linguae sit eodem pari modo turgentibus vasis depicta, erectis ac maxime evolutis papillis: membrana mucosa obvestiens laryngem, et epiglottidem sit rosea: coloratio vero non dissimilis mucosae trachealis protendatur usque ad textum fibrosum revincientem annulos cartilagineos, quorum albidus color singulari modo pugnet cum fibroso contextu, habebis praecipua signa huiusce generis mortis, non praetermisso pulmonum potiori volumine, colore eorundem nigricante, neque absimili augmento ad hepar, splen, et rhenes, quae adiuncta sunt graphice descripta a DEVERGIE loco citato.

(1) Tom. 2, pag. 302.

Causa proxima praeunte BICHATO est reposita in praefocata oxygenatione sanguinis, eiusque carbonosa praepollentia, quibus conditionibus praesentibus, nihil mirum, si haud amplius excitentur vasa pulmonalia, aliaque aliarum partium, potissimum vero encephali, quae sanguine nigricante turgeant, ac distendantur. Extincta pariter uno eodemque tempore cordis contractilitate, flaccidisque redditis musculis, encephalo primitus stupefacto, ac peremta innervatione a non instaurata sanguinis crasi, diffusoque infenso venefico principio sanguini inhaerente.

Haec omnia nuper descripta sunt communia cuiuscumque asphyxiae; at propria praesertim illius, quae fuerit inducta a principio carbonoso. At sicuti et possunt esse communia aliis affectionibus morborum; hinc est ut ad tutum criterium suppeditandum deberent praesto esse characteres, quibus distinguatur praesentia principii gazosi, et quidem varii, pariter variae asphyxiae inducendae. At dolendum non multa hic nobis suppetere praesidia ex chemiae multigenis progressibus nobis porrecta, et non esse eiusmodi, quibus unice possit fidere peritus. Verumtamen quantumvis pauca, non erunt spernenda ubi medico legistae haec se se offerat criminalis quaestio dirimenda.

Dividuntur autem a clarissimo ORFILA principia gazosa asphyxiam post se trahentia, ut cernere etiam est apud PUCCINOTTIUM (1), in gaz colore

(1) Med. leg., tom. 1, pag. 237 et seq.

insignita, et non. Prima sunt gaz chlorum, quod est flavo-viridescens, et acidum nitrosum colore aurantiaco donatum. Incolora sunt gaz ammoniacale, acidum hydrosulphuricum, acidum sulphurosum, acidum carbonicum, oxydum carbonii, protoxydum azoti, et azotum ipsum. At ex hisce gaz incoloris, acidum sulphurosum exhalat odorem sulphuris combusti, gaz acidum hydrosulphuricum odorem qualis habetur ex ovis putrefactis: gaz ammoniacale proprium. Azotum quod spectat, et gaz acidum carbonicum ambo flammam extinguunt; at gaz acidum carbonicum aquam calcis praecipitat, et praebet subcarbonatum calcare, non ita potest dici de azoto. Gaz oxydum carbonii demum accenditur flamma caerulea, et convertitur in gaz acidum carbonicum: gaz protoxydum azoti primitus locum concedit flammae vividiori, et postea ipsam restinguit.

Haec erunt perpauca indicia non praetereunda. Si autem quaerantur vestigia in cadaveribus relictis comparative sumta cum varia, et multiplici gazosa substantia; regerimus hunc prospectum comparativum desiderari, quidquid fuerit praestitum a nonnullis auctoribus patientissimis; non esse autem desperandum consideratis progressibus momentosissimis, quibus inclarescit chemia organica, tum et observationibus microscopicis invalescentibus in dies supra sanguinem, aliosque humores, quibus aetas nostra merito gloriatur. Ex allatis poterit quadantenus internosse peritus, utrum cadaver intra mophaetas inventum ibi fuerit locatum, ut delite-

sceret facinus, an ex opposito mophaetae causa cadaver fuerit factum, inquirendo potissimum in signa exteriora vis illatae nec ne. At nullomodo poterit decernere, num agatur de suicidio, an de homicidio, signa namque sunt identica.

Artis auxilia suppeditanda huic asphyxiae generi sunt analogia iam enunciatis in quocumque casu eiusdem. Videlicet individuus est extraendus ab infestis et deleteriis gazosis principiis, aërique libero exponendus: pressiones dein erunt exercendae supra pectus et abdomen, ut arte simuletur pectoris dilatatio, hocque modo si fieri possit revera excitetur nova inspiratio, ac expiratio, de qua operatione, eiusque utilitate omnes consentiunt: aër postea erit insufflandus, vel aspirandus methodo, et cautionibus a MARC praescriptis post innumera observata ac experimenta, atque hoc in ancipiti casu non erunt pertimescendae noxae supra pulmones, aut supra canalem alimentarem ab aëre irrumpente, de quibus est potissimum locutus LE-ROY D'ÉTIOLLES: caetero satius erit caeteris aliis incassum administratis ad id praesidii genus adhuc confugere, quam praetermittere.

Quotquod demum excitantia externa, et irritantia, tum et rubefacientia erunt in usum trahenda, non praeterita ipsa electricitate. Venaesectio autem poterit reddi noxia in aliquo casu; at ubi facies sit inflata, et violacea, venae subcutaneae frontis sint iniectae, eodemque pari modo se habeant manus et pedes, erit reputanda velut agens therapeu-

ticum efficacissimum, de quibus omnibus fusius in politia medica.

CAPUT VI.

Mors a fulmine.

Neque semper respirationem directa actione sufflaminando mors foret pulsata, sed etiam alia organa plectendo tripodem vitae constituentia, et primitus encephalum, nerveumque systema universum, ut electricitas, ac fulmen. Quum ideo vocatur peritus ad definiendum, num cadaver fuerit vita functum a fulmine, an ab homicida, odore sulphuris circumquaque diffuso, combustis capillis, vestibus, tum et integumento cutaneo, opportunum est, ut probe calleat effectus, qui inducuntur ab hac percutiente causa, atque vestigia in cadaveribus emansa, quae valeant tuta signa suppeditare huiusce generis mortis, ut a congeneribus distinguatur.

Odor sulphuris generatim fuit proclamatus velut tutissimum signum mortis illatae a fulmine, affirmante iam antiquitus SENECA *omnibus fulguritis odor sulphurius est* (1), omnibusque confirmantibus prae subsequentibus saeculis, ut non est vulgo ipsimet ignotum. At sicuti potest comburi sulphur, aut phosphorus a versuto delinquente, hinc est ut velut parvae molis debeat per se, et seorsim sumtum existimari id signum. Eadem dicamus de ca-

(1) SENECA, Nat., quaest. II. 21.

pillorum combustione et vestium, fusione, aut alteratione substantiarum metallicarum, quae constituebant ornatum fulmine tacti; haec enim omnia simulari possunt a callido homicida. Hinc est, ut debeant haec indicia consociari cum caeteris aliis potioribus ac momentosioribus.

Inter haec computatur: 1. Ustio epidermidis cum aliquot partibus ipsius rugis exaratis, et retractis, quemadmodum si leviter atque superficialiter fuerint a ferro candenti tactae, ut est notatum a REIMARO (1), BELLOCO (2), aliisque innumeris; 2. Frequenter observantur maculae rubro-caeruleae ad zig-zag, serpentes ad varias corporis partes, saepissime autem ad pectus, et brachia, ita ut aliquando formae peculiare veniant conspiciundae vel ovaes, vel amygdaloides, aut similes illis, quae depinguntur per hyema in vitris glaciatis fenestrarum, describente STRUVE in foemina a fulmine concussa (3). Haec vestigia, rite delineantibus BELLOCO, et PUCCINOTTIO sunt saepe profunda, compenetrantia textum cellulolum subcutaneum, ad cuius fundum relinquunt manifestam granulationem; 3. Oculi sunt protuberantes et lucentes, ut a palpebris imperfecte claudantur, remanente macula sanguinea obscura conoidea ad schleroticam utriusque oculi, ita ut basis respondeat iridi, et apex ad angulum externum, et internum, probabiliter ad ustionem externam

(1) Vom blitze 5, 220.

(2) Traduz. ital. sulla 2 ediz., tom. 1, pag. 197.

(3) Versuch über die kunst scheintöde zu beleben.

referenda, acutissime iterum detegunte PUCCINOTTIO, qui primus id vestigium est rimatus, constanter eruendum in hoc mortis genere ex ipsius sententia, et inimitabile (1).

Signa, quae occurrunt in cadaveribus sunt sequentia, descripta iterum speciatim a recens laudatis BELLOCO, et PUCCINOTTIO, quorum primus innititur peculiari observationi a chirurgo relatae die 26 iunii anno 1680: alter sectioni cadavericae rite susceptae a doctore ASSIARI supra unum ex quatuor iuvenibus caelo tactis die 24 iunii anni 1827, dum supra cathedralis turrim improvido consilio incumberent pulsandis campanis. Referuntur porro praecipue ad encephalica, ut sunt iniectioes, ac distensiones vasorum tum pertinentium ad cranii integumenta, tum ad internas meninges, et superficiem haemisphaeriorum. Encephali autem textura erat mollior, ipsarumque membranarum, veluti si fuissent intra liquorem nigricantem maceratae hae partes: ventriculi cerebri latiores, et substantia plexuum choroideorum dissoluta, ac cum lymphae sanguineae extra vasa eruptione.

Adnotare vero praestat, prae enarratis observationibus demonstratas fuisse varias rimas, et hiatus intra ossa cranii insculptos, ita ut cranium fuerit multiplicato ex puncto perforatum, ex quo erronea sint diiudicanda illa, quae referuntur a praestantissimo FRANK (2), quibus est constitutum, *neque*

(1) Med. leg., tom. 1, pag. 246.

(2) Poliz. med., vol. 10, pag. 269.

ossa, neque vasa offerre vim penetrantem. Cor demum est parvum, atque flaccidum cum pauca sanguinis intra eius cavitates collectione sive dexteris, sive sinistris, describente iterum PUCCINOTTIO, cum quo rursus non consentit FRANK, adnotans cor plenum ac redundans sanguine ex historia Academiae realis scientiarum (1). Pulmones laesionum indicia non offerunt ex utrorumque consensu; nihil autem morborum fuit adinventum in abdominis cavitate.

Animadvertere etiam est ad aethiologiam huiusce mortis illustrandam, frequenter fulminis ictu percussos remanere in eodem positu, in quo primitus obversabantur, nulla apparenti laesione notatos, eadem pari ratione, ac si catalepsi fuerint prehensi, ut multiplicibus exemplis confirmant CARDANUS, BEAULIEU, ZACCHIAS, alique benemulti.

Ex allatis causa mortis videtur refundenda in nervosam labem vim organico-dynamicam eorundem destruentem, potissimum autem encephali, et spinalis medullae. Haec enim demonstratur a vestigiis cadavericis nuper delineatis, tum et a symptomatibus notatis a PUCCINOTTIO (2) in uno ex quatuor individuis, de quibus mentio est facta, qui non fuit a fulmine repente deiectus, potuitque ad salutem etiamsi aegre restitui. Haec fuere praecipue nervosi generis, delirium furiosum videlicet, convulsiones, stupiditas et tandem illa, quae assimilarentur rabie canina laborantibus, cum pulsu ob-

(1) Pag. 308.

(2) Loc. citat.

sacro, contracto, at rithmo naturali existente. Actio igitur est destruens supra organicos textus; at speciatim elective ad nerveum systema; et ad encephalum directa, ita ut foret potius generatim apoplexia nervosa primaria, quam asphyxia, et syncope nuncupanda; verumtamen aliquando uno eodemque tempore triplex vitalis staminis annulus dissolvatur, ac destruatur.

Ex hisce patet utilitas praesidiorum, quae fuere commendata ad revocandos percussos ex fulminis ictu, quae consistant in sectionibus iugularis, vel alius venae, ubi sermo sit de plethoricis, ac vigeant congestionis signa ad integumentum cutaneum capitis, et iuguli, ostendentia et illam encephali, explosis in hisce casibus stimulantibus, et irritantibus ex consensu STOLII, ZARDAE, STRUVE, aliorumque.

Frigida dein erit facies aspergenda, et postea totum corpus capite excepto soluta tellure coope-riendum, ita ut balneum telluricum ita dictum extruatur, eius laudes celebrantibus iterum STOLLIO, et STRUVE, quibus accedit POPPE observationibus mirificis innixus. E converso ubi agatur de constitutione minus valida, ac infirma, neque manifesta reddantur orgasmi indicia, frigida erit caput aspergendum, eodemque tempore aliae partes oeconomiae leni caloris stimulo fovendae, superadditis aliis stimulis et irritamentis, neque praeterita ipsamet electricitate ex sententia STOLII aliorumque, potissimum autem aëris insufflatione ex FOTHERGILLIO. Apparescentibus demum restitutae novae

vitae scintillis, erit confugiendum ad lenia aromatica, et sedantia, opio concessa palma, ubi doloribus quassetur aeger, de quibus omnibus satius alibi.

CAPUT VII.

Mors a combustione humana spontanea.

Quantae utilitatis etiam sit in medicina legali disquisitio de combustionibus humanis spontaneis, evincit factum relatum a LECAT (1); fuit enim morte condemnatus infelix habitator Reims, cuius mulier ebrietati dedita est reperta sponte combusta in propria domo, neque potuit poenam declinare, nisi aegre, gravissimeque in rebus suis sauciatus, ad servandam hoc modo nedum vitam, sed quae multo potior est, sui existimationem.

Hinc est, ut peritus debeat distinguere casus combustionis spontaneae a combustione communi, et exteriori. Exempla porro combustionis spontaneae, praeterito illo eleganter, ut solet descripto a VIRGILIO, quod posset deduci ab imaginatione poëtae, et a studio illorum temporum excogitandi mira et prodigium redolentia, iam elucescunt saeculo XVII, ac memorabile est illud, quod patet ab epistola exarata a RENATO MOREAU anno 1644 de foemina extincta Lugduni, a cuius ventriculo emergebat destruens flamma, quae proinde scatebat ab interio-

(1) Mémoires sur les incendies spontanés 1745, 1749.

ribus penetralibus : eodem saeculo dein et subsequentibus fuere benemulta alia facta consignata a VICH-D'AZYR (1), LECAT (2), LAIR (3), MARC (4), IULIA FONTENELLE (5), HELLIS (6), ALFONSO DEVERGIE, et DUPUYTRENO, anno 1829 (7).

Praecipuam autem mentionem promeretur illud exacte descriptum in diario florentino a chirurgo IOSEPHO BATTAGLIA de presbytero Ioanne Maria Bertholi ex Monte-Volero, quod contigit anno 1776, qui quum advesperascente die se se receperit in domum consanguinei, postquam totam diem transegerit continenti exagitatus motu, hac illac per agros excurrans, propriis multiplicibus muneribus defuncturus, repente fuit ictu percussus velut fulmineo ad brachium dexterum, subsequente ignis scintilla eidem insidente. Momento temporis fuit in ignem redacta subucula, pileumque combustum, quin ignis accesserit ad capillos, emansis iisdem illaesis : intemeratae pariter sunt adinventae vestes coepriantes extremitates inferiores. At destructa integumenta brachii dexteri, quae postea sphacelo fuere prehensa, eademque labe infecta caetera alia integumentorum pars a scapulis usque ad coxendices, ita ut superaccedentibus horrendis convulsionibus

(1) Encyclopédie méthod.

(2) Opere citat.

(3) Essai sur les combustions humaines, in-12, 1800.

(4) Bollett. delle scienze mediche, 1807.

(5) Revue médicale 1820.

(6) V. Giornal. d'OMODEI, agosto e settembre 1826.

(7) Nouveau dictionnaire de médecine.

debuerit intra quatrimum occumbere. Analoga est observatio relata a BIANCHINI de comitissa Cornelia Bandi Veronensi, quae anno 1731 fuit eadem pari vehementi ignis actione ab organica oeconomia extricati miserandum in modum semiusta, ac peremta.

Consimilis generis sunt innumera, alia quae supervacaneum foret referre, quaeque fuere copiose cumulata ab auctoribus et diariis in antecedentibus laudatis, ex quibus deducere est corollaria sequentia:

1. Generatim spontanea combustione prehensos abusos fuisse liquoribus spirituosus;
2. Frequentiori numero pertinuisse potius ad sexum sequiorem quam fortiolem;
3. Saepius fuisse mulctatos pinguiore;
4. Extremitates organicae oeconomiae frequentissime illaesas remansisse;
5. Illaesa generatim et fuisse obiecta circumstantia, et aliquando ipsamet combustibilia ad corporis contactum posita;
6. Rapidissimum esse cursum huiusce ignis devorantis;
7. Flammam sustentem humanam combustionem aegre aqua restingui;
8. Ubi victima igne immediate non sufflaminetur transire in putridam dissolutionem;
9. Combustionem reliquisse praepingues cineres, et odorem empyreumaticum exhalantes, cum fuligine unctuosam putrescente, et valdopere acri.

Causa intima ob quam praepolleant leges physicae, ac chemicae, obrepatque humana spontanea combustio, est valdopere obscura; nihil mirum autem si de eadem acriter fuerit disputatum penes auctores. Videtur autem praecaeteris in electricitatem refun-

denda; hac namque posita commodiorem inire erit rationem, qua explicari queant phaenomena in combustis observata. At quod medico-legistae redditur potius opportunum, est spontaneam secernere ab aliis combustionibus vel per accidens, vel supra cadaver tentatis a sicario ad contegundam propriam delicti turpitudinem, facinusque occultandum. Qua de re perpendere praestiterit cum BELLOCO (1) fore necessaria multa combustibilia ad comburendum corpus, rarumque esse ut reddatur completa ossium combustio: addendum combustionem spontaneam rapidissima successione diffundi, et esse lentas caeteras alias, quae facilius propagentur ad corpora circumcingentia, et viciniora, quam quod fieri dixerimus, de spontanea: truncum dein praediligere sponte progenitam, omnesque textus in cinerem convertere partium ubi fuerit adfixa, non ipsismet ossibus exemptis; adiuncta demum tum antecedentia, tum concomitantia manuducere ad utramque combustionem distinguendam.

CAPUT VIII.

Mors a frigore.

Qui frigoris intensi actionem experitur, gravi nervorum stupore primitus afficitur, et quidem tali, ut aliquando orbetur membris, aliaque corporis parte, quin eius sensibilitas modo peculiari exci-

(1) Tom. 1, pag. 204.

tetur, ut contigit homini memorato a PILHES, qui quum per quatrimum fuerit intra nivem moratus, respirans prae foramine a nive relicto, intra profundum somnum demersus inventus, et viribus instauratus, passus est epidermidis separationem a regione femorali, quin imo a pleroque corpore, quin animadverterit, et senserit hanc epidermidis separationem.

Aliud phaenomenon generatim constans, quantumvis sint nonnullae et rarae exceptiones, est ineluctabilis suavissimus somnus, quo corripuntur frequentissime velut inviti frigore intenso tacti, quo correpti fuere Solander, eiusque servus Ricardus transcendentes altissimum montem in itinere cum equite Cook, aegreque superantes late patentem paludem: quem narrat doctor KELLIE exemplum afferens assiderati sexdecennuis curati a CHEYNE, ut legere est in diario medico-chirurgico DUNCAN: stuporis dein et somni mentionem iniicit I. P. FRANK, confirmant et alii. Ipsemet vero sanguis coagulatur, idemque fit de aliis humoribus, dum contrahuntur vasa, retrahuntur muscoli, eademque locum habet de caeteris aliis textibus retractio, experiunte HUNTERO in animantibus, ulteriusque evincente QUELMALTIO, qui affirmat vasa encephali fuisse reperta sanguine turgida, subsequente lymphae serosae effusione intra ventriculorum cavum (1). Progrediente congelatione intumescunt datae partes,

(1) Disputat. medicae selectiores HALLER, vol. 7.

pruriunt, rubent, calore et dolore intenso plectuntur, vesicis disseminantur analogis illis excitis a combustionibus, et relinquentibus ulcera mali moris, et tandem ex integro dissolvuntur superstite gangraena.

Haec est actio progressiva frigoris, qua variae partes plectantur successive organicae oeconomiae. At aliquando fit ut repentina sit frigoris actio, et mors accedat vel apparens, vel realis, quod contingit perflante dirissimo borea in regionibus septentrionalibus, ut non solum vitalitate et vita orbetur aliqua pars, sed universum corpus rigidum reddatur, et conversum in immobilem truncum glaciatum, non raro absconditum et coopertum a nive, ut obrepit in alpibus, deciduis nivium montibus sepellentibus itineratores, habitationes sparsim positas, integras familias, et imo integra oppida, ut referunt observatores. Prae hoc miserando spectaculo signa in cadavere eruenda sunt illa, quae exacte fuere exarata, ut solet a TORTOSA, suntque analoga nuper adumbratis, proinde valent ad confirmandam iam ob oculos posita, revocantur autem ad sequentia, quae satius erunt exponenda propriis auctoris verbis:

« La superficie del corpo è tinta di un color rosso-
 « oscuro; la cute raggrinzata, e durissima; tutto il
 « corpo rigido, gli arti inflessibili, le dita contratte,
 « i polmoni lividi, l'anteriore ventricolo del cuore,
 « il fegato, la milza pieni di un sangue nero, i vasi
 « delle meningi turgidissimi, o rotti con grande
 « effusione di sangue grumoso; i ventricoli del cer-
 « vello pieni di linfa viscida, e tutti i maggiori

« canali sanguigni pieni di sangue concreto in polipi lunghi e rotondi (1) ».

Ex allatis poterit peritus definire mortem a frigore allatam, quemadmodum ab iisdem, tum et a signis violentiae exterioris diiudicare, num cadaver adinventum intra nives sepultum, fuerit primitus a sicario vita orbatum, et postea intra nives demersum ad proprium reatum dissimulandum. Manifestum etiam redditur quadantenus genus mortis, quod sit in apoplexiam conferendum a vi stupefacienti, et deleteria supra nerveum systema, et speciatim encephalum conlata, uno eodemque temporis momento reflua supra pulmones et cor, ut vita extemplo suspendatur aut sufflaminetur.

Praesidia ut etiam per transennam non praeterantur (agitur enim de re adeo societati momentosa) porrigenda morti apparenti a frigore progeneratae consistunt in frictione ex nive, vel ex glacie, ubi agatur de aliqua parte locali frigore tacta non a diutino tempore. At ubi pars remauserit iam diu congelata, aut sermo sit de morte apparente universae oeconomiae, cooperiundum est corpus sub primordia nive, et postea aqua valdopere frigida, quae curandi ratio est demonstrata proficua innumeris observationibus. Quum autem primi assiderationis effectus fuerint ablati et iam vita, quantumvis debilis et iners restituta, tunc blandus calor admovendus, caeteraque alia administranda

(1) Tom. 2, pag. 236.

iam proposita pro restitutione submersorum, numquam oblito monito CAMERARII, et KRUNITZ affirmantium inter omnes mortuos apparenter, glaciatos esse illos, qui possint facilius revocari, atque etiam post plures dies bona fortuna aliquando prae foribus esse salutem.

CAPUT IX.

Mors ab inedia.

Rarum est suicidium patratum praeunte inedia; reluctatur namque sensus praesentissimus, cui ubi non fiat satis, dira phaenomena nervosa inolescunt, atque canalis alimentaris cruciatus ad alimenta capessenda sollicitantes: neque frequens est reatus homicidii per id mortis genus consummatus: vix enim ad tantum gradum potest evehi hominum barbaries, ut patiantur subiectum proprii delicti diu persistere, sed impatientia divexat, qua debeat intra perbreve tempus obtruncari, exceptis perraris peculiaris feritatis casibus illorum, qui id supplicium data opera invexerint ad multo magis torquendas victimas propriae vindictae, vel insatiabilis sitis alienae destructionis. At sicuti id contigisse habemus ex notissimis historicis monumentis, atque ex causis celebrioribus; hinc est ut plurimi etiam intersit id mortis genus novisse, atque effectus qui sint superstites in cadaveribus prae fame enectis.

Causa vero celebris est illa adolescentulae filiae

quindecennis notarii ex Nevers, quae anno 1768, fuit inventa denata ab inedia, ac constituto verbali processu, non obstante favente consultatione ANTONII PETITI a parentibus pro defensione praelecto, fuere ipsi promerita poena mulctati (1).

Gravissimae perturbationes autem in vivente observandae excitae a fame, nos manuducunt ad effectus rimandos in cadaveribus. Hasce autem eruere inverit a praeclaro meo antecessore MARTINIO, qui (2) praeciso et concinno sermone, ut solet, easdem percenset: «Stomachus nimirum contrahitur: hepar, ac lien maiorem vim sanguinis recipiunt: nausea, vomitus, convulsiones affligunt: acerbissimi ad epigastrium dolores oriuntur: contabescit corpus: adeps celerrime evanescit: sanguis acritatem nanciscitur: lac rancescit: urinae intolerabilem foetorem emittunt: foetet et halitus, haemorrhagiae syncope superveniunt: mens emovetur: morositas primum se prodit: mox verum excipit delirium, ac furor.

Ex iisdem inferre licuerit, inter signa mortis productae ab inedia posse computari sequentia: 1. Musculos omnes laxos, atque tennes factos, tabidum corpus, absorptamque pinguedinem; 2. Sanguinis aliorumque humorum corruptionem, ipsiusque organicae oeconomiae facilem dissolutionem, ut cito intolerabilis foetor erumpat; 3. Oculos rubros, pellucidos, atque apertos, officium suum re-

(1) Vid. causas celebres, tom. 16, caus. 325.

(2) Physiolog., vol. 2, pag. 10, editione altera.

nuentibus palpebris, ut contingit etiam a morbis extemplo vires exaurentibus, atque macie et tabe conficientibus; 4. Descendendo ad interiora stomachum contractum, angustatum, ac vacuum non solum, sed et a propria sede dimotum, ut in primo supra quatuor canes propriis experimentis fame discruciatos, atque enectos asserit se reperisse DUMASius (1); 5. Exsuccas dicti visceris tunicas, nitidissimumque adspectum: aliquando vero inflammatas, vel et in interna superficie erosas, ut in quarto experimento notavit nuper laudatus auctor; 6. Hepar, et lien volumine aucta, vesiculam felleam turgidam, bilemque effusam intra ventriculum, et intestina; 7. Vacua intestina, succum pancreaticum evanidum factum, tum et mucum entericum, atque serum peritonaei, ut in tertio experimento scrutatus est praefatus auctor; 8. Pulmones flaccidos, nulla laesione notatos, eadem pari ratione qua illaesa apparent caetera alia viscera; 9. Partes praebent maximam phosphori copiam sentiente RICHERANDIO; 10. Addunt HALLER, CALDANIUS, et PLOUQUET manus et brachia demorsa ob effectum furentis delirii, ut de infelicissimo comite Ugolinio lamentandum in modum cecinit divinus poëta; 11. Vasa universa vacua, excepta vena cava paucum sanguinem continente, delegunte BONNETO. Considerare tamen aequum est, non omnia et singula nunc exarata signa fallacia quavis desti-

(1) Principes de physiologie, tom. 4, pag. 60 e 61.

tui. Adeps enim non adeo prompte, et facile ex integro resorbetur, ut fatetur HALLER (1), qui cum secuerit hominem suicidam denatum ab inedia adinvenit mesenterium, et mesocolon, aliasque peritoneales propagines pinguedine scatentes. Eadem potiore iure regeras de foetore, humorum putrefactione, et oculis adapertis; quum enim haec praesto pariter sint in defunctis ab alia quacumque macie et tabe, tum et a typho aliisque congeneribus morbis putridis ita dictis, et dissolutivis a vetustioribus, hinc est, ut ambigua reddantur signa inde detorta. Analoga reputes de intestinorum vacuitate; MORGAGNIUS enim faeces conspexit in intestino colon foeminae ab abstinentia paullatim absumtae, quaeque per sex dies vixit sine alimentis, quae ingerere non poterat quin vehementissime ab iisdem discrucietur, atque ad imminentem suffocationem compelleretur.

Neque dissimilia constituas de ventriculi coarctatione, totiusque canalis alimentariis; etenim principia gazosa poterunt extricari putrefactionis communia producta, ex quibus et ventriculus et intestina distendantur. Hinc est ut haec omnia signa sint invicem consocianda, et comparanda, ut tutum reddatur criterium, potiori momento refuso in vesicam felleam bile praeturgidam, et vacuitatem ventriculi, ac intestinorum, factamque omnimodam ingestorum, tum et nativorum aliorum humorum re-

(1) Opuse. patholog., observat. 24.

sorptionem, adaucta absorbendi vi lymphaticorum, ut evictum est ab observationibus PEYER, et FANTONI relatis a MORGAGNIO, ab illis HALLERI, nec non ab experimentis supra canes institutis a REDI, et VALSALVA, quam vacuitatem natura sua participet systema irrigatrix, ex qua conditione degeneres redantur humores secreti, atque excreti, non renovato sanguine, atque praepolleant facile, ac tempestivius leges physicae et chemicae, non instauratis opportune textibus organicis, ex quo universalis vix sustinendus faactor ocius extricetur.

Non praetereundum demum ad tutum iudicium ferendum, peritum constanter debere tum de hac re, tum in caeteris aliis latebris late patentis medico-legalis provinciae prae mente firmiter servare antecedentia, et concomitantia, verbo adiuncta omnia moralia relativa ad subiectum, de quo est proferendum iudicium, ut hoc pacto presso pede inhaereat iudicium vestigiis, eorumque indaginibus circa reum, neque ab iisdem cum artis dedecore deflectat in contrariam descendendo sententiam, quae possit esse incerta, atque erroribus circumsepta.

CAPUT X.

*Si multi ob eandem causam perierint,
quis postremum perierit.*

Otiosa a nonnullis fuit reputata haec quaestio de vita superstante in casibus, in quibus multi ob eam-

dem causam perierint, atque veluti superior physicis cognitionibus de vita et morte, ita ut potius locus concedi debeat praesumptionibus, quam definitionibus. At sicuti data criteria possunt elici a magisterio organorum, et functionum, ita ut peculiaria organa proximius influant ad asservandum mirabilem concentum aliorum et vitam, quae ab hac harmonia dependet, quam alia, praeunte hac de re praestantissimo anatomico et physiologo BICHATO, ac subsequentibus multiplicatis indaginis recentiorum, qui anatome pathologica suffulti, atque experimentis roborati potuerunt decernere efficacitatem, quae emergat non solum ab organo simul sumto, sed a variis partibus eiusdem; hinc est ut ex anatomes, et physiologiae fundamentis potior lux affulgeat medico-legistis ad hanc pertractandam quaestionem, quae aliunde per se redditur valdopere momentosa ad stabilienda iura successionum; quum enim complures fuerint sub eodem excidio perempti, quaeritur quis nam fuerit postremus, ex quo prae caeteris iura deriventur ad parentes, qui sint natura sua haeredes constituti prae testamento, aut ab intestato.

Revera penes primaevos Romanos indesinenter bello divexatos frequentissimi debebant esse obvii casus, quibus in eodem conflictu occumberent pater et filius, avus et nepos, et sic deinceps, ut successionum privilegia debuerint primitus definire post bellum, eademque postea ad consimilia adiuncta

propagare, quemadmodum factum fuisse videas in digesto (1).

A Romanis autem ratio habebatur potissimum aetatis et sexus; recentissima vero iurisprudentia, ut eruere est a Codice gallico (2), eadem principia desumsit a Romanorum legibus, latiusque explicita tradidit, at voluit esse superadiungendas circumstantias facti: iisdem legibus voluit successionem esse dirigendam Codex nostras civilis Sardiniae Regis (3).

Hisce principiis ideo innixus peritus in iudicium vocatus, adsocians illa, quae necessario debeant deduci a temperamento, et constitutione, a mobilitate, et energia, ab adsuetudine, et conditione morali varia, a morbis, tum et ab examine cadaverico, quae omnia adiuncta accommodet multiplici generi mortis, ad quod fuerint complures eodem fato compulsi, queat extrahere signa magis vel minus certa, quibus proprium de hac re adeo perdifficili et tenebris circumvoluta superstruatur criterium.

Praecipua vero genera mortis sunt asphyxia, inedia, ruina, a fulmine, frigore, homicidio, et veneficio.

Praeter aetatem variam porro, et sexus discrepantiam, de quibus a legibus est decretum, ut in antecedentibus, peritus debet ad examen revocare:

1. Temperamentum, constitutionem, habitum corporis, adsuetudinem, sentiendi modum, moralem.

(1) Lib. 9, de rebus dubiis.

(2) § 720, 721, 722.

(3) Art. 964, 965 et 966.

que conditionem illorum, qui in eodem periculo fuerint denati; enim vero temperamentum sanguineum, et biliosum obsistunt communi causae afficienti, atque etiam destruenti, prae melancholico et lymphatico; praepollet enim textuum firmitas, viriumque energia in primis, imminutae sunt hae proportionales in secundis; hinc est, ut generali regula constituta debeant citius occumbere melancholici, et phlegmatici. Eadem reponantur de constitutione musculari vel athletica, et nervosa; musculare namque robur reclutatur potius causis asphyxiam inducentibus, violentiis exterioribus, venenis, ipsimet temperiei, et electricitatis disaequilibriis, fame forsitan excepta, quam aliquando sustinent foeminae sensibiliores, at eius intolerantia redduntur subiecta robustiora, magis magisque indigentia ut resarciantur iacturae.

Habitus dein siccus superat causas necem inferentes prae habitu praepingui; constat enim ab effatis summi medicinae parentis obesos citius extremo fato fungi, quam pinguitudinis sarcina deoneratos (1). Quod fuit confirmatum ab eius commentatore GALENO, aliisque innumeris. Serius demum periclitantur illi et mulctantur, qui sunt periculis adsueti, moralique energia praecellunt, quam vitam umbratilem et otiosam degentes, inertes, atque meticulosi. Haec omnia simul consociata suppetent criterium physiologicum.

(1) Aphor. 44, sect. 1.

2. Poterit auxilium esse criterium pathologicum; re quidem vera ubi quis fuerit in apoplexiam pronus, phthisim, consimilemque morbosam affectionem, ubi praeterea fuerit scorbuto, scrophulis, aneurysmate, aliaque eius generis labe organica notatus, facilius et citius sufflaminabitur, quam intemerata fructus salute.

3. Demum suppetet criterium desumptum ab examine cadaverico; ubi enim frigus marmoreum praesto sit, aut e contra remaneat aliquis calor: rigiditas, obtineat, vel ex adverso adhuc perstet membrorum flexilitas; oculi proprium nitorem asservaverint, aut ex opposito obscura nube omnis pelluciditas corneae obvolvatur, ex hisce phaenomenis comparative sumtis patebit indicium de praemorte, et supervita. Eadem statuas de colore cadaverico, et potissimum putrefactione citius vel serius evoluta; haec omnia namque indicia simul adsociata sicuti valent ad discernendam mortem realem ab apparenti, possunt necessaria consequentia succurrere ad distinguendam praemortem in nonnullis individuis eodem communi fato percussis.

Addenda sunt signa certiora eruenda a laesionibus, et vulneribus inflictis a communis causae adiunctis; ubi enim violentia fuerit capiti illata, cordi, et pulmonibus, praemortui erunt existimandi hii qui fuerint hanc essentialem vim passi aliis, quibus fuerit vulnus adlatum visceribus imi ventris: nec dissimilia reputes in casu, in quo fuerint multo magis male acti et percussi a consocia iniuria, quam

alii, qui fuerint lenioribus vulneribus affecti, habita etiam semper ratione commotionis, quae gravior erit diiudicanda ad partes vitae nodum proximius servantes, quam ad remotiores.

Omnibus hisce praesidiis quadam consociatione concurrentibus elicitur criterium tutius ad rationabiliorem praesumptionem de supervita extruendam, quamquod extrahatur unice ab aetatis varietate, et sexus discrepantia, iisdemque uti poterit appropriata ratione peritus, qui a providis iustitiae administris convocetur ad superadiungenda lumina in re adeo perdifficili, et tenebrosa.

LEGISLAZIONE

CODICE PENALE.

Art. 568. Quegli che toglie volontariamente ad alcuno la vita è reo d'omicidio volontario.

Art. 569. L'omicidio volontario dei genitori o di altri ascendenti legittimi o di genitori naturali, quando questi abbiano legalmente riconosciuto il figlio uccisore, ovvero del padre o della madre adottivi, è qualificato *parricidio*.

Art. 572. L'omicidio commesso con *prodizione* o con *premeditazione* o con *aguato*, è qualificato *assassinio*.

Art. 576. Sono pure riputati colpevoli di assassinio i malfattori, che per l'esecuzione di un crimine fanno uso di tormenti, o commettono altri atti di gravi sevizie.

Art. 577. I colpevoli dei crimini di paricidio, di venefizio, di infanticidio e di assassinio sono puniti colla morte.

Art. 578. I colpevoli dei crimini di paricidio e di venefizio quantunque mancati sono puniti colla morte.

Potrà però secondo le circostanze farsi luogo alla diminuzione di un grado della pena.

Art. 580. L'omicidio volontario è anche punito colla morte:

1° Quando è commesso per altrui mandato, sia con mercede, sia gratuitamente;

2° Quando è commesso in totale mancanza di causa, e per solo impulso di una brutale malvagità;

3° Quando avrà avuto per oggetto, sia per preparare, facilitare o commettere un altro crimine od anche il delitto di furto, sia di favorire la fuga, o di assicurare l'impunità degli autori o dei complici dei reati stessi, benchè non se ne sia ottenuto l'effetto.

Art. 581. È punito anche di morte l'omicidio volontario quando è stato mezzo o conseguenza immediata del delitto di ribellione alla giustizia, ancorchè solo tentato, o quando è stato la conseguenza delle violenze usate verso le persone nei casi, di cui negli articoli 231 e 241.

Art. 582. L'omicidio volontario non accompagnato da alcuna delle circostanze e qualità indicate negli articoli precedenti, sarà punito coi lavori forzati a vita.

Art. 584. Chi avendo in animo di commettere un omicidio si procura i mezzi necessari ed adatti per consumarlo, ma o per errore o per non previsto accidente o per opera altrui usa poi di mezzi non idonei alla consumazione del medesimo, sarà punito colla reclusione od anche coi lavori forzati a tempo, secondo le circostanze.

Art. 586. Le ferite e le percosse volontarie che non hanno il carattere di tentato omicidio sono punite colla reclusione o colla relegazione estensibile ad anni dieci, quando vi concorrano cumulativamente le seguenti due circostanze:

Che le offese sovra espresse portino seco il pericolo della vita ;

Che da dette offese ne sia derivata malattia od incapacità di lavoro personale che ecceda la durata di trenta giorni.

Art. 587. Colle stesse pene saranno punite le ferite e le percosse volontarie nei seguenti casi :

Se avranno prodotto rottura d'ossa o in una gamba o in una coscia o in un braccio od in altra principale parte del corpo ;

Se avranno fatto perdere l'uso assoluto d'un occhio o di qualche membro ;

Se porteranno seco oppure cagioneranno la mutilazione o la debilitazione permanente di qualche parte del corpo.

Se renderanno deforme l'aspetto.

Art. 588. Quando per effetto di dette ferite o percosse la persona offesa abbia perduto l'uso assoluto della vista, o l'uso assoluto delle braccia o delle gambe, il colpevole sarà punito colla reclusione o colla relegazione non minori d'anni sette, e la pena potrà anche estendersi ai lavori forzati per anni dieci.

Art. 589. Se i crimini di cui nei tre pre-

cedenti articoli sono stati commessi con prodizione o con premeditazione od aguato, od in totale mancanza di causa, la pena sarà aumentata di uno o di due gradi.

Art. 590. Le ferite e le percosse volontarie per cui segua la morte entro i quaranta giorni immediatamente successivi sono agguagliate all'omicidio e punite colle pene corrispondenti.

Se la morte dell'offeso seguita entro i quaranta giorni non sia succeduta per la sola natura delle ferite o percosse, ma per causa preesistente o sopravvenuta, la pena sarà diminuita di uno o di due gradi.

Art. 591. Le ferite e le percosse volontarie per cui segua la morte dopo quaranta giorni successivi al reato per la sola natura di dette ferite o percosse, sono pure agguagliate all'omicidio, ma la pena sarà diminuita di uno o di due gradi.

Se però la morte dell'offeso non sia avvenuta per la sola natura di dette ferite o percosse, ma per causa preesistente o sopravvenuta, la pena si diminuirà di tre gradi.

Art. 593. La pena del carcere non sarà minore di un anno e potrà estendersi a cin-

que anni in ciascuno dei casi seguenti :

1° Se le ferite o percosse volontarie portano seco il pericolo della vita ;

2° Se le ferite o percosse volontarie, quantunque non portino seco il pericolo della vita, abbiano però cagionato una malattia od incapacità di lavoro eccedente i trenta giorni ;

3° Se il reato è stato commesso per vendetta sopra testimoni o periti, che hanno deposto in giustizia o dato il loro giudizio, o per motivi di tale testimonianza o perizia ;

4° Se le ferite sono state cagionate con armi di cui è proibito il porto, ovvero con coltelli ancorchè di genere non proibito, salvo il disposto dell'articolo 596 per le ferite cagionate colle armi ivi menzionate.

Art. 596. Le ferite punibili colla sola pena del carcere, se sono state fatte con armi insidiose ovvero con armi da fuoco anche permesse, saranno punite colla reclusione o colla relegazione.

Art. 600. Il crimine di evirazione è punito coi lavori forzati a vita.

Se dall'evirazione ne sia derivata la morte entro i quaranta giorni immediata-

mente successivi, il colpevole è punito colla morte.

Art. 602. Chiunque per inavvertenza, disattenzione, imprudenza, negligenza o per imperizia dell'arte o della professione che esercita, o per inosservanza dei regolamenti avrà involontariamente commesso un omicidio o vi avrà dato causa, sarà punito colla pena del carcere da tre mesi a due anni.

Art. 603. Se per le cause, di cui nel precedente articolo, saranno derivate soltanto ferite, percosse o simili offese, il colpevole sarà punito col carcere estensibile a sei mesi, o col confino, od anche con multa sino a lire cinquecento.

Art. 494. Le armi o sono tali propriamente, o tali si considerano dalla legge.

Sono armi *proprie* quelle da fuoco, ed altre, la cui destinazione principale ed ordinaria è la difesa propria o l'altrui offesa.

Sono considerate armi dalla legge, e diconsi armi *improprie* le altre macchine da fuoco, e tutti gli strumenti, utensili, o corpi incidenti o perforanti o contudenti, come forbici, coltelli da serrare, sassi, canne e

simili, ogni qual volta se ne faccia uso per uccidere, ferire, percuotere o minacciare.

Art. 495. Nelle disposizioni del presente Codice, ove si parla di fatti in cui sieno intervenute armi, persone armate o minaccie a mano armata, sotto nome d'armi vengono e le armi proprie e le improprie.

Art. 496. Fra le armi proprie hannovi le *insidiose*. Sono reputate tali gli stiletti, i pugnali, gli stocchi, le spade o sciabole in bastone, i coltelli fusellati, le pistole corte la cui canna non oltrepassi centosettantuno millimetri in lunghezza misurata internamente, i tromboni, le pistole fatte a trombone, gli schioppi e le pistole a vento, i pistoni, schioppi o carabine snodati o divisi in più pezzi, e gli schioppi a foggia di canna o bastone.

LIBER VI.

TRAUMATOLOGIA FORENSIS.

CAPUT I.

Vulnerum definitio, atque divisio.

Complures Pathologi volunt vulnus esse definiendum continui solutionem recentem, atque cruentam; at nos sensu medico-legali latius discurrente comprehenso intelligimus sub nomine vulneris quamcumque extimam laesionem a causa violenta illatam, proindeque complectimur non solum vulnera per se sumta, sed et fracturas, luxationes, contusiones, concussionem, constrictiones, contorsiones, ictus quosvis, ex quibus magis vel minus organica oeconomia quassetur ac plectatur, ut functiones inde affectentur, et aliquando mors inferatur, consecrati in hoc BOHNIUM, TEICHMEYERUM, aliosque.

Pro vulnerum divisione ratio primitus habenda partis vulneratae, ita ut vulnera sint ad caput adlata, alia in collo inflicta, pectore, abdomine, tum et artus superiores, aut inferiores lacescentia. Pensitata qualitate vulnera sunt simplicia, composita, cum contusione, laceratione, disruptione, commo-

lione, vel non, et sic deinceps. Non est praetermittenda instrumentorum qualitas, ut alia inferantur ab instrumentis acutis perforantibus, alia ab armis caedentibus vel scindentibus, alia ab armorum genere perforante unâ et scidente, et alia demum ab armis contudentibus, disrumpentibus, dilacerantibus, et divellentibus, ut sunt generatim bellica instrumenta, consimilesve violentiae gravissimae.

Considerata vulneris extensione alia vulnera sunt superficialia vel profunda, penetrantia vel non; parva, mediocria, magna.

At in tradenda vulnerum divisione merito potissimum perpenditur gravitas, ita ut inde necessario debeat consectari varia, et quidem dissimilis poena. Hinc factum est, ut antiquitus fuerint partita in lethalia, periculosa, et non lethalia, ut fuit sententia FORTUNATI FIDELIS. ZACCHIAS addidit indifferentia, et ut plurimum lethalia, quae distinctio non arrisit AMMANO, qui contendebat vulnera vel esse necessario, et per se, vel solum per accidens lethalia, quam sententiam presso pede secuti fuere BOHNIUS, ALBERTUS, et alii complures, huicque est affinis illa BOËRRHAAVII, qui tuitus est vulnera aut esse necessario lethalia, aut per accidens, aut ob neglecta artis praesidia.

Haec divisio facta fuit universalis, et practicam habuit quaquaversus sanctionem, si exceperis DANIEL, qui se se invexit contra BOËRRHAAVIUM acri censura motus, sanciens ad praeccludendos omnes aditus defensionibus inquisitorum, ad praeventendos reatus, frequentioresque reddendas mortis senten-

tias admittenda unice esse lethalia, et non lethalia, caeteris aliis excusantibus adiunctis praecclusis: de quo aequo iure scripsit PLOUQUETUS: *Nullam fere excusationem etiam in laesionibus manifesto lethali- libus admittens sanguinem sitit, truculentasque sententias, et carnificem amat* (1). Contendimus ideo omnes hasce nuper memoratas divisiones in praxi dato momento non destitui; non est namque nimio opere favendum reo; at iudicia aequa in lance locanda.

Quapropter analoga viget causa, ob quam discernantur vulnera in absolute, et individualiter lethalia. Haec lethalitas individualis est illa, quae fuit pronunciata ab ALBERTI: *Specifica et respectiva, quae iuxta cuiusvis individui laesi personales conditiones aestimanda, et decidenda est* (2). Revera admittenda fore haec adiuncta individualia reatum attenuantia evincitur ex eo, quod aliquando lethum obrepat ob vitiosam visceris transpositionem, consimilemque monstruositatem, ob aneurysmaticam dilatationem, vigentem suppurationem, herniam, peculiarem nervosam infirmam constitutionem, et ita porro, ut legere est ex digesto, ex quo constitutum est, multum interesse, *quod ad Aquiliam pertinet sanum hominem occidat an vero factum imbecillio- liorem* (3); adhaerescendum ideo iterum esse in hac maximi momenti divisione reputamus PLOUQUETO

(1) Om. med. sup. homic., pag. 73.

(2) Chirurg. med., sect. 9, § 5.

(3) Lib. 39, tit. 2.

asserenti: *Laesiones eiusmodi cum non universaliter lethales sint, id est homini secundum consuetum ordinem naturae se habenti mortem non intulissent, individualiter lethales appello* (1). Consequitur etiam ex anteactis vulnera alia esse insanabilia, alia sanabilia.

Vulnera sanabilia vel sunt eiusmodi ratione completa, aut incompleta, ut eruere est ex artis chirurgicae magistris, et quod pertinet ad medicinam legalem ex PUCCINOTTIO (2). Sanantur completo modo quum nulla superest deformitas, luxatio, decurtatio, mutilatio, contorsio, et sic deinceps; ex adverso nuncupatur sanatio incompleta, quum existentibus peculiaribus fracturis debet fieri amputatio, aut callositas remanet imperfecta tum et irregularis, ut motus praepediatur: quum in vulneribus canalis alimentaris eiusque appendicibus remanent fistulae, et necessario debet efformari anus artificialis; eadem dicas laeso nervo, difracto musculo, consimilique parte motrice, ut destruatur ac pereat motuum harmonia. Haec omnia vitia possunt inolescere ob vulnerum qualitatem, atque late et alte patentem extensionem; at et locum habere queunt ob haereditariam vel acquisitam diathesim, aliudque eius generis vitium, ob negligentiam vulnerati vel adstantium, eorumque calliditatem ad id, ut vindictae satisfiat, aut execrabili avaritiae, nec non ob imperitiam curantis, quibus omnibus debeat at-

(1) Loc. citat., pag. 64.

(2) Tom. 2, pag. 12.

tendere peritus, ne gravetur plus aequo qui vulnus intulit, eique gravior poena infligatur.

CAPUT II.

Inspectio Vulnerum in cadavere.

Vulnerum inspectionem in cadavere reddi omnino opportunam commonstrant varia, quae erunt in progressu huiusce pertractionis adducenda, ex quibus erit evictum symptomata non esse paria revelandae lethalitati, sed fore necessum, ut autopsia cadaverica adsocietur ad id, ut pateat essentialiter lethalis vulnerum conditio, considerata sede, et laesionibus magis vel minus insignibus organorum vitae famulantium.

Quî nam dein in aperto collocabitur mortis causa in adiunctis, in quibus nullum extrinsecus conspiciendum redditur mortis indicium, ut memorat IAEGER de robore pollente agricola in cervicis regione vehementer a rheda perculso, qui extus nullam obtulit laesionem, quaeque erat intra osseam cervicalem thecam reperiunda, medulla spinali correspondente in hac sede difracta? An non idem contingit in aliis eius generis concussionibus, ac commotionibus, capitis praecipue, at et aliarum partium, innumeris referentibus observatoribus? Quid ni dein est dicendum de vulneribus compositis a diversis individuis allatis, monente HEBENSTREIT? Quomodo poterit varia poena decerni sine cadaverica autopsia? Addas casum, quo praesto sint in cadavere vul-

nerum vestigia, quodque postea fuerit intra undas demersum, consimilique ratione larvatum; poterit ne in hisce ambagibus stabiliri sine errandi formidine mortis auctor absque cadaverica sectione? Non est mirum proinde si hic mos secandi cadavera iam viguerit ab antiquissimis temporibus, ut eruere est ex historicis monumentis, et potissimum ex SWE TONIO de Iulii Caesaris cadavere, quod fuit ab ANTISTIO medico prosectum.

Non est dissimulandum tamen difficillimum saepe numero reddi id opus, multasque perquiri cautiones in hoc examine instituendo, ne prosectorum fama periclitetur non solum, sed et absolvatur reus ex praepropere facta indagine, aut plus aequo praegravetur, quae duo extrema constanter erunt a prudenti perito ad id operis delecto devitanda. Quapropter partes externae erunt primitus sedulo dispiciendae, ut pateat cutis color, corporis temperies, rigiditas aut flexilitas membrorum, tum et manifestae reddantur maculae, contusiones, ecchymoses, intumescendae, fracturae, luxationes, herniae, prolapsus, phlogoses, gangraenae, lacerationes, sanguinis profusiones, aliorumque humorum ex naribus, ore, auribus, aliisque cavitatibus, ut distinguantur indicia, quae ad morbum praegressum debeant referri, aut violentiam illatam perducere, ratione potissimum habita instrumenti vulnerantis, num videlicet sit pungens, scindens, lacerans, contundens, et sic de caeteris.

Omnibus hisce externis indiciis severam ad tru-

tinam perductis, et cunctis notatis, quae praeternaturalia videantur, internae cavitates erunt rimandae, ut penitus mortis causa queat pandi, hac generali regula asservata, ut ubi se se offerat aliquod laesionis extrinsecum indicium, exinde debeat exordiri prosectio, caetero promiscuum sit a quavis cavitate exordia sumere, dummodo perfunctorium non sit opus, et omnium partium exactissima fiat incisio, nulla praetermissa, etiamsi sufficientem causam mortis ex primo adspectu videatur peritus se esse adsecutum. Abrasis itaque capillis tegumenta secentur, et ossa cranii probe detegantur, ut eadem explorentur, et tutum fiat num aliquod ex iisdem fuerit a propria sede dimotum, perforatum, atque diffractum, hacque ratione dignoscatur, num vulnus limites suos agnoverit ad integumenta, an ossa pertigerit cum encephali potiori vel minori compressione, aut iniuria. Caute dein ossa cranii resecantur, ne durae matri et vasis per eam irreptantibus laesio afferatur, hicque sanguis effusus una cum vera mortis causa queat confundi.

Detracta ossea calantica dura meninx debet remote a sinibus proscindi, atque est observandum num sanguis, vel serum inter ipsam caeterasque membranas appareat effusus, quod ubi occurrat diligenti manu debet abstergi, ut sauciatum vas detegatur.

Demitur postea omnibus habitis cautionibus magna falx, atque encephalum e cranii cavo cautissime pariter extrahitur: quod cum fuerit peractum,

ossa basim cranii componentia probe notantur, atque explorantur, quae illaesis caeteris partibus a vi externa aliquando infringuntur; ubi porro fuerit attente inspectum, num fuerint perrupta, vel contra intacta, accuratum ad examen ubique extus revocatur encephalum, dein vero ad eius ventriculos aditus cultri ope paratur, ut inde queat definiri, utrum encephali substantia phlogoseos, vel et supurationis vestigia ostendat, atque serum, sanguis, pus congesta ibidem lateant: eodem pari pacto encephali basis exploratur, ut in aperto collocetur, num et hic loci quidpiam se prodat effusum: neque plexus choroideus erit praetermittendus, et utrum vasa eum componentia intemerata sint, an ex adverso sauciata, disrupta, tumentia, hydatidibus referta est constituendum.

Hisce probe notatis, antequam thoracis cavum aperiatur, est disquirendum num colli vertebrae sint ab invicem disiectae, atque luxatae, num funis circumcingentis aliquot deprehendantur vestigia, num laryngi fuerit aliqua compressio illata, vel disruptio; omnia exstima vestigia tum in antica, tum postica cervicis parte consulenda, ut deprehendantur si quae sint contusiones, sugillationes, vulnera, aliaque eius generis vestigia vis adlatae ad integumentum commune, musculos, vasa, nervos, laryngem, tracheam, tum et oesophagum, iisque indaginibus interpositis ad thoracis cavum fiet transitus.

In antecessum tamen sectis, ac seiunctis communibus integumentis, pectoris extima facies ad exa-

men revocatur, secantur muscoli pectorales, ac intercostales cartilaginee, quae sternum cum antica costarum extremitate revinciunt, ut hoc modo aditus ad internarum partium statum dignoscendum cultri ope subministretur; caute proinde sternum a mediastino est separandum, ipsumque sursum versus faciem attollendum: claviculae a sterno leniter avellendae, ne subclavia vasa laedantur. Post haec attentum ad examen revocantur tum bini pleurae sacci, tum pericardium: mox iis a proximis costis seiunctis, ipsisque costis dearticulatis a vertebrae, pleurae sacci sunt reserandi, ut in aperto collocentur pulmones, atque dispiciatur utrum sint vulnerati, phlogosi, abscessu, schirro, consimilique vitio defoedati: eorum volumen, color, status attente ad examen sunt revocanda: conspiciendum num aërem contineant nec ne, utrum vomica praexistens fuerit disrupta, aliquod pulmonum vas fuerit sauciatum, atque sanguis intra pectoris cavum contineatur, aut serum ibidem fuerit effusum vel non: num viscidus mucus, vel pus intra pulmonum cellulas haereat, aliaque eius generis possit culpae causa, quae velut causa mortis queat definiri.

At si tot memoratae partes sedulum ad examen revocatae sufficientem laesionem non exhibeant perito, pericardium erit aperiendum, ut detegatur utrum serum, vel sanguis, vel pus in hac cavitate recondatum, postea vero cordis status explorandus, atque rimandum, num parietes ipsius sint praetermodum dilatati, disrupti, consimilique ratione laesi: postea

ventriculi, atque auriculae compenetrandae, ac animadvertendum num polypi intra haec cava veniant reperiendi, concretiones cartilagineae, osseae, quae ipsis cordis valvulis, tum et arteriarum sint impactae. Quumque huc ventum sit, manifesta res redditur non esse praetereunda cordis vasa, potissimum vero arterias et venas magnas e corde erumpentes, ut pateat num sint aneurismaticae, varicosae, vulneratae, vel alius naturae recludantur laesiones, ex quarum praesentia sit de vera mortis causa diiudicandum, non neglecto caetero vasorum traiectu, nervorum conditione, bronchiis, ipsoque oesophago, quantumvis varius intra id atrium plectatur, ut magis magisque haec confirmentur ac indubia reddantur indicia.

Quandocumque autem mortis causa non fuerit neque in cranii theca, neque in pectoris cavitate inventa, ad abdominis examen tandem erit descendendum. Ad id opus tentandum, primitus debet notari exterior conditio integumentorum, tum et vestigia extus apparescentia, ut color, tensio, aliaque eius generis a natura abludens forma in conspectum se prodat. Hoc examine instituto a cordis scrobiculo ad pubis usque symphysim abdominis integumenta, et subterposita linea alba desecatur, connexumque peritoneum, et quidem ita ut ventriculus, et intestina unâ non proscindantur. In aperto ita positis abdominis visceribus inspiciatur num ventriculus, et intestina sint turgida, ac distenta, an vacua et contracta, utrum sint inflam-

mata, contusa, vulnerata, gangraena lacta, an vi-
geat introsusceptio, vel prostent vermes; an de-
mum in pelvi veniat reperiendus sanguis, serum,
ichor, chylus, bilis, urina, alimenta, foeces, si-
miliaque plura praegressam laesionem vel a morbo,
vel ab extrinseca violentia inductam demonstrantia:
neque hepatis, vesicae fellae, ductuum hepatico-
rum, vasorumque complurium compingentium exa-
men est praetereundum: eadem dicas de rhenibus,
vesica urinaria, aliisque partibus apparatus uro-
proieticum conflantibus, ut non lateant abscessus
reconditi, vulnera superficialia, aut profunda, dis-
ruptiones, ac lacerationes vasorum, atque nervo-
rum laesiones: eadem constituias de liene, multo-
que ipsius vasorum contextu, pancreate, eiusque
ductu, vasis meseraicis, et nervis, vasis lymph-
ticis, gangliis eorum inde emergentibus, ductubus-
que erumpentibus, ut quaecumque etiamsi pro-
fundius demersa affectio detegatur, atque distin-
guatur illa, quae fuerit a violenta manu congesta,
aut e contra a morbifica causa progerminata.

Neque certe uterus, et genitalia in foeminis,
tum et in viris erunt transgredeunda, ut ad lucem
adferatur graviditas dissimulata, puerperium, cae-
terique alii reatus, et crimina recludantur, quibus
adeo frequenter indulget, ac defoedatur utriusque
sexus deterrima conditio. Eadem methodo sunt ar-
tus explorandi, atque ipsam columnam vertebra-
lem inspicere oportuerit, quippe ex ea graviter
laesa facile plectitur intus posita spinalis medulla,

tum et dilacerantur nervi, ut paralysis, et mors citissime obrepat; tum et effunditur sanguis, serum, aliusque humor compressionem afferens, multiplicesque nerveas turbas post se trahens.

Caetero a mente periti numquam excidat oportet, omni in extispicio cautissime semper fore incedendum, et nonnisi prudentissime iudicium esse proferendum, utrum a morbo, an a vi externa mors pendeat; subrepat namque saepissime error valdopere funestus, ac proinde non debet abscedere errandi formido, quum inde scite asserente HOFFMANNO in iudicio de vulnerum lethalitate ferendo multorum medicorum fama, et fortuna periclitetur non solum; at quod peius est hominum fortuna, aestimatio, et quies, caeteraque eorum bona queant prosterni, atque societas magis vel minus late patente detrimenti genere concuti, atque everti.

CAPUT III.

Inspectio Vulnerum in vivente.

Vulnera non solum in mortuo corpore inspicienda, sed iam dum homo adhuc vivit. Neque enim semper vulnera sunt lethalia, et quoties mortem non afferunt, indices percontantur quisnam sit gradus, ut hinc definiant quantum vulnerans vulnerato resarcire debeat.

Ad id operis erunt explorandi effectus, qui inducuntur a varietate armorum varium vulnus infligeu-

tium, ut multiplex momentum inde consequatur. Arma porro vel sunt pungentia, aut perforantia; vel agunt prae sectione aut divisione partium: alia prae punctione et divisione simul consociata: alia prae contusione: prae commotione, prae ruptura aut dilaceratione: prae extirpatione: et demum prae attritione. Multiplex est species armorum perforantium; hisce armis sunt ditata nonnulla vegetabilia: iisdem animalia complura, eademque sunt ubivis communia, atque efformantur et ipsa in penetralibus organicae oeconomiae, ut concretiones osseae acuminatae, ac perforantes, inducentes ob hanc formam innumeras irritationes ac turbas morbosas.

Possunt igitur definiiri arma, quae utpote acuminata partes subeunt e loco potius dimovendo, quam scindendo. Acupunctura potest repraesentare typum huiusce actionis; at effectibus excitis ab armis pungentibus, et perforantibus adsociantur illi, qui producuntur a longitudine, magnitudine et forma instrumenti, eiusque superficie, tum et a substantiis quibus potest esse imbutum, ex quo fiat, ut maiori vel minori altitudine partes compenetret, atque ubi potius sit volumen, cieat commotiones, distensiones, contusiones, rupturas, atque distractiones. Effectus ideo sunt discrepantes, prout arma pungentia et perforantia impingunt in traiectu in partes cutaneas, cellulosas, musculares, aliasque minoris momenti, quo in casu minus redduntur funesta, et adducunt unice ineptitudinem ad labores, et

propria munia per tempus plus vel minus protrahunt. At sicuti possunt incidere in partes aponeuroticas, tendineas, ligamentaceas, cartilagineas et osseas, plectere queunt in traiectu nervos, vasa, ductus, transadigi usque ad cavitates organorum obductas membranis serosis, synovialibus, mucosis, et sic de caeteris; vulnera ob id etiamsi inflicta ab instrumentis perforantibus converti possunt in complicata, magisque exitialia, potissimum ubi permanserit intra vulnus corpus vulnerans, atque fuerit imbutum venefica substantia, ut est humor irritans ex morsu apis, vespae, aliorumque insectorum, potissimum autem inflicta a vipera, aliisque reptilibus veneniferis: eadem dicas de iaculis veneno imbutis, voorara, curara, ticunas, upas tiente et antiar, atque ita porro. In hisce rerum adiunctis excitantur spasmi, convulsiones, dolores atrocissimi, affectiones tetanicae, haemorrhagiae, aliaeque humorum effusiones, inflammationes erysipelaceae, aut phlegmonosae magis vel minus diffusae, strangulationes, atque gangraena ipsa, ut observationibus compluribus inter caeteros evictum reliquit DUPUYTRENUS (1).

Arma secantia, vel scindentia agunt vel simpliciter dividendo partes, quum pressio est modica; aut ex opposito ubi moveantur haec arma potiori vi, eorum actio est scindens uno eodemque tempore ac contundens. Productum necessarium ex hoc armo-

(1) Traité théorique et pratique des blessures par armes de guerre, pag. 31, et seq.

rum genere est solutio continui iuxta longitudinem, cum sanguinis effusione, et utriusque marginis vulneris diductione, saepissime cum contusione; in hisce vulneribus distinguitur initium, centrum, et finis caudatus, quo modo constituyente DEVERGIE (2), potest distingui homicidium a suicidio, et positus quem servabat criminosus, quum fuit ad executionem mandatum delictum. Sanguinis effusio contingit ex vasorum divisione, proindeque potest esse varia pro vario numero et diametro vasorum, quae fuerint vulnerata, ex quo fiat, ut ex sanguinis copia effusa concludi possit de parte corporis, quae fuerit a vulnere deprehensa: enimvero haec vasa sunt ne capillaria? Sanguinis effusio est minima, et refraenatur ex solo aëris contactu, aut ex unica marginum proximitate: ampliori ne diametro insi-gniuntur? Succedunt tunc haemorrhagiae vix compescendae, ad quas sedandas sint opportuna refrigerantia, styptica, adstringentia, compressio, caustica, torsio, ligatura, et sic deinceps.

Utriusque marginis diductionem quod respicit, haec consideratio est maximae utilitatis medico-legistae; etenim ubi os fuerit transcissum, subducto instrumento scindente superest spatium repraesentans absolute diametrum instrumenti vulnerantis. Res autem aliter obrepit de textibus mollibus; etenim in hisce rerum adiunctis concurrunt complures causae marginum diductionem adaugentes, textuum

(2) Edit. 2, tom. 2, pag. 77.

elasticitas nimirum; eorundem tensio: directio fibrarum constituentium: ipsarum longitudo: contractilitas textuum: contractilitas demum muscularis.

Arma scindentia possunt etiam vel simplex vulnus post se trahere, vel queunt partem membri amputare, et ab aliis divellere in ratione directa vis moventis, vis scindentis, resistentiae oppositae, aliorumque adiunctorum consimilium.

Forma instrumenti scindentis potest pariter influere supra latitudinem, et altitudinem vulneris; hinc est ut omnibus paribus forma convexa sit multo magis par vulnere profundiori, et latiori excitando, quam forma concava: potiora dixeris de recta.

Vulnera insolescentia ab hoc armorum genere raro dolores cient. Effectus autem qui subsequuntur, ubi vulnus resarciri nequeat per mutuam adhaesionem, et *primam intentionem*, ut est vulgare effatum, atque vulneris margines perstent hiantes ad aëris contactum, atque in conditionibus parum faventibus immediatae consolidationi per datum temporis tractum, tunc secernitur primitus materies glutinosa plasmans, et deinde inflammatione suborta serum copiosum cum vulneris labiorum tumore, atque rubore plus vel minus intenso, et postea efformatur pus liquidum in primordiis, et successive densum, consistens, coloris flavo-viridescentis, odoris peculiaris iuxta organi vulnerati conditionem, aliarumque partium vicinitatem, ex quo consequatur, ut pus possit esse serosum, acre, et irritans, mucosum, caseiforme: insigniri queat odore urinoso,

spermatico, stercorali, et sic deinceps, quae omnia adiuncta peritum manuducant ad detegundum organum affectum ab instrumento scindente. Tandem emergunt rudimenta organica in loco vulnerato mox spongiosa, mollia, sanguinem facili attactu fundentia, postea cellulo-fibrosa, et tandem fibrosa, et se constituentia sub forma membranae ortum praebentis cicatrici sensim sine sensu magis elaboratae, ac robustiori, constanter exhibenti quum fuerit vetusta vestigium albidius, integumento cutaneo circumambiente. Haec cicatrix generatim a decima-quinta ad decimamoctavam diem est evoluta; at sicuti sistit phaenomenon vitale, hinc est ut multiplicem offerat adspectum pro varia latitudine vulneris, altitudine, natura textuum affectorum, temperamento vulnerati, constitutione, aetate, statu sano, aut morbis favente, aliisque adiunctis innumeris.

Arma perforantia et scindentia uno eodemque tempore, cient effectus consociatos, ut sunt enses aliaque arma non dissimilis formae. Haec agunt ob apicem acuminatum, atque ob partem lateralem dividendem aut bilateralem; hinc est, ut penetrent profundius, et laesiones natura sua graviores producant, quam ex utrisque armis seorsim sumtis. Quapropter in hisce vulneribus textus non adeo facile restituuntur ad semetipsos, ut fit ex armis perforantibus, sed remanent diutius divisi, existente utriusque marginis diductione; nihilmirum autem si locum concedant haemorrhagiis, sectionibus ner-

vorum, herniis atque proinde lethalitas facilius et frequentius in scenam veniat, ubi compenetrent cavitates, in quibus sunt locata viscera nobiliora.

Arma contundentia post se trahunt commotionem, stuporem, contusionem, atque laesionem organicae structurae. Commotio excitatur a causis exterioribus agentibus non immediate, sed mediate, ita ut commoveantur organa ad datam distantiam posita; partes densae, fibrosae, et elasticae sunt minus patientes commotionis, et concussionis, sed in hoc censu se habent potius partes molliores, ut cerebrum, medulla spinalis, hepar, lien, aliaque eius generis. Effectus qui inducuntur a commotione sunt concussio organorum, agitatio, perturbatio, et in propriis functionibus perversio, atque postea debilitas, suspensio, et aliquando omnimodum silentium, ita ut varia symptomata se prodant, prout afficiatur encephalum, medulla spinalis, vel aliud organum, et prout varia sit intensitas causae commoventis, ac concutientis. Haec omnia locum habent, quin appareant rupturae, dilacerationes, consimilesve solutiones continui, evidente solummodo collapsu, ut colligere est ab observationibus LITRE in morte condemnato, qui caput impegerat in parietem, et SABATIER in repente demortuo ex ictu, quo fuerat caput percussum; nulla laesionum vestigia fuere in encephalo detecta, sed unice cerebrum totam cranii thecam non replens.

Stuporem pariter excitant causae contundentes. Stupor aliquam analogiam praesefert cum commo-

tione: at differt eo pari pacto animadvertente iam laudato DUPUYTRENO (1), ac differunt remedia sedantia a stupefacientibus. Hinc est, ut in commotione praesto sit laesio functionis organicae: in stupore ipsummet vitae principium directe impetatur, ita ut vigeat orgasmus ataxicus, nunc localis, nunc generalis, ac proinde subducatur a partibus propria sensilitas. Fit inde, ut existente stupore, una consocia sit indifferentia prae qua eiusmodi concilietur hebetudo, ut affecti se se subiiciant operationi cuique, quin inde commoveantur, ut narrat de milite QUESNAY. Neque solum minuitur sensilitas, sed calor, ita ut organica oeconomia relabatur in frigus veluti glaciale: hisce additur omnium functionum labes; oculi enim sunt fixi, deturbata physionomia, os semiapertum, lingua sicca, respiratio lenta, pulsus debilis, parvus, irregularis, aliquando intermittens, textus sunt flaccidi, vigetque omnimodus collapsus, degenerascunt humoribus excretis, atque succedentibus inflammationibus gangraenodeis cum delirio nunc fugaci, alias furenti, vomitu, ictero generali, urinarum suppressione, ex quibus vitae miserandae scena brevi claudatur.

Stupor generatim excitatur a bellicis armis ignivomis, eiusque effectus non solum praesentes sunt in vivente, sed et visuntur post mortem; partes enim mulctatae, et circumducentes repente induunt co-

(1) Op. citat., pag. 129.

lorem livescentem, atque praemonstrant gangraenae vestigia, evolutis ubicumque fluidis elasticis distendentibus.

Neque solum se produnt commotio et stupor ab armis contudentibus, sed et contusio, atque textuum organicorum destructio; a causa contudente namque primitus cietur continui solutio infringens minima vasa, ut textus sanguine infiltrentur, ac subnascentur ecchymoses: quum autem causa contundens fuerit ulterius progressa dilacerantur textus, ac disrumpuntur vasa potiori diametro insignita, ut sanguis maiori vel minori copia diffundatur; dilaceratis autem textibus, et alta subeuntae attritione, ac degeneratione, iterum prae foribus extat gangraena.

Arma disrumpentia, dilacerantia et divellentia sunt illa, quae adducunt rupturas, membrorumque separationes, praegressa violenta distensione, ac distorsione. Hoc modo disrumpitur ventriculus distentus ab alimentis, aut a fluidis gazosis: hoc pari pacto disrumpuntur intestina distenta, ubi accedat quaecumque vis exterior armorum vices exerens: eadem ratione disrumpitur facile cor, disrumpitur vesica urinaria a lotio protenta, quin se se offerant visenda signa exteriora, ut refert iam laudatus DUPUYTRENUS de Anglo longam stationem ad prandium emenso, cui calceus inflictus prae rixa, et contentionibus a consocio, sat fuit ad disrumpendam vesicam urinariam lotio praeturgidam, quod idem contigit foeminae eadem in conditione versatae post

complurium horarum lapsum, et pedibus conculcatae ad hypogastrium a barbaro et ferali adgressore (1). Nec absimiles occurrunt dilacerationes in musculis, et tendinibus post validam contractionem, ut ad diaphragma, achillis tendinem, palmare gracile, triceps brachiale, et sic deinceps. Hoc modo tandem praegressa tensione, et torsione divelluntur e proprio situ membra ab insuperabili vi distendente, et distorquente, ut narrat in transactionibus philosophicis BELCHIER DE SAMUELE VOOD, cui vix advertenti a moletrinae rota fuit extirpatum brachium cum scapula, quemadmodum analogos casus legere est penes DE-LA-MOTTE (2), BENIMONT (3), et alios.

Haec vulnera id proprium habent: 1. Ut offerant inaequalitates innumeras, quod quidem est attribuendum variae resistentiae, quam exerunt textus dilacerati antequam eorum vis exsuperetur; 2. Ut raro complicantur cum haemorrhagiis, ex quo adiuncto postremo explices, quod factum fuerit, ut intemerata perstiterit vita etiam repente extirpatis membris, ut contigit in casibus relatis a nuper laudatis auctoribus.

Sunt demum arma conterentia, atque organicam structuram qua late patet destruentia, quae agunt supra latas superficies, et ad praegrandes altitudines plectendo una simul maximum numerum or-

(1) Op. citat., pag. 117.

(2) In-4, 1721, obs. 441.

(3) Plusieurs observations sur de membres arrachées, tom. 2.

ganorum, et prae quibus communiter consociantur contusio, disruptio, fractura, comminutio, et sic deinceps. Haec violenta actio exeritur a corporibus, quae tum proprio motu, tum pondere sunt paria, ubi ad extremum gradum advehantur reducendis textibus ad conditionem heterogeneam, prae qua organica structura contabescat, et vita langueat ac sufflaminetur perquam facile, vel saltem difficulter propria iura nanciscatur, et nonnisi post gravissimos conflictus. Hae sunt laesiones, quae concitantur a violentissimis ictibus a lapsu ab editissimis locis, tum et a ponderosorum lapidum concussionibus, consimilisque corporis vel universaliter, vel magis partialiter mechanice agentis, ita ut partes molles et osseae organicae oeconomiae mutantur forma, volumine, directione, caeteraque alia physica conformatione, atque e propria sede dimoveantur, humoresque varii intra cavitates diffundantur, ac fluctuent. Ex quibus phaenomenis patet laesiones hasce reddi caeteris aliis graviores, potissimum in casibus, in quibus haec violentia actionis ad nobilia organa, et vitae magis momentosa dirigatur.

Hi omnes simul consociati effectus adumbrati in antecedentibus producuntur a glande fistula bellica displosa, et a bellico armorum genere, ita ut tum ab actione physica proietilium, tum ab actione vitali eorundem, corpus organicum perforetur, transfodiatur, dividatur, contundatur, commoveatur, concutiatur, atque comminuatur vel illico obrepente morte, vel membrorum extirpationibus, amputa-

tionibus, ossium diffractationibus, vasorum sanguineorum laesionibus, ubi non vasa minima vulnus participant, sed ampliora, et data diametro grandiori pollentia: nervorum destructionibus, ulcerationibus, inflammationibus, atque processu gangraenideo summa facilitate obrepente, ex quibus omnibus gravissimis phaenomenis morborum ad evidentissimum discrimen vita serius ocus adducatur, describente toties laudato DUPUYTRENO (1), LARREY (2), DEVERGIE (3), et aliis.

CAPUT IV.

Vulnera in classes distributa.

Ex propositis in capite antecedente consequitur vulnerum dinumeratio atque consecretantur classes, quae videantur magis obvia ratione deducendae ex legislatione vigente, atque ex poenarum gradibus, quibus debeat plecti reus. Hae classes porro videntur fuisse praeciso sermone exaratae, atque proinde medico-legistae utiliores ac accommodatiores, quae habentur ex DEVERGIE (4); hinc est ut momentosum duxerimus easdem vobis ab oculis ponere, quae vos manuducere queant in iudiciis depromendis, atque ad definiendam potiori fundamento sanabilitatem intra datum tempus, lethali-

(1) Op. citat., pag. 144 et seq.

(2) Mémoires de chirurgie militaire, tom. 3.

(3) Tom. 2, pag. 106 et seq. edit. ann. 1840.

(4) Edit. citat., tom. 2, pag. 145.

tatem vel non, et deformitatem, ac vitium quod a vulneribus suboritur. Revocantur vero ad quatuor:

1^a Designat vulnera inducentia ineptitudinem ad laborem individualement per tempus minus viginti diebus, et comprehendit species sequentes: exco-riationem: vulnus ubivis afficiens integumentum cutanei densitatem: vulnus cutis, musculorum, membrorum, cum vel sine vasorum laesionibus, at sine haemorrhagia, quodque vulnus potest sanari per coniunctionem ita dictam immediatam. Punctio vel vulnus oculi simplex, et absque effectuum consequentia: vulnus testium eo pari modo se habens: ustio primi aut secundi gradus parum extensa: levis *intorsio* (*entorse*): luxatio phalangum et maxillae inferioris: vulnera artuum sine inflammationis sub-
 accessione: vulnera capitis absque textuum iactura et complicationibus: vulnera capitis cum debili cerebri commotione: vulnera penetrantia intra pectoris cavum sine organorum laesione, inflammationisque sequela: vulnera sine laesione arteriarum intercostalium, et absque emphysemate: vulnera penetrantia intra pectoris cavum cum laesione pulmonum, at non subsequente inflammatione, haemorrhagia et emphysemate: vulnera intra pectus penetrantia cum laesione cordis, quin tamen eiusdem cavitates fuerint compenetratae, cum vel sine laesione pulmonum; at item non subsecuta inflammatione, haemorrhagia, et emphysemate: vulnus pectoris cavitatem adeuns, diaphragma traiciens cum vel sine pulmonum laesione; at semper absque ac-

cidentibus haemorrhagicis aut inflammatoriis, atque hernia viscerum abdominalium: vulnus parum momentosum intra abdomen descendens; at sine laesione arteriarum, organorum contentorum, et phlogosi consecutiva: vulnera tranantia intra abdomen cum alicuius organi laesione; at absque effusione, et inflammationis sequela.

2^a Indicat vulnera afferentia ineptitudinem ad laborem ultra viginti dies, et complectitur species quae sequuntur, nimirum vulnera cutanea cum textuum iactura eiusmodi, quae nequeant resarciri per immediatam coniunctionem: vulnus bellici instrumenti, quod partem integumenti cutanei avulserit: vulnera contusa cum cutis attritione: vulnera cutanea suppurantia, musculorum, membrorum, cum vel sine vasorum labefactione; at absque haemorrhagia: vulnera oculorum cum humorum fluxu: vulnera testium cum inflammatione: ustio tertii, quarti, et quinti gradus sine gravibus accidentibus inflammatoriis: gravis *intorsio*: luxatio quaecumque, excepta illa phalangum, et maxillae inferioris: fractura quaevis: vulnus procedens a glande fistula bellica displosa, inducens necessitatem amputationis: vulnus ossium quod fuerit consecrata necrosis, vel caries: vulnus artuum cum inflammatione: *intorsio* cum fractura: vulnera capitis cum debili cerebri contusione: vulnera capitis cum fractura simplici cranii: vulnus a bellico ignito instrumento inflictum non afficiens, nisi ossa cranii: punctio vel vulnus oculi subsequente phlogosi: vul-

nus medullae spinalis cum levi myelitide: vulnera penetrantia intra pectoris cavum, sine laesione organorum, at cum accidentibus inflammatoriis: vulnera intra eandem cavitatem penetrantia cum laesione pulmonum, aut extimae cordis substantiae cum inflammatione; at absque haemorrhagia: vulnera intima thoracis penetralia subeuntia, absque laesione organorum contentorum, accidentibus inflammatoriis; at cum emphysemate: vulnera eodem pari modo penetrantia, absque sequelis nuper relatis, ipsoque emphysemate; at cum laesione arteriae intercostalis, et effusione sanguinis sanabili: vulnera eadem pari ratione penetrantia cum laesione diaphragmatis; at non ruptura eiusdem, vel etiam cum laesione alicuius ex arteriis diaphragmaticis cum sanguinis effusione curabili: vulnera intra abdomen adacta, cum laesione organi, cum phlegmasia consecutiva, et absque effusione: vulnera intra eandem cavitatem penetrantia cum laesione organi, et cum effusione: vulnera non dissimili modo penetrantia cum laesione arteriae; at sanguinis effusione parum momentosa: vulnera eadem sine laesione organi cavi, cum hernia organorum ad exteriora propulsa, et phlegmasia levi consecutante: vulnera abdominis, laesio hepatis aut lienis cum phlogosis levi sequela: ipsius cavitatis vulnera cum uteri laesione, ac phlegmasia.

3^a Complectitur vulnera lethalia, et sunt sequentia: ustio superficialis valdopere late patens: ustio profunda minoris extensionis: vulnus cutaneum mu-

sculorum, aut ossium afferens necessitatem amputationis subsecutae accidentibus inflammatoriis, aut lethalibus haemorrhagiis: fractura comminutiva cum amputatione et accidentibus phlogisticis gravibus: punctio, aut vulnus oculi: phlegmasia cum complicatione arachnitidis: fractura cranii cum depressione ossis profunda et compressione: vulnera sclopetaria encephalum tranantia: vulnera capitis cum contusione momentosa encephali: vulnera capitis cum vehementi cerebri commotione: commotio et contusio gravis cerebri: vulnus medullae spinalis cum gravi myelitide: sectio completa medullae spinalis: vulnus corii capillitii, fractura alicuius ex ossibus cranii, apertio vasis sanguinei cum sanguinis effusione sat insigni: vulnus penetrans intra pectoris cavum cum laesione textus pulmonaris, et sanguinis effusione momentosa: vulnus intra pectus penetrans cum cordis apertione, et copiosa sanguinis effusione: vulnus cavitatis thoracicae cum laesione arteriarum pulmonalium, vel aortae aut venarum cavarum cum lethali sanguinis effusione: vulnera musculorum, et arteriarum, temporalis, maxillaris externae, carotidis, subclaviae, axillaris, bronchialis, radialis, cruralis, popliteae, ubi haemorrhagia non sistatur adiuumento cuiuscumque generis: vulnera intra pectus se se insinuantia cum laesione diaphragmatis, ventriculi, hernia eiusdem intra cavitatem thoracis, effusione materierum contentarum intra thoracis vel abdominis cavum: vulnera ad abdomen compulsa, plectentia eadem or-

gana, atque praeseferentia eadem producta: ruptura diaphragmatis saepissime lethalis: ruptura diaphragmatis et ventriculi: hernia huius organi intra pectus lethalis: vulnera penetrantia intra abdomen, plectentia arteriam cum sanguinis effusione lethali: vulnera intra eandem cavitatem penetrantia cum gravi laesione organi alicuius, et effusione fluidi contenti sat copiosa: vulnera abdominis cavitatem adeuntia sine laesione organorum, absque hernia eorumdem, lethalis per accidens ex gravis inflammationis sequela: lethale per accidens est pariter vulnus memoratam cavitatem penetrans cum laesione non profunda hepatis vel lienis ob consequentem intensam phlogosim.

4^a Comprehendit sequentia vulnera post se trahentia infirmitatem. Sectio tendinum digitorum: sectio tendinis achillis: vulnera cutis et musculorum cum momentosa textuum iactura: vulnera sclopetaria ad cutem, et musculos inducentia necessitatem amputationis: vulnera penetrantia intra abdomen relinquentia herniam, vel anum contra naturam: vulnera oculorum, ex quibus opacitas corneae, visus perturbatio, cataracta, aut amaurosis: visus amissio ex humorum effusione, vel inflammatione: castratio completa: ustio profunda ad palmam manus frequenter: fractura consolidata cum membri decurtatione: fractura subsecuta ex falsa articulatione: luxatio non redacta: luxatio in sene: fractura colli ossium longorum in sene: *intorsio* cum luxatione pedis, et fractura peronei saepis-

sime: *intorsio* gravis in sene: vulnera medullae spinalis consectante paralyti: omnia vulnera trahentia amputationem: necrosis et caries late patens ossium: vulnera artuum subsequente ancylosi: vulnera artuum subsecuta a tumoribus albis.

CAPUT V.

Diagnosis vulnerum.

Cognitionem, ac definitionem vulnerum quod respicit, variae quaestiones possunt se se offerre perito, et quidem quaeritur primo num existat vulnus, et cuius nam sit speciei.

Ad dissolutionem huiusce quaestionis animadvertere praestat posse locum habuisse percussiones, commotiones, caeteramque aliam vim externam, quin se prodant indicia in partibus externis; atque indicia exteriora ex temporis lapsu ita mutari posse, ut haud amplius perfectae queant dignosci, indiciumque reddatur ob id periculosum.

Revera primum quod spectat omnia corpora contundentia insignita ex praegrandi superficie possunt concutere, commovere, atque gravissimas laesiones post se trahere, quin vestigium reliquerint in partibus extrinsecis visendum, nisi maxima vi moveantur, quo in casu ecchymosi queant locum concedere. Huiusce veritatis innumera exempla cernere est apud DUPUYTRENUM (1), tum penes DEVER-

(1) Opere citat.

GIE (1). Hinc est, ut in hisce adiunctis non debeant periti superficiale examen instituere, sed laesiones organorum considerare, ut pateat num egerit causa concutiens, atque conutndens. Quod attinet ad secundum difficile est definire in casu, in quo datum tempus sit interlapsum; excita namque inflammatione, suppuratione, et processu vitali consolidante locum habente mutantur, vel et delentur vestigia laesionum, ut fallax reddatur iudicium, quemadmodum est decernere potissimum de contusionibus; potest fieri namque, ut vestigium sit nullum, ubi nimis tempestive instituatur examen, dum temporis tractu apparuisset, et e converso sufficiente tempore interposito potuit omne vestigium fugari, quod primitus existebat: deinde temporis tractu limites contusionis protenduntur, ita ut error obrepat circa intensitatem, et vim corporis laedentis, ac contudentis. Tandem temporis lapsu participant organa symmetrica, aliaque consentientia, ut complicentur phaenomena morbosa, difficiliusque reddatur iudicium, ut esset de laesionibus organorum exteriorum parium, et symmetricorum, tum et de organis internis consensum alentibus.

Quaeritur 2°: Quodnam armorum genus fuerit adhibitum ad vulnus producendum.

Ab effectibus iam dinumeratis in antecedentibus poterit decernere peritus, num sit sermo de armis

(1) Médecine légale, tom. 2, pag. 148 et 149.

pungentibus, scindentibus, contudentibus, et ita porro, vel de globis plumbeis, ferreis, aeneis a fistula displosis quodcumque tandem fuerit agens vel gaz videlicet, aut ignis; a foramine namque instituto grandiori ab initio textuum perforatorum, ubi agatur de armis perforantibus, et e contra ubi egerint globi displosi, et dein a varia forma vulneris exciti, altitudine ipsius intra textus, marginum aequali adproximatione, vel inaequalitate, et distantia poterit stabilire de varietate armorum aut perforantium, aut scindentium, eo pari modo, quo a textuum laesionibus, dilacerationibus, extirpationibus, attritionibus haud difficile erit iudicium de armorum genere magis vel minus contudente, ut essent varia instrumenta mechanico modo agentia, et textus late destruentia, speciatim grandiores globi displosi a bellicis fistulis, aliisque armis ignitis comburentibus, latiusque textus depascen-
tibus. Observare tamen est ad hanc quaestionem dirimendam, diagnosim eo esse faciliorem, quo vulnus est recentius; etenim ubi egerit causa contundens praesto est contusio omnes subdubitationes tollens: atque ubi vulnus fuerit excitum ab armis perforantibus, scindentibus, ignitis et sic deinceps, forma exterior, et adspectus vulneris recentis omnem poterunt conciliare certitudinem, unico casu excepto, quo fuerit evoluta intensa phlogosis cum gangraena nosocomiali adspectum exteriorum omnimodo larvante, ut evincunt innumera auctorum observata.

Cicatrix etiam poterit lumina offundere; forma enim cicatricis linearis, vix apparens, enunciat instrumentum scindens; anfractuositates e contra, et peculiares formae indicant instrumenta varimode perforantia: eadem dicas de cicatricibus quarum margines sint elevati et disseminati inaequalitatibus atque asperitatibus, existentibus intermediis datis textuum excavationibus magis vel minus protensis, quae vestigia demonstrent varietatem instrumenti contudentis, lacerantis, extirpantis, conterentis, et ita porro.

Quaeritur 3°: Num fragmentum alicuius speciei armorum adinventum prope vulneratum, et extinctum fuerit illud quod mortem adduxerit nec ne.

Haec quaestio non destituitur proprio pondere; etenim ubi mors fuerit producta a fragmento memorato tunc corruunt dubia de adgressione, atque agitur unice de homicidio aut imprudenter patrato, aut voluntario; fit ideo ut sit ad sedulum examen revocanda forma vulneris, eiusque altitudo comparata cum forma, et longitudine fragmenti armorum adinventi, ut ex dimensione vulneris, aliisque conditionibus ipsius intra textus, atque ex diametro, caeteroque physico adspectu fractionis eman-sae memoratae instrumenti vulnerantis, cum quadam certitudine queat proferri iudicium.

Quaeritur 4°: Num vulnus fuerit procreatum ab extraneo, an ab individuo vulnus praeseferente qui fuerit inductus ad simulationem.

Prima fronte videretur hic casus debere non se

offerre, vel saltem omnino raro locum habere; at dolendum non adeo rarum esse id perfidiae, ac criminationis genus, ut comprobant varia facta relatata a DEVERGIE (1). Non est vero arduum opus fraudem detegere; etenim simulator qui sibimet-ipsi vulnera infligit ad alios culpandos: 1° Non adeo gravi vulnere saeviit contra semetipsum, et ad organa vitae essentialia certe non direxit instrumentum vulnerans; 2. A directione vulneris haud aegre detegitur, num fuerit illatum ab extraneo, an a semetipso, et ubi plura vulnera fuerint inflicta parallelismum servabunt, et regularitatem, quae non potest servari ab adgressore, haecque directio variorum vulnerum erit talis, ut eandem manum vulnerantem demonstrent, et quidem eas partes laedentem, quae non possint ab oculo diffugere, ut irreparabiles effectus non cieantur; 3. Vulnera sunt illata ab instrumento scindente, minoremque doloris acutiem inferente, neque graves visuntur contusiones, dilacerationes, extirpationes, qui effectus a dextera homicida unice excitantur, vel ob oculos ponunt reactionem, et conatus vim patientis contra percussorem.

Quaeritur 5°: Num vulnus fuerit excitum vita durante, an ex opposito post mortem.

Ad illustrandam hanc quaestionem possunt valere experimenta instituta a CAUSSIÉRIO in cadavere, ex quibus sequentia deduxit, videlicet ubi vulnera fue-

(1) Op. citat., tom. 2, pag. 175, et seq.

runt illata triginta horas post obitum, quumque facta est membrorum cadaveris rigiditas consociata cum frigore cadaverico, sanguinisque expressione a textibus, cum coagulatione in vasis, tunc margines vulneris non sunt tumidi, rubentes ac inflammati cum sanguinis infiltrationem, sed laxi, concidentem, pallentes absque reactionis, et phlogosis vel levi indicio; at non est dissimulandum haec indicia non esse adeo evidentissima, ubi paullo post mortem locum habuerint vulnera. Attamen etiam in hisce rerum adiunctis animadvertit nuper laudatus auctor neque tumorem, neque ruborem, ac sanguinis collectionem in textu areolari apparescere, ita ut ex deficientia consuetae reactionis, ac processus inflammatorii, tum mutationis in sanguine generatim contingentis, haud adeo dubia possint colligi indicia. Quae ubi consociantur cum vestigiis contusionum occurrentium in vivente, dissimilibus ab illis, quae videre est in cadavere, ut nitide fuit demonstratum a CHRISTISON anno 1828 experimentis ad id operis susceptis (1), confirmatis a DEVERGIE supra hominem, ab ORFILA in canibus, et tandem a DELMAS, criteria suppetent perito ad tutius dirimendam difficilem memoratam quaestionem.

Queritur 6°: Num vulneratus potuerit adhuc exercere datam functionem post vulnus illatum.

Ex vario momento functionibus assignato ad vitam conservandam, atque ex documentis sanae phy-

(1) V. Annal. d'hygiène et de médecine légale, mense iulio et octobri 1829.

siologiae consociatis cum fideli observatione, possumus mutuari lumina ad id, ut huic adeo tenebris obsitae medico-legali quaestioni fiat satis, non praetermittendo, cor, pulmones veluti insignibus vasis instructos, atque functioni dicatos proxime vitae famulanti: encephalum autem veluti nodum vitae sustinens non posse labefactari, quin corruat vita, atque sufflaminetur; eadem dicamus de rupturis diaphragmatis, ruptura ipsiusmet ventriculi, unde fuerint copiose diffusae intus contentae substantiae. At ubi consulamus auctorum observata, concludere erit potuisse adhucdum vitam protrahi per aliquod etiamsi breve tempus post labem adductam praefatis organis adeo maxime influentibus, ita ut postquam cor fuerit a vulneribus transfossus aduentibus cavitates ipsius, pulmones profundam, ac latam subiverint laesionem, cranii facta fuerit praegravis fractura, diaphragma fuerit disruptum, atque eodem pari modo laceratus ventriculus, tamen individui potuerint datos motus exerere, se se transferre ad datas distantias, atque peculiaribus muneribus defungi, per aliquod temporis spatium vita perseverante, ut testantur complura facta legenda apud innumeros observatores, atque colligere est ex toties laudato DEVERGIE (1).

Quaeritur demum, ubi cadaver inveniatur hominis ex sclopeti minoris globo, vel ex vulnere vario confossi, utrum de suicidio agatur, an de homicidio.

(1) Op. citat., tom. 2, pag. 222, et seq.

Arduam soluturus quaestionem peritus si de suicidio vel maxime ingruat suspicio, inquiret in primis oportet in antecedentia, ex quibus pateat miseros praemeditato consilio, aut animi furentis impetu sibi violentas iniecisse manus, quo pacto possit quadantenus densas disperdere tenebras, quibus saepissime mortis causa est circumsepta.

Hisce praegressis caveat, ne a cadaveris speciali positu, atque ab armorum collatione moveatur; haec enim omnia arte possunt simulare versuti alienae vitae insidiatores, sed accuratum ad examen debet revocare, num interfectus calluerit artem bene tractandi sclopetum nec ne, et num peculiaribus sit usus artificiiis, quibus facinus celaret: iudicium autem firmabitur, si occisi pulvere pyrio combusti cernantur digiti, et spasmo contracti, sique ori immissum fuerit sclopetum; quae positio armorum non potest a sicario conciliari supra invitum. Ex opposito ubi interfectus infans fuerit, et arte destitutus fistulam sclopetariam pertractandi: ubi nec contractos, nec pulvere pyrio infectos exhibeat digitos, paullo remotius autem a cadavere fuerit inventum sclopetum, atque vulneris ea inspectetur directio, ut globus e longinquo displosus appareat, tunc de homicidio concludendum potius, quam de suicidio.

Maius autem obrepit dubium, ac difficultas, ubi vulnus fuerit a cultro, gladio, consimilive instrumento pungente, scindente inflictum. Hoc in casu ut qua fieri possit certitudine adducatur peritus ad decernendum de homicidio, vel suicidio, debet in-

quirere in vulneris sedem, directionem, profunditatem; debet sedulum ad examen revocare arma, quae vulnus attulerint, ubi, et qua ratione fuerint reperta collocata, numque correspondeant cum vulneris extrinsecis, atque intrinsecis conditionibus. Quapropter si collum fuerit vulneratum, et prosectum aliquod ex grandioribus vasis, verumtamen non altius intra textus fuerit vulnus adactum, si directio a laeva ad dexteram veniat reperiunda, si instrumentum feriens prae dextera retineat, vel secus ipsum fuerit adinventum, concurrant autem caetera alia argumenta moralia a testium examine eruenda, elucescet criterium de suicidio potius, quam de homicidio, secus ac sit dicendum, ubi contraria omnino concurrant adiuncta, videlicet directio vi-geat a dextra ad sinistram, valdopere profundum fuerit vulnus, atque adhibita armorum species non prope confossum fuerit reperta, sed ad datam longinquitatem, nullaue praesto fuerint antecedentia praemonstrantia suicidium. Idem esto de caeterarum aliarum partium vulneratione criterium.

CAPUT VI.

Prognosis vulnerum ex symptomatibus.

Descriptis in antecedentibus effectibus, qui inducantur a varietate armorum, ab armis videlicet perforantibus, scindentibus, contudentibus, atque magis vel minus late, et alte textus compenetrantibus, iam saliant criteria ad prognosim; at sicuti

haec arma possunt diversa vi impelli, ut leviores, aut funestiores cieant effectus; hi gradus impulsionis, tum et alia adiuncta textuum, qui fuerint vulnere compenetrati in antecedentibus notata, non possunt ad calculum exigi, nisi ex symptomatibus; hinc est ut symptomata quam maxime deberent valere ad diiudicandos effectus in vivente, et proinde ad prognosim; at dolendum aliquando esse posse, et esse illusoria, ita ut peritus non possit unice iisdem adhaerescere in propriis definitionibus, ad designandam lethalityatem eruendis.

Et quidem a capite exorsi observare est aliquando a laesionibus integumentis communis capillitii, a late patentibus lacerationibus ac contusionibus ipsius, suboriente iam processu gangraenideo, a fracturis dein ossium cranii, quorum fragmenta compressionem adduxerint supra encephalum, oriri gravissima phaenomena lethum praenunciantia, quae tamen vulnera fuere ad felicem sanationem perducta, ut decernere est ab observatione relata a BARZELOTTIO (1) de iuvene varias lacerationes passo ad integumentum cutaneum capillitium, cui quum facta fuerit valida nimis compressio a chirurgo curante, multiplicia vulnera nimis circumstringens, fuit suborta febris intensa, cum dolore acerbissime divexante, pulsationibus abnormibus vasorum, irrequie, perturbationibus sensuum, subnascente gangraenoso processu; verumtamen hic adeo im-

(1) Edit. anni 1840, vol. 4, pag. 45.

ponens symptomatum apparatus fuit fugatus nondum mense absoluto. Ex adverso alias symptomata esse nullius momenti, nullumque periculum enunciare, dum revera lethalia facta fuerint vulnera externis capitis integumentis inflicta, ut narrat immortalis MORGAGNI de foemina epileptica, quae in caput illapsa, atque percussa, primitus nullo est vel levi dolore, consimilive perturbatione conquesta, neque aliquod exhibebat extrinsecum laesionis vestigium; at repente facto comate vigili est intra paucos dies denata (1).

Encephalo affecto, eiusque membranis oriuntur gravissima symptomata. Subitam loquelaе, visus et auditus amissionem iam enunciaverat summus medicinae parens (2), tum et convulsiones: sanguinis fluxum a naribus et in nonnullis ab auribus CELSUS (3), qui subdit: « Pluries occurrere vomitus biliosos: aliquot stupidos reddi: alios convulsionibus et delirio prehendi, ita ut ante mortem apparatus medicationis eripiant, vulnusque relinquant nudum aëris actioni expositum ». Apoplexiae et paralyseos symptomata constanter fuere memorata a VALSALVA, BONETO, MORGAGNIO, aliisque innumeris. Caeteris tamen silentio pressis non possumus praetermittere SAUCEROTTE et SABOURAUT ingeniosis experientiis commonstrasse, paralysim et convulsiones ortum ducere ab encephali laesionibus. Revera ita loquitur

(1) De sed. et caus. morb., epist. anat. med. 52, hist. 2.

(2) Coacis praenotionibus.

(3) De med., lib. 8, cap. 3, pag. 181.

primus: « Quum pars corporis est paralytica sedes
 « morbi est in cerebro ad partem oppositam. Si
 « pars corporis convulsionibus laborat, et alia est
 « paralytica, morbus, vel saltem potior morbi ve-
 « hementia est ex parte cranii lateris convulsionibus
 « divexati: at si convulsio partis corporis vigeat, et
 « nulla paralysis, tum sedes morbi est ad partem
 « oppositam encephali ». Symptomatibus paralysis
 sunt associanda alia eiusdem generis, ut est respi-
 ratio stertens, oculi semiaperti, pupilla lata, et
 immobilis, et similia statum resolutionis evincentia.

Cum paralyysi autem aliquando non solum con-
 sociae se praebent convulsiones, sed exaltatio sen-
 silitatis, dolores, atque rigiditas membrorum, ut
 comprobatur observatio octava adducta a GAMA (1).
 Caetero sicuti ab encephali momentosis vulneribus
 possunt progigni eius irritationes, inflammationes,
 tum et variae excitari queunt phlogosis sequelae:
 sicuti in consensum trahuntur pulmones, cor, et
 universum systema irrigatrix; speciatim autem par-
 ticipat hepar, atque nullum est viscus intra alias
 cavitates contentum, quod proprios non possit alere
 consensus, neque vesica urinaria excepta, hinc est,
 ut pulmonum haemorrhagiae obrepant, praeter alia
 symptomata organis respirantibus adsidentia: pal-
 pitationes, lipothymiae, et syncopes: pulsus ob-
 scuri, intermittentes saepe reddantur, subsequantur
 vomitus, varimode se habentes abdominis disten-

(1) Traité des plaies de la tête, pag. 118.

siones, vesicae urinariae, lotii suspensio, caeterarumque aliarum secretionum, potissimum bilis, ita ut universa organica oeconomia multiplicibus perturbationibus quassata sentiat, et totidem symptomatibus manifestet graves laesiones supra organum praepositum vitae animali, et organicae adlatas, ut nullo non tempore uno ore sunt testati auctores sexcenti tum vetustiores, tum recentiores, fuse autem laudatus GAMA (1).

Quae symptomata nuper dinumerata post se traherent prognosim de exitu lethali; at sicuti in non paucis adiunctis contigit, ut praesente hoc mortifero apparatu, intra non multum temporis tamen insperata adventaverit salus, commonefactum debent relinquere peritum, ne adeo facile de lethali-
tate praenunciet, vulnerato adhuc vivente, ut evincit observatio XXXVIII et XXXIX relata a GAMA (2), de milite in Hispania trigintaquinque annos nato, et de alio milite Polono ambobus consecutis phalanges Napoleonicas, qui capitis ictum passi, aut percussi, fuere affecti commotione cerebri, et inflammatione, paralysi faciei, et brachii, cephalalgia, encephalitide chronica, fluxu purulento ex aure; verumtamen paullo post fuere nacti reintegratam salutem. Et ex opposito aliquando nullis prodeuntibus gravibus symptomatibus vulnerati fuere repentino extremo fato enecti, ut comprobatur relatio facta a PAROISSE, quam legere est apud PUCCINOT-

(1) Op. citat.

(2) Op. citat., pag. 433, et seq.

TIUM (1) de vigintiduobus militibus, qui post gravissima capitis vulnera nullo symptomate ferali fuere primitus conflictati, ita ut potuerint longum iter sustinere partim pedestri motu peractum, at postea omnes occubuerunt.

Medulla spinali affecta symptomata refunduntur etiam in resolutiones nervorum, iacturam sensilitatis, atque paralysim: adnotat porro CELSUS (2) iisdem associari excretionem involuntariam urinae, foecum, et humoris prolifici. Haec symptomata confirmantur ab aliis scriptoribus; potissimum autem a MORGAGNIO, et BOYER, qui primus auctor describit frigus, quo aliquando itaprehenduntur vulnerati, ut non persentiant quemcumque caloris gradum, et nonnulli eo fuerint adacti, ut a circumstantibus combustionem sint passi, ab iisdem tunc temporis non animadversam. Superaddenda caeterarum aliarum functionum labes, respirationis videlicet, motuum cordis, et arteriarum, ventriculi et totius apparatus digerentis, verbo functionum dependentium a medullae spinalis portione vulnerata.

At ex hac gravissima symptomatum cohorte erraret peritus, qui prognosim institueret de imminenti morte; etenim notum est minus esse lethifera spinalis medullae vulnera, quae ad partes inferiores eiusdem inferuntur, et dein quo magis superficialiter ipsam transfodiunt, ut omni aevo ad-

(1) Med. leg., tom. 2, pag. 40.

(2) De med., lib. 5, cap. 26.

notarunt observatores. Sicuti porro a symptomatibus erui non potest, num magis vel minus superficialiter, aut profunde fuerit affecta; hinc est ut prognosis hac de causa in vivente instituta debeat reputari velut incerta. Revera symptomatibus nuper enunciatis conflictabatur juvenis vigintiquatuor annos natus, de quo narrat MORGAGNIUS, qui de frigore potissimum insuperabili conquerebatur, quique sensim sine sensu motum, et sensum aliquem est adeptus, remanente tamen atrophia extremitatum inferiorum, et difficultate ad motus eorundem; verumtamen convaluit in caeteris aliis oeconomiae muniis, et supervixit. Agebatur ideo de laesione superficiali, quae tamen stipabatur maximae molis symptomatibus (1).

Haec observatio confirmatur ab alia relata a BOYER de milite, qui prae rixa cum alio commilitone ab eodem vulneratus acumine ferri perforantis ad partem superiorem, et posticam cervicis, corruit illico veluti demortuus, atque insensilitate, membrorumque resolutionibus repente velut fulmine tactus; at fuit postea sanatus, vitamque ulterius protraxit superstite solummodo aliqua insensilitate, motusque iactura ad brachium, antibrachium, et manum lateris dexteri (2).

Vulnera profunda cervicis, ait BARZELOTTIUS (3), quae comprehendant magna vasa arteriosa enun-

(1) De sed. et caus. morb., epist. 53, art. 23.

(2) Traité des maladies chirurgicales, tom. 7, pag. 3.

(3) Edit. 1823, tom. 2, pag. 192, atque edit. 1840, tom. 6, pag. 71.

ciantur, atque signantur ex praecipiti haemorrhagia, deliquio, et lethali sudore: ubi comprehendatur oesophagus, vel aspera arteria in parte laterali et postica, potuum egressus, aut aëris constituet signum distinctivum; laesis autem nervis et musculis, consociatur dolor sanguinis profusioni, atque suboritur contractio, aut spasmus musculorum colli, omniumque illorum, qui ab iisdem nervis accipiunt sensilitatem, et actionem: vulnerato vel puncto intercostali, aut vago ad illum tractum, quo per cervicem decurrunt, enascuntur graves perturbationes ad pulmones, cor, ventriculum, aliasque partes eorum actionem participantes.

At sicuti potest gravissimum vulnus infligi ad partem posticam cervicis, ita ut arteria cervicalis profunda laedatur, quin tamen manifesta reddatur lethalis haemorrhagia, ob profunditatem vulneris, aut ob resistantiam emergentem per paullulum temporis a compluribus stratis firmissimorum musculorum, ita ut habeatur veluti nullius momenti ex symptomatibus vulnus, cuius postea in scenam veniat lethalitas, et ex adverso vulnera comitata gravissimis symptomatibus, exinanientibus nimirum haemorrhagiis possunt adducto laqueo arte salvari, gratulari supererit de progressibus factis a fortiter audente recenti chirurgia, ut loquamur cum nuper laudato auctore (1), at unâ erit concludendum ex symptomatum levitate, vel ex eorundem gravis-

(1) Op. citat., pag. 77.

simo, atque terrifico concursu tutissimam prognosim vita superstita non posse deduci.

« Corde percusso, ait CELSUS, sanguis multus
« fertur, venae languescunt, color pallidissimus,
« sudores frigidi, malique odoris, tamquam in ae-
« groto corpore oriuntur: extremisque partibus
« frigidis matura mors sequitur (1) ». Hisce symptomatibus TEICHMEYERUS addit animi deliquium, quod reputat veluti signans prognosim infaustam: at abs re; quum enim lipothymiae, et ipsamet syncope possint existere sola substantia vulnerata, quin ictus intra cavitates fuerit adactus, patet inde non semper esse existimandum ut signum funestum. Superadiungit auctor convulsiones, quae ni fallimur poterunt quidem praesto esse, vulnere affecto organo vitae adeo momentoso, reactionibusque excitis universae nervosae oeconomiae; at non erunt agnoscendae velut constantissimae, quum mors possit obrepere intra sanguinis fluentum, quin reactionibus locus queat concedi, atque convulsionibus.

Caetero ut rem consideremus generatim post haec dinumerata symptomata, eadem sufficientia non erunt non solum ad tutam prognosim, sed et neque ad diagnosim fidissime instituendam; quum enim haec symptomata veniant reperiunda tum transosso corde, eiusque cavitatibus apertis, tum laesa extrinsecus substantia ipsius, etiam superfi-

(1) De med., lib. 5, cap. 26, pag. 304.

cialiter, quin vulnus debeat definiri in hoc casu velut lethale; quin imo eadem locum adinveniant laesis involueris cordis, partibusque circumducentibus, manifesta res est ex apparatu symptomatum memorato, etiamsi prima fronte lethifero, tamen non semper mortem reddi necessariam sequelam: quum dein praefata symptomatum cohors in aliis morborum generibus frequentissime appareat, consequitur, ut neque diagnosis ipsis queat superstrui, ut scite asserit BONONI (1).

Certiora sunt symptomata, et signa pulmonum vulnere affectorum; pulmone namque ictó ait iterum ad rem CELSUS: « Spirandi difficultas est: sanguis
« ex ore spumans, ex plaga rubens, simulque etiam
« spiritus cum sono fertur: in vulnus inclinari
« iuvat: quidam sine ratione consurgunt. Multi si
« in ipsum vulnus inclinati sunt loquuntur; si in
« aliam partem obmutescunt (2) ». Hisce si addas aëris et sanguinis egressum prae respirationis actibus, ubi profundum fuerit pulmonum vulnus, vel haec organa fuerint variis vulneribus late disseminata, ac mucrone pertusa, ut pulcherrime expressit VIRGILIUS carminibus sequentibus:

..... Volat itala cornus
Aëra per tenerum stomachoque infixæ sub altum
Pectus abit: reddit specus atri vulneris undam
Spumantem, et fixo ferrum in pulmone tepescit (3).

(1) Instituz. di chirurg. forense.

(2) Op. citat., lib. 5, cap. 26, pag. 304.

(3) Æneid., lib. 9, carm. 700.

Anxietatem adsociaveris, tussim, dolorem lateris, febrem, aliaque symptomata inflammationem comitantia, ubi non repente, sed post aliquot dierum lapsum vulneratus fuerit enectus, singultum, strangulationis sensum, respirationem brevem, ac intercisam, aliaque eius generis, habebis symptomatum prospectum, quibus non solum diagnosis, sed et prognosis lethalitatis possit suffulciri.

At iterum vivente vulnerato cavendum ne precipitanter proferatur iudicium de certissima morte, sed erit expectandum fundamentum ab autopsia cadaverica eruendum; obstant enim quinque casus narrati a BONNIO, prae quibus vigeat tussis, expectoratio sanguinis spumosi, ipsamet amissio loquelae, et diffusa paralysis ab armis sclopetariis pulmonem plumbeis glandibus traicientibus, vel a gladio; verumtamen tres fuere ex integro sanati: in binis aliis vita emansit, superstite solummodo aliqua morbosa sequela (1). Obstant duo exempla vulnerum gravissimorum penes SABATIERIUM (2), quorum transitus ad pulmones fuit demonstratus a terrificis symptomatibus; at ambo fuere perfecte sanati. Obstant tandem exitus felices, perstante et gravissimo symptomatum apparatu colligendi penes varios auctores, legendi potissimum in COWPERI dictionario.

Laeso diaphragmate varia symptomata se offerunt ex mente auctorum, prout sit affecta pars apo-

(1) De thoracis vulneribus lethabil., pag. 186.

(2) Med. extern., tom. 3, pag. 163.

neurotica, aut musculosa; ubi enim prima portio fuerit vulnerata vehementes contractiones spasmodicae oriuntur, aiente TEICHMEYERO (1), deturbantes quammaxime respirationem, unde inflammatio, atque delirium paraphreniticum; ex adverso vulnerata parte musculari, ubi sit gravissimum vulnus, originem habent vomitus, tussis acerba et frequens, et dolor acutus correspondens spinae. Rissus sardonius autem, atque delirium, singultus, convulsiones, atque syncopes frequentes confirmantur ab HEVIN (2), confirmantur ab aliis innumeris, ubi fuerit mulctatum centrum memoratum. Ex omnibus itaque hisce signis complexive sumtis potest aliquod indicium haberi diaphragmatis in genere vulnerati.

At sicuti dolor, respiratio brevis, atque interrupta, contractiones, lipothymiae, delirium, ac convulsiones possunt adnotari in caeteris aliis affectionibus pectoris, abdominis, atque nervei systematis, hinc est ut omnino dubia reddantur: perperam deinde ex hac gravissima symptomatum serie prognosim infaustam firmaret peritus, non consociata autopsia cadaverica, quum non desiderentur benemulta exempla vulnerum diaphragmatis, quae non fuere lethali exitu stipata; quum demum vix admitti possit, ut saucium reddatur id septum transversum, quin una laesionem participant alia organa circumposita, consequitur, ut aegre elimi-

(1) Instit. med. leg., pag. 214.

(2) Pathol. et therapeutica chirurg.

nari queant symptomata ipsius a caeteris aliis coëxistentibus, atque infidum fiat iudicium, quod depromatur a perito ad definiendam lethalityatem unice symptomatibus fretum.

Signa ventriculi vulnerati referuntur ad dolorem vehementem correspondentem parti vulneratae, qui aliquando protenditur ad integrum ventriculum: accedit vomitus substantiarum ingestarum, quae appareant sanguine tinctae: eadem praeterea male digestae a ventriculo vulnerato erumpunt unâ cum poculentis vix mutatis: vomitus aliquando est biliosus: consociatur singultus, pulsus elanguescit, pallet facies, collabitur oculorum nitor; suboriuntur interea sudores frigidi, animi deliquia, et synopes imminentem mortem praenuncians.

Haec sunt symptomata, quae generatim praesto sunt graviter vulnerato ventriculo; at sicuti non defuere casus quibus etiam sub eorundem praesentia, tamen vulnera observata fuerint non lethalia, narrante ipsomet BOHNIO, qui tamen generatim inclinât pro definienda horum vulnerum lethalityate (1), quemadmodum haec minus infausta exempla confirmantur a RICHERANDIO de foemina supra epigastrium in tellurem prolapsa, graviterque hoc modo percussa, ut fistula fuerit progenita, postquam tamen per decemocto annos supervixit: confirmantur demum a PERCY asserente supra viginti casus quartam saltem partem consanescere (2), exinde cau-

(1) De abdom. vulner. lethal., cas. 3, pag. 193.

(2) Diction. COOPER., pag. 797.

tus debet reddi peritus, ne adeo facile vivente individuo vulnerato de lethalitate pronunciet.

Analoga possunt proferri de vulneribus intestinorum, quibus communes sunt notae, describente iterum toties laudato CELSO (1), videlicet « Cibus » et potio per vulnus exeunt: praecordia indure. « scunt, nonnunquam bilis per os redditur intestino tenui affecto: caetera intestina icta vel ster- « cus vel odorem eius exhibent ». Quibus symptomatibus quantumvis adsocientur dolores magis vel minus divexantes, pulsus parvi, contracti, frequentes, irregulares, lipothymiae, anxietates, convulsionem, atque subaccendatur inflammatio summa facilitate in gangraenam prona, extremum fatum minitans, prognosis de lethalitate tamen erit reservanda ex innumeris exemplis vulnerum, suppurationum, gangraenae, post quae enteroraphia instituta integrata salus fuerit revocata, ut memorant complures artis chirurgicae magistri, ita ut inferre sit cum PLATNERO *intestinorum vulnera etiam vehementiora curationem recipere posse*, atque proinde prognosis de lethalitate non sit afferenda in vivente, sed unice firmanda per cadavericam encheiresim.

Multo magis characteristicum sunt phaenomena morbosa observanda in hepatis vulneribus, et quidem graphice delineata iterum a CELSO, iuxta quem sunt sequentia: « Multus sub dextra parte prae-

(1) Oper. et loc. citat.

« cordiorum profusus sanguis: ad spinam reducta
 « praecordia: in ventrem cubandi dulcedo: pun-
 « ctiones doloresque usque ad iugulum, iunctumque
 « ei latum scapularum os intenti; quibus nonnum-
 « quam etiam biliosus vomitus accedit (1) ». Iisdem
 addas deiectiones sanguineas, vel et biliosas, colo-
 rem ictericum, potissimum vulnerata cystide fellea,
 haecque forent symptomata diagnostica; quibus ubi
 adiungantur physionomia collapsa affectorum, atque
 color cadavericus, lipothymiae, et syncopes, pul-
 sus myuri, atque concidentes, extremorum frigus,
 visus obtenebratio, aliaque eius generis, habebi-
 mus distincta ipsamet signa prognosim infaustam,
 et lethalitatem praemonstrantia.

At quantumvis non sint spernenda haec omnia
 iudicia memorata, quisnam inde tutissime concludet
 de certissima morte? An non et poterunt se se of-
 ferre in casibus in quibus superficialiter tantum sit
 hepar vulneratum? Atque etiamsi vulnus fuerit ad
 datam profunditatem adactum, non ne potuit fieri,
 ut insignia vasa non fuerint discissa, et proinde,
 quantumvis profundum, tamen non fuerit lethale?
 Id assertum roborant observata colligenda apud
 HILBANUM, et BOHNIIUM, tum speciatim penes BOYER
 de maniaco, qui decemocto ad hepar sibi intulit
 vulnera, quorum octo fuere postea adinventata pene-
 trantia: in syncopem est relapsus vulneratus, atque
 habitus veluti demortuus; at post duos menses ex

(1) Lib. et cap. citat., pag. 304.

integro sanatus, qui dein post annum, et dimidium ob suum est denatus efficacius ineuns mortis genus, se praecipitem nimirum dando ex edito loco, atque imam tellurem deiiciendo. Cautè igitur etiam in hisce adiunctis incedere debet peritus in proferendo de lethalitate iudicio supra viventem instituto.

Vulneratum lien enunciant sanguis nigricans e vulnere prorumpens, hypochondrii sinistri inflatio, dolor vehemens ad claviculam ascendens, aut scapulam sinistram, atque deiectiones alvinæ sanguinolentæ, de quibus denuo ita scribebat CELSUS:

« Liene icto sanguis niger a sinistra parte pro-
« rumpit: praecordia cum ventriculo ab eadem parte
« indurescunt: sitis ingens oritur: dolor ad iugulum
« sicut iecinore vulnerato venit (1) ». Eodem autem

viscere profunde laeso, generatim superaccedunt visus obscuratus, extremorum frigus, delirium, lipothymiae et syncope, convulsiones et mors, ut contingit in vulneribus gravissimis imi ventris. Ubi vero laesio fuerit a corpore contundente illata suboritur virium reactio, febris, inflammatio, eiusque sequelae propriis symptomatibus notatae, ita ut non repente occumbant aegrotantes, quemadmodum saepissime locum habere adnotant observatores ob haemorrhagiam exinanitis, sed diu protrahatur morbus.

Videretur prima fronte ex hac signorum graduatione in tuto esse positam prognosim in vivente. At non desunt sat frequentes exceptiones; sicuti enim

(1) Lib. et cap. citat., pag. 305.

vulnere etiam superficiali inflicto prorumpit sanguis, atque dolor facilius adhuc scenam ludere potest, non deficiente hypochondrii sinistri intumescencia, ea pari ratione qua in nervoso, atque sensibili admodum snbiecto locum habere possunt li-
pothymiae, convulsiones, frigus, aliaque sympto-
mata de nervoso genere, consequitur, ut error in
prognosi ipsa summa facilitate queat obrepere, ut
praesagiatur lethalitas, quae talis revera non est.
Quemadmodum alius error ex opposita parte possit
scatere in casibus etiam lienis lethaliter vulnerati
ac discissi, existente vehementi abdominis disten-
sione, aliisque late patentibus ipsius complicatio-
nibus densas tenebras adducentibus, ut narrat BAR-
ZELOTTIUS, de quodam individuo ex arbore delapso,
et repente demortuo, cuius sectio cadaverica fuit
instituta anno 1810, compressis costis spuris la-
teris sinistri, atque liene hinc inde discisso, divul-
sisque vasis brevibus universum fuit distensum ab-
domen, ita ut absque cultro anatomico stabiliri
non potuisset vera mortis causa (1).

Signa pancreatis vulnerati non fuere generatim
ab auctoribus enucleata, ita ut FODÉRÉ asseruerit
se non fuisse eo in casu, ut potuerit adnotare, et
percensere pancreatis vulnerati symptomata; asserit
tamen se in scirrho pancreatis pulsationes vehe-
mentissimas trunci caeliaci constanter observasse,
ita ut inde tutus factus fuerit ad inductiones eruendas

(1) Edit ann. 1823. Bononiae, tom. 2, pag. 190.

in vivente. At dissimulare non possumus pulsationes easdem manifestas reddi existentibus indurationibus, consimilibusque affectionibus hepatis, atque lienis, aliorumque viscerum adiacentium, ita ut id signum de vulnere illato ad pancreas reddatur valdopere infidum. Satius ideo consensus cum glandulis salivaribus deberet adnotari, dolor ad partem posticam, transversam abdominis, consensus cum apparatu gastro-epatico, effusio humoris pancreatici, ubi vulnus fuerit ad exteriora apertum, atque non factum cito lethale: signa dein effusionis intra abdominis cavum, ubi insigne vas eiusdem fuerit vulneratum; inflammationis, suppurationis, et tabis reperiunte MORGAGNIO, ubi sat temporis extiterit ad excitandas hasce morbosas sequelas.

Caetero sicuti omnino rarum est, ut transfodiatur pancreas, quin una feriantur alia viscera abdominalia cum ipso, ut arguamus cum nuper laudato FODÉRÉ (1) fit inde, ut complicationes momentosissimae debeant suboriri, ut multo magis haereat peritus, ubi rarissimum pancreatis vulnus se offerat, in pronunciando de futuro exitu lethali nec ne, debeatque iterum expectare, ut firmum reddatur eius iudicium ab anatomica prosectione.

Renibus affectis, ubi vulnus fuerit superficiale praecipuum symptoma est dolor in regione renum, qui ad inguina, testiculosque descendit, difficulter urina redditur, atque excitantur nauseae,

(1) Traduct. ital. Neapolit. ex doct. MIGLIETTA, tom. 4, pag. 405.

et vomendi conatus, subsequente febre, et inflammatione, atque fistulis caeterisque aliis consecrariis eiusdem; si vero superata fuerit substantia corticalis et renes intus compenetrati, tunc affectis vasis urina est cruenta, aut cruor cum eadem fertur: sique fuerit excisum aliquod ex magnis vasis emulgentibus, subnascitur haemorrhagia vel externa, vel interna, cum pulsu parvo et concidente, lipothymiis, et syncope, aliisque effusionis sanguineae effectibus. Praeter symptomata enunciata non est praetereundum congrue posse fieri inspectionem apposito specillo peractam, ut signa diagnostica reddantur sat characteristicae; at sicut prognosis de lethalitate debet erui generatim a laesionibus grandiorum vasorum, quibus in rerum adiunctis producantur phaenomena morbosa, quae complicantur cum aliis vascularibus affectionibus, consecratur iterum, ut fundamenta pro certissima prognosi nequeant haberi in vivente.

Symptomata vesicae urinariae vulneratae exactius
fuere a CELSO apposita, quam de aliis affectioni-
bus organorum. In hoc casu autem, ait ipse: «Do-
«lent inquina: quod super pubem est intenditur:
«pro urina sanguis; at ex ipso vulnere urina de-
«scendit: stomachus adficitur: itaque aut bilem
«vomunt, aut singultiunt: frigus et ex eo mors
«sequitur». Ex quibus characteribus patent phae-
nomena localia, et consensualia, quae protendantur
ad hepar potissimum, ac ventriculum: irradiantur
autem ad nerveum systema; manifesta redduntur

etiam signa haemorrhagiae, quae fuerit secuta, ut frigus, et ex eo mors in scenam veniat. At sicuti ad id receptaculum instituuntur facile chirurgicae notissimae operationes, ex quibus adeo momentosissimis progressibus, absoluta lethalitas fuerit expuncta a morbis, et vulneribus eiusdem, consequitur inde ut non adeo facile in vivente sit pronuntiandum de lethalitate. Quae diximus de vulneribus vesicae urinariae accommodantur et illis uretherum.

Utero vulnus passo adoriuntur dolores tum ad partes externas abdominales laesas, tum ad uterum ipsum, et quidem magis divexantes, ubi uteri substantia fuerit intus compenetrata, minus si extrinsecum sit vulnus: concomitantur autem dolores ad inguina, lumbos, et coxendices: uteri contractiones, atque dolores veluti parientium praesente gestatione, quemadmodum frequentius contingit, atque abortus, vel partus considerata varia epocha, prae qua vulnus est inflictum: prout autem fuerit foetus vulneratus, atque eodem tempore enectus sobolescit iliades aliorum phaenomenorum morbosorum; tunc uteri ostium facilius dilatatur, ut absolvatur partus, aut ubi non possit absolvi corrumpatur foetus cum placenta, atque locus concedatur haemorrhagiis vitae discrimen adducentibus, quae sanguinis fluenta etiam communiter observantur adnotante iterum toties laudato CELSO: *Pars per vulnus, et pars per naturam, insequente vomitu bilioso.* Subaccedunt post hasce momentosissimas laesiones visceris adeo essentialiter

vitalis, totque et tantos consensus alentis, eiusmodi stipata et cellulo-musculosa structura instructi, tum insigni vasorum et nervorum copia inflammationes, exitusque earundem, dum interim enarrante praefato auctore: « Subsequitur nervosarum perturbationum cohors, nimirum quaedam obmutescunt: « quaedam mente labuntur: quaedam sui compotes « nervorum, oculorumque dolore urgeri se confidentur; morientesque eadem quae corde vulnerato « patiuntur (1) ».

Ex qua descriptione pathematum res obvia redditur dolores, haemorrhagias, inflammationes, consensuales turbas posse reddi communes caeteris aliis organis abdominalibus coadiacentibus, ita ut non possint tradi velut exclusiva, tum utero gravido tum non, atque definiamus cum BARZELOTTIO aiente: « Niente di proprio nei sintomi e nei segni hanno « le ferite dell'utero, da cui si possa conoscere, che « le lesioni ivi arrecate possano divenire di loro « natura assolutamente mortali (2) ». Proindeque semper cadaveris specimen esse superaddendum ad non fallax iudicium de vulneris lethalitate.

Genitalibus virilibus percussis, contusis, potissimum vero mutilatis insolescit dolor acerbissime discrucians, tumor, phlogosis, succenditur febris, adducuntur varia symptomata inflammationem comitantia, atque consensus late diffusos palam facientia, prae quibus vomitus, cephalalgiae, con-

(1) Loc. citat., pag. 305.

(2) Ediz. del 1823. Bologna, tom. 2, pag. 191.

vulsiones, delirium et mors, ubi prae foribus adstet gangraena: testes vero suppurant, atque indurantur ubi fuerint contusi, atque aeger superaverit imminens extremum fatum, quod speciatim frequenter obrepit ob copiosas haemorrhagias vitae flammam cum sanguine fundentes, ubi facta fuerit omnimoda extirpatio, atque ars auxiliatrix in hoc ancipiti casu prompte non succurrat.

At sicuti ex ipsius concursu benefico fit, ut refraenentur repente sanguinis profusiones, atque compescantur unâ terrificâ phaenomena morbosa, quod etiam aliquando forte fortuna locum habet ex salutari naturae plasmate, erraret proinde immaniter peritus, prognosim instituens in vivente a gravissimo symptomatum apparatu de certissima morte, edoctus praesertim a compluribus exemplis illorum, qui ab omni periculo evaserint contra memorata organa cruentas manus inferentes, vel ab aliis ob zelotypiam, aut vindictam truculenter acti, quae exempla legere est penes innumeros artis chirurgicae magistros, et medicinae legalis scriptores, quae ubi congerantur cum benemultis aliis, quae frequenter nimis cumulavit antiqua barbara consuetudo individuos, vel a prima aetatula evirandi, cautum atque commonefactum relinquent peritum in prognosi dum homo adhuc vivit infausta afferenda.

Pauca remanent circa prognosim vulnerum extremitatum superiorum, atque inferiorum, solaque animadversio de vulneribus, quae prima fronte appareant veluti levia, et dein repente convertantur

in lethalia ob laesionem insignis trunci nervosi, scenam interea claudentibus convulsionibus, trismo, tetano, et morte; et ex adverso vulnerum illorum quae fuerint ad iugulum aut ad caput illata, vel ad extremitates, atque vas concussum fuerit hasce partes pertingens, cum gravissima haemorrhagia periculum inferente, proximumque lethum minitante, quod tamen illico avertatur provide, atque tempestive revincto vase vulnerato, palam faciunt prognosim ex symptomatibus deductam esse omnino dubiam et infidam, atque ex sola autopsia cadaverica esse eruendum, num vulnus se se constituerit velut immediatam causam mortis, scite ita concludente Puccinottio: « La maniera adunque del prognostico
 « delle ferite a corpo vivo deve essere sempre ri-
 « servatissima e prudentissima: e sia canone incon-
 « cusso, che in qualunque parte sia la ferita, co-
 « munque allarmanti e spaventevoli sieno i sintomi
 « che l'accompagnano, non è mai lecito al perito
 « di pronunziare la letalità assoluta finchè il ferito
 « è vivente; e che un savio giudice non dovrà mai
 « accettare come legale un simile prognostico, se
 « egli non parte dalla sezione cadaverica ».

CAPUT VII.

Prognosis vulnerum ex varia textuum organorumque laesione.

Exaratis in antecedentibus multiplicis generis symptomatibus, quae manuducant peritum ad pro-

gnosim vulnerum, atque allato criterio pathologico, remanet ut inquiramus in laesiones variarum partium, et organorum, ut inde criterio anatomico suppeditato solidius ac firmitus extruatur fundamentum ad proferendum iudicium de tempore necessario ad integram vulneris consolidationem, de damno quod fuerit passus vulneratus, atque de lethalitate vel non, ut iudices queant inde appositam poenam infligere.

Et quidem quod respicit vulnera capitis alia afficiunt unice partes molles externas: alia unâ comprehendunt ossa: alia demum sunt penetrantia. Et quod spectat vulnera primi generis possunt subdividi prout corpora vulnerantia afferantur supra partes externas cranii, aut faciem feriant. Vulnera integumentorum cranii, et quae a corpore perforante aut caedente inducuntur, neque violenta sunt, debent considerari velut vulnera simplicia, quae generatim absque periculo sanantur intra paucos dies, ubi non superaccedant accidentia pertimescenda; sicuti enim insigniuntur intricato textu vasorum et nervorum, atque donantur structura aponeurotica, et cellulosa, consequitur ut locus queat concedi vehementissimis doloribus, atque diffusioni inflammationis vel erysipelaceae, aut phlegmonosae, quae aliquando usque ad membranas encephali, atque encephalum ipsum protendatur, maximopere periclitante vulnerato: haemorrhagiae raro redduntur lethales, atque facillime queunt compesci. Hinc est ut haec vulnera sint reputanda velut per ac-

cidens lethalia; caetero per se nullo periculo stipentur, ut pro lethalitate accidentali stat observatio allata a DUPUYTRENO de vetula, quae supra caput delapsa, passa est vulnus subsecutum inflammatione violenta, obsidente textum cellulare subiectum aponeurosi epicranii, atque suppuratione consociata cum haemorrhagiae aegerrime refrænata; ex quibus causis exhaustientibus ipsa debuit occumbere (1).

Communiter autem nullum ingruere lethum comprobant duo facta exarata a prof. UCCELLI (2), quorum primum est de sutore florentino ab instrumento pungente, et lacerante confosso ad regionem temporalem sinistram, vulnere protenso ad dimidium pollicem, atque una ad brachium eiusdem lateris; at intra novem dies penitus convalescente. Aliud de villico quinquaginta annos nato ab arbore delapso, atque duplex vulnus valdopere latum passo, adactum usque ad os parietale sinistrum, et frontale, quae tamen vigintiquinque dierum lapsu fuere penitus sanata. Quae observata ubi componantur cum illis, quae afferuntur a PETITO (3), aliisque innumeris, adducemur ad sententiam BELLOC, aliorumque scriptorum medicinae legalis communi consensu asserentium vulnera praefata esse existimanda velut per accidens lethalia (4).

(1) Op. citat., pag. 308.

(2) Anno clin., tom. 1, observ. 9, et 16.

(3) OEuvres complètes, tom. 1, pag. 46 et 47.

(4) Corso di med. leg., pag. 236.

Distinguenda sunt tamen vulnera contusa. Haec enim post se trahunt suppurationem magis vel minus pervicacem, ita ut aliquando denudentur ossa cranii, labefactetur, ac secedat periosteum, succedente necrosi ad superficiem ossis. Haec vulnera dein facile possunt esse complicata cum fracturis cranii, commotione, compressione, aut inflammatione encephali, ita ut prognosis hisce in rerum adiunctis non sit pronuncianda, nisi maximis cum cautionibus. Contusiones autem musculorum temporalium maiori periculo circumducuntur, eo quod per vasa et nervos affectionem ad cerebrum facilius transmittant.

Vulnera faciei. Vulnera simplicia et superficialia faciei sanantur facile quin post se trahant deformitatem, quae tanti fiebat ab antiquioribus populis, potissimum septentrionalibus referente perillustri FILANGIERI, ut poena capitali plecterentur qui mutilationem ad hanc partem induxerint (1); at illa quae sunt lata, et profunda cum magna textuum iactura deformitatem necessario afferunt a iudicibus contemplatam ad reparationem damni opportune infligendam. Vulnera porro, quae ab instrumentis perforantibus, scindentibus, potissimum autem contundentibus inferuntur ad supercilia, plectere queunt nervos hanc regionem percurrentes, ut visionis damna locum habeant, atque amaurosis ipsa subsequatur, ut facto allato evincit PETITUS,

(1) Scienza della legislazione, tom. 3, part. 4, pag. 156.

et post ipsum DUPUYTRENUS observatione sexagesimanona supra militem instituta (1). Momentosa etiam possunt fieri vulnera memorata, atque illa palpebrarum ob oculorum, atque encephali vicinia, ubi ab armis contudentibus, speciatim autem a sclopetariis bellicis adducantur, ob inflammationem, et labem oculorum atque encephali, quae possit suboriri, valdopere pertimescendam. Vulnera ad angulum externum orbitae adlata, et ipsamet glandulae lacrymalis rarissima, generatim gravibus effectibus destituuntur, observante semel LARREY (2). Eadem dicamus de angulo interno vulnere tacto, ita ut fistulae lacrymali locus tamen queat concedi.

Vulnera oculorum, speciatim quum excitantur ab armis contudentibus, ubi sint lenia infiltrationem solummodo post se trahunt ad conjunctivam cum ipsius tumore, atque coloratione usque ad corneam extensa, quae phaenomena tamen summa facilitate dissipantur; ubi vero contusio fuerit vehementior, ac profundior, originem praebet rupturae vasorum interiorum oculi, ut nitor humorum eiusdem, atque nativa transparentia opacetur: alias ophthalmitis insolescit, ut subnascantur variae maculae corneae, ulcera eiusdem, atque abscessus, tum et consimiles ad oculi cameras, nimirum hypopion, et empyesis: staphylomata corneae, schleroticae, et iridis, aut procidentia contra naturam harum membranarum, vitiosae adhaesiones iridis cum cornea,

(1) Op. citat., pag. 345.

(2) Clinique des camps et des hôpitaux militaires, tom. 1.

vel cum corpore crystallino, constrictio pupillae, aut omnimoda oclusio, cataracta, atrophia, et hypertrophia crystallini memorati, glaucoma, vel opacitas corporis vitrei, hemeralopia, nictalopia, diplopia, hemiopia et amaurosis, quae aliquando obrepit sine sanguinis effusione, atque inflammationis effectibus saltem apparentibus, ab ictu et concussione, speciatim autem a proiectione glandis metallicaе ignitae factae a bellicis ferramentis, ut memorat PAILLARD militi contigisse annos 26 nato in obsidione propugnaculi Anversae anno 1832.

Vulnera nasi nihil aliud possunt accersere, quam deformitatem, ubi adducantur ab armis perforantibus, atque scindentibus; si vero excitentur ab armis contudentibus, et speciatim a proiectilibus ignitis, tunc vel ex parte, vel ex integro potest auferri id organum, ut ossa ipsa conterantur, atque non solum ortum ducat deformitas, sed et ipsa odoratus iactura, halitusque foetiditas exosa: et ubi ictus contundens fuerit adlatus ad apophysim adscendentem ossis maxillaris, potest remanere laesus ductus nasalis, ut in scenam veniat epiphora: vulnera sinus maxillaris, et frontalis facile etiam sanantur, etiamsi fuerint comitata fracturis; profiteri tamen aequum est, inde posse inflammationes sobolescere, atque necroses, subsequentibus fistulis sinus utriusque.

Vulnera auris externae gravi noxa pariter orbantur, etiam quum fiunt cum amissione substantiae; non praetereundo tamen, posse inde progigni

inflammationem erysipelaceam, quae rapide protendatur ad corium capillitium, cui queat succedere gangraena, atque cum FODÉRÉ ex recisione completa deturbari auditus sensum, ita ut illi, qui fuerint hac ratione mutilati confuso auditu sensu insigniantur (1).

Potiora damna suboriuntur, si ductus auditivus fuerit extraneo corpore irretitus; excitantur in hisce casibus vehementissimi dolores, cephalalgiae, convulsiones, ipsaque epilepsia, quam memorat FABRICIUS HILDANUS productam a globulo vitreo praefatum canalem obstruente. Perforatio membranae tympani ab appositis armis inducit debilitatem auditus, eiusque iacturam pro varietate laesionis allatae, speciatim autem a pulvere pyrio, atque bellicis instrumentis; consequitur namque inde, ut membrana tota convellatur, atque disrumpatur, aperto foramine inaequali, grandiori aut constrictiori, prognato fluente sanguineo a ductu externo, interno, et cavitate tympani, ut surditas plus vel minus completa effectum frequentissimum sistat. Contusiones apophysis mastoideae possunt etiam cingere phlogosim, atque cariem, ut auditus varia ratione labefactetur.

Vulnera labiorum, atque genarum sunt eodem pari pacto facilis sanationis: unicum accidens gravius quod possit subrepere est arteriae labialis incisio, ex qua suboritur aliquando sat copiosa hae-

(1) Op. citat, tom. 4, pag. 364.

morrhagia, quae tamen haud difficulter compescitur. Gravior noxa inducitur: 1. In casu in quo instrumentum vulnerans cavitationem oris compenetraverit, ita ut fistula locum habeat, per quam tranent alimenta, et saliva, quod exemplum memorat AMBROGIUS PARAEUS (1); 2. Quum parotidis laesio facta fuerit, quae in fistulas sanatu perdifficiles degenerat, ubi prompta et exactissima non fiat marginum adproximatio, atque sat vehemens compressio ad praepediendum omnimodum salivae ad exteriora fluentum, et demum severa diaeta, absoluta quies, et silentium a vulnerato ad executionem non demandetur, unica praesidiorum series opportuna ad fistulas praecavendas, ut legere est exemplum huiusce perfectissimae sanationis hoc modo obtentae in diario medicinae Parisiensi (2); 3. Ob vim et intensitatem ac latitudinem actionis corporum contudentium, ut fit a displosione bellica sclopetaria qua late patet comburente, contundente, ac destruyente, ita ut possit sobolescere gravis inflammatio, atque necrosis ad os maxillare superius, et inferius, osseis fragmentis inde secedentibus, atque suborta fistula sinus maxillaris.

Animadvertere tamen praestat laesiones illatas ad maxillam superiorem reddi minus graves, ac pertimescendas ac illae, quae inferantur ad maxillam inferiorem, remanente etiam corpore extraneo a memoratis bellicis ferramentis proiecto, atque

(1) Lib. 10, cap. 26.

(2) Journal de médecine, tom. 25, pag. 449.

irretito, ut comprobat DUPUYTRENUS (1), atque confirmant felicissimae curationes susceptae a LARREY, relatae a RIBES (2).

Vulnera faucium anteriorum, linguae, atque veli mobilis palati haud aegre sanantur, letho non subsequente, ubi fuerint tantum huic cavitati adfixa; partes enim linguae possunt auferri, vel et integrum organum, locum habente unice mutismo, atque labe sensus gustatorii, consimilibusque molestis affectionibus, testantibus solummodo imperfectam sanationem; at ubi glans ignita fuerit projecta intra cavitatem oris, ut saepe fit ad tentandum suicidium, tunc obrepunt textuum dilacerationes, ossium fracturae, aliquando lethales, vel et mortiferae aliae laesiones, ubi corpus extraneum intra cavitatem cranii, et thecae vertebralis fuerit adactum, ut observationibus innumeris est evictum relatis a toties laudatis auctoribus, quibus accedit BOYER referens factum suicidae hoc modo interfecti ob apertionem arteriae maxillaris internae mortem afferentis post nonam diem, quae aliter non contigisset.

Vulnera ossium cranii per se, atque seorsim sumta non sunt lethalia, ubi fuerint inducta ab armorum genere perforante, atque scindente, nulla-que ratione fuerit encephalum compenetratum, aut non momentosa, tum et nulla facta fuerit interior sanguinis effusio, quae terebratione non pos-

(1) Op. citat., observ. 73, pag. 364.

(2) Dictionnaire des sciences médicales, tom. 29.

sit auferri. Instrumenta vero scindentia queunt varimode agere; videlicet calvariam percutere superficialiter, aut profunde, atque transcendere ex integro intra cavitatem cranii, oblique, aut perpendiculariter cranium transfodere, ut vulnera diversam formam nanciscantur. Quocumque autem in casu ubi sermo sit de vulnere simplici, atque nulla gravissima complicatio locum habuerit, haec vulnera sunt sanabilia, etiamsi portio ossis fuerit ex integro avulsa, ut evidenter comprobatur observatio sexagesimaquarta relata a DUPUYTRENO (1), ipsi consignata a doctore MAGISTELIO de individuo, cui die 29 iulii anno 1830 ab instrumento scindente ob varia vulnera ad caput adlata fuere ex integro portiones ossis parietalis avulsae tum ad latus dexterum, tum ad sinistrum; at vulnera fuere intra perpauca tempus sanata, ut mense absoluto convaluerit. Consimile est exemplum quod adducitur a LOMBARD de Vindobonensi milite, qui fuit eadem pariratione vulneratus, eodemque armorum genere ad latus dexterum ossis parietalis, extante latitudine plus quam quatuor pollicum, ita ut nudum emanasset encephalum, ossis portione divulsa; at intra non dissimile temporis spatium ita convaluit, ut de nulla umquam laesione, atque labe superstite fuerit conquestus (2): eius generis sunt exempla, quae afferuntur a BOYER (3), ita ut nullum dubium red-

(1) Opere citato, pag. 316.

(2) LOMBARD, Clinique chirurgicale relative aux plaies, pag. 231.

(3) Trattato delle malatt. chirurg., tom. 5, pag. 41, 43, 44.

datur de facili sanatione praedictorum vulnerum, eo sensu quo fuere a nobis perstricta.

At aliter est dicendum, ubi actionem suam exeruerint corpora contundentia, atque commoventia, potissimum ubi fuerint proiectilia ignita a bellico ferramento displosa; in hisce rerum adiunctis namque violenter encephalum succutitur, et multo magis ubi nulla fuerit calvariae fractura, prae cuius existentia, ut asseruimus periculum redditur minus; etenim vel non laeditur, vel saltem intima compage encephalus quaquaversus non pessumdatur. Magis etiam pertimescendum, ubi fractura non fuerit late diffusa, sed tantum ad parvam superficiem circumscripta; concussio enim, et commotio, quae transfertur ad encephalum est generatim in ratione inversa extensionis fracturae. Funestiori exitu pariter comitantur ictus, atque fracturae ad basim cranii directae, quam ad partem calvariae superiorem; consociantur namque facilius, atque frequentius sanguinis effusiones, atque terebrationi locus non conceditur.

Ex allatis patet quandonam vulnera substantiae encephali ipsius queant reputari lethalia vel non; lethalitatem enim adducunt causae gravissime contundentes, commoventes, atque dilacerantes, sanguinis, et aliorum humorum effusionem facientes in encephali partibus, quibus terebrae locus concedi non possit; tum et aliae encephalum alte lacerantes, ut profundius eius organica structura laedatur. Encephalus enim, ut scite describebat

praeclarus meus antecessor MARTINIUS (1): « Su-
 « premam sibi adserit dignitatem in animali oeco-
 « nomia: non est uti olim creditum fuerat universi
 « systematis nervei centrum: at certe pars est
 « praecipua. Si singulae nervei systematis partes
 « suam efficaciam habent, servant, resarciunt,
 « omnes tamen arctissimo foedere consociantur,
 « ac mutuam sibi opem adferunt. Qua quidem in
 « communione non dubium, quin encephalus prae-
 « stet: » id dein gravissimum momentum, quod
 fuit a natura encephalo assignatum, atque influxus,
 et imperium supra caeteras alias partes nervosas,
 tum et caetera alia organica systemata confirmatur
 ab experimentis susceptis a praestantissimo nostro
 anatomico ROLANDO, FLOURENS, aliisque benemultis;
 non est mirum igitur, si iam proclamaverit summus
 medicinae parens esse mortalia vulnera cerebri sub-
 stantiam penetrantia, eiusque vestigiis inhaerens
 CELSUS eidem plausuerit asserendo: *Servari non
 potest cui basis cerebri percussa est* (2). Quae sen-
 tentia quod respicit essentialem labem intimae tex-
 turae cerebri, cerebelli, et medullae oblungatae il-
 latam generatim confirmatur observationibus ana-
 tomicis factis a MORGAGNIO (3), LUDWIGIO (4),
 CONRADI (5), aliisque compluribus.

(1) Elementa med. for., vol. 1, pag. 145.

(2) Op. citat., pag. 301.

(3) De sed. et caus. morb., epist. 11, num. 19.

(4) Pr. lin. anatom. pathol., pag. 158.

(5) Anat. path., tom. 2, pag. 210.

Addendum, aliquod in adiunctis, in quibus subito lethale non fiat vulnus sobolescere encephalitidem, eiusque sequelas depascentes, morboseque transformantes encephali texturam, tum et consensuales phlogoses organa sensuum adortas, pulmones, hepar, aliaque nobilia viscera, ita ut post non multum temporis spatium lethum producat, eandem vulneris originem agnoscens.

At quantumvis haec omnia debeant esse praesentia perito ad diiudicandam gravitatem, et periculum a praedictis vulneribus emergens, praeceptum tamen foret ipsius iudicium, si de absoluta lethalitate pronuntiaret, ubivis laesa fuerit quacumque ratione encephali substantia; obstant namque observata relata a NICOLAO MASSA, RHODIO, PETITO, SCHENKIO, AMBROGIO PARAEO, ZACUTO Lusitano, aliisque quos videas laudatos ab eximio MAHON (1), quaeque referuntur ad encephalum hac illac vulneratum, atque perforatum a gladio, iaculis, globulis plumbeis, consimilibusque instrumentis vulnerantibus, remanente et portione ferri laedentis, ut memorat ZACUTUS Lusitanus id locum habuisse per quinquennium, conflictante unice cephalalgia tempestatibus humidioribus. Obstat casus legendus in annalibus universalibus medicinae OMODEI (2), de iuvene percusso ad os parietale sinistrum, ut latum inde vulnus fuerit constitutum, egredeunte substantiae cerebrealis portione aliqua, imperturba-

(1) Med. leg., vol. 2, pag. 37.

(2) Pag. 77, fascic. di gennaio 1831.

lis functionibus intellectualibus, subsequente postea suppuratione ac medullari fungo, qui tamen intra sexagesimamsecundam diem fuit sanatus. Obstant tandem observatio IV et V legenda apud iam laudatum GAMA (1), ex quibus confirmantur vulnerationes ipsius encephali substantiae, iacturae eiusdem prae suppuratione, quin tamen exinde fuerit mors adlata.

Conclusio igitur sponte fluit, superficialia encephali vulnera etiamsi aliqua eiusdem facta fuerit iactura, ad sanationem tamen posse perducī, atque vulnera penetrantia, ita ut medullaris substantia profunde laedatur, generatim ancipitis exitus esse reputanda, idemque potiori iure fore asserendum de iis, quae medullam oblongatam plectunt, potissimum vero ad VAROLII pontem adiguntur.

Compressio illata ab effusionibus, et collectionibus sanguinis, aut seri, vel ichoris, si ad illas partes encephali veniat reperiunda, quibus terebrae accessus non concedatur, est diiudicanda velut causa mortis, quod contingit in difficillimis rerum adiunctis, in quibus ad basim cerebri facta fuerit effusio. In caeteris autem aliis casibus non est adhaerescendum vetustioribus, qui arbitrabantur terebrationem suscipi non posse super cranii suturas, in medio ossis frontis, in regione superciliari, supra ossa temporalia, et super occipitale, eo quod sit pertimescendum, ne laedatur sinus longitudinalis,

(1) Opere citato, pag. 69 usque ad 80.

vel laterales, aut grandiores rami arteriosi durae meningis, atque suboriantur gravissimae haemorrhagiae; experientia namque docuit sinuum sectiones non semper esse lethales, comprobantibus SHARP (1), atque BELLIO (2), ita ut haec operatio ubivis cranii sit ad executionem demandanda quum fieri possit, atque inde pendeat vulnus passi vita, etiamsi non possit definiri absolute humoris collecti sedes. Satius enim est hoc modo periclitante aegroto, ut loquamur cum CELSO: *anceps experiri remedium quam nullum.*

Quantumvis ideo terebra fuerit compluribus cranii partibus applicita, et operatio reiterata, non debet tamen despondere operator, atque desciscere ab ulteriori terebratione tentanda; in maxima enim cranii depressione septies perforare se coactum fuisse testatur SCULTETUS (3), et quamvis tantum decimosexto post acceptum vulnus die adeo periculosa institueretur operatio, perfectissime tamen homo fuit sanatus. Pro caeteris autem quae adduci possent valet historia, quam narrat celeberrimus suo tempore chirurgus SOLINGEN, quamque legere est apud SWIETENIUM (4), hisce verbis: « Philippus Nassavius ex illustri auriacorum stemmate
« oriundus, ex equo delapsus, sic caput impegit
« stipiti, ut calvaria variis locis fracta fuerit; et
« ideo vigesiessepties ipsi cranium trepano per-

(1) Operaz. chirurg., pag. 266.

(2) Instit. di chirurg., tom. 3, pag. 43.

(3) Armament. chirurg., observat. 7, pag. 198.

(4) Commentar., tom. 1, pars 1, pag. 471.

« foratum fuit a chirurgo Neomagensi; tamen inde
 « convaluit, huiusque rei testimonium sanati no-
 « bilissimi viri autographo confirmatum vidit So-
 « LINGEN ».

Vulnera medullae spinalis adlata ad regionem cervicalem, ubi non fuerint superficialia, sed altius compenetrantia, ut iam alias est animadversum, ex quibus aliqua portio ipsius transverse excidatur, destruatur, aut comprimatur, ut fit ab instrumentis scindentibus, contudentibus, atque a luxatione, vel fractura vertebrarum, sanguineque effuso, serius ocius mortem intentant: citissime scilicet ubi laesio ad partes superiores inferatur, ex quibus originem ducunt nervi prospicientes cordi, pulmonibus, atque ventriculo; serius autem ubi tractus inferiores consimili ratione plectantur, quod quidem iam fuit constitutum a GALENO adnotante: « Tauros, quibus
 « spinalis medullae origo iuxta primam vertebam
 « quotidie dissecatur statim procumbere, pereunte
 « simul cum sectione, et respiratione et voce, at-
 « que in iunioribus canibus simile experimentum
 « institutum parem successum habuisse ». Idem fuit confirmatum a SENNERTO asserente: « Se no-
 « visse lanium quemdam, qui boves mactaturus,
 « eos non securi, quod vulgo fieri solet, percu-
 « tiebat, sed exiguum cultrum in eo loco, quo ca-
 « put vertebrae colli coniungitur in spinalem me-
 « dullam adigebat; unde bos attonitus quasi statim
 « concidebat ».

Quod vero hoc pacto sancitur ab experimentis

in aperto multo magis collocatur ab observationibus; narrat namque BOHNIUS, quemdam SELINGER ictum passum inter os occipitis, et primam cervicis vertebram, paucis verbis prolatis, paucisque motibus excitis repente occubuisse, facta relaxatione ligamentorum cervicalium, compressaque spinali medulla, ut palam faciebat cadaverica autopsia (1). Refert PETITUS puerum accedentem ad septennium veluti fulminis ictu fuisse enectum ab amico patris sui, posita altera manu subtus mentum, alteraque retro caput, atque ex tellure sublatum, facta luxatione, compressaque spinali medulla; atque superaccedente patre amicum fuisse consimili morte confectum proiecto malleo scindente, quem prae manibus habebat, atque medulla spinali eadem pari ratione discissa inter primam et secundam cervicis vertebram (2). Intra septem dies periit miles memoratus a GAMA (3) post vulnus illatum, atque medullam spinalem exsecans intra duodecimam vertebram dorsalem, primamque lumbarem.

Serius autem obeunt quibus medulla spinalis fuerit ad inferiores tractus notabiliter vulnerata, evincantibus TEICHMEYERO (4), BAUMERO (5), aliisque innumeris, ita ut ex allatis, atque considerato vario influxu supra vitam organicam, prout communionem servet cum organis nobilioribus ad triplo-

(1) BOHNIUS, De vuln. renunt., pag. 115.

(2) Trattato delle malattie delle ossa, tom. 1, pag. 51.

(3) Op. citat., observat. 30, pag. 454.

(4) Inst. med. leg., pag. 207.

(5) Med. for., pag. 223.

dem vitae efformandum concurrentibus, vel aliis magis inferius collocatis, atque a vitali centro remotioribus, sit concludendum de lethalitate vulnorum generatim in primis laesionibus, quae abluat ab illis secundi generis, quum sit observationibus evictum vitam ad annos complures concessisse vulnera lumbari segmento inflicta.

Vulnera colli possunt ad examen revocari in quatuor regionibus praecipuis, quibus haec momentosa pars notatur: videlicet prout fuerint inflicta ad regionem anteriorem, prae qua adinvenitur larynx, trachea, pharynx, atque oesophagus: ad lateralem per quam decurrunt magna vasa, et insignes nervi: ad posticam ubi laeduntur unice densi musculi motubus famulantes. Vulnera porro ad regionem posteriorem adlata, et in qualibet cervicis parte plectentia communia integumenta, et musculos, reputantur velut simplicia a scriptoribus medicinae legalis, animadvertente BELLOC (1); at ubi fuerint transversa, queunt post se trahere gravissimos effectus, praepeditis inde motubus capitis, maxillae inferioris, laryngis, pharyngis, et linguae, qua pari ratione potest impedimentum suboriri deglutitioni, atque loquelae, quae damna redduntur graviora, ubi afficiantur muscoli elevatores costarum, scaleni, aliique famulantes respirationi.

Arteriae carotides et vertebrales, venae iugulares internae vulneratae ab instrumento scindente lethali-

(1) Med. leg., pag. 248.

lem haemorrhagiam excitant, ni prompte per ligaturam iisdem queat succurri, ut comprobant duo observata relata a MORGAGNIO (1), plura alia a BOHNIO (2), polissimum autem id evincit factum exaratum a DEVERGIE (3), de individuo, qui quum non potuerit prae suicidio occumbere ob tracheam bis sauciatam, bisque sanatam a DUPUYTRENO, citotandem exoptatam mortem petiit, cultro adacto ad latus sinistrum iuguli, ibive arteria carotide tacta.

Vulnera partialia tracheae, aut oesophagi velut lethalia non esse affirmanda declarant tracheotomia, atque oesophagotomia, quae absque periculo instituuntur. Esse vero periculi plenam, non autem absolute lethalem omnimodam ferme recisionem alterutrius, confirmant curationes felici cum exitu susceptae a DUPUYTRENO nuper memoratae, aliaeque innumerae quae possent adduci. At pro omnibus suffecerit historia, quam narrat prof. FINE de maniaco, qui ad suicidium tentandum cultro laryngem exsecuit, circumacto intra ipsam quaquaversus ferro vulnerante, in septem vel octo partes excissa thyroide, apertaue pharynge, qui tamen intra triginta dies fuit ex integro sanatus (4). Ex quibus est inferendum generatim lethum post se trahere hasce laesiones, ex eo quod complicantur cum vasorum insignium sectionibus, ubi potissimum in-

(1) Epist. 4, cas. 7, et 53, cas. 21.

(2) De vuln. colli lethalit., cap. 3.

(3) Op. citat., tom. 2, pag. 280.

(4) Journ. chirurg., vol. 83, pag. 63.

ducantur ad bronchia, ut loquamur cum DE-HAENIO ita ratiocinante : « Quomodo magna vulnera infligi
« bronchiis possent, nisi multis, magnisque simul
« laesis arteriis, venisque, quarum vulnera iam
« antea absolute lethalia diximus? (1) ». Eamdem sententiam tenere eodem fundamento freti, TEICHMEYERUS, SWIETENIUS, ESCHEMBACH, et alii.

Gravitas vulnerum hanc partem obsidentium, non solum est a laesionibus vasorum derivanda, sed etiam ab eorumdem extensione, ut est a corporibus contundentibus quaquaversus affectionem diffundentibus, potissimum autem ubi sermo sit de globulis ignitis a bellicis instrumentis explosis, comprehendentibus in una eademque laesione multiplicia organa tum motricia, tum sentientia, tum functionibus vitalibus immediate prospicientia.

Quod respicit autem nervorum laesionem, speciatim autem paris vagi, atque intercostalis, varii iterum possunt subsequi effectus, ex quibus vel obrepant iacturae vocis et loquelae, consimilesve resolutiones, aut suspendantur functiones ad vitam momentosiores, ut sunt respiratio, motus cordis, digestio, et sic deinceps, animadvertentibus HAL- LERO, BAGLIVIO, DUPUY, LEGALLOIS, DUMASIO, DE-BLAINVILLIO, DUPUYTRENO, aliisque innumeris observatoribus, quae omnia phaenomena sint ad calculum revocanda ad diiudicandam maiorem, vel minorem vulneris gravitatem, illata damna, ipsiusque vitae sufflaminationem.

(1) Praelect. pathol., tom. 1, pag. 363.

Pectoris vulnera dividuntur in non penetrantia et penetrantia. Vulnera primi generis allata a corporibus pungentibus, tum et scindentibus nulla gravitate stipantur; haemorrhagiae namque, et inflammationes appropriatis praesidiis subiguntur. Ali-ter vero res se habet, ubi fuerint inflicta ab instru-mentis contudentibus, ex quibus contusionis, et commotionis effectus transfundantur ad pulmones, et cor, quae accidentia complicationem queant ac-cersere. Vulnerum gravitas succrescit ubi fuerint inflicta a bellicis glandibus displotis datae magni-tudinis, ex quibus fractura potuerint plecti carti-lagines costarum, sternum, et ipsaemet costae; pos-sunt enim inde inolescere sanguinis effusiones, suppurationes, caries interiora compenetrantes, compressiones organorum in cavitatibus contento-rum, fistulae aliique consimiles effectus sanationem difficiliorem, diutiusque protractam reddentes. Vul-nera granis plumbeis inflicta, non multa distantia intercedente, consideratis effectibus assimilantur illis, qui a glandibus maioribus producuntur; at ubi fuerit data distantia interposita superficie tenus laedunt, ac proinde levissima sunt reputanda.

Arma perforantia, ac scindentia postquam atti-gerint thoracis parietes saepissime penetrant intra pectoris cavum; in hisce rerum adiunctis queunt esse penetrantia simpliciter, quin laesionem infe-rant in organa contenta, ideoque quum non com-plicantur haemorrhagia, emphysemate, vel pulmo-num hernia parum differunt considerata gravitate

ab illis, quae non sunt penetrantia. At hic loci maxima viget dissidentia inter auctores. GALENUS namque experimentis innixus iam pronunciabat: *Voce et respiratione penitus destitui animantia si ambae cavitates perfossae fuerint* (1). BOERRHAAVIUS vero: « Esse necessario lethalia vulnera lata utramque cavitationem thoracis, cum admissu aëris perforantia ». SWIETENIO autem fidenti tentamentis in canibus susceptis probabilius visum fuit criterium, quo decerneretur: « Quod si vulnera inflictam minorem haberent aperturam, quam erat glottidis rima, tunc aër facilius irruens per glottidis aperturam, quam per vulnus distenderet pulmonem, atque inde non fore lethalia; esse autem cito, et certo lethalia si vulnerum orificia glottidis aperturam amplitudine sua superent » (2).

Si tamen animadvertamus WILLIAM HOUSTON a SWIETENIO laudatum experimenta instituisse, prae quibus: « Utrumque pectoris latus perforaverat, post quae alacriter currebat animal; » quae confirmantur a tentamento, cuius auctor fuit HEMANNUS, ut habemus a sequenti ipsius descriptione legenda penes TORTOSA: « Ho ferito un cane nel petto, facendogli dai due lati un taglio lungo due dita traverse: il cane sul fatto svenne: poi respirando con ansietà, mangiò il cibo che gli ho dato: passati cinque giorni, con l'aiuto di un empiastro unitivo le labbra della ferita si com-

(1) De usu partium, lib. 6, tom. 4, pag. 419.

(2) Comment. in BOERRHAAVE aphorism., tom. 1, pag. 271 e 272.

« baciaronò e si saldarono; e il cane se la passò
 « molto bene (1); » atque SWIETENIUM ipsum observasse constanter in casibus quibus animalia satis cito moriebantur *ingentem semper fuisse haemorrhagiam*. Si consulamus demum observationem allatam a SCHENKIO, ex qua constat: « Hominem
 « delapsam ex alta arbore in palum acutum incidisse, qui lumborum musculos perforans, sursum in pectoris cavum usque penetravit: verumtamen opportune curatum diu supervixisse sine
 « ulla noxa, superstite foramine fistuloso in dorsi regione, » concludere erit de veritate propositionis nuper allatae. Quacumque etenim forma se se offerat vulnus, orae ad mutuum contactum poterunt adduci applicitis adglutinativis, atque ubi opus sit, quod quidem raro contingit, confugiendo ad aliquot puncta suturae, ut legere est apud DUPUYTRENUM (2).

Vulnera pulmonum parenchyma alte penetrantia sunt reputanda velut gravissima, ac momentosissima ob aërem a vulnere erumpentem, atque pulmones comprimantem, tum et ob emphysematis complicationem lethum adducentem, ut eiusmodi exempla afferunt LITRE, atque MERY consignata academiae scientiarum anno 1713. Succrescit gravitas ob sanguinis effusionem cito lethalem, dilaceratis grandioribus vasis arteriosis, et venosis, ut quatuor observata evincunt colligenda apud BON-

(1) Istituz. di med. forens., tom. 2, pag. 161 e 162.

(2) Op. laudat., pag. 399.

NIUM, ex quibus patet perforatis pulmonibus, atque cavitate thoracica sanguine repleta a glande plumbea; in primo casu a chartacea glande sclopeto expulsa; in secundo a lancea venatoria; in tertio et quarto a gladio, mortem prae foribus illico fuisse.

Inflammatione praeterea obrepente eiusque sequelis potest in discrimen adduci vulneratus, non ita ob pulmonum herniam, eadem enim potest reponi; atque etiamsi aliquando horum organorum portio herniam faciens fuerit contusa, disrupta, atque gangraena tacta, salus tamen integrata potest emergere facta excisione aut *cauterizzazione*, ut comprobant observata eruenda a FABRICIO HILDANO (1), a TULPIO (2), RUYSCHIO (3), aliisque compluribus, ex quibus etiam manifestum redditur, non profunde laesis pulmonibus, atque non vulneratis intimioribus elementis organicis immediatae vitae famulantibus, lethum non occurrere, quantumvis constanter gravissimum immineat periculum: « In levioribus namque etiam pulmonis
« vulneribus metus est, ne talia vulnera degenerent
« in ulcera pulmonis, quae postea lenta tabe consumant vulneratum, ut infert SWIETENIUS adducens
« exemplum relatum a FORESTO ».

Pulmonum contusiones demum ob costarum fracturam, et intro factam pressionem, tum et ob sterni depressionem, ex quibus quatiantur pulmones, atque

(1) Centur. 2, observ. 32, pag. 100.

(2) Observ. med., lib. 2, cap. 17.

(3) Observ. anat. chirurg., obs. 53, pag. 50.

copiosae subsequantur intra telam cellulosa sanguinis collectiones, serius ocius evadunt pariter funestae, ita constituyente HEBENSTREITIO: « Non
 « enim tantum vulnera, sed et magnae pulmonum
 « contusiones hominem occidunt. Saepe ecchymosis
 « et sanguinis intra cellulas pulmonum facta effusio
 « ipso vulnere est nocentior (1).

Vulnera oesophagi seorsim sumti intra thoracis cavum sunt rarissima considerata ipsius parva latitudine, ac profundo positu; atque communiter cum eodem plectuntur et pulmones. Verumtamen potest fieri, ut ab armis pungentibus non maxima dimensione donatis, tum et a bellicis instrumentis regionem dorsalem, et prope columnam vertebralem traicientibus, solus attingatur oesophagus, quo in casu effusis ingestis intra cavitatem pectoris, non potest generatim quin mors obrepit. Etiam si ideo legere sit exempla perrara prae quibus nulla facta fuerit deglutitorum eruptio funesta, ut eius generis factum retulit PAYEN communicatum BOYERO, subsequuta integra sanatione perpauco tempore, viriumque restauratione post aliquot menses: sunt tamen casus exceptionis ad calculum nullatenus exigendi, ut professus est DUPUYTRENUS; quantumvis et ipse eius felicissimae sortis exemplum attulerit. Haecque sententia iam fuerat prolata a LUDWIGIO asserente: « Si oesophagi vulnera in thorace eveniant, in quo apta curationis auxilia adhiberi

(1) Antropol. forens., pag. 498.

« nequeunt, effusio deglutitorum in cavum, putredo
 « inde nata, et alia symptomata accedentia mortem
 « certo inferunt (1) ». Macie namque debent confici vulnerati, ut consentit DANIEL hisce verbis:
 « Quod si ita sunt comparata oesophagi vulnera,
 « ut vulneratus macie confectus obeat, licet lentius tunc perimant sunt tamen aequae lethalia (2) ».

BOERRHAAVIUS GALENI auctoritate fretus reputaverat: « Vulnera diaphragma ab utraque parte
 « mediastini thoracis penetrantia, vel eius nervosa
 « dissecantia reddi lethalia, quae sententia confirmatur a SWIETENIO quod spectat periculum, observationibus innixo PARAEI, atque SENNERTI, ex quibus constat lethum potissimum se se obtulisse ob id quod abdominis viscera irrepserint in thoracis cavitatem, speciatim autem ventriculus et intestina, atque vulneratus vomitu, et lipothymiis conflictatus debuerit tandem serius ocius occumbere. Periculum autem adaugetur ex eo quod unâ generatim alia contermina viscera plectantur, ut variis casibus allatis evincit MORGAGNIUS (3): accedit quod aliquando septum ipsum gravissimis contusionibus, lacerationibus, consimilibusque destructionibus possit labefactari a vario armorum genere. Quibus omnibus consideratis, atque comparatis cum illis casibus, quibus diaphragmatis vulnera non fuere observata lethalia ab HOLLERIO, FALLOPIO, FORESTO,

(1) Instit. med. for., pag. 113.

(2) Instit. med. pub., pag. 97.

(3) Epist. 53, cas. 6, 10 et 40.

recentius autem ab ISSENFLAMMO, aliisque, pronum erit inferre, vulnera perexigua, atque iuxta fibrarum carnearum longitudinem directa potuisse conanescere; at prudentissimam fuisse definitionem SWIETENII, quem sequi oporteat asserentis diaphragmatis vulnera esse quam maxime periculosa (1).

Nervis phrenicis aut compressis, aut ligatis, aut resectis diaphragma illico quiescit, ubi natura mirifico plasmate in auxilium provida non occurrat; iisdem vero a corporibus vulnerantibus irritatis, gravissima symptomata scenam ludere possunt in ancipiti res confossi collocantes.

Cordis vulnera quod respicit iam observaverat GALENUS corde exsecto in animantibus grandioribus, vitam per aliquod tempus superfuisse: aiebat namque: « In sacrificiis corde ex animalibus avulso, « et iam haris imposito, respirant, clamant fortiter, « imo aufugiunt: donec sanguinis profluvio moriantur (2) ». Quod confirmatur ab experimentis susceptis a VESALIO in canibus et felibus; a BARTHOLOINO autem exemplo allato de vulnere illato a Danio rege in venatu cervum scopeto traiciente. Quod pertinet autem ad homines consimilia legere est apud SCHENKIIUM, AMBROGIUM PARAEUM, aliosque, quos colligere est apud SWIETENIUM (3); neque praetereundi sunt recentiores idem testantes, COURTIAL

(1) Op. citat., tom. 1, part. 1^a, pag. 273.

(2) De HIPPOCRAT. et PLATON. placitis, lib. 2, cap. 4, in fine. CHARTER, tom. 5, pag. 97.

(3) Op. laudat., tom. 1, part. 1, pag. 259.

videlicet, SAVIARD, RHODIUS, DURANDE, LEROUGE, SANSON, FERRUS, quorum observata memorantur a DUPUYTRENO, qui ulterius addit observationem octuagesimamprimam, secundam et tertiam idem evincentes (1). Ex quibus omnibus concludere liceret cum SWIETENIO nuper laudato: *Vulnera cordis esse semper periculosissima; tamen non semper subito lethalia*. Verumtamen uno eodemque tempore consecraretur, serius ocius reddi lethalia vulnera cordis cavitates penetrantia, neque multum temporis concedere vulnerato. Quibus consociatis innumeris sententiis auctorum, qui constantem esse cardiacorum vulnerum lethalitatem definivere, veritati consentanea erit reputanda sententia OLIVIERIS D'ANGERS ex 64 observationibus illata (2), ex qua sancitum est vulnera intra cavitates cordis penetrantia esse semper lethalia, exceptione facta de acupunctura, dummodo non remaneat intra cor acus perforans, consimilibusque instrumentis pungentibus perstrictum valde et angustum vulnus faciuntibus, quod non solum non esse subito lethale, sed consanescere posse est experientiis atque observationibus commonstratum. Quod attinet autem ad vulnera non penetrantia atque extrinsecus cordis structuram afficientia, ipsumque pericardium, lethum potest obrepere, etiamsi non adeo cito, ob effusionem factam intra pericardium, carditidem, atque pericarditidem, abscessus locales, consimilesque phlogosis sequelas.

(1) Op. citat., pag. 410 et seq.

(2) Dictionario medic. 21 volum., art. *Cordis*.

Quae cordis nervos ita laedunt, ut suo munere defungi amplius non possit reputantur iure lethalia, ut demonstrant vetustiorum ac recentiorum experimenta ac observata: eadem dicas de iis, quae id organum nobilissimum contundant, concutiant, atque violente urgeant.

Vulnera grandiorum vasorum in thorace contentorum, ut est aorta, arteriae pulmonales, ac correspondentes venae, azygos, venae cavae et sic deinceps, etiamsi non multa extensione donentur, excitant effusionem sanguinis lethalem, ad quam compescendam redditur ars omnino impotens, consentientibus generatim omnibus scriptoribus medicinae legalis, et artis chirurgicae magistris. Non eadem constituas de laesionibus arteriarum phrenicarum, consimilique diametro pollentium, ex quibus producatuur sanguinis effusio lenta, per gradus succedens, et non copiosa intra thoracis cavum, atque ideo tum natura, tum cognita appropriata methodo sanabilis; potissimum autem hac ratione se habet effusio ex arteria intercostali, mammaria interna, vel substernali, ex quibus sanguinis proiectio est eiusmodi, ut repente non suffocet vulneratum. Ideoque ipse sat in vita remanet, quo possit prompte succurri ab efficacibus chirurgicis praesidiis.

Abdominis vulnera iterum bipartiuntur in non penetrantia, ac penetrantia. Non penetrantia sive excitentur ab instrumentis pungentibus, atque perforantibus, sive ab armis excidentibus ac dividantibus non stipantur lethalitate, nullaue gravitate

donantur in adiunctis in quibus sint simplicia, neque valdopere profunda, tum et laesio non fuerit propagata ad aliquem ex nervis aut arteriam sat insigni volumine praeditam. Complicatio igitur gravitatem accersens, atque diutius tempus post se trahens in curatione, est posita in subsequenti inflammatione, potissimum peritonaei, nervorum irritatione, sanguinisque effusione, quibus est adsocianda herniae productio. Maior dein vel minor est difficultas, atque temporis longitudo opportuna, quo altius intra textus fuerit vulnerans telum demersum, aut magis superficiem tenuerit: eadem dicas de discrepante directione. Hinc est ut vulnus possit esse adfixum cuti, vel ad telam cellulosa subcutaneam propagatum, tum et ad varia strata musculorum usque ad peritoneum; directio autem est parum spectabilis, ubi de integumento cutaneo, et celluloso sit sermo; at aliter res occurrit de ratione ipsius iuxta fibrarum muscularium dimensionem, aut contra directionem earumdem. Neque est praetereunda sedes ad eruendos effectus ab hernia dependentes, haemorrhagia, consimilive complicatione.

Gravius est vulnus, ubi fuerit adlatum a corporibus contudentibus, speciatim autem a proiectilibus explosis a bellico armorum genere; momentoso enim modo non solum plectuntur in hisce rerum adiunctis partes integumentales, sed et organa interna, ut contundatur hepar potiori facilitate ob insignius volumen, atque postea inflammatione tentetur, haemorrhagia, aliaque eius generis labe: eadem

dicas de liene quod disrumpatur, inflammetur, succedente momentosissima eius laesione, atque faciliiori sanguinis iactura. Potiora constituas de ictibus contudentibus adlatis ad regionem epigastricam, ut syncopes aliquando lethalis excitetur subsecuta haematemesi, inflammatione ventricali, atque possibili ipsiusmet disruptione. Neque minus sunt pertimescenda damna sobolescentia a contusionibus intestinorum, vesicae feleae bile distensae, atque urinae eodem pari modo se habentis, ut excitentur materierum contentarum, et humorum eruptiones intra cavitatem abdominis, citissime in mortem commutatae, quin praesto esse queant artis medicatricis auxilia. Ex allatis inferas de momento attribuendo contusionibus renum, aliorumque organorum, ut morte subsequente datum sit iudicare de gravitate, ac lethalitate causae inferentis.

Vulnera demum non penetrantia inflicta ab armis perforantibus aut sciudentibus, postquam traiecerint parietes abdominis possunt irrepere inter viscera abdominalia, quin eadem intra laesionem comprehendantur, hocque in casu vulnus generatim eadem facilitate, ac temporis decursu sanatur, ac si non fuerit penetrans, habita nihilominus semper ratione ad dimensionem. Si etenim eadem sit minor, atque producta ab instrumentis pungentibus, cito consanescit, excepto casu, quo peritonitis succendatur. Ubi vero arma excidentia, atque dividenda vulnus latius aperuerint, tunc potest inde emergere intestini portio, aut appendicis peritonealis, aliquando

consectante strangulatione et gangraena; et ubi potiore dimensionem praeseferat vulnus momentosiores pariter eventrationes possunt locum habere, facilius occurrente peritonitide, et sanguinis effusionibus magis vel minus minitantibus, prout sint varimode copiosae, atque sanguis viam inveniat ad exteriora, aut colligatur in interioribus, aegerrime quandoque resorbendus, atque extrahendus.

Summus medicinae parens ventriculi vulnera velut insanabilia pronunciaverat (1): eius vestigia pressit CELSUS (2). ESCHEMBACH tamen inter recentiores lethalitatem perstrinxit: « Ad casum quo vulnera
« ventriculi cum vasorum maiorum sauciatione
« combinata forent, quia sanguinis effluxum habent
« pedissequum nulla arte coërcendum (3) ». Ad utrumque parietem ventriculi perfossum LUDWIGIUS, cuius haec sunt verba: « Si ventriculus in utroque
« pariete perfoditur, laesio omnino absolute lethalis est (4) ». Ad huius visceris fundum MORGAGNIUS (5): ad imam ventriculi partem, ubi pylorus est PLATNERUS (6): ad contusiones HEBENSTREIT asserens: « Ex contusione ventriculi ob subitaneam
« gangraenam servari nemo potest (7) ». Ad fundum tandem, et utrumque ostium BOERRHAAVE, tum et

(1) Aphor. 6, 24 coac., not. 3, 379, 389.

(2) Op. laudat., pag. 301.

(3) Med. leg., pag. 116.

(4) Instit. med. for., pag. 124.

(5) Op. laudat., epist. 54, num. 9.

(6) Instit. chirurg. ration., pag. 238.

(7) Antropol. forens., pag. 534.

ad magna vulnera. Ex quibus iam manifestum redderetur sententiam horum auctorum esse, ut non omnia vulnera ventriculi debeant definiri velut absolute lethalia; cuius sententiae vim auget SWIETENIUS observationibus innixus SCHENKII, aliorumque, ita ut concluderet: « Videntur haec observata docere quod
 « non omnia ventriculi vulnera, magna quamvis,
 « absolute semper lethalia sint. Si nempe aditus
 « detur manibus chirurgi, ut sutura possint uniri.
 « Parva autem ventriculi vulnera satis magnam
 « spem curae faciunt (1) ».

Haec nuper exposita, ubi comparentur cum dissensu scriptorum medicinae legalis a factis desumto circa lethalitatem ventriculi vulnerum, qui asserente MAHON in nulla alia quaestione potior se se offert, quam in hac, de qua agitur, inter auctores famigeratissimos (2): ubi consocientur praeter iam allata cum observationibus THOMPSON, aliorumque, quos legere est apud BARZELOTTIUM (3): ubi congerantur potissimum cum benemultis exemplis enarratis ab HEVIN de Borussis cultrivoris, Bohemis, et Anglis feliciter sanatis cultro trenante trans ventriculum eodemque extracto, quae copiosiora adhuc referuntur a PLOUQUETO: cum compluribus insuper casibus suturae ventriculi felici cum exitu peractae a recentioribus, ut eruere est a PUCCINOTTIO, eruditissime ut solet eosdem exa-

(1) Op. laudat., tom. 1, part. 1, pag. 275.

(2) Op. citat., tom. 2, pag. 121.

(3) Med. leg., tom. 4, ediz. 1840.

rante (1), prudentius videtur iudicium, quo definiatur non omnia ventriculi vulnera esse lethalia, praesertim ubi sint brevia, linearia, non in fundo caeco, non prope ostia: nonnulla in fistulas abire quae complures etiam annos concedant, referentibus RICHERANDIO, ETMULLERO, et VENKER: esse autem lethalia grandiora: a ventriculi contusionibus progenita: ad insignia vasa adlata, suborta haemorrhagia, quae arte compesci non possit; utriusque parietis perforationes; insignium nervorum laesiones ventriculi vim pessumdantes, aliaque eius generis, quae sint ad severum calculum deducenda a perito, qui iudicium prolaturus de effectu vulneris immediato non debet praetermittere accidentia quaevis, causasque extraneas, quae potuerint lethum per accidens afferre, ut sunt artis chirurgicae neglecta praesidia, errores in diaeta, atque ita porro, suasum habens laesionem quamcumque non esse lethalem medico-legaliter loquendo, ut id tueamur cum nuper laudato MAHONIO, nisi quum omnes conatus consociati naturae, et artis fuerint redditi frustranei ad eripiendum a mortis faucibus diro vulnere conflictatum.

Intestinorum, potissimum tenuium vulnera fuere iterum proclamata velut lethalia ab HIPPOCRATE, et CELSO; BOERRHAAVIUS et SWIETENIUS solummodo intestini tenuioris superioris integram dissectionem ex chyli in cavum abdominis facta effusione, atque

(1) Op. laud., tom. 2, pag. 31 et 32.

subsequente marasmo. Ad observata porro, et experimenta complura se se refert postremus auctor, ut affirmet intestina crassa, et ipsa tenuia in loco remotiori a ventriculo, quantumvis fuerint ex integro discissa, per suturam revincto extremo ad mortem non adduxisse homines vulneratos, sed eosdem supervixisse (1). Consimiles casus exitus non infausti memorant generatim BOHNIUS, et MORGAGNIUS; exinde est secuta sententia PLATNERI exclamantis: « Clarum est intestinorum vulnera etiam « vehementiora curationem recipere posse (2) ».

Haec est sententia quam non velut exaggeratam reputaveris, ubi consulas exitus felices habitos in hisce gravissimis intestinorum laesionibus, ipsaque gangraena praesentibus herniis a LAPEYRONIE, DUVERGER, RHAMDOR, quae fuere confirmata a JOBERT, atque LEMBERT experimentis fretis susceptis in animantibus, narrantibus ROCHE et SANSON (3) sutura varia methodo peracta. Eadem confirmatur insuper a quinque casibus exitus eodem pari pacto non infausti, quorum auctor est LARREY; ab observatione praeterea nonagesimaquarta DUPUYTRENI (4), aliisque compluribus ab aliis prolatis inter neotericos, ita ut hisce omnibus collatis cum innumeris pariter exemplis lethi obrepentis post vulnera inflicta ad

(1) Op. citat., tom. 1, part. 1, pag. 276.

(2) Instit. chir. rat., pag. 239.

(3) Nouveaux élémens de pathologie médico-chirurgicale, tom. 4, pag. 182 et 183.

(4) Op. citat., pag. 467 e 468.

intestina, obvia ac prudentior videatur definitio, qua constituatur generatim intestinorum vulnera esse periculosa, non autem absolute lethalia: lethalityatem autem unice esse supputandam per cadavericam encheiresim, ut est a nobis exaratum in antecedentibus, retinendo cum BARZELOTTIO: « Che non
 « si può rigorosamente se non dopo l'esito fausto,
 « e infausto darne esatto giudizio, misurando e
 « pesando quello, che si compete alla causa vul-
 « nerante, alla parte vulnerata, al temperamento,
 « ed a più altre cose accessorie, che possono avere
 « a cotal esito contribuito (1) ».

Servari non potest cui percussae fuerint iecinoris portae affirmante HIPPOCRATE, et post ipsum CELSO (2); at postremus inter vulnera solum, quae difficilem curationem habeant reposuit illa, quae affecerint iecinoris crassum. Ex hisce obvium iam foret consectorium, non esse habenda velut lethalia illa quae sint superficialia; et quantumvis hepatis substantiam compenetraverint, tamen non fuerint adacta usque ad maiora vasa ad excitandam profusam haemorrhagiam generatim lethalem. De hac sanguinis, bilisque effusione locutus est LUDWIGIUS veluti conditionibus omnino necessariis ad lethalityatem, ut patet ex sequentibus auctoris verbis: « Hepatis vulnera sanabilia nonnisi ea dici pos-
 « sunt, quae maxime superficialia sunt, et humo-
 « rum effusionem in abdomen vel nullam vel exi-

(1) Ediz. citat. 1840, tom. 4, pag. 143 e 144.

(2) Op. citat., lib. 5, cap. 36, pag. 301.

« guam induxerunt (1) ». Quae confirmantur a consimilibus aliis PLATNERI definientis: « Ubi hoc viscer
« medium percussum est, et ubi laesae sunt ma-
« iores arteriae ac venae et bilis itinera, vulnus
« mortiferum est ».

Non omnia vulnera igitur hepatis etiamsi penetrantia intra eiusdem texturam definiri queunt velut absolute lethalia; praeter enim observata iam relatata, prostant innumera alia de felici exitu in vulneribus hepatis obtento. Hinc est ut JOBERT ipse, qui definivit esse semper mortalia vulnera inflicta a glandibus plumbeis, consimilibusque corporibus ab instrumentis bellicis displosis, sanxerit tamen illata a caeteris aliis armis bellicis perforantibus, aut transcindentibus posse sanari (2). Caetero neque sunt insanabilia vulnera ab ignitis armis inflicta; LARREY namque id comprobavit observationibus ad id opus collectis (3): DUPUYTREN autem observatione 96 (4), qua prolata concludit: « Les bles-
« sures du foie par armes à feu peuvent donc gué-
« rir, quand certaines conditions heureuses se ren-
« contrèrent pour le malade. D'ailleurs de nom-
« breuses observations prouvent que les plaies du
« foi par armes blanches peuvent très bien guérir ».

Vulnera igitur hepatis generatim lethum afferunt ubi fuerint valdopere profunda, atque fuerit secuta

(1) Instit. med. for., pag. 132.

(2) Vide opus auctoris anno 1833.

(3) Tom. 4, pag. 272.

(4) Op. citat., pag. 471.

praeceps sanguinis aliorumque humorum effusio : eadem statuas de hepatis contusionibus, atque commotionibus ; fieri enim inde non potest, quin organica hepatis compages laedatur, atque vasa dilacerentur, consectante lethali haemorrhagia, consimilique organi adeo momentosi labe, functionisque ad nutritionem et vitam influentis abolitione. Caetera alia sunt periculosa ; at possunt redintegrata salute consolidescere.

Ut plurimum lethalia sunt pariter vulnera vesiculae felleae, quemadmodum et ductus cystici, hepatici, et choleluci ; bilis namque effusio locum habens intra cavitatem peritonealem excitat citissimam peritonitidem, promptissime e medio tollentem aegrotantem, et contra quam generatim impotentia redduntur artis auxilia. Requiritur itaque ad lethalitatem expungendam, ut vesiculae bilis vulnera ab instrumento perforante illata sint levissima, neque locum concedant sat copiosae bilis effusioni, sique fuerint excita ab instrumento contundente, ut et a bellicis armis ignitis, necessum est ut adhaesione progenita efformetur abscessus, qui forte fortuna queat aperiri ad exteriora, qui casus sicuti est rarissimus, hinc est ut generatim subsequatur mors demonstrante PETITO duobus allatis exemplis, et confirmante SABATIERIO apposis etiam observationibus (1), quod eius generis exemplum iam legere pariter erat in actis anglicanis de

(1) *Medicin. operator.*, tom. 2, pag. 213 et 214.

milite, cui vulnere in cavum abdominis penetrante vesicae felleae fundus perfossus fuerat, obrepente morte initio septimae diei, ut eruere est a SWIENTENIO (1).

Peritum ergo necroscopiam instituentem non debent fugere rarissimi casus, quibus aditus praestitutus fuerit ad exteriora felici cum successu paucae collectae bili intra cavum abdominis, quos cernere est enarratos a COWPERO, ut animadvertat, num id potuerit contingere in exemplo, de quo debet iudicium ferre, ut nullum praetermittat adiuncum, quod possit favere ipsimet reo, atque reddatur opportunum ad tutum solidissimumque quoad fieri possit fundamentum stabiliendum.

Perpauca extant penes auctores exempla lienis vulnerati in homine atque discissi cum momentosa visceris labe, gangraena, atque ipsius extirpatione notata felici eventu. Innumera ex adverso sunt insignita exitu infausto, quae legere est apud TULPIUM, FONTANUM, BOHNIUM, VATERUM, aliosque inter vetustiores: inter recentiores autem praeter factum narratum a BARZELOTTIO, iamque a nobis relatum, silentio pressis caeteris aliis, non possumus tamen praetermittere duo observata exarata a DUPUYTRENO, ex quibus constat lethalia reddi vulnera lienis profunda ob copiosam haemorrhagiam non tantum, sed et ob altam visceris labem integram lienis texturam depascentem. Primus casus porro

(1) Op. et lom. citat., pag. 522.

fuit ab auctore observatus mense iulii anno 1830; atque in hoc emersit lethum ab haemorrhagia profusa, remanente impacta glande plumbea intra lienis substantiam. Secundus anno 1814 in iuvene milite, qui vulnus iterum sclopetarium passus ad hypochondrium sinistrum fuit primitus ad hanc regionem atrocissimo dolore divexatus, postea brevissimo temporis lapsu ictericus factus, paucisque diebus denatus, converso liene in concrementum inorganicum adeo diffluens, ut mirum visum fuerit, quod contingerit ut non diffluerit in abdominis cavum.

Ubi itaque lien valdopere penetranti cuiuscunque generis ictu fuerit confossus, tum ob late patentem sanguinis fusionem necessariam communiter sequelam, tum ob evolutam gravissimam inflammationem, suppurationem, aut gangraenam, mors serius ocius adducitur: neque valent exempla lienis extirpati in animantibus, atque in homine ipso; in hisce rerum adiunctis namque vasa congruo vinculo revinciuntur, ut lethali haemorrhagiae locus non concedatur, atque deficit accidens, quo momentosam profundam labem acutissimam lien passum, morbosum processum, atque consensum diffundat, atque irradiet ad varias partes organicae oeconomiae. Superficialia ideo lienis vulnera possunt esse sanabilia, excita inflammatione facile ab arte profliganda, neque suborta copiosa haemorrhagia cui ars succurrere non possit; in caeteris aliis memoratis casibus vulnus est reputandum velut absolute lethale.

Ex allatis inferre est vulnera pancreatis, mesenterii, consimilisque appendicis peritonealis per se non esse lethalia, sed ob subsequentes haemorrhagias a grandioribus vasis dimanantes, prae quibus tali impetu sanguis prorumpit, ut eius vis superet omnem resistantiam vasorum, atque partium adiacentium. Sunt proinde lethalia absolute vulnera inflicta aortae abdominali, et venae cavae, tripodi caeliacae, vasis hepaticis, splenicis, enulgentibus, mesentericis, gastro-epiploicis, gluteis, iliacis, venae portarum, et sic de caeteris. Eadem regeas de laesionibus illatis insignibus truncis nervosis, ubi natura reparatrix paratissimam non advexerit consolidationem. Quod respicit autem lymphatica, cistidem chylarem, aut ductum thoracicum discissa, lenta succedit tabes ubi vulnus ad cicatricem non perducatur, spontanea ratione iterum plasmante natura, ut experimentis in canibus susceptis evicit LOWERUS, atque observatione allata BONETUS (1); verumtamen sicuti ob communicationes confertissimas lymphaticorum, atque duplicitatem ductus thoracici non adeo facile praecluditur via nutriti latice, hinc est ut haec vulnera non sint definienda velut citissime et absolute lethalia, sed gravius immineat periculum ex facta humoris effusione, quae serius ocius interitum post se trahit, scite it definiante MAHON (2).

(1) Sepulchret. anat. pract., lib. 4, pag. 360.

(2) Op. citat., tom. 2, pag. 151.

Non est tamen praetereundum cum TEICHMEYERO vix receptaculum chyli vulnerari sine vulnere insimul arteriae magnae descendentes (1), atque cum SWIETENIO vix laedi posse ductum thoracicum, quin et aliae partes vulnerentur, a quibus laesis mors sequi possit (2).

Inter rhenum vulnera aliquot fuere observata non lethalia a BOHN, FALLOPIO, FORESTO, et aliis inter vetustiores: alia complura lethalia ab innumeris aliis observatoribus; hinc est ut fuerit definitum ab HEBENSTREIT, DE-HAENIO, PLOUQUETO, FODÉRÉ, MAHON, TORTOSA, BARZELOTTIO, ut caeteros mittamus, superficialia vulnera eorundem lethalitate non inuri; at contrarium esse affirmandum de laesionibus penetrantibus. Generatim autem consentiunt funestum eventum originem ducere iterum a copiosa sanguinis et urinae collectione.

Nos autem consideratis casibus nephrotomes feliciter institutae ab auctoribus, atque processibus morborum, quibus fuerit profunde in alterutro ex rhenibus integra textura vitata, ac destructa, calculis impactis, vel consimili causa inflammante, supurationemque ciente adlata, concludimus promptissimam mortem afferri a profusa haemorrhagia: minus promptam ab urinae collectione, ex qua irritamentum, et inflammatio suboritur in peritoneo, rhenibus, organisque adiacentibus. Quae ubi non

(1) Instit. med. legal., pag. 215.

(2) Vol. citat., pag. 277.

contingant funesta accidentia, lethum non producat, ut comprobant duo facta, quorum alterum exaratur a BARZELOTTIO nuper laudato de milite vulnerato sat alte ad rhenem sinistrum, ut sanguis prae vulnere funderetur ad exteriora, et quantumvis subnasceretur nephritis, tamen post aliquot menses ex integro convaluit (1); alterum a DUPUYTRENO observatum mense iulii anni 1830, excitum a glande plumbea: sola porro apertio a corpore perforante ac contundente illata exitum praestitit liquido, quod fuit cognitum fuisse urinam, nulloque lethifero accidente suborto brevi vulneratus redintegratam nactus est pristinam salutem (2). Velut periculosa igitur possunt reputari vulnera rhenum cuiuscumque generis; at non per se, et absolute lethalia. Idem praeterpropter afferas de ureteribus vulneratis iudicium. Plexu rhenali pariter laeso, mors non sera potest occurrere.

Vulnera vesicae urinariae fuere proclamata velut lethalia a summo medicinae parente: a CELSO vero solummodo dinumerata inter illa, quae difficilem curationem habeant. Subsequentibus temporibus pariter innumera exempla fuere allata exitus infauti sobolescentis post vesicam acuto vel retuso telo, aut gladio pertusam, tum et glandibus ab armis ignitis explosis confossam. Caeteris vero silentio praeteritis, eminent inter vetustiores BAU-

(1) Edit. citat., tom. 4, pag. 155, 156

(2) Op. citat., pag. 473.

MERUS (1), ROONHUYSEN (2), atque BOHNIUS (3); inter recentiores autem BOYER et ROUX (4).

Neque minori numero fuere percensita alia exitu felici stipata, ex quibus constat vulnera, et prae-grandia vesicae urinariae fuisse facile ad sanationem perducta. Compluribus vero aliis missis a FALLOPIO (5), BARTHOLINIO (6), TULPIO, atque celeberrimo NUCKIO descriptis, qui experimentum ad id illustrandum in cane suscepit, RUYSCHIO (7), ac THEOPHILO BONETO (8). specialem mentionem promeretur DUPUYTRENUS, qui affirmat in compluribus eius generis casibus felices successus habuisse a methodo bilateralis ad extrahendas glandes plumbeas intra vesicam illapsas, ex quibus foret concludendum, neque vulnera inflicta a bellicis instrumentis esse constanter futura velut lethalia. Caetero sola lythotome constantem lethalitatem evidentissime explodit.

Quapropter omnibus hisce collatis inferre est generatim vesicae urinariae vulnera esse periculosa, at non absolute lethalia: periculum autem adaugeri in adiunctis, in quibus ob contusionem, aliamve eius generis causam fuerit id organum disruptum, atque valdopere fore pertimescendam haemorrhagiam, uri-

(1) Med. for., pag. 287.

(2) Observ. med. chir., part. 2, pag. 164.

(3) Vuln. abd. lethal., cap. 5, pag. 204.

(4) Gazette médicale 6 novembre 1830, pag. 408.

(5) De vuln. in gen., cap. 4.

(6) Epist. med. 35, cent. 3.

(7) Obs. anat. 75.

(8) Sepulchret. anat., tom. 2, lib. 3, sect. 24, pag. 651.

naeque collectionem, ex quibus vel lethum prompte feratur, vel gravissima inflammatio citissime mortalis, ubi data opera sanguis et lotium extrahi non possint.

Uterus, tubae fallopianae, et ovaria raro vulneribus afficiuntur ob profundam sedem, quam occupant intra cavitatem pelvis. Uterus autem facile plectitur vigente graviditate ad tales menses protracta, ut extrorsum a memorato cavo evehatur. Quo in casu tum ex copiosius congesto sanguine, tum ex mentosissima eiusdem functione subsequuntur abortus, inflammationes, sanguinis atque humoris amniotici effusiones intra peritoneum valdopere metuendae, quae phaenomena morbosa facilius, ac frequentius accersentur a contusionibus utero illatis, referentibus BOERRHAAVIO, atque DE-HAENIO (1), ex quibus arguas uteri vulnera esse graviora in statu plenitudinis, quam vacuitatis.

Principium medico-legale quod respicit, praeligendum videtur consilium, quo vulnera ipsiusmet uteri gravidi definiantur velut periculosa, at non absolute lethalia. Periculum inducitur ex sanguinis aliusque humoris effusione, ac collectione; nec non ab uteri vitali momento, laesis nervis, ut tot et tanti consensus morborum in scenam veniant, mortales saepe turbas excitantes. At obstat quo secius proferatur de absoluta lethalitate iudicium observatio REICHARD, ex qua patet globulos displosos a sclopeto uterum

(1) Prael. pat., tom. 1, pag. 356.

perforasse, atque pervenisse ad feriendum foetum, diu superstitibus utrisque individuís (1), obstant operationes cesareae felici cum eventu peractae, ipsaeque uteri rupturae, atque gestationes extra-uterinae feliciter exsolutae peracta gastrotomia, observante ALOYSIO FRANK, aliisque compluribus. Obstat tandem uterus vel partim, vel ex integro extirpatus a DUPUYTRENO, SAUTER, PALLETTA, et aliis. Haec multiplicia itaque facta sunt retinenda, ut excludatur de absoluta lethalitate sententia, quae sit potius reservanda pro foetu sufficienter non evolutó, opportunamque maturitatem nacto.

Vulnera genitalium in viris, tum in foeminis possunt reputari velut lethalia per accidens; at non talia per se et absolute. Contusiones namque ipsaemet violentae testium post se trahere queunt gravissimam inflammationem, suppurationem, indurationem scirrhosam, atque ita porro, ut reddatur necessaria extirpatio, quae arte instituta longe distat a lethalitate, quum constet haec organa fuisse extirpata furore maniaco, zelotypia, frustrato amore, atque vindicta, ut animadvertere erat in antecedentibus, quin successerit mors, ut comprobant duo facta, quae legere est apud PUCCINOTTIUM (2), tum eodem numero relata a BARZELOTTIO (3), aliaque complura enarrata ab aliis auctoribus; confirmant

(1) Dissert. exhibens uterum gravidæ una cum foetu vulneratum; Argentorati 1735.

(2) Op. et tom. citat., pag. 49.

(3) Tom. 4, pag. 166, 167, ediz. del 1840.

autem exempla innumera castrationum, quae fuere impune a barbara consuetudine inventa, atque sancita.

Lethum igitur potest obrepere ob copiosam haemorrhagiam, quae non fuerit tempestive ab arte refraenata, tum et gravissimam nervorum laesionem postquam in scenam venerit momentosissimus nervorum tumultus vitali nexui omnino infensus; at non ex vulneribus testium in se consideratis. Eadem statuas de corporibus cavernosis vulneratis, atque partim, aut et ex integro amputatis, ipsaque urethra; per se namque potest locum habere maior vel minor infirmitas, erectionis difficultas, urinaeque emissionis, atque tandem functionis generatricis cessatio, non vero mors. Sectio autem funiculi, vasorum spermaticorum potest iterum, tum nuper enarratos effectus, tum mortem ipsam per accidens ciere ob profusam nimis sanguinis iacturam.

Vulnera genitalium foeminearum, vulvae nimirum, atque vaginae possunt iterum per accidens esse lethalia, ubi non sint superficialia, sed profunda; et a corporibus contudentibus illata ob gravissimas haemorrhagias, ut id commonstrant observata de foemina Polloch, atque Bridget Calderhaëd relata ab ALEXANDRO WATSON, ac consignata diario Edimburgensi medicinae mense iulio anni 1831.

Quod respicit vulnera vasorum pertinentium ad extremitates superiores, et inferiores consentiunt scriptores medicinae legalis, atque artis chirurgi-

cae magistri summa cum utilitate posse illaqueari, consimilive ratione suspendi haemorrhagiam scamentem a binis arteriis tibialibus, a peronea, radiali, cubitali, interossea anteriori, et posteriori, atque sic deinceps, ut nullatenus lethalia reputari queant vulnera ad haec vasa inflicta: idem pari proportionem constitui nequit de crurali, atque brachiali, ubi non intercedat sufficiens distantia ab inguine, atque ab axilla. Hinc est, ut TORTOSA, FODÉRÉ, MAHON, et alii innumeri stent pro lethali-
tate in hisce rerum adiunctis.

At ad explodendam hanc sententiam debent ad calculum exigi felices exitus iam observati a LEDRAN, HEISTERO, SHARP, atque KERR operati vel ab arte in amputationibus brachii, et coxendicis ad articulationem superiorem, vel a provido naturae motu: debent postea superaddi vigintiocto facta enarrata a ROUX anno 1815, de arteria iliaca externa illaqueata, quorum quindecim fuere coronata felici successu: accedit auctoritas A. COOPER, qui (1) temporibus suis percensebat decemocto chirurgos operadores, qui ad executionem demandarunt felici cum exitu praefatam illaqueationem; hinc est ut ipse methodum proposuerit, qua utiliter id peragi queat, quae fuit ad potiore exactitudinem redacta ab ABERNETHY, ex qua fiat, ut omnia declinentur, quae possent prosperum successum praevertere ab operatione dimanantem, ut comproba-

(1) Dictionar. chirurg.

vit duabus operationibus institutis, quae methodus possit eadem ratione accommodari ad revincendam iliacam internam, ipsamque iliacam primitivam. Haec omnia sancuntur ab operationibus aliis feliciter peractis a prof. MAUNOIR, aliisque.

Quod pertinet autem ad ligaturam arteriae axillaris, qua eius constringatur initium, appropriatae sunt methodi variae propositae a DESAULT, HODGSON, CHAMBERLAIN, DUPUYTRENO, et aliis, ex quibus constat diversa ratione fuisse eadem producta emolumenta, ut eruere est a pathologia medico-chirurgica exarata a ROCHE et SANSON (1); ipsammet demum subclaviam posse utiliter illaqueari sive supra, sive infra claviculam, videas abunde confirmatum a PUCCINOTTIO congerente complures felices exitus obtentos a benemultis praeclaris operatoribus (2).

A chirurgiae igitur ulterioribus progressibus est expectandum, ut haec conamenta dexterrimorum operatorum confirmentur multiplicatis aliis eadem pari ratione felicibus eventibus, atque interim ex considerationibus illarum, quae fuere utiliter praxi consignatae, prudens videtur iudicium, quo decernatur, magis vel minus periculosas generatim esse ab ictibus violenta manu inflictis arteriarum apertiones, ex quibus sanguis copiose cum vita profundatur; at lethales solummodo esse per accidens, non accitis, vel deficientibus appropriatis artis pae-

(1) Tom. 4, pag. 136 et seq.

(2) Op. citat., tom. 2, pag. 65 e 66.

sidiis. Quod attinet autem ad ligaturam aortae abdominalis audenter adgressam a COOPER nuper laudato, etiamsi operatus non fuerit denatus, nisi post quadraginta horas, atque ob accidentia non pendentia ab operatione, affirmante clarissimo auctore nuper laudato; tamen eiusdem vulnera adhuc dum sunt reputanda velut absolute lethalia.

Divisionem plexus axillaris, atque nervi ischiatici consecatur semper gangraena artus correspondentis; neque praetereundum est generatim, quamcumque laesionem harum nervearum diramationum, etiamsi prima fronte, atque apparenter se se offerat velut levissima, nihilominus posse stipari phaenomenis gravissimis, atque terrificis, ut evincunt innumera observata; neque a mente excidere debet, aliquando membri resolutionem tolli benefico naturae influxu, regenerato atque ad cicatricem perducto nervo discisso. Eadem accommodentur caeteris aliis laesionibus cuiusvis magis vel minus spectabilis segmenti nervosi.

CAPUT VIII.

Luxationes sensu medico-legali adumbratae.

Luxatio tunc appellatur, quum agente violenta causa directe, vel indirecte supra centrum articulare, suboritur contusio ad integumentum commune, et musculos, distractio, et saepe ruptura ligamentorum, et capsularum articularium, subsequente egressu perfecto, aut imperfecto capitum

articularem, aut eorum superficierum a motuum centro. Symptomata sunt dolor, postea tumor, aliquoties ecchymosis, constanter autem praesto est motuum impotentia; praeter autem dirissimos cruciatus, praesentissimos multo magis prae conatibus ad dimovendos artus, superaccedit febris, ac inflammatio.

Haec symptomata porro sunt magis vel minus intensa, prout potior fuerit violentia causae, eademque actionem suam adegerit ad ossa, quorum capita sint grandiora, ampliorique in cavo collocata, atque circumacta a densioribus, ac robustioribus musculis, atque ligamentis, ut est femoris caput: eadem dicas ubi ossa fuerint dimota, ac expulsa a propria cavitate, atque fuerint nacta directionem magis magisque a naturali deviam. Effectus sunt aliquando sanguinis effusiones: communiter autem seri et synoviae, ut in scenam veniant capitis articularis morbosae adhaesiones immobilitatem completam, vel incompletam conciliantes, progenita semianchylosi, aut anchylosi.

Ad symptomata vero, et effectus penitus eruendos, peritus non debet praetermittere adiuncta constitutionum, aetatum, causarum praedisponentium caeterarum, ut sunt variae dyscrasiae, morbi praegressi, aliaque eius generis, ut inde dignoscat, quid factum fuerit, ut agente causa levissima potuerit adduci adeo gravis effectus, qui aliunde a gravissima illata violentia non accersetur, resistente firmo ligamentorum, et capsularum robore.

Hisce notionibus praecuntibus, atque cognita natura variae articulationis, poterit desumi maior vel minor luxationis gravitas, facilitas ad recompositionem ossis a propria sede luxati, vel difficultas, ita ut pateat num conatus ad restituendum ossis caput ad proprium cavum articulare fuerint ad id operis pares, atque appropriata methodo adhibiti, an ex opposito vel nulli, vel non sufficientes, ut inferatur conclusio de damnis resarciendis, eorumque proportionem.

Luxationes autem ab auctoribus medicinae legalis speciatim descriptae referuntur ad illam humeri, claviculae, cubitus, aut utrorumque ossium antibrachii, quemadmodum et ad carpum et phalanges. Eadem pari ratione computantur illae femoris, tibiae, rotulae, fibulae, tum et ossium tarsi, metatarsi et pedis phalangum, ut colligere est apud BARZELOTIUM (1), penes quem apposita tabella perutiliter consulenda animadvertere est tempus requisitum ad luxationes devincendas, earumdem varium momentum, causas, symptomata, et necessaria praesidia, quae opportune manuducere queant peritum ad proprium ferendum iudicium, quem numquam debeant fugere criteria sequentia, videlicet: 1. Luxationem esse graviores prout egerit potior violentia causarum; 2. Momentosiora esse damna producta, ubi luxatio sit complicata cum lacerationibus capsularum, ligamentorum, aliarumque partium adiacen-

(1) Edit. Mediolan., anni 1840, casu 1°, 2°, 3°, 4°, 5°, 6°, 7°, 8° et 9°.

tium, atque cum ossium ruptura, potissimum comminutiva; 3. Morbosa phaenomena reddi acerbiora in articulationibus, prae quibus minor viget mobilitas, quam in illis, in quibus ossium extremum spectabiliori insignitur mobilitate; 4. Potiorem fieri reatum, ubi difficilior fuerit ossis luxati ad pristinum situm repositio, atque magis diutinum tempus fuerit absumtum ad hunc effectum obtinendum, et multo magis in adiunctis in quibus hic salutaris effectus nequiverit obtineri, fueritque necessum ad ossis et membri recisionem descendere; et contra esse minorem ubi brevi temporis lapsu, facileque potuerit ad pristinam sedem devium os reconduci; 5. Damna esse accidentalialia, minoremque reatum in casu, in quo opportuna artis praesidia fuerint neglecta; 6. Posse definiri luxationes velut per accidens periculosas, numquam autem per se et absolute lethales; 7. Tempus generatim necessarium ad reductionem esse varium, atque indeterminatum. Computandum autem esse praeceunte consideratione omnium et singulorum adiunctorum stipantium.

CAPUT IX.

Ossium fracturae.

Ossa pariter queunt infringi a violentia causarum, ut subiectum quaestionis medico-legalis constituent: eorum namque fractura potest sobolescere

ab armis obtruncantibus; potissimum autem contundentibus, ut sunt inter caetera bellica proiectilia, ex quibus gravior iterum vel levior adducitur laesio, prout varia fuerit violentia causarum, aut fractura simplex, vel ex adverso composita, comminutiva, complicata cum luxatione, gravi contusione, haemorrhagia facile lethali, vehementi inflammatione, atque profunda suppuratione, tum et nervorum laceratione, ex quibus gravissimae turbae possint sobolescere, brevi etiam aliquando lethum accersentes, ubi prompte membri non fiat succisio; quae omnia manifeste evincunt maiorem vel minorem poenam fore reo infligendam, praegressis luminibus a perito ad id operis nuncupato opportune iudici opitulaturo.

Quaevis fractura generatim non consolidescit ante trigesimam diem; hinc est ut peritus possit definire eandem post se trahere ineptitudinem ad consuetos labores per magis quam viginti dies; haec ipsius aestimatio tamen erit dirigenda iuxta adiuncta fracturae vel simplicis, vel aliis iam memoratis rationibus se se habentis: iuxta aetatem, constitutionem, artem exercitam a vulnerato, aliaque eius generis, quae possunt vel adaugere, vel minuere vulnerantis conditionem, atque poenam quae debeat decerni.

Particularia porro quod respicit. Fracturae costarum quin sint adeo communes, ac illae membrorum, non sunt tamen rarissimae. Generatim hae locum habent ad partem mediam; superiores enim

costae proteguntur ad partem anticam a musculis pectoralibus, et ad posticam ab omoplata: inferiores facile ab hisce laesionibus subtrahuntur ob brevitate, et quammaximam mobilitatem. Fracturae vero costarum ubi simplices sunt, et absque deviatione a proprio situ fragmentorum, consolidantur facile, et sine damno; non ita res se habet ubi fragmenta ferantur ad interiora, quibus in casibus affectetur pleura, aut plectantur pulmones in superioribus, hepar et lien ad inferiora, proindeque moveantur momentosissimae horum viscerum inflammationes, quae tamen generatim non se opponunt integratae sanationi.

Sterni fracturae sunt sat rarae ob elasticitatem ac multiplicitatem partium componentium, tum et textus spongiosi magnam copiam ineuntis eius compositionem. Possunt tamen adduci ob ictus ad posteriora, refluamque commotionem, tum et violentas contractiones potentiarum muscularium superiorum, et inferiorum, intra quas adactae sterni partes a propria compagine tollantur, ut memorant observatores. Ubi vero non vigeat dimotio fragmentorum, et contusio non fuerit violentior, fractura tunc morbum gravem non constituit; contrariis in adiunctis funesta accidentia possunt se se sistere velut sequelam, et post se trahere inflammationes viscerum in thorace contentorum, abscessus mediastini, cariem ac necrosim sterni, et sic deinceps, quae numquam debeant a mente excidere illius, a quo proprium perquiratur iudicium.

Fracturae vertebrarum constituunt semper gravissimam affectionem, et saepe lethalem; ex commotione etenim, vel contusione possunt progigni paralyses, atque resolutiones extremitatum inferiorum, vesicae, et recti, ubi fuerint difractae vertebrae inferiores, quae accidentia redduntur funestiora, ubi vertebrae mediae, ac superiores debuerint sustinere luctam a violentiis exterioribus inflitam; tunc enim repente potest obrepere mors ob pulmonum, et cordis actiones sufflaminatas.

Ossium iliacorum fracturae non possunt succedere nisi post causas violentiores; quum namque haec ossa circumducantur denso strato partium mollium, atque per se firmam offerant resistantiam, consecutur aegrius posse infringi. At quantumvis id sit certissimum, non est tamen inficiandum hasce fracturas non esse rarissimas, potissimum obrepentes a glandibus ignitis a bellicis instrumentis proiectis. In hisce adiunctis autem se se offerunt communiter altae partium mollium contusiones, late patentes ecchymoses, atque ingentia vulnera; neque perturbationes partibus externis unice apparent defixae, sed internae partes commoventur, ac concutiuntur, ita ut spinali medulla affecta paralyses membrorum, urinae retentio, aliorumque excretorum, haemorrhagiae, inflammationes, ac suppurationes gravissimae se se sistant veluti necessariam sequelam, terrifico, atque horrendo modo scenam saepe claudentes.

Fracturae claviculae non sunt adeo infrequentes,

atque generatim non constituunt morbum valdopere gravem, etiam tunc quum concomitantur vehementi integumentorum contusione, et vulnere. Viginti-quinque ad triginta dies sat sunt ad huiusce ossis consolidationem. Non dissimulandum est tamen fere semper easdem fracturas post se trahere deformitatem ab elevatione callositatis emergentem; et quod momentosius est aliquando consociam fieri vulnerationem plexus brachialis, atque vasorum subclavium ut in discrimen coniiciatur fracturam passivita.

Fracturae omoplatae aliquando affectant corpus ossis; at saepius partes eiusdem multo magis superficiales, ut sunt ipsius apophyses. Illae porro, quae adiguntur ad os, et ad apophysim acromion, tum et ad angulum inferiorem non sunt graves per se, et prompte sanantur; illae ex adverso apophysis coracoideae, et colli sustentis cavitationem glenoidaeam sunt sat graves, eo quod constanter consociae cum contusionibus profundis, partium mollium affinium disiectionibus, atque laesionibus viscerum in cavo thoracis inclusorum; atque ubi affectus non occumbat praepediuntur articulationis motus, vel subsequitur atrophia et paralysis membri inde propriam efficacitatem nanciscentis.

Corporis humeri fracturae non consolidantur nisi quadraginta, vel quinquaginta dierum lapsu quum sunt simplices, neque grave negotium facessunt, nisi quum accedunt propius ad cubiti articulationem, quo in casu superficies articulares possunt inflam-

mari, ut aliquando falsae anchyloses sint pertimescendae: eadem praeterpropter potior gravitas viget, ubi huiusce ossis collum fuerit difractum; consecatur namque complicatio contusionis profundae, et remanet saepe, non obstantibus appropriatis praesidiis motuum difficultas, tum et impedimentum, atque deformitas.

Radii fractura est frequentior illa cubiti, quod deducitur ab eius positu, et officio. Communiter autem utraque sistit affectionem parum gravem, sanabilem intra vigintiquinque, aut triginta dies, tum ubi seorsim infringantur haec ossa, aut unâ plectantur. Non eadem decerni possunt de olecrani fractura utrisque frequentiore, quae potest coëxistere cum luxatione antibrachii, atque esse consocia cum phlogosi valde intensa, effusionibus sanguineis, vel purulentis intra articulationem humero-cubitalem, ut reddatur aliquoties necessaria brachii amputatio.

Fracturae ossium manus non sunt adeo frequentes, et non excitantur nisi a vehementi violentia causarum comminutionem faciuntium, speciatim autem a corporibus proiectilibus excitis ab armis bellicis. In hoc dolorifico accidente, atque potissimum ubi fractura protrudatur ad complura ossa, partium mollium a nativis conditionibus aberratio, atque perturbatio aliquando est eiusmodi, ut necessario debeat ad executionem demandari manus amputatio. Feliciori autem in eventu consolidatio fit inter viginti atque triginta dies.

Corporis femoris fracturae produci queunt a causa directa, ut esset proiectile a tormento bellico explosum, consimilisque violentia ossi inflicta; at indirecta potest et esse causa, lapsus ad exemplum supra pedem, aut genu. Consolidatio generatim locum habet a trigesima ad quadragesimam diem in infantibus: a quinquagesima ad sexagesimam in adulto, et unice versus terminum septuaginta dierum in senibus. Difficultas quam experitur operator ad continendas fracturas femoris exacte reductas, etiamsi appropriata methodo recte fuerit applicitus apparatus reddit prognosim valdopere dubiam, quum frequenter contingat, ut membrum fractura tactum fiat altero brevius; quocumque autem in casu, affectus debeat incedere sustentaculis protectum. Graviores autem sunt fracturae, quum ciantur a causa directa, quum sunt obliquae, aut proximae genu articulationi; subrepunt namque in hisce difficilioribus rerum adiunctis inflammationes sat intensae, ex quibus falsae anchyloses se se sistant veluti obviā sequelam. Lapsus supra pedem, aut genu potest etiam diffringere femoris cervicem, quae sedem habeat ad internas partes, vel ad extimas capsulae articularis; frequentius tamen haec fractura inducitur a lapsu supra magnum trochanterem observante DESAULT, ut supra triginta, viginquatuor forent ex hac causa. Hinc est ut legatur excita a simplici actione musculari, a convulsione videlicet tetanica.

Hae fracturae etiamsi simplices, constanter ta-

men fuere agnitae velut insanabiles, saltem quin locum habeat membri decurtatio, et claudicatio; difficultas enim agendi supra fragmentum superius, se se opponit quo secius perfectus asservetur contactus cum fragmento inferiori; DUPUYTRENUS tamen rationem proposuit, qua possit huic damno occurri, ut videlicet affectus remoram patiatur intra apparatus a 120 usque ad 130, atque etiam 140 dies: quo in casu tamen forent pertimescenda damna a nimis protracto decubitu oriunda, neque id redderetur appropriatum senibus, qui etiam a non adeo diuturna mora plectuntur escharis, ex quarum lapsu lata, atque alta ulcera progignuntur, fere semper insanabilia. Quovis demum in casu, et quilibet fuerit adhibitus ad recompositionem adsequendam apparatus, hic tamen applicitus remaneat oportet per octoginta, vel nonaginta dies, ut inde mensuram damni illati eruere possit peritus. Fractura extremitatis inferioris huiusce ossis est minus momentosa, neque diutius tempus ad consolidationem exposcit, quam corporis ipsius fractura.

Rotulae fractura est ex illis, quae debeant reputari velut leviores, ubi sit simplex: potest stipari ex opposito effectibus funestioribus, in adiunctis in quibus sit comminutiva, atque illata ab ictu violento supra genu, ut complicetur cum gravi contusione, ac phlogosi, ut inde tumore albo depascatur hic artus, quo in casu tamen numquam debet oblivisci peritus, frequentius haec vitia evolvi a constitutione vulnerati, ut poena imminuatur reo

infligenda. Non est tamen dissimulandum, etiam vigente fracturae simplicitate memorata, ubi eadem sit transversalis, aegre obtineri posse recompositionem mediante callo osseo, sed generatim id fieri intermedia substantia fibro-cellulosa, ex quo vitio membrum infirmum remaneat, facileque inflectatur sub corporis pondus, excepto quod eadem minima longitudine paucarum linearum insigniatur, quo in casu membrum iisdem potest famulari usibus ac tempore anteacto. Fractura verticalis autem consolidatur mediante osseo callo. Quolibet tamen in adiuncto numquam fit haec recompositio, quin trimense fuerit transactum.

Fractura tibiae, et peronei est frequentior illa utriusque ossis seorsim sumti. Ipsa potest defigi omnibus, et singulis ossium mensuris; at saepe saepius sedem habet ad non multam distantiam a malleolis. Aliquando ossa sunt difracta ad eandem altitudinem: saepe viget discrepantia. Se se sistit generatim veluti effectum armorum generis scindentis, potissimum autem contudentis, ut foret bellicum instrumentum: eadem afferas de caeteris aliis causis directe agentibus; at laesio potest et esse indirecta. Aliquoties tibia sola potest fractura plecti, et quidem frequentius, ac id se se offerat de peroneo, quantumvis eius resistentia sit longe superior, quod dependet ab eius positu, et volumine, tum et officio. Eadem autem perstante mulctatus potest pergere in motu, asservata fragmentorum relatione ab osse consocio: at saepe etiam inde comprehen-

ditur ipsum, impar sustinendo toto corporis pondere. Fracturae simplices tibiae generatim gravitate non inuruntur, exceptis fracturis obliquis extremitatis inferioris, quas aliquando subsequitur inflammatio. Potiora locum habent, atque momentosiora agentibus causis directis, obrepente ob hanc violentiam causarum integumentorum gangraena, consimilibus escharis, iisdemque deciduis, ossis denudatione.

Peronei fractura est infrequentior illa tibiae, quod attribuas densis musculorum stratis defensantibus, minori actioni ad sustinendum corporis pondus, quum magis sit positum extra lineam transmissionis ad pedem, consimilibusque obstantibus adiunctis. At eadem potest contingere tum a causis directe vim suam traducentibus, tum a violento pedis positu inclinato vel ad interiora, vel vim patiente ad exteriora. Ipsa potest longitudinem ossis totam affectare; at frequentius quartum inferius.

Fracturae utriusque ossis unâ consideratae, tum et alterutrius seorsim sumti non consolidantur nisi versus quadragesimamquintam, aut quinquagesimam diem, ex quo peritus possit rationem habere damni illati a vulnerante.

Ossa pedis generatim infringuntur a causa directa, contundente, disiiciente, ita ut haec ossa mobilitate peculiari insignita, atque valida resistentia partium fibrosarum excellenter roborata, comminuantur potius, quam simplici fractura prehendantur, quo in casu unâ simul partes molles ne-

cessario graviter lacesuntur, subsequente vulnere, vehementi contusione, aliaque eius generis complicatione, ubi vulnus fuerit allatum ab ignita glande a bellico instrumento displosa, atque haec remanserit intra ossa pedis impacta, neque prompte extracta, locum concedens vehementi inflammationi, cariei, necrosi ossis, atque interminabili suppurationi. Ubi autem haec accidentia gravissimam complicationem faciunt praesto non fuerint, aut opportuna sint methodo sedata, suffecerit spatium triginta, vel quadraginta dierum ad omnimodam consolidationem afferendam.

CAPUT X.

De vulneribus venenatis.

Vulnera venenata infliguntur ab animantibus ditatis a natura iaculis adhaerescantibus vesicae repletae veneno, quibus defensentur, iisdemque exportectis stillet principium acre irritans, tum et infensissimum venenum. Eiusmodi sunt illa, quae excitantur ab apibus penes nos, aliisque eius generis animantibus articulatis, venenum prae morsu infundentibus; potiora afferas de aliorum animantium morsu pari adducendis phaenomenis terrificis venenum aemulantibus, ut est ille quem excitant animalia rabie percita, atque interdum homo, de quibus iam loquebatur CELSUS hisce verbis: « Sequitur ut de his vulneribus dicam, quae morsu
« fiunt, interdum hominis, interdum simiae, saepe

« canis, nonnunquam ferarum. Omnes autem ferae « morsus habent quoddam virus ». Neque minorem aequissimum terrorem spirant morsus viperæ, aliorumque serpentum morsus regionum adustarum Africes, et Americae, ex quibus mors paucis temporis intervallo se se sistat veluti communem nimis sequelam. Nota vero sunt phaenomena morbose, quae scenam ludunt localia, et universalia locum habentia post morsum animantium memoratorum; at dolendum quod spectat ad nos, nondum esse cognitae mutationes, quae inferantur crasi sanguinis, atque non adeo constantia esse vestigia morbi praegressi in cadaveribus detegenda, ut tutum atque firmissimum iisdem innixus queat peritus sancire proprium iudicium, quantumvis innumera observata fuerint instituta a patientissimis, et praeclarissimis naturae scrutatoribus.

Eadem praeterpropter possunt animadverti de aliis venenis, quibus queant infici arma ferientia, memorantibus inter vetustiores VIRGILIO, OVIDIO, PLINIO, aliisque compluribus, et inter recentiores PLATNERO, PLENCK, TISSOTIO, et aliis ita ut ad rem concluderet PLOUQUETUS: *Possibilitatem nemo non videt, adeoque huiusmodi veneficium omnino obiectum fori evadere potest* (1). Neminem fugit autem arma Indorum, aliorumque populorum sylvestrium, etiam nostris temporibus, speciatim autem iacula, et lanceas imbui venenis abunde ab ipsis paratis,

(1) Comm. super homic., pag. 130, 182.

ut sunt upas tieuté, antiar, ticunas, woorara, atque curara, observationibus HUMBOLDT, et LECHENAUX, ut alias erit enucleare toxicologiam specialem versantes. At non solum haec dolosa occidendi ratio se se offert visenda penes barbaros Americanos, aliosque populos moribus affines, sed et in culta Europa, in qua enumerantur aliquot exempla scribente FODÉRÉ, ex quibus constat fuisse additum venenum plumbo micidiali, et ferro lethifero (1).

Haec venena sunt vel vegetabilia vel animalia. Eorum signa localia, et universalia complectuntur vehementissimum dolorem, tumorem, livorem partis vulneratae, atque inflammationem cito vergentem in gangraenodeum processum, quae phaenomena localia sunt consocia cum perfrigerationibus, tremoribus, convulsionibus, vertigine, delirio, cordis palpitationibus, lipothymiis, et syncope, concomitantis a frigidis sudoribus: quae phaenomena quum sunt insueta, et non correspondent cum vulneris conditione, quae per se lethalis non foret, eiusque accidentibus nervosis, quae sola possent aliquod dubium relinquere, confirmante postea autopsia cadaverica, quae necessario debet in auxilium advocari, veluti speculum, in quo tandem lethalitatis lineamenta, et imago debet esse depicta, commonstrant peculiare ingenium causarum egisse, quae non alia queat esse quam aliquod venenum, quo fuerit vulnus compenetratum.

(1) Trad. ital. citat., tom. 4, pag. 450.

Haec sunt criteria, quae benequidem suspicionem ingenerare possunt perito, ut loquamur cum ZACHIA (1), at non adigi possunt usque ad certitudinem, quae sola deberet definiri a praesentia veneni cogniti, atque appropriatis chemiae praesidiis demonstrari. Sicuti tamen usque nunc ad tantas suppetias ferendas nondum pervenere, nec pervenire potuere artis mirificum in modum progredeuntis lumina, decernere erit cum PUCCINOTTIO, ex praenunciatis indiciis, aliisque consimilibus non posse erui fundamentum tutum ad iudicium criminale sanciendum, quod est ab auctore toties laudato sequentibus verbis delineatum: « Finora adunque l'argomento delle ferite avvelenate nella chirurgia forense, non è che un vano episodio, bello di citazioni di antichi poeti, istorici viaggiatori; ma vuoto affatto di canoni fisici valevoli a sostenere una sentenza criminale ».

CAPUT XI.

Maculae sanguinis.

Sanguinis maculae quod respicit medicinam legalem excitarunt considerationem, atque tentamenta, tum et patientissimos labores, prae quibus chemici insudarunt ad id, ut distinguerent sanguinem ab aliis substantiis colorantibus affines maculas post se trahentibus, atque cognito sanguine, eiusque existentia positivis indaginibus demonstrata, ad secer-

(1) Q. M. L., lib. 5, tom. 2, quaest. 8.

nendum, ubi id foret concessum sanguinem humanum a sanguine aliorum animantium, in quo omne quaestionis momentum est positum; hinc est ut examen physicum fuerit initum, non praetermisso potissimum sanguinis odore, atque non praeteritis observationibus microscopicis, atque tandem paginam impleverit quoad licuerit chemica analysis.

Proprietates physicae eiusmodi sunt, ut sanguis exsiccatuſ supra ferrum perpolituſ, laminam cupream eadem pari ratione se habentem, textum laneum, sericeum, atque laminam vitream observetur sub formam squammarum pulluentium, quae insigniuntur colore obscuro nigrescente: iidem se se offerunt characteres supra laminam ligneam vernice obductam, quo in casu memoratus color est adhucdum pellucescens, quemadmodum in omnibus adiunctis, prae quibus vigeat impermeabilitas, facta in iisdem unice partis aquae evaporatione. At ubi textus sit porosus, ut est ligneus, xylinus, bombicinus, et ita porro; tunc facta omnimoda aquae absorptione, atque albuminosa portione soluta, sanguinis macula est alterno modo varia, a colore subnigricante ad roseum. Haec coloratio aliquando non potest sedulo distingui interdium, sed facilius emergit noctu artificiali luce succurrente, ex qua pelluentes appareant sanguinis maculae, ubi aliquatenus conspiciantur obliqua ratione, et per reflexionem, ut fert monitum OLLIVIER D'ANGERS (1).

(1) Arch. de med., tom. 1, serie 2, 1833.

Sanguinis odor fuit definitus a BARRUEL veluti sui generis, et specificus, ubi sanguis pertractetur mediante acido sulphurico, ex quo evolvatur id transpirabile sanguinis, quod est idem ac illud, quod exhalatur ab integumento cutaneo, et quidem ita ut omnes, et singulae sanguinis partes hoc sint odore insignitae, magis tamen ipsius pars colorans, quam aliae, et magis iterum eodem donetur albumina, quam fibrina. Haec observata fuere confirmata a prof. ORIOLI, et equite MELI (1), ita ut per eadem possit distingui sanguis humanus in mare a foemineo, tum et ille aliorum animantium, quae sicuti pollent discrepante perspirabili cutaneo, donantur etiam dissimili odore a sanguine dimanante. Haec ulterius fuere evicta a WINKLER, qui post reiterata experimenta asserit se habuisse compertum, addito acido sulphurico sanguini humano, eundem revera exhalare odorem specificum, rectissime aequiparandum perspirationi cutaneae ad axillas, quique odor est vehementior in viris, quam in foemineo sexu. Eundem odorem esse specifico modo distinctum in sanguine bovis, ovis, arietis, et suis fuit in aperto collocatum ab EHRHARDT, et MERK qui potuerunt post complura experimenta habere velut certissime demonstratum, singulam speciem sanguinis excellere peculiari odore, ita ut in brutis animantibus memoratis odor sit vehementior, atque correspondens cum illo, qui exhalatur a carne singuli animantis.

(1) Annal. univ. di med., 1830, pag. 256 e 456.

Omnibus hisce experimentis sunt addenda illa, quae fuere postea multiplicibus in subiectis suscepta a CONRADO TADDEI de gravina, et lecta societati medico-physicae florentinae (1), ex quibus constat sanguinem eductum a variis animantibus mammiferis, avibus maribus, et foeminis, exhalasse odorem analogum perspirationi cutaneae, atque hominem ex utroque sexu constanter praebuisse odorem identicum illi perspirato ab integumento cutaneo ad axillas, quae tentamenta iteravit non solum in varietate sexus, sed et in diversis aetatibus, temperamentis, constitutionibus, conditionibus, atque dissimilibus vitae adiunctis, in statu plethorae videlicet, febris ephemeræ, rheumaticae, in pleuritide, pneumonitide, metritide puerperali, aliisque indole omnino discrepantibus conditionibus morbo-sis, et demum vigente graviditate vel non, ita ut pro constanti habuerit producto, sanguinis odorem indesinentem affinitatem praeseferre cum perspirabili cutaneo ad axillas, nimirum acidum magis vel minus acrem, atque alliaceum nauseosum magis vel minus gravem.

Exinde inferendum est igitur, ni fallimur, id indicium non esse praetereundum, ut cum caeteris aliis consociatum, aliquod possit suppetere criterium: at posse fieri ut sanguine exsiccato, atque per aliquod tempus remanso haud amplius exhaletur aroma specificum, quod sit adeo distinctum, ut

(1) V. Annal. univ. di med, vol. 93, pag. 262, 1840.

per se valeat exclusive ad tutissimam iudicii pronunciationem, atque fore reiterandas experientias, ut pateat, num revera id aroma non reddatur immutabile ex variis vitae conditionibus, et adiunctis, tum salutis tum morbi, ut voluit esse reputandum velut ineluctabiliter definitum auctor TADDEI extremo loco laudatus.

Decernendum est itaque, num id criterium roboretur ab examine microscopico. Eodem porro praeunte est observatum, sanguinem vertebratorum a vasis recenter eductum insigniri plasmate, in quo apparescunt innatantia corpuscula, alia rubra, et alia albida: rubra emergere ex globulina, atque haematosina: ipsa autem in omnibus et singulis individuis ad idem genus spectantibus eadem semper donari forma, atque volumine, ut identica sit visenda in homine, et mammiferis, exceptis camelo, et lama, discrepans in avibus, reptilibus, et piscibus. Addas non esse nucleata in humano sanguine, et mammiferorum generatim, nucleata vero in globulis rubris aliorum vertebratorum, et potissimum in illis ranarum. Albida quod respicit demonstratum est alia adipe unice efformari: alia esse granula albuminosa, alia demum sistere globulos nucleatos veros, de quibus characteribus affabre delineatis consule praestantissimas theses physiologicas, auctore praeclaro professore BERRUTI (1).

Verumtamen ex nuper allatis microscopis inspe-

(1) *Physiol. general.*, edit. 3, a pag. 248 usque ad 252 et seq.

ctionibus, aliisque eius generis, quorum est auctor **MANDL** acutissimus observator (1), definiri poterit praesentia sanguinis distincta in homine, et animalibus mammiferis ab illa avium, reptilium, et piscium; at non poterit erui discrimen inter hominem, et alia mammifera, excepto, camelo et lama, videlicet inter varias species ad idem genus pertinentes, ita ut non obstantibus hisce luminibus fuse derivantibus a microscopicis indaginibus, quibus suppellex physiologica est valdopere locupletata per haec nostra tempora, iudicium medico-legale ad definiendum humanum sanguinem huic fundamento fretum, perstet adhucdum nutans, aliaque criteria perquirens aliis ex fontibus dimanantia.

Superest analysis chemica, quam est adgressus **CHEVALLIER** (2), eaque consistit in dissolutione fragmentorum, aut pulveris sanguinis exsiccati, atque maceratione intra aquam stillatitiam. Post aliquot minuta macerationis, venit conspiciunda haemosina fundum tubi petens sub forma striarum rutilantium: albumina pariter dissolvitur. Remanent flocci plus vel minus decolores, ad superficiem donati strato adhaerescenti subgriseo, glutinoso, emergentes a fibrina insolubili tum intra frigidam, tum aquam ipsammet ebullientem; at solubili mediantibus alcalinis substantiis; si pertractetur ideo aliquot guttis solutionis potassae coagulum seiunctum ab aqua,

(1) *Recherches médico-légales sur le sang*; thèse, 1842.

(2) *Journ. de chim. méd.*, lib. 5, pag. 432.

quod est efformatum a fibrina commixta cum aliqua albuminae parte, obtinetur liquor viridi colore insignitus, ubi visioni repraesentetur per reflexionem, rubro-oscuro, si offeratur per refractionem. Superadiunctis autem liquido colorato acido hydrochlorico, et chloro, remanet productum floccorum albicantium, qui sunt compositi ex materie animali coagulata.

Remanet chemicum reagens, quo usus est P. BERTAZZI ad sanguinis maculas detegendas, quod est repositum in iodio redacto ad tenuissimum pulverem, et commixto qua data proportione exactissime notanda cum correspondente, ac proportionata sanguinis solutione intra aquam stillatitiam, unde non sine aliqua admiratione compertum habuerit, solutiones tingi pulchro colore caeruleo, spumescere, et post datum temporis spatium praebere praecipitatum sub volumine discrepante, pro vario sanguine a diverso animante extracto.

Haec fuit experiundi ratio, qua duce asserit se potuisse distinguere, considerata proportione globulinae praecipitatae animantia in tres classes, in quarum prima sint collocanda illa, quae donentur uberiori proportione globulinae, ut est gallus, columbus, caeteraeque aves; in secunda illa, quae media gaudeant globulinae copia, ut est homo, canis, felis, sus, aliaque animantia quadrupeda carnivora: in tertia minori copia globulinae pollentia, ut animantes quadrupedes herbivori, bos videlicet, equus, lepus timidus, lepus cuniculus, et sic deinceps.

Ab iisdem porro experimentis ab auctore reiterations ipsi datum fuit, sin descendere ad definendam discrepantem animantis speciem, saltem ad decernendum, num macula sit excita a sanguine, an ab aliquo artificiali colore, ac ad quam nam classem animal pertineat.

Ex omnibus hisce compositis acutissimorum virorum observationibus, atque indaginibus inferas, haec varia praesidia non esse contemnenda ad definiendam adeo momentosam quaestionem; at cum aliis criteriis esse consocianda, et per se, et seorsim sumta non sufficere ad iudicium medico-legale opportuna basi suffulciendum.

LEGISLAZIONE.

CODICE PENALE.

Art. 419. È vietato a chiunque di ritenere materie venefiche, salvo a coloro ai quali sono necessarie per l'esercizio della loro professione o mestiere, ed a termini dei regolamenti.

I trasgressori sono puniti colla multa estensibile a lire trecento, ed eziandio col carcere, secondo le circostanze dei casi.

Art. 420. Incorreranno nelle stesse pene, di cui nel precedente articolo, i fondachieri,

droghieri o rivenditori di spezie o robe vive, che vendessero o dispensassero droghe velenose, mercuriali, oppiati, caustici, corrosivi e simili, fuorchè agli speziali, artisti, artigiani ed a coloro ai quali sono necessarie tali droghe per la loro professione.

Art. 423. La proibizione sovra fatta ai fondachieri od altri di vendere o dispensare veleni o robe pericolose è comune agli speziali, salvo siane fatta la prescrizione da un medico o da un chirurgo.

Art. 424. Quelli ai quali è permesso la ritenzione o lo smaltimento delle materie venefiche o pericolose sovraccennate, e coloro, che per la loro professione sono obbligati valersene, dovranno ritenerle sotto la propria responsabilità in luogo a parte sotto chiave da custodirsi presso di loro. In caso di trasgressione soggiaceranno alla pena stabilita nell'articolo 419.

Art. 425. Se per l'inosservanza delle disposizioni accennate negli articoli 419, 420, 423 e 424, ne avvenga un veneficio, chi avrà trasgredito incorrerà nella pena della reclusione o del carcere secondo le circostanze.

Art. 426. Chiunque per oggetto di traffico, senza essere autorizzato, fabbrica e somministra ad altri materie venefiche, oppure soltanto le acquista, ed in qualunque modo ne fa smercio, sarà punito colla pena della reclusione.

La sola fabbricazione di veleni senza la debità facoltà, quand'anche non sia accompagnata da vendita, sarà punita col carcere non minore di sei mesi.

Art. 427. Gli speciali che prepareranno, riterranno o dispenseranno con frode medicinali che a giudizio del protomedicato fossero riconosciuti dannosi, saranno puniti col carcere, e con multa estensibile a lire duemila.

Art. 429. Qualunque venditore di commestibili, di vini, di spiriti, di liquori o di altra bevanda, il quale frammischi materie, che o per indole loro sieno atte a nuocere o che diventino tali col mescolarle a cibi o bevande, sarà per questo solo fatto punito col carcere da un mese a due anni.

Art. 430. Saranno puniti colle stesse pene i vetturali, i barcaioli e loro dipendenti, od ogni altra persona incaricata del trasporto

di vini, di spiriti, o liquori suddetti, o di altre mercanzie ad essi affidate, semprechè nel trasportarle abbiano alterata la natura loro col mescolarvi sostanze nocevoli.

Art. 431. Se per le trasgressioni delle disposizioni accennate negli articoli 426, 427, 429 e 430, segua la morte di qualche persona, il colpevole sarà punito colla reclusione per tempo non minore di anni sette, od anche coi lavori forzati per anni dieci; salve sempre le pene maggiori, quando si provasse nel colpevole una diretta volontà di nuocere.

Art. 570. L'omicidio volontario quando è commesso col mezzo di sostanze venefiche, in qualunque modo siano state adoperate o somministrate, è qualificato *venefizio*.

Sono riputate materie venefiche non solo quelle che sono tali di loro natura e così atte a portare prontamente la morte, ma anche le altre naturali, od artefatte, che per la loro maligna qualità alterando insensibilmente la salute conducono pure alla morte.

Art. 577. I colpevoli dei crimini di parricidio, di venefizio, di infanticidio e di assassinio sono puniti colla morte.

Art. 578. I colpevoli dei crimini di par-
ricidio e di venefizio quantunque mancati
sono puniti colla morte.

Potrà però secondo le circostanze farsi
luogo alla diminuzione di un grado della
pena.

LIBER VII.

TOXICOLOGIA GENERALIS.

CAPUT I.

Venenorum notio, definitio, census atque distinctio.

Venenorum notio debuit natura sua esse antiquissima; iam enim a primis orbis universi incunabulis debuere mortales distinguere animalia morsu venenum inferentia, atque data vegetabilia, quae forent noxia, et deleteria illis qui eadem ingessissent; hinc est, ut toxicologiae historia hygienis ad instar debeat permisceri cum initiis humanae stirpis. Non est mirum autem si primi legumlatores debuerint animadvertere, ac decernere contra abusum earumdem substantiarum; quum enim sint actuosissimae, pronum erat, ut inquinata hominum natura easdem converteret in instrumenta vilissimarum cupiditatum, atque inservirent ob id satisfaciundo odio, ambitioni, vindictae, caeterisque aliis moliminibus humanae destructionis; imbecillitati namque vindictam tentanti, et necem erat reservatum id insidiae genus. Quapropter a MOSE iam proclamata fuit poena mortis contra veneficii

reum, neque Graecis aliisque nationibus antiquis ignotum erat veneficium, ut nota sunt exempla desumpta a SOCRATE, MITHRIDATE, ipsisque foeminis, Medea videlicet, Circe, Olimpia matre Alexandri, quae hoc modo peremit Arideum coniugi regi natum a meretrice, Cleopatra, atque ita porro. Roma ideo debebat etiam hanc lethiferam artem participare cum caeteris aliis antiquioribus regionibus, consimilibusque legibus coërcere atque refraenare, quemadmodum fuit illa Romuli, qua constitutum est *qui malum venenum faxit daritve parricida esto*. Sub consulatum Valerii Flacci, et Marci Claudii Marcelli complures foeminae fuere in iudicium vocatae denunciante quadam serva ob id, quod praepararent venena: contenderunt ipsae propria praeparata esse medicamenta; fuitque compulsa ex omnibus una ad experimentum supra semetipsam, et quum fuerit inde enecta, complices obivere poenam mortis. Nova lex fuit adlata sub Lucium Cornelium Syllam contra veneficium tentantes, qua decretum erat, ut extremo supplicio plecterentur. Etiam si tamen vindicta publica omnem legum vigorem explicuerit contra haec opera iniquitatis, Roma temporibus imperatorum vidit in suo sinu evehi venenorum opifices, atque hanc horrendam industriam ad omnem perfectionem perventam; nota enim sunt quae leguntur de famigerata nimis locusta, eiusque arte praeparandi indomita venena. Post haec primaeva tempora, venena per alia saecula dimanarunt, et malo fato fuere omni aevo

communia, foeminis generatim prae caeteris hoc insidioso crimine notatis, ut evictum est ab innumeris celebrioribus causis; debilitas enim huic sexui ingenita eas constanter reddidit potius huic homicidii generi appropriatas.

Conditio praesens tamen toxicologiae practicae potuit societatem tutari contra hanc labem longe lateque per multiplices telluris latebras progermantem; progressus etenim adeo invalescentes facti a chemia et a scientiis naturalibus; tum et patientissimi labores super animantia suscepti a praestantissimis viris, observatorumque complurium monumenta ab ipsis coadunata, eo perduxere medicinam legalem profitentes, quo opportuna lumina iudicibus offundant, ut possint delictum per omnes partes versare, atque detegere, meritaque poena persequentes fraena id crimen audentibus iniiciant.

Hisce praegressis illico a toxicologiae et veneni definitionibus, ac divisionibus exordiemur, ut postea consequatur conditio physiologica, pathologica, ac therapeutica venenorum, praeaeuntibus prae caeteris MEADIO, REDIO, FONTANA, PLENCK, PLOUQUETO, MANGILIO, JOSEPHO FRANK, BERZELOTTIO, TORTOSA, ANGLADA, et potissimum recentibus experientiis susceptis a GMELIN, COINDETO, DEVERGIE, FLANDIN, DANGER, ORFILA, qui merito praeeminet, quemque nullo pacto declinare fas erit in hisce etiam angustissimis notionum limitibus nobis constitutis. Toxicologia est illa medicinae legalis pars, quae agit de venenis. Potest dividi in generalem et specialem: prima

generatim inquirat in venenorum proprietates, agendi modum physiologicum, ac pathologicum, tum et therapeutica praesidia: secunda ad haec omnia adiuncta specialim adducitur.

Nuncupatur venenum (grece τοξικόν) substantia omnis distincta ob actionem deleteriam supra corpora viventia, atque facultatem qua pollet evertendi ac destruendi oeconomiam vitalem. Variarum porro veneni definitiones fuere ab auctoribus prolatae; MEADIVS agnovit veluti venena eas res, quas experientia docuit aut natura sua tota, aut qualitatibus potissimis adeo animalium vitae esse inimica, ut parva copia ei destruendae sufficiant: sive noceant per os sumpta, sive extrinsecus corpori communicata (1). At hoc modo non distinguitur venenum ab aliis substantiis toto caelo discrepantibus. Nimis generalis est pariter idea tradita a FODÉRE, qui venena vult agnoscenda: « In substantiis a medicis
« notatis veluti aptis ad vitiandas, et extinguendas
« in plerisque casibus functiones destinatas ad
« detinendum exercitium vitae, consideratis hisce
« functionibus in earum complexione vel separa-
« tim (2) ». Agendi modus venenorum fuit indigitatus a MAHONIO in definitione ab ipso tradita; at opportuna dosis praetermissa, et aliae notae, quibus venenum queat distingui a contagiis, myasmatibus, et sic deinceps. Ita enim voluit esse de-

(1) Edit. ann. 1758. Neapol. - pag. 108.

(2) Tom. 5, trad. ital., pag. 29.

finiendum venenum (1): « Omnes substantiae, quae
 « applicitae corpori humano sunt pares eius de-
 « struendae texturae sive mechanice agendo, sive
 « per chemicam affinitatem, sive agendo supra ner-
 « vos, pervertendo sensorium modo nobis incogni-
 « to ». Exactior est illa adlata a PUCCINOTTIO, etiamsi
 huic affinis pensitata agendi ratione, qua definitur
 venenum: « Substantia clam introducibilis in inter-
 « nas partes corporis humani, quae minimula dosi
 « in se comprehendit summam talem virium nocen-
 « tium, prae qua afficiantur, ut brevi destruantur
 « naturales conditiones, aut mechanicae, aut dyna-
 « micae, aut chemicae corporum viventium (2) ».

Ne fusius vero plures definitiones alias comple-
 ctamur, iuverit attulisse illam ORFILAE, qui vult:
 « Venenum esse definiendum substantiam, quae
 « intus ingesta, vel quocumque modo applicita
 « corpori viventi, parva dosi destruit salutem, aut
 « tollit ex integro vitam (3) ».

Haec definitio pressius comprehendit characteres
 venenorum, eique subscribit DEVERGIE discrimine
 posito in eo. 1. Quod velit corpus hominis esse
 substituendum corpori viventi, eo quod data sub-
 stantia venenum se se sistat bruto animanti, non au-
 tem homini, et vicissim; exceptio parvi aestimanda
 ubi agitur de definitione generali tradenda vene-
 norum; 2. Quod omnis substantia non possit con-

(1) Med. leg., tom. 2, pag. 292.

(2) Op. citat., tom. 2, pag. 103.

(3) Edit. 4, tom. 1, pag. 1.

stituerent venenum, sintque ab hoc censu expungendae mechanice agentes; at id erroneum esse patescet in subsequentibus, in quibus actio venenorum mechanica demonstrabitur etiam aliis adsociata.

Nos autem ut differentiam specificam habeamus multo tutiorem, qua secernantur venena ab aliis causis nocentibus, auctumamus esse addendum characterem, quo vitae insidientur venena vel eamdem destruant ex eorum natura, quin ipsorum materies augeatur applicita corpori viventi, reproducat vel propagetur. Hoc pacto distinguuntur venena a myasmatibus, et contagiis, quae corpus humanum ita informant, ut reddatur pars materiei morbificae elaborandae, reproducendae, atque propagandae. Sicuti autem minimula, atque etiam minima dosi porrecta venena se se offerunt veluti medicamenta actuosiora; hinc fit ut demere oporteat conditionem minimae dosis ad id ut recta consequatur veneni definitio.

Quapropter venenum erit infensissimum agens ex triplici naturae regno petitum, quod appropriata dosi usurpatum, atque vel intus ingestum, vel quocumque modo corpori applicitum, indeque absorptum, per se vitae organicae insidiatur, eamque destruit, quin ab humano corpore elaboretur, reproducat, ac propagetur. Quae definitio est consona illi traditae a FLANDIN in eius toxicologia (1). Antequam multiplices quaestiones physiologicas

(1) Tom. 1, de venen. generat., pag. 193.

decernamus de venenis, atque consequatur eorum divisio, vel classificatio, ut fiat transitus a noto ad ignotum, debet praecedere venenorum enumeratio prout a vario regno desumantur, qua suppellectile exarata subiectum emerget disquisitionum, quae debeant funditus eodem superstrui.

Venena igitur detorta ex regno minerali, quae quidem sunt illa, quae frequentiore in usum veniunt revocantur ad phosphorum, iodum, iodurum potassii, bromum, bromurum potassii, chlorum, acidum sulphuricum, sulphureum: acidum azoticum, azotosum, acidum chlorhydricum, aquam regiam: acidum phosphoricum, hypo-phosphoricum vel phosphaticum: acidum oxalicum: bi-oxalatum potassae: acidum aceticum concentratum: acidum fluorhydricum: hydratum oxidi potassii vel potassam causticam, sulphatum, bi-oxalatum, carbonatum, azotatum potassae, chlorurum, sulphurum eiusdem: alumen, sodam causticam: barytem eiusque praeparata: calcem: ammoniacam, chlorhydratum ipsius.

At communius adhibita sunt praeparata mercurialia, ut bi-chlorurum mercurii, vel sublimatum corrosivum: proto-chlorurum eiusdem: bi-oxidum, bi-sulphurum, aut cinnabarum, cyanurum, proto-iodurum, bi-iodurum, proto-azotatum, bi-azotatum, atque azotatum acidum, et tandem proto-sulphatum, et bi-sulphatum. Praeparata arsenicalia, ut arsenicum metallicum, acidum arseniosum, arsenicum; pulvis ad muscas ita dictus, compositus ex arsenico in

statu metallico, et acido arsenioso: oxidum nigrum arsenici, sulphurum eiusdem: arsenitum potassae: arsenitum sodae: arseniatum aliaque complicatiora praeparata arsenici. Praeparata cupri, ut acetatum cupri neutrum: acetatum bi-basicum oxidi cupri (1), sulphatum cupri: sulphatum cupri ammoniacale: azotatum cupri: bi-oxidum cupri: arsenitum eiusdem. Praeparata antimonialia, ut antimonium metallicum, tartarum antimonico-potassicum, vel tartarus emeticus: chlorurum antimonii, aut butyrrum eiusdem: oxi-chlorurum antimonii, vel pulvis algarothii: oxi-sulphurum hydratum antimonii, aut kermes minerale: oxi-sulphurum sulphuratum eiusdem, vel sulphur auratum antimonii: vitrum antimonii, aut combinatio ex sulphuro et protoxido antimonii cum silice: protoxidum, deutoxidum et peroxidum antimonii. Praeparata bismuti: praeparata plumbi, zinci, stanni, auri et argenti, et ipsiusmet ferri. Praeparata tandem chromi: molybdatum ammoniacae, salia uranii, cerii, manganesii, nikelii, cobalti, platini, palladii, iridii, rhodii, atque peroxidum osmii.

Venena vegetabilia comprehendunt inter praecipua papaver somniferum LINNAEI, variaque eiusdem praeparata: hyosciamum, solanum, et solanacea, atropam belladonnam videlicet, nicotianam tabaccum daturam stramonium, aliaque eius generis: lactucam virosam, taxum baccatum, acidum cyanhydricum, variasque stirpes id acidum praebentes, eiusque con-

(1) Verdet, et vert-de-gris penes Gallos.

sociationes cum aliis substantiis: scillam marittimam, aenanthem crocatam: chelidonium: delphinium staphysagriam, aconitum: helleborum: colchicum autumnale: varias cicutae species: ranunculacea: rhus radicans et toxicodendrum: digitalem purpuream: anemonem pulsatillam: nerium oleandrum: tanghiniam veneniferam, strichnos nucem vomicam: ignatiam amaram: falsam augustarum: camphoram, menispermum cocculum: euphorbiacea, daphne, eiusque species: et demum accedunt upas ticus et anthiar: woorara, curara, secale cornutum, multiplices agarici, et varii fungi.

Venena animalia septica ita dicta secernuntur ab organis secernentibus variorum reptilium, ut est coluber berus, aliaeque colubri, et viperæ species, tum et venenum ab aliis serpentibus paratum, ut a boa Russel, a genere crotali, eiusque varietatibus. Venenum irritans elicitur a cantharidibus; et demum a scorpionibus, araneis, ape mellifica, vespa, quod venenum tamen est maioris momenti in locis calidioribus, penes nos autem vix notandum. Benemulta alia venena gazosa computantur a toxicologis, quemadmodum est gaz hydrogenium phosphoratum; gaz hydrogenium bi-carbonatum, gaz acidum carbonicum, gaz oxidum carbonii, aër non renovatus, gaz ab illuminatione evolutum: vapor carbonis, aliaque consimilia, quae a nobis potius considerantur in hygiène generali, et politica medica.

Hac posita generali enumeratione, ac distribu-

tione venenorum, prout ad varium naturae regnum pertineant, animadvertere praestiterit, venena fuisse distincta in acuta et lenta. Acuta fuere nuncupata illa, quae adeo vehementi actione insigniuntur, ut cito enecent. In hoc genus refunduntur praeparata mercurialia complura, arsenicalia, cuprea, acidum hydro-cyanicum, et sic deinceps. Venena lenta dicuntur illa, quae solidis liquidisque infensa, pervicaci, et subdolo modo lente functiones perturbant, atque lentis exulcerationibus internis, humoralibus congestionibus, viscerum indurationibus sensim sine sensu sanguinis circuitum pervertunt, secretiones ac excretiones, ita ut adorta chronica febre viam aperiant denutritioni, exitiosaeque tabi. Huius census sunt venena plumbea, aliquot mechanica, ut vitrum ad rudem pulverem redactum: eodem pari pacto se habens pulvis adamantis, et ex PLENCK pulvis carbonosus ad caminum emansus, ex quo ex ipsius sententia saepe in Anglia afficiuntur propriam operam impendentes cancro ad scrotum(1).

Fuere etiam partita in ingesta, et applicita, prout intus ingerantur mediante inspiratione, deglutitione, atque iniectionibus, vel ex adverso externis integumentis applicentur sub forma emplastri, unguenti, vaporis, fots, balnei, hacque ratione per absorptionem viam sanguinis compenetrent.

Momentosior est distinctio in absoluta et relativa. Absoluta sunt quae omnibus, et singulis ani-

(1) Toxicol., pag. 229.

mantum generibus redduntur infensa. In hoc censu se habent corrosiva generatim, neque excludi debent ipsamet antivitalia, quae sint venefica homini, brutis animantibus, ipsisquemet plantis. Sic venenum praeparatum a locusta ad eruendum Britannicum repente suem enecuit, cui fuit ingestum experiundi causa: ITTNER et GIES experti sunt unicam guttam olei volatilis amygdalarum amararum depositam supra linguam passeris valuisse ad id, ut occumberet convulsionibus pressus (1); acidum hydro-cyanicum experiunte COULLON, aliisque benemultis est infensum cuicumque animantum speciei: eadem comperta sunt de arsenicalibus comprobante LAEGER: verbo generatim de venenis irritantibus, textus erodentibus, neque exclusis ipsis dynamismum directe impetentibus; neque expunguntur vegetabilia ab eo quod obiiciantur venenorum actioni: MARCETUS namque (2), experimentis palam fecit plantas plecti ab arsenicalibus, a sublimato corrosivo, hydrochlorate stanni, sulphate cupri, acetate plumbi, aliisque venenis mineralibus; neque solum ab iisdem sed et a vegetalibus, quemadmodum est opium, nux vomica, menispermum coccus, conium maculatum, digitalis purpurea, aliaeque vegetabilia.

Quinimo MACARIUS princeps a variis susceptis experimentis potuit pro certo habere reddi infensum

(1) Annal. de ch. et de phys. 618, tom. 19, pag. 223.

(2) Memor. insert. in annal. chem. et phys., vol. 29, pag. 200 et seq., anno 1825.

ipsummet venenum plantae praeparatrici, ut est paratum a datura stramonio, et hyosciamo nigro, quarum succus est venificus iisdem: eodem pari pacto, quo venenum serpentum redditur mortiferum ipsimet animanti venenum elaboranti, ubi ira percitum se morsu affecerit (1).

Venena relativa sunt quae veneficii causa sunt nonnullis animantibus, non autem omnibus: quinimo possunt esse alimento quibusdam speciebus, ut evictum est indubiis observatis. Enim vero helleborum, quod est violentissimum drasticum homini, enutrit abunde capras, et cervos: turdi nutriuntur granis conii maculati: eadem pari ratione cicuta utuntur pecudes pro nutrimento, ut cecinit LUCRETIVS sequentibus carminibus:

Quippe videre licet pinguescere, saepe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum.

Fasiani in alimentum convertunt grana daturae stramonii: corvi grana lolii temulenti: sues radicem hyosciami narrante PLENCK (2), apium petroselinum, quod nobis est condimento lethiferum est avibus: piper suibus. Aloe interficit vulpem, atque etiam canes; at non est veneficum aliis animantibus et homini: phellandrium aquaticum est veneniferum equis; iners autem bobus: doronicum enecat canes, alimentum autem suppeditat capris, alaudis, et hyrundinibus confirmante iterum PLENCK opere

(1) Annal. de chim. et de phys., tom. 39, pag. 95, ann. 1828.

(2) Toxicol., pag. 10.

laudato. Aconitum est exitiosum lupis, innocens vero equis, observante VIREY (1). Haec et innumera alia quae possent adduci, sat sunt ad evincendam actionem relativam venenorum.

Minoris est faciunda distinctio venenorum in nota et ignota. Designantur a TORTOSA (2), velut nota illa, quorum vis destructiva agnoscitur consideratis elementis componentibus, vi qua agunt, effectibus quos cient, tum in vivente tum in cadavere, dosi qua possint administrari, et modo, atque addi poterat classe ad quam pertineant, praeterito indicio ab antidotis desumpto, et memorato ab auctore, quod ubi foret necessum, ut venenum queat dici notum, omnes pene laterent, eo quod generatim lateat antidotum. Ignota reputantur illa, quorum supponitur existentia; at abscondita remanent principia, compositio, et naturae regnum ex quo fuerint desumta, ut sunt memorata a MEADIO, BOERRHAAVIO, atque TISSOTIO, admissa a TEICHMEYERRO, HEBENSTREITIO, PLENCK, et aliis, exaggerata nullo non tempore ab hominum praeconceptionis opinionibus, de quibus decernere erit cum PUCCINOTTIO (3):
 « Infantiam in qua temporibus elapsis conclude-
 « bantur chemia, et medicina forensis certe mul-
 « tiplicasse numerum horum venenorum; at hodie
 « aut haud amplius existere, aut illa quae existunt
 « iam esse ad analysim revocata et cognita ».

(1) Pharm., tom. 1, pag. 35.

(2) Tom. 2, pag. 54.

(3) Tom. 2, pag. 115.

Explodimus autem distinctionem venenorum a TORTOSA pariter propositam in ingenita, et adventitia. Quantumvis enim prae morbo eiusmodi possint fieri degenerationes sanguinis, et aliorum humorum, ipsorumque textuum, ut lethiferae reddantur; hae causae tamen sunt morbificae appellandae, et non referendae ad venenorum censum; sicuti enim effectus etiamsi simulent veneficium, et cum ipso confundi queant, debent tamen sedulo a perito secerni, et toto caelo distant a veneficio velut tali a legibus contemplato, consequitur venena ingenita non esse admittenda; neque arridet adventitii nomen; id enim aliquid fortuiti enunciat et casualis, quod abludit a veneficii definitione a criminalistis prolata, qui volunt hoc nomine esse intelligendam: « Caedem hominis secutam ob venenum malum ab altero inconsulto porrectum (1) ».

Posita etiam hac veneficii definitione, tum illa eruenda a Codice nostrate in antecedentibus exarata (2). Corruit non dissimili ratione venenorum distinctio ab eodem auctore existimata velut praeteris essentialis, ac maioris a medico forensi faciunda, qua dividantur in absolute lethalia omnibus, et singulis mortalibus: in absolute lethalia at solum aliquot individuis: in non absolute lethalia: et in lethalia per accidens; etenim dummodo sermo sit de homicidio voluntario prae substantiis veneficis patrato, atque caede secuta praeunte in-

(1) CREMAN, lib. 2, C. V. CARMIGN, vol. 2, § 863.

(2) Art. 570.

sidioso conatu, ac consulto, et dolo malo, debebit nuncupari venenum, ac veneficium sive fuerit tale absolute, individualiter, vel accidentaliter; sufficit enim insidiosa voluntas, atque effectus a propinata substantia venenifera progenitus.

Hae disquisitiones nuper adumbratae nos manuducunt ad distinctionem, quae directe dimanat a legibus oeconomiae viventis, nimirum ad illam, qua fuere divisa venena in incitantia, deprimentia, et irritantia, de qua constituere erit cum praeclarissimo nostro antecessore MARTINIO (1), maximi faciendam esse, si de praeventendis, tollendisque effectibus agatur: at quod spectat ad lethalitatem, videlicet directum agendi modum veneficum supra organicam oeconomiam, vix ullius molis apparere. Remanet igitur, ut directam agendi rationem venenorum quoad fieri possit delibemus, qua posita consecrabitur venenorum distributio, quam antefereendam fore auctorememus.

CAPUT II.

Venenorum physiologica conditio.

Venefica actio est antidynamica, mechanica, et chemica.

Antidynamicam esse manifestum fit ab eo, quod datum venenum sit tale pro specie peculiari ani-

(1) Med. for., vol. 1, pag. 171.

mantum, et pro alia convertatur in alimentum, ut patet ex antea evolutis.

2. Quod alia sit actio veneni in statu sano, et morbo, et aliquando venenum postea propinatum aliud elidat. Revera demonstrante SWEDIAUR cum caeteris aliis, qui postea fuere secuti, mercurialia possunt commutari in venenum haud persistente veneréa affectione, quae primitus adeo fuere proficua ad hunc morbum devincendum (1); FORDYCE proponens arsenicum, et cuprum ad curandas febres intermittentes, superaddit excitare acutissimos dolores ventriculi, et intestinorum, ex quibus possit consequi mors, ubi eadem quantitate ingeratur remedium in statu salutis (2); DUNCAN STEWART medicus Edimburgi administrabat opium dosi granorum duorum singulo bihorio aegroto tetano discruciato, quod perferebatur impune durante morbo: at posteaquam spasmi tetanici fuere sedati, duo grana fuere paria concitandae cephalalgiae, vertiginibus, et orgasmo cerebrali (3), neque aliter sustinentur vehementes doses tartari emetici in pneumonitide, fortia contro-stimulantia in aliis morbis, quae velut venefica evaderent, ubi usurparentur in conditione salutis.

Hic character ideo est communis medicamentis, et venenis, quae congrue adhibita sistunt heroica medicamenta, atque evidenter demonstrat diversum sentiendi modum, ac discrepantes organicas rea-

(1) SWEDIAUR, Obs. prat. sur les mal. vén., pag. 211.

(2) Annal. de chim., tom. 65, pag. 217, an 1808.

(3) Rev. méd., première ann., 6 livrais., pag. 129.

cliones in statu salutis, et morbos. Venenum dein veneno resistit, ut est affirmatum a ZACCHIA (1), qui mutuatus est factum ab AUSONIO ad proprii asserti veritatem comprobendam: « Extat AUSONII
 « elegantissimum epigramma, in quo casus adul-
 « terae narratur, quae quum marito toxicum pro-
 « pinasset, neque crederet esse sufficiens ad illum
 « interimendum, hydrargyrum exhibuit, ex quo
 « factum est, ut vir salvus fieret, posteriore ve-
 « neno primum expellente. Ratio eius rei est, addit
 « ZACCHIAS, quia venenorum inter se quaedam an-
 « tipathia est, qua se mutuo expellunt, ac vincunt ».

3. Ob id quod sit res compertissima venena aliquando mortem post se trahere, quin remaneant vestigia in cadaveribus. Haec nota est obvia, ubi sermo sit de venenis narcoticis; evictum namque est, acidum borussicum saepe necem inferre observante COULLON, aliisque, quin vestigia post se trahat in exanimatis: id est confirmatum de upas tincunas, woorara et curara, quae repente vitam sufflamant, nullis indiciis visendis in denatis; neque solum haec obvia redduntur de narcoticis, vel narcotico-acribus, sed et de ipsismet acribus, et corrosivis, praeparatis arsenicalibus, et mercurialibus ad exemplum, quae observata afferentibus ETMULLERO, BELLOCO, CHAUSSIERIO, MARC, et ORFILA, aliquando vitae flammam tollunt, quin excitent maculas, inflammationes, erosiones, et sic deinceps.

(1) Quaest. med. leg., pag. 79, quaest. 10.

4. Actio antivitalis liquido pariter elucescit ex eo, quod consimili plane modo, ac medicamentosa dirigatur electivo modo supra data organa, ac apparatus organorum. Haec actio electiva est abunde aperta de opio, ac opiatis praeparatis, de aconito, atropa-belladonna, nuce vomica, et ignatia amara, veneno viperino, woorara et curara, et quin ulterius prosequamur, de caeteris aliis venenis generatim, ita ut hoc modo venena prudenti manu porrecta possint sistere, et sistant revera actuosiora praesidia ad localitates morbosas debellandas perbelle accommodata.

5. Demum ob id, quod non lateat, quam maxime valere ad venenorum actionem vel adaugendam, vel minuendam, aut retundendam, sensilitatem variam, idiosyncrasiam, constitutionem magis vel minus firmam, atque adsuetudinem. Omnibus namque sunt notissima, quae narrantur de MITHRIDATE, qui eiusmodi adsuetudinem contraxit venenis, ut referente GALENO (1): « A Romanis obsessus, bis epoto veneno quum mori non posset, seipsum ense traiecit ». Narrat pariter praestantissimus auctor, Athenarum vetulam familiarem eo pacto sibi fecisse celebratam per illa tempora cicutam, ut maximas doses ingurgitaret, quin vel levi ratione pessumderetur eius salus. Innumera vero alia facta extrahi possent ab historicis monumentis tum vetustioribus, tum recentioribus: eadem dicas de robustiori, aut

(1) Tom. 5, lib. 2, de antidotis, pag. 415.

debiliori constitutione; venenum namque, quod delicatulam foeminam, et nervosum individuum sudeque quassat et ad interitum citissime trahit, impune fertur a robustissimo athleta, ut est omnibus res obvia et comperta, ita ut concludere fas sit praecipuam, atque dominatum exerentem venenorum actionem esse antidynamicam.

Actio dein venenorum est chemico-organica, et mechanico-organica. Chemico-organica est illa, quae proprietate insignitur destruendi textum organicum, aut vitiandi crasim humoralem affinitate peculiari, qua excitantur nova producta vitae exercitio obstantia; hinc est ut potentia chemico-organica primario modo dirigatur supra textus organicos, et sanguinem: secundario autem supra vitam, quae necessario debet tandem impeti, ut mors subsequatur. In hoc censu sunt acida fortiora, praecipue mineralia: alcalia, potissimum autem praeparata arsenicalia, mercurialia, aliaque innumera eius generis ad regnum minerale spectantia; haec namque etiamsi aliquando possint mortem adducere apparenter illaesis textibus, ut patet ex antecedentibus animadversionibus, vel ex absorptione, ut commonstrarunt recentes experientiae susceptae a CHRISTISON, et COINDETO supra acidum oxalicum concentratum (1), tamen generatim eosdem erodunt ac destruunt, speciatim ubi a manu homicida porrigantur, evidentissimis vestigiis post se relictis.

(1) The Edimburg, medic. and. surgic journal, vol. 19, 1825, num. 75, pag. 163.

Hi effectus porro, qui inducuntur ab agentibus memoratis discrepant, ubi sedulo inspiciantur in viventibus, ac in demortuis; enim vero in organis viventibus cientur inflammationes, quae evidentissime non possunt se se offerre in demortuis. Sic potassa caustica applicita textui viventi evolvit escharam plus vel minus extensam; et ex adverso ubi pars sit demortua, in composito animali fit iactura propriae consistentiae, idemque reducitur ad quamdam pulpam in omnibus punctis, in quibus fuerit a substantia alcalina tactum.

Hinc est ut 1. Effectus qui sobolescent a venenis chemico-organicis non discrepent praeterpropter in quocumque genere animantum, neque parcant quadata varietate servata ipsismet textibus vita functis; 2. Actio destruens organicos textus sit pertimescenda pro momento functionis organi affecti eiusque sympathici influxus supra reliquas partes organicae oeconomiae; 3. Haec venena sunt posita extra dominationem adsuetudinis; quum enim actio sit directa supra organicos textus, et supra chemicas humorales compositiones, videntur generatim nihil valere adsuetudinis leges, quibus retundantur deleterii effectus; 4. Tandem potest imminui actio localis mediante congrui menstrui dilutione, et quod potius est neutro facto veneno, si adhucdum illic contineatur, ubi locus queat concedi alienis chemicis connubiis minus organis infensis, tum et innocuis.

Alia venena chemico-organica agunt probabili-

ter primario supra sanguinem, indeque actionem reflectunt supra organa, ut eadem varimode in morbosam conditionem convertantur, participante communi motore nervorum. Ad haec pertinet venenum viperinum, caeterumque a serpentibus aliis ingeneratum, upas ticus, woorara, curara, et sic de caeteris. Hinc est ut BACKER, BROGANI, et FONTANA cognita actione horum venenorum, generatim fuerint pro theoria chemica, ubi foret venenorum actio determinanda.

Venenorum actio tandem potest esse mechanico-organica; hoc modo agunt datae substantiae ob formam angulosam earundem fractionum, nimirum ob proprietates physicas, vel mechanicas. In hoc censu fuit repositum vitrum, quod ubi revocetur in pulverem non adeo tenuissimum, actionem suam exerere potest ob conditiones exteriores physicas, et mechanicas. Hoc modo ageret carbonium ex mente PLENCK: hoc pacto rudis pulvis adamantis: hac ratione venena generatim, quae omnia donantur etiam proprietatibus physicis, et chemicis; hinc est ut MEADIUS agmen ducens mechanicorum illus fuerit contendens venena omnia, et singula agere ob salia peculiari forma instructa, vel ob moleculas eodem pari modo notatas.

At oportet non dissimulare, hanc actionem non esse quidem praetermittendam, ubi agitur de medicamentis generatim, et potissimum de venenis; at eandem per se non esse talis molis, neque adeo posse influere, ut queat seorsim ocissime interimere.

Est enim nota illa aliarum causarum mechanicarum, ex quibus turbæ inferantur supra organicam œconomiam, tum et peculiare morbi; at non cito destruentes ad instar venenorum, ut patet de calculis, et ipsismet vermibus. Calculi namque actionem suam irritantem protrahunt ad datum tempus: vermes excitant conditionem morbosam non adeo ex-templo perimentem, et si aliquando effectus promptissimi exeruntur, prostat in hisce casibus moles obruens, quæ generatim non competit venenis.

Actio venefica igitur multo magis pertimescenda, et noxia procedit ex actione consociata, potissimum autem mechanico-chemico vitali, quæ est illa quæ notantur venena actuosiora, acida mineralia videlicet, alcalia, præparata arsenicalia, mercurialia, cuprea, et sic deinceps, quæ donantur actione mechanico-chemico dynamica irritante, textusque erodente, ac destruyente, ipsosque humores labefactante, quæ tamen vires aliquando possunt ita inverti, ut potius manifesta reddatur, ac præpolleat actio antivitalis et vicissim.

Hac ratione enucleato agendi modo venenorum patet classificatio, quam acceptare oporteat, quæ distribuuntur in antidynamica et irritantia: hæcque iterum consideratis effectibus manifestis tum in vivente, tum in cadavere diducantur, prout fert communissima omnibusque scriptoribus toxicologiae acceptissima divisio in acria, narcotica, narcotico-acria, et septica. Non inquirimus, num hæc venena donentur actione incitanti, vel deprimenti; etenim

haec videtur potius esse referenda ad praeventendos, tollendosque effectus, quam respiciat lethalityatem venenorum, ut praeunte clarissimo nostro antecessore constituere erat in antecedentibus.

Multiplex est via, per quam introducuntur venena intra organicam oeconomiam: consueta est per os, ut hoc modo communissimo ad ventriculum deferantur. At potest inseri venenum per rectum intestinum, per genitalia, per topicam exteriorem applicationem alicui tumori, parti ulceratae, ipsique cuti epidermide obvestitae: mediante vulnere, et per inspirationem, quin loquamur de modo, quo ingeratur intra venas, quae ratio generatim non usuvenit ad tentanda veneficia, sed unice experiundi ergo.

Rectum intestinum quod respicit, sicuti per hanc viam inoculantur contagia, per eandem possunt et indi venena, principia materialia facilis nimis communicationis; hinc est, ut prae clysteribus possit tentari veneficium, ut ZACCHIAS refert praeunte SWETONIO hoc modo fuisse enectum imperatorem Claudium clystere venenum includente paratum ab Agrippina (1). Neque fuerit necessum, ut complura congerantur observata id evincentia; etenim si venena acria, irritantia et corrosiva agunt supra quamcumque superficiem, nullum erit dubium haec venena posse impetere intimam superficiem recti intestini exquisita sensilitate pollentem, supra quam

(1) Quaest. med. legal., pag. 85.

et agere possint venena antidynamica, prae consensu se se irradiantia per multiplicata ganglia ad systema nervosum universum; sique hoc pacto agunt medicamenta, non erit mirum agere ipsamet venena, quae sistunt substantias actuosiores.

Prae genitalibus agere ac se se diffundere venena, comprobant pariter rationum momenta nuper allata: eadem enim est propago membranosa, et ad partes generationi prospicientes potiori sensibilitate insignita. Per hanc viam autem veneficium fuisse tentatum narrat PLINIUS naturalista de Calpurnio Bestia, cui non ignota erat haec ars occidendi (1); consimile factum referunt acta societatis Copenhaguae, ut legere est apud METZGER (2).

Extrinsecas appositiones venenorum integumento cutaneo existentibus tumoribus, vel ulceribus, aut ipsis deficientibus ad enecanda insecta, consimilemque indicationem, proprium sortitas fuisse veneficum effectum revelant innumera observata WEPFERI, SPROEGELII, ETMULLERI, DIEMERBROËCKII, MEADII, DEGNERI, aliaque legenda apud ORFILAM, ex quibus constat foeminas potissimum fuisse hoc genere mortis mulctatas, aut ad tollendas lupias capiti insidentes, aliumve non absimilem tumorem deturpantem, aut ignorantia, et nimia credulitate motas apposuisse arsenicalia, mercurialia, nicotianam tabacum, aliudve venenum contra phthiriasim, tineam, caeteramque eius generis faeditatem.

(1) Histor. natur., lib. 28, cap. 2.

(2) Princ. de med. leg., pag. 390.

Prae vulnere vero fuisse inflictum venenum comprobant iacula, quae imbuebantur veneno vetustioribus temporibus, tum et nostris ab Americanis, aliisque sylvestribus populis artem venatoriam quammaxime exercentibus, et hac ratione suos hostes insectantibus: confirmat autem venenum viperinum, venenaque aliorum serpentum prae morsu insinuata, ita ut per hanc viam tutius et citius veneficii effectus se prodant.

Per inspirationem tandem tum sub forma pulveris sthernutatorii, tum potissimum sub forma gaz veneficam emergere posse actionem, liquido patet ex nicotianae tabacci pulvere, qui ubi frequentius prae naribus adhibeatur insigniri queat actione deleteria: eadem proinde possent constitui de aliis pulveribus eadem pari ratione inspiratis, et potiora ubi sermo sit de aliis actuosioribus venenis.

Quod pertinet autem ad venena gazona inspirata noti sunt effectus, qui inducuntur ab odoribus plantarum, observata afferentibus SENNERTO, et BOYLE, aliisque. Comperti sunt etiam ii, qui excitentur a protoxido azoti, experiuntibus DAVYO, PROUST, PFAFF, et aliis: actuosiores sunt qui moventur a gaz hydrogenio bicarburato, a gaz acido carbonico, gaz oxido carbonii, aliisque eius generis: praeterito autem facto narrato a ZACCHIA de fumo candelaе, qui fuerit sufficiens ad promptam mortem adducendam Clementi VII (1), suffecerit retulisse illud,

(1) Quaest. med. legal., lib. 2, tom. 2, quaest. 3.

quod legere est in annalibus physicae et chemiae de GEHLEN, qui mense iulio 1815, addictus cum RUHLAND aliquot indaginibus de actione reciproca arsenici, et potassae, quum inspiraverit maximam copiam hydrogenii arsenicati, translapsa hora passus est vomitus pervicaces comitatos perfrigerationibus, et praegrandi virium prostratione. Haec symptomata non potuere refraenari, sed facta sunt intensiora usque ad nonam diem, qua infelix GEHLEN debuit occumbere intolerabilibus doloribus et cruciatibus pressus, ac conflictatus (1).

Haec nuper exarata de multiplici via, per quam organicam oeconomiam compenitent venena, nos manuducunt ad agitandam quaestionem de absorptione ac imbibitione, quae grave negotium facessunt in medicina legali, atque lumina possunt impertiri ad varium depromendum iudicium. Phaenomena porro veneficii explicant nonnulli per absorptionem: alii per organicam localem affectionem, tum et per peculiarem impressionem item localem supra organum, cui apponuntur, ut inde diffusio, aut irradiatio lethum inducat. Alii tandem per utramque viam authumant posse locum habere veneficium. Nos arbitramur communionem viam, et frequentiore esse qua absorbeantur, et ad varia organa devehantur electivo modo plectenda. Verumtamen hanc viam non esse exclusivam, et aliquando mortem posse contingere ob localem affectionem, et inde progenitam diffusionem.

(1) Tom. 95, pag. 110.

Absorptionem autem quod respicit venenorum, eadem est ita demonstrata, ut neminem latere possit. Revera non fugit absorberi medicamenta, absorberi substantias coloratas, et ipsamet venena: odor camphorae et etheris adinvenitur in exhalatione pulmonari eorum, qui fuerint hisce medicamentis usi. Substantiae colorantes animantibus ingestae veniunt reperiundae in urinis, et in ipsismet ossibus, ut in aperto posuere primitus BELCHIER chirurgus, DUCHAMELIUS postea, alique benemulti. Urinae odorem violaceum, vel aroma peculiare exhalant ab actionem therebintinae tum extus applicitam, tum ore assumtam: eadem regeas de asparagorum turionibus, de nitro et rhabarbaro, experiuntibus DARWINIO, et RASORIO: mercurialia fuere detecta salivae admixta, ipsique sanguini observante COLSON (1): veneni upas absorptio venosa fuit in propatulo posita a MAGENDIO, qui compressa vena praepediebat veneficam promptam actionem. Analoga experimenta constat fuisse suscepta a compluribus aliis celebratissimis auctoribus: MAYER potissimum observavit solutionem prussiatis potassae iniectam in bronchia animantis viventis, citius fuisse detectam in sinistro cordis ventriculo, quam in dextero, ut cernere est in opere iam laudato edito a clarissimo collega BERRUTI notionibus recentiorum, et indaginis perbelle roborato physiologiam etiam comparativam respicientibus (2).

(1) Rev. médic. 1828, tom. 1, pag. 30.

(2) Physiol. specialis, edit. 3, pag. 80.

Caetero quin argumenta extranea perquiramus ad suffulciendum veneficium prae absorptione, iu-
verit consuluisse illa, quae fuere prolata a BLAKE,
qui experimentis initis mediantibus compluribus
substantiis, et praesertim salibus barytae, et stry-
chninae palam fecit existere constanter relationem
inter tempus, quo agit venenum, et celeritatem
sanguinis circuitus, et deinde interlabi semper tem-
pus sufficiens inter insitionem veneni, et veneficium
inde patescens, quo venenum queat sanguine infecto
deferri ad capillaria textuum supra quos propriam
exerit actionem (1). TIEDMANNUS dein, et GMELIN
adinvenere intra venas mezeraicas, et venam sple-
nicam canum acetatum plumbi propinatum: VAEHLER
in urinis canum, et equorum iodum, hepar sul-
phuris, azotatum potassae, sulpho-cyanurum eius-
dem: acidum oxalicum, acidum tartricum, atque
acidum citricum: ORFILA demum experientiis ex-
positis ante commissionem academiae realis medi-
cinae, collectis et redactis a BEAUFORT anno 1842
demonstravit hepar exsiccatum, et incineratum ex
pondere triplo acidi nitrici concentrati, atque postea
cinere carbonoso ebullitioni tradito intra aquam
stillatitiam praebuisse decoctum, quod filtratum, et
introducedum intra apparatus MARSH praebuit illico
copiam momentosam macularum arsenicalium ni-
gricantium, et nitentium ex unica dosi 15 cen-
tigrammatum acidi arseniosi intra aquam soluti:

(2) Edimburgh. medical. and. surgical. journal. octob. 1841.

commissio autem instituti ad id pariter delecta in relatione ab ipsa facta memorat duo facta, quibus constat acido arsenioso eadem dosi canibus applicito supra textum subcutaneum coxendicis, exhibuisse urinam valdopere arsenicalem (1).

Haec, innumeraque alia, quae addi possent evincunt sat superque absorptionem venenorum, ita ut postea prae capillaribus refundantur ad haec potius organa, quam alia, ut inde eadem actione electiva congrue afficiantur, ubi sermo sit de actione medicamentosa moderata dosi a venenis excita: plectantur autem ut vita destruat agendo ea dosi, qua veneficium constituatur.

Hoc modo habemus igitur communio rem agendi rationem venenorum; at dissimulare non possumus aliquando ita repente induci effectus veneficii supra dissitas partes, ut supponi non possit praesto fuisse tempus sufficiens, quo potuerit fieri absorptio: actio dein sympathica palam fit etiam, quum venenum fuit adeo cito per vomitum eiectum, ut locus concedi nequiverit absorptioni: effectus demum discrepant eiusdem substantiae, prout fuerit intra stomachum ingesta, rectum intestinum iniecta, aut partibus exterioribus applicita, atque reactio vitalis est minus proportionalis quantitati veneni absorpti, quam impressioni vitali supra organorum sensilitatem excitae.

Confirmantur haec rationum momenta observa-

(1) Vide empoisonnement par l'acide arsénieux par M. ORFILA, recueillies et redigées par le docteur BEAUFORT, pag. 181.

tionibus habitis a MEADIO, tum et experientiis ab ipso susceptis (1): a QUESNAY in eius tractatu de gangraena (2): a doctore BERNO, et COULLON de acido hydro-cyanico; ab auctoribus innumeris de opio, aliisque venenis antivitalibus, et de ipsis arsenicalibus, mercurialibus, caeterisque mineralibus venenis actuosioribus, ut compertum reddetur in toxicologia speciali, ita ut concludere sit, aliquando venena enecare ob actionem immediatam organi cui fuerint applicita eiusque vitalem irradiationem; frequentius autem absorberi, ut ad varia organa deferantur supra quae se deonerent electivitate qua insigniuntur.

Ad comprehendendam autem conditionem physiologicam venenorum, et rationem qua propriam vim deleteriam diffundant, silentio premi non debent phaenomena imbibitionis claram in lucem adlata a FODÉRÉ, et MAGENDIO, confirmata a MULLER, ORFILA, aliisque, ita ut pateat veneno infici texturam adiacentem organi ad quod fuerit venenum illatum, ipsiusque membranosam superficiem, et dein organa circumposita, ita ut proprietates physicae, et chemicae veneni etiam ad hasce partes conspicuae reddantur. Haec proprietas manuducit ad potius evidentiusque venenum detegundum; at dolendum hac conditione posse uti versutos ad venenum simulandum, imputandumque innocenti odio habito, venenum iniiciendo intra ventriculum, aut

(1) Op. laudat. tentamen., vide pag. 153, 154.

(2) Pag. 196 et seq.

rectum intestinum cadaveris, et postea ob vindictam temere culpando de patrato veneficio inimicum omnis reatus exsortem. At illa quae commonueramus de morbis simulatis, dissimulatis, atque imputatis conducent ad revelandam malitiam, ac defensandum insontem, producto evidenter pandente utilitates, ac beneficia derivantia a medicina legali ad sublevandos innocentes, et condemnandos reatibus, atque delictis gravatos.

Post haec nemo a nobis perquirat, num sit cognita penitior natura venenorum, et num sit una in omnibus et singulis venenis; animadvertere namque foret principium aromatico-nauseosum a veteribus excogitatum ad explicandam intimam et generalem venenorum actionem, quantumvis veniat reperiendum in multiplicibus principiis gazosis non respirabilibus, et videatur eminere in compluribus vegetabilibus veneficis, tamen id principium aromatico-nauseosum primitus non fuisse definitum et non potuisse definiri considerata ipsius natura;

2. Idem non competere venenis innumeris, ut sunt oxida metallica, acida concentrata, alcalia, et totidem alia caustica ex regno minerali, et ex ipso met animali, et vegetabili desumta; ex quo inferendum esset, id principium non posse stabiliri veluti aptum ad intimam essentiam, et penitiorem naturam venenorum definiendam.

Qua difficultate hoc pacto prognata, obvia scatebat sententia illorum, qui physica et chemia adiuti reponerent venenorum naturam in oxigenio,

eo quod complura venena reddantur talia ob accessionem eiusdem. At sicuti non solum oxigenium ad id contribuit, sed chlorum, fluorum, iodum, sulphur, phosphorus, aliaeque metalloideae ita dictae a chemicis substantiae: hinc est, ut neque natura sit in oxigenio reposita, eademque per nostra tempora non sit definita.

Neque debet reputari velut una pro omnibus et singulis venenis; etsi animus namque satisfiat, et acquiescat, ut loquamur cum BARZELOTTIO, huic ideae simplicissimae de natura venenorum, eodem pari modo quo videatur vita ab unico principio regi, ac sustineri. Fateri tamen aequum est, considerata multiplici organorum structura, hanc naturam esse variam sin in varia veneni specie, saltem in vario genere, ita ut discrepet in venenis acribus, narcoticis, narcotico-acribus, et septicis.

CAPUT III.

Venenorum symptomata et signa.

Quibus adumbratis physiologicam conditionem venenorum potius respicientibus, symptomata quod attinet, et signa visenda tum in vivente tum in cadavere, opus est eadem secernere prout adnotentur in venenis generatim, vel in singula venenorum classe. Prae oculis proinde primitus habitis causis impellentibus ad veneficii scelus patrandum, divitiarum videlicet, vel haereditatis impatienti cupiditate, odio irrefraenabili, invida rabie acriter

depascente, indignatione, zelotypia, medici, et pharmacopolae imperitia, aliorum ignorantia, aut imprudentia, aliisque causis morale criterium supeditantibus, neque praeteritis antecedentibus aliis, quae desumuntur a causis occasionalibus, et praedisponentibus; quibus fuerit abnoxius ille, quem venenatum suspicamur; tum et a morbis, quibus fuerit antea subiectus: ubi individuus vel sanus, vel morbo detentus post alimenta ingesta, aut remedia repenteprehendatur anxietate, et irrequie insueta, accedentibus motibus spasticis, et convulsivis, cum nausea, et cardialgia, insurgente postea vomitu pervicaci, doloribus, et cruciatibus horrendis gastroentericis, sudoribus frigidis, viscidis, lipotyhmia, et syncope cum pulsum defectu, vel intermissione, apoplexia, epilepsia, delirio aut laeto aut furenti, vel lethargo, et sopore cum facie cadaverica, urinae fluxu suppresso, retractione testium in homine, cruciatibus uterinis in foemina, efflorescentiis lividis, gangraenosis in summa cute apparentibus, aliisque eius generis, habemus miserandum spectaculum diro veneno affecti, atque ad orci fauces aducti, ubi paratissima non sint, aut defecerint therapeutica praesidia.

Hisce adiungenda cadaveris inspectio, ipsiusque sectio ut signa generalia queant emergere. Eius abdomen porro est adeo tensum, ut disruptioni proximum esse videatur: eadem pari ratione praetument aliae corporis partes, ita ut collum sit inflatum, vultusque lineamenta, et forma ita sint a na-

turali devia, ut vix agnoscas prima vestigia. Iisdem adsociaveris promptam partium decolorationem, atque putredinem: subitum vix tolerandum foetorem, carni-
um livedinem, et colliquationem, oris, linguae, et labiorum caeruleum turgorem, sanguinem nigri-
cantem a naribus, aut mucum obscurum vitiatum, capillorum defluxum, variegatis maculis gangrae-
nodeis teterrimum adspectum complentibus.

Secto cadavere, atque abdomine primitus rese-
rato ventriculus, et intestina sunt colore rubro-
obscurο notata, et sanguine turgida, maculis gan-
graenodeis occupantibus, aëre generatim haec vi-
scera distendente, aut ex opposito iisdem ab irri-
tatione, et inflammatione contractis pertusi ali-
quando observantur horum viscerum parietes, vel vil-
losa tunica facile seiungenda serum sanguinolentum,
aut saniem effundit. Dum haec se se habent intra
canalis alimentaris intimam superficiem, caetera
alia abdominis viscera sunt flaccida, ac emollita,
ut hepar, et lien a minima abrasione sanguinem
extrudant. Pectore aperto pulmones sunt eiusmodi
maculis depicti, ut viderentur gravem inflamma-
tionem esse passi, caetero sunt flaccidi, et repleti
sanguine atro, ac veluti grumoso. Pericardium est
sanguine plenum, aut flava atque corrupta sanie
turgens. Cordis substantia est flaccidior, et mollior,
quam sit natura sua constituta, sanguine nigro,
tum et polyposο intra dextras cordis cavitates con-
cluso.

Haec sunt signa generalia veneficium revelantia.

At eadem ne reputes veluti certissima; possunt enim confundi cum symptomatibus, et signis emergentibus a conditionibus morborum aliis perplurimis, quemadmodum sunt phaenomena excita ab irritationibus, aut inflammationibus ventriculi, existente vomitu, vel cardialgia, potissimum autem a rupturis eius visceris, observantibus BARZELOTTIO duobus factis ad id comprobandum relatis anno 1797 et 1818, ALIBERT, SPEDALIERI, aliisque: eadem dicas de consimilibus affectionibus intestinorum, existentibus dirissimis doloribus abdominalibus, ventris contorsionibus, abnormibus distensionibus, et aliquando pariter ruptura eorundem adnotante BAILLOU in nonnullis subiectis hoc modo vita functis (1). Neque dissimili ratione se habent excita ab ileo morbo, hernia incarcerata, et ab ipsamet verminosa affectione, narrante MAHON de milite optima salute fruito, qui subito intra bibendum fuit denatus, adinventis intra duodenum lumbricis, quorum unus caput infixerat intra tunicam mucosam, et muscularem (2).

Neque distant a venenis repente occidentibus subitae pariter vitae destructiones allatae a repercussione exanthematum, impetiginum, podagrae et sic deinceps, ut evincit observatio allata a MORGAGNIO de homine subito peremto post violentas cardialgias a rubeola repercussa progenitas.

(1) BAILLOU, OEuv., tom. 2, pag. 244.

(2) Med. leg., tom. 2, pag. 313.

Veneficium demum aemulantur gravissimae turbae, et citissima mors obrepens ob febres perniciosas emeticam, cholericam, et subcruentam, ut non praetermittamus melaenam etiam propria forma donatam, et choleram-morbum, speciatim autem ea forma insignitam, quam nobis lugendam fuisse paucis ab hinc annis adhuc memoramus a Persia introductam ad Russiam occidentalem, et postea serpentem per Ungheriam, et Gallitiam, saevientem tandem et strages disseminantem per caeteras alias ferme omnes Europae plagas.

Hoc in censu se habent solidi vivi degenerationes, atque humorales mutationes, et vitia ab alterato chemismo evoluta, quaeque ab auctoribus compluribus fuere nuncupata venena ingenita, quo pari pacto se habet acidum hydro-cyanicum, acidum hydro-chloricum, et gaz hydrogenium phosphoratum, quae sponte enata, et apparatu terrifico vitam minitanti observationibus innixi demonstrarunt recentius FOURCROY, SCHREGER, et alii benemulti, quaeque erant cognita a GALENO (1), usque ad MORGAGNIUM (2), ita ut concluderit HEBENSTREIT: « Possunt omnino in corpore venena nasci, atque
« ipsi humores vitales vim vasa sua destruendi saepe
« acquirunt (3); » in eundemque consensum descenderint legumlatores, ut eruere est a PUCCINOTTIO exarante sequentem CARMIGNANI sententiam,

(1) Lib. 2 de loc. aff., cap. 5.

(2) De sedibus et causis morb., epist. 59, num. 16.

(3) Antropol. for., pag. 523.

art. 870 contentam: « Quamvis enim veneficii certissima adsint signa, quoniam tam ingenti, quam propinati fere eadem in humano corpore sunt, nulla certa adest ratio, qua nobis exploratum sit, utrum hoc, vel alterum morti causam prae- buerit (1) ».

Quod si adeo facile confunduntur veneficii symptomata, et signa generalia cum vario genere morborum, consequitur utile valdopere esse inquire in symptomata, et indicia allata a data venenorum classe, ut ex hisce particularibus notionibus criterium multo tutius se prodat. Effectus qui cidentur a venenis acris, corrosivis, et adstringentibus unico sub adpectu possunt contemplari, irritantium videlicet; escarotica namque, et adstringentia solummodo discrepant ex gradu, et modo vario, quo actionem suam exerunt irritantem.

Quapropter venena irritantia, quo in censu veniunt scammonium, ialappa, colocintidis, gummi-gutta, bryonia, colchicum, pulsatilla, ranunculi varii, narcissorum familia, euphorbiacea, similesque aliae substantiae, praeparata arsenicalia, mercurialia, cuprea, ex zinco, auro, et argento, antimonialia, acida, alcalia, aliaque plura nimis ex regno minerali detorta, quemadmodum et saturnina adstringentia dicta, extus generatim (postremis exceptis) calefaciunt et inflammant acri irritanti principio, quo pollent, ut secedat a supposita cute epider-

(1) Med. leg., tom. 2, pag. 135.

mis, atque initium destructionis organicae se prodat. Intus autem vehementi dosi propinata post se trahunt cardialgiam urentem, vomitus pervicaces, colicas dirissimas, fluxus ventris difficiles, ac saepe dysenterias valdopere discruciantes, haemorrhagias gastro-entericas, dysuriam, stranguriam, vel et ischuriam ipsam, intestinorum phlogoses, febrem plus vel minus vehementem, convulsiones, et mortem, illaesis interim perstantibus functionibus intellectualibus, usquequo ad extremum fuerit ventum, vitae terminum praenunciantibus earumdem aberrationibus.

Quod si de venenis corrosivis, et causticis sit sermo, irritationis, et destructionis organicae crescunt gradus, ita ut vix ingesta ardoris sensum excitent, et constrictionis ad fauces anteriores et posticas, et oesophagum. Ad ventriculum autem depulsa trucem cardialgiam, violentos, iteratosque vomendi conatus cum expulsionem materierum biliosarum, et acrium, tum et sanguinearum. Sitis inexplebilis interim discruciat, molestiam infert singultus, intestinorum dolores immaniter divexant, cum eiectionibus frequentibus faetididis, saepe cruentis, subita virium prostratione, sudoribus frigidis, cadaverica physionomia, universali tremitu, saepe maculis cutaneis, vertiginibus, paralysi membrorum, cordis palpitatione, lipothymia et syncope, quae omnia mortem prae foribus esse adnunciant, illaesis iterum usque ad extremam vitae periodum animalibus functionibus.

Ubi vero agatur de adstringentibus, ad quae speciatim pertinere praeparata saturnina asserebamus, praeter varia symptomata nuper enunciata de irritantibus generatim, speciali modo sensus stypticitatis manifestatur ad os, pondus praegravans ventriculum, et digestionem deturbans: haec affectio propagatur ad intestina, ut sensu constrictionis etiam conflitentur, et vehementibus, ac saepe per intervalla redeuntibus anxietatem conciliantibus doloribus; lenta phlogosi interea subnascente, doloribus articularibus, spasmis membrorum, atrophia, paralysi, eademque pariter organis internis insidente ex medulla spinali affecta, nervisque inde oriundis, tussi, asthmate, febre lenta, morteque non absimili.

Vestigia in cadaveribus notata excita a venenis memoratis sunt ventriculus, et intestina evidentia inflammationis praegressae signa monstrantia, tunica villosa vel separata, vel facile seiungenda a subiectis membranis, maxima proclivitas ad putrefactionem, abdomen inflatum, os nigrum, canalis alimentaris universe foedatus ex maculis nigrescentibus gangraenosis, atque ipsimet parietes erosi, foraminibus hac illac occurrentibus. A saturninis praeterea memoratus canalis alimentaris contractus etiam post mortem adinvenitur, ipsi adhaerescantibus saepe plumbeis praeparatis usurpatis ad veneficium patrandum.

Venena narcotica sicuti agunt ob principium nauseosum, ac virosum peculiare nervis infensum ipsisque antivitali, producant phaenomena mor-

bosa distinguenda ab irritantibus. Ubi namque dosis non sit eximia, imminuitur appetitus, et cietur stupor, et ubi sufficiens fuerit ad lethum afferendum excitatur profundus lethargus, vel delirium; musculares vires resolvuntur, dilatatur pupilla, superaccedunt convulsiones, apoplexia et mors.

Cadavera eorum qui fuerint prae hoc veterno ad mortem adducti sunt praetumida, livida, facileque putridum faectorem exhalantia: eorundem reserata calvaria cerebri vasa sunt plurimo sanguine repleta, atque abdomine aperto interna ventriculi, et intestinorum membrana est rubens, veluti inflammata, redundante aliquando viscido, et copioso muco. Haec sunt quae evolvuntur ab opio potissimum; accedunt solanacea nonnulla, inter quae hyosciamus. Excitantur dein praeterpropter a lactuca virosa, acido hydro-cyanico, et sic deinceps.

Ex comparatione et collatione effectuum, qui inducuntur a substantiis acris, et irritantibus eruuntur illi, qui moventur a venenis narcotico-acris, ut est camphora, nux vomica, ignatia amara, cicuta, aconithum, rhus toxicodendron, atropa belladonna, cocculus orientalis, daphne mezereon, aliaeque non paucae. Adnotare tamen praestat, modo irritationem praecedere, et subsequi soporem, vertigines, delirium, caeterumque alium nervei systematis collapsum, modo inverso ordine se habere morbosa pathemata, ita tamen ut sive in vivente, sive in cadavere consociati veniant reperiendi venenorum acrium, et narcoticorum effectus, irri-

tationis nimirum, et sedantis antivitalis actionis.

Venena septica ad quae revocatur venenum viperinum, aliudve a serpentibus paratum, prae morsu sanguinem compenetrantia effectus immediatos inferunt supra motus voluntarios, et supra sanguinem; hinc est ut post se trahant virium collapsum, et debilitatem generalem, tum et sanguinis aliorumque humorum dissolutionem. Hi effectus aliquando promte se produnt, subsequente morte prae convulsionibus, lipothymiis, et syncope: alias actio est lenta, adortis sudoribus frigidis, haemorrhagiis spontaneis, copiosis ex sanguine atro-obscuro, cutaneis efflorescentiis, maculis, et similibus, et tandem pallore, syncope, asphyxia, et morte.

Cadavera denatorum ex hisce venenis promptissimam textuum colliquescentiam, dissolutionem, ac putredinem pandunt cum sanguine fluido, et nigrescente, dum congestionis indicia in cerebro, praecordiis, pulmonibus, et hepatico systemate generatim veniunt reperiunda.

Hisce generatim delibatis superaddendi forent effectus ab actione specifica venenorum oriundi, ut est actio a mercurialibus excita supra glandulas salivares non solum, sed et supra hepar observante SAUNDERS (1), maculae arsenicales, de quibus est adeo disputatum nuperioribus hisce temporibus: tartari emetici actio, et antimonialium supra pulmones ex MAGENDIO, supra ventriculum, caeterumque

(1) *Traité des malad. du foie*, pag. 156 e 257.

canalem alimentarem ex observatis ex JAMES KING (1), aliisque: supra sanguinem, vasa, et cor a veneno viperino, caeteroque veneno a serpentibus subministrato: secalis cornuti supra uterum, protoxidi azoti supra respirationem, nervos pulmonum, et encephali, ut delirium sui generis constituatur; at sicuti hi omnes characteres iam includunt datas specialitates, hinc est, ut proprium locum potius habeant in toxicologia speciali.

Fateri tamen aequum est iterum, non solum phaenomena generalia inducta a venenis posse confundi cum aliis morbis, ut est in antecedentibus demonstratum, sed et particularia respicientia datam venenorum classem; et non solum haec, sed et ipsa pendentia ab actione electiva, ita ut concludere sit cum HEBENSTREITIO: « Phaenomena ista sufficientia
« haud esse nisi venenum ipsum inveniat (2); » et cum PLENCK: « Unicum signum certum dati veneni est notitia botanica inventi veneni vegetabilis, et criterium chemicum dati veneni mineralis (3), » cum quo consentiunt HOFFMANNUS, MACBRIDE, BAUMER, ESCHEMBACH, et alii. Obvium igitur est consectorium, iis omnibus in adiunctis, in quibus de patrato veneficio sit definiendum, in id debere totis viribus incumbere peritum, ut venenum detegat, eiusque revelet naturam, quod obtinere non poterit, nisi sedulum ad examen revocet, quae

(1) Rev. med., tom. 12, pag. 101. an 1823.

(2) Antropol. for., pag. 522.

(3) Toxicol., pag. 14.

per vomitum, et per alvum fuere egesta, tum quae intra ventriculum, et intestina adinventae, aliisque cadaveris partibus, et intra ipsosmet organicos textus.

Quocirca si substantia solida, vel liquida fuerit intra cadaveris recessus reperta, haec erit probe a caeteris aliis substantiis seiungenda, eo pari pacto, quo solutae substantiae a liquidis erunt separandae, frustula partium organicarum, in quae egerit venenum servanda, ut pateat num venenum pertineat ad regnum organicum, an ad inorganicum, numquam praetermittendo difficile omnino esse novisse ex characteribus botanicis folia, semina et radices venenorum vegetabilium, quae adeo facile mutantur a viribus digerentibus; neque ex integro valere experimentum canis ita dictum, ut manifestum redditur ab iis, quae exaravimus in antecedentibus de venenis absolutis, et relativis, confirmatis ab ESCHEMBACH aiente: « Ab effectibus, quos in brutis
« exerunt venena ad effectus in homine non valet
« consequentia simpliciter (1); » cum eoque consentiunt MORGAGNIUS, SPROEGELIUS, et alii complures.

Noverit autem peritus venenum tum solidum, tum liquidum pertinere ad regnum vel organicum, vel inorganicum ex characteribus sequentibus: 1. Ubi sermo sit de solido organico simplici, ut eruere est ex ORFILA, seiuncta eiusdem parte, atque supra laminam ferream incandescentem posita, promte comburi, ac fumum extricare, cuius odor est ana-

(1) Med. legal., pag. 30.

logus illi sacchari cocti, aceti, vel corni usti, et relinquere post se residuum carbonosum magis vel minus copiosum; 2. In datis casibus venenum esse conflatum ex substantiis organicis, et inorganicis, ut est acetatum plumbi, et cupri, et tartarus emeticus; et in hisce rerum adiunctis ex ignis actione volatilibus factis principiis vegetabilium, remanere metallum in statu metallico, aut oxidatum; 3. Venena inorganica supra laminam ferream incandescentem locata, alia volatilia reddi, et fumum pandere pungentem, acriter irritantem, cuius odor non erit analogus illi organicorum: alia inflari et intumescere; pleraque tandem nullam mutationem pati, nulloque umquam in casu residuum carbonosum post se trahere; 4. Ubi agatur de veneno liquido ad vegetabilia spectante, hasce substantias generatim aliquo colore peculiari gaudere: saepe esse odoras, sapore acri, amaro, vel adstringenti donari. Sibimetipsis commissas decomponi, mucore contegi, foetidumque odorem exhalare: demum evaporationi traditas exhibere productum solidum, quod decomponitur supra laminam metallicam incandescentem.

Ex adverso mineralia liquida generatim colore albo insigniuntur, sunt inodora, sapore salito, acido aut styptico excellunt: non vitiantur temporis tractu, neque convertuntur in aliena producta ex intima fermentationis actione, ex quibus omnibus haud difficile redditur discernere venena organica ab inorganicis, sive solida fuerint, sive liquida.

Constituto demum venenorum genere, atque distincto, prout comprehendantur inter organica vel inorganica, id non redditur sufficiens ad dissolvendas quaestiones in foro criminali occurrentes, sed necessum insuper est, ut peritus ad reagentia descendat eo scopo, ut detegat certam veneni speciem, in idque nitatur, ut commutet, atque in nativam conditionem etiam restituat substantiam, ex qua veneficium fuisse susceptum viget suspicio.

Hinc est ut apto menstruo debeat venenum dissolvere, ubi fuerit solidum, et postea opportuna adhibens reagentia, ad datum praecipitatum obtinendum compelli, quod fuerit vario colore, variisque proprietatibus physicis, et chemicis insignitum. At dolendum haec omnia producta locum habere posse quidem de mineralibus, non autem de organicis, quae per solos, quos cient effectus tum in vivente, tum in cadavere saepe detegi queant, concurrentibus tamen ad id salebrosum opus recentioribus progressibus factis a chemia organica ad multiplicem eorundem compositionem palam faciundam, ut magis magisque ex toxicologia speciali fiet manifestum.

CAPUT IV.

Venenorum therapeutica generalis adumbrata.

Perlustrata symptomatologia, ac semiologia venenorum, remanet therapeutica eorundem; momentosius namque munus, quod medico incumbit

est praesidia perquirendi, et scrutandi apta ad retundendos datos venenorum effectus. Ad quod praestantissimum opus absolvendum ipsi se offert indicatio : 1. Venenum expellendi, vel extrahendi; 2. Idem neutrum reddendi, atque trasmutandi in substantiam innocuam, aut saltem parum noxiam; 3. Effectus destruendi insolescentes in organica oeconomia.

Primae indicationi satis fit vomitum excitando, aut alvi deiectiones. Vomitus movetur cognitis emeticis caute administratis in casu, in quo locus possit ipsis concedi; at generatim blanda se se commendant praesidia, aqua tepens videlicet, potiones mucilaginosae, lac, olea lenia non irritantia, carnum iuscula, atque mechanice vomitus ipse poterit cieri irritatis faucibus, in adiunctis in quibus non vigeat earumdem inflammatio; at potest contingere e converso, ut vomitus pervicaces veneno tactum divexent, vel graves gastrodyniae discrucient, quibus sit occurrendum anodynis, atque sedantibus remediis. Ubi vero turbis agitentur, ac concutiantur intestina, atque natura veneni expulsionem per hanc viam tentet, conducunt blanda purgantia, olea nimirum, manna, et similia, quibus appropriato modo alvus laxetur nullo addito irritamento.

Quod si spasmo intenso illaqueante vis muscularis fuerit fracta, et impares redditi naturae motus ad veneni expulsionem prae vomitu, et alvo, affectionibus spasmodicis, ipsoque trismo praepe-

diente deglutitionem; in hisce rerum angustiis per-belle opitulatur auxilium iam propositum a BOERHAAVIO, atque a DUPUYTRENO, et RENAULT illustratum, confirmante ASTLEY COOPER experientiis susceptis supra semetipsum anno 1824, coram medicis, et chirurgis compluribus londinensibus: tubus videlicet elasticus per nares introductus, et per oesophagum adactus usque ad ventriculum, ita ut per eundem aqua tepens iniiciatur ad diluendum venenum, et postea pompa aspiranti venenum dilutum resorbeatur, quibus operationibus iteratis fieri poterit, ut venenum ex integro a ventriculo extrahatur.

Quae de hac extractione dicimus, commodius applicantur exteriori absorptioni venenorum, quae praepediatur per suctionem, ut a psyllis antiquitus fuisse factum memorat CELSUS ad tollendam veneni viperini, consimilisve actionem; utilius autem fieri mediante cucurbitula refert BARRY, confirmante Academia Reali medicinae anno 1826 (1).

Secunda absolvitur indicatio propinando substantias congruas ad venenum neutrum reddendum, ut forent acida pro alcalinis, et vicissim albumina pro sublimato corrosivo, salis mercurialibus, cupreis, ipsoque nitrato argenti comprobantibus ORFILA, CHAUSSIER, HARMANT DE MONTGARNY, aliisque benemultis, ita ut inde composita efformentur insolubilia assimilanda salibus: sesqui-oxidum ferri

(1) Rev. méd., tom. 1, pag. 15.

hydratatum, proponentibus BUNZEN, LESEUR, NONAT, DEVILLE, SANDRAS, ORFILA, et aliis ad neutrum reddendum acidum arseniosum, aliaque eius census, quae fuere contravenena nuncupata communiter; potissimum autem ab ANGLADA, qui vult contravenenum esse distinguendum ab antidoto in eo, quod antidoti nomen sit reservandum actioni specificae nonnullorum remediorum stabilitae ratione empirica, scilicet experimentalis, quae actio remanet extranea ipsi veneno, sed directa contra speciales effectus a veneno illatos supra contextum organicum. Hinc acetum foret antidotum contra opiata, et narcotica alia, quemadmodum mercurialia contra venereum morbum (1).

Antidota ob id sisterent curationem specificam, dum contravenena sunt paria ad decompositionem veneni. Animadvertimus obiter contraveneni, et antidoti eundem esse sensum, atque antidota ab auctore nuncupata esse ad remedia specifica, vel methodos specificas, si quae sint revocanda. Dolendum autem, contravenena cognita usque adhuc esse pauca, et specifica refundi in generalia therapeutica praesidia.

Tertia indicatio est eruenda a remediis, quae sint appropriata ad curandos morbos, omnemque effectum inductum supra organicam oeconomiam a venenis. Haec curationis methodus est vario modo aptanda, prout venenum fuerit acre, irritans, et

(1) *Traité de toxicologie générale*, pag. 218 et seq.

causticum, vel narcoticum, narcotico-acre, et septicum; caute namque sunt adhibenda emetica, et purgantia, ubi fuerit ingestum primi generis venenum, sed potius utilia sunt mucilaginoso, saccharata, oleosa, et laxantia, additis appropriatis sedantibus ad compescendos dolores, spasmos, convulsiones, caeterasque alias nervosas turbas, quae possent extemplo perimere aegrotantem. Neque erunt praetermittenda antiphlogistica generatim, et refrigerantia, appositiones hirudinum, et ipsaemet venaesectiones a recentioribus toxicologis commendatae, ubi inflammatio fuerit excita, quae ob gangraenam saepe obrepentem redderetur valdopere pertimescenda, ac facile exitialis.

Haec erit methodus generalis utilis ad everruncandos effectus productos a venenis acerbis irritantibus, tum et a corrosivis, neque exceptis adstringentibus saturninis, in quibus tamen sedatis primis turbis magis terrefacientibus, proficua fuere adinventum postea evacuantia, ac purgantia, quibus eliminetur venenum, quod adhuc praesens fuerit, ne eo praesente recrudescent sopita pathemata, atque aegrotantem a primo iam insultu fractum obruant omnino, atque interficiant.

Quod si altus sopor, lethargus, consimiliaque pathemata evincant venenum fuisse a sedantibus detortum, validae tartari emetici doses venenum non tantum dispellunt, sed et discutiunt eodem tactum, eo pari modo, quo opem impertient irritantia extus applicita, opio excepto, quo in casu caute erit

mercandum cum irritantibus, ac calefacientibus, sed utilius fient sanguisugia, caeteraeque sanguinis emunctiones: in omnibus narcoticis venenis emolumentum praebent purgantia subacida, acidum aceticum, succus limoniorum, ribesiorum, acidum tartarosum, aliaque eius generis, non praeteritis roborantibus, atque excitantibus, ubi vires fuerint deiectae a solanaceis, lactuca virosa, acido hydrocyanico, consimilique deprimenti veneno.

Ex allatis consequitur methodus adhibenda ad fugandos effectus progenitos a venenis narcotico-acribus, quae debeat consistere in acidis saccharo edulcoratis, et mucilaginosi, porrectis dein a prudenti medico vel inflammationi devincendae accommodatis, aut vires sustinentibus pharmacis, prout alterutra ex hisce conditionibus praepolleat, dum interim lipothymiae, sanguinis dissolutiones, ac nervosae turbae occurrentes post venena septica debeant profligari tonicis substantiis, erigentibus, atque excitantibus.

Quod pertinet ad methodum specificam designatam ab ANGLADA velut maximopere attendendam, optandum erit, ut eiusdem succrescat temporum evolutionibus suppellex, ut fert commune votum pro specificorum incremento in universa morborum pertractatione.

FINIS.

INDEX.

Prolegomena	7
-----------------------	---

LIBER I.

PARANOLOGIA FORENSIS.

CAPUT I. Generalia	20
II. Mentis aberrationum distributio	22
III. Mania	23
IV. Amentia, imbecillitas, idiotismus	26
V. Melancholia vel monomania	30
VI. Hypochondriasis	33
VII. Hysterismus	35
VIII. Rabies, hydrophobia	37
IX. Insuperabilis agendi necessitas	38
X. Apoplexia	40
XI. Epilepsia, catalepsis, extasis	42
XII. Somnia, somnambulismus	43
XIII. Ebrietas	47
XIV. Surdo-muti	48
XV. Delirantes, syncoptici, moribundi, caelo tacti, et congelati	51
XVI. Magnetismus animalis	53
XVII. Suicidium	54

DE MORBIS SIMULATIS ET DISSIMULATIS TUM ET IMPUTATIS.

Generalia	pag.	58
CAPUT I. Insania simulata	»	62
II. Syncope simulata	»	63
III. Apoplexia simulata	»	65
IV. Paralysis simulata	»	66
V. Epilepsia simulata	»	id.
VI. Hysterismus simulatus	»	68
VII. Simulatio extasis, et catalepsis	»	69
VIII. Simulatio somnambulismi	»	71
IX. Surditas simulata, tum et surdo-mutitas »		72
X. Amaurosis simulata	»	73
XI. Simulatio hemeralopiae, nyctalopiae, tum et myopiae, ac presbyopiae	»	75
XII. Haemoptysis simulata	»	76
XIII. Haematemesis simulata	»	77
XIV. Simulatio haematuriae, et catameniorum »		78
XV. Dolores simulati	»	79
XVI. Simulatio lithiasis, enuresis, et ischuriae »		82
XVII. Simulatis prolapsus recti intestini, tumo- rum, herniae et claudicationis	»	83
XVIII. Ulcera simulata	»	84
XIX. Simulatio hydropis, tympanitidis, icteri, et cyanopathiae	»	85
XX. Febris simulata	»	87
XXI. Ebrietas simulata	»	id.
XXII. Personae simulatio	»	88
XXIII. Veneficii simulatio, et dissimulatio	»	90
XXIV. Simulatio, ac dissimulatio graviditatis, tum et puerperii	»	92
XXV. Caeteri alii morbi dissimulati	»	93
XXVI. Morbi imputati	»	94

LIBER III.

APHRODISIOLOGIA FORENSIS VEL VENUS FORENSIS.

CAPUT I. Impotentia	pag.	97
II. Hermaphrodismus	»	110
III. De graviditate	»	114
IV. Superfoetatio	»	132
V. Puerperium	»	136
VI. Viabilitas	»	140
VII. Partus serotini	»	152
VIII. Partus septimestris, et octimestris	»	158
IX. Partus gemini	»	160
X. Partus caesareus	»	164
XI. Foetus monstruosi	»	171

LIBER IV.

CRIMINA REFERENDA AD GENERATIONEM.

CAPUT I. Stuprum	»	182
II. Abortus, aborticidium	»	192
III. Infanticidium	»	201

LIBER V.

EM BIOLOGIA FORENSIS.

CAPUT I. De morte apparenti	»	217
II. De morte violenta	»	226
III. Suspensio, strangulatio	»	231
IV. Submersio	»	241
V. Mors a gaz non respirabilibus	»	251
VI. Mors a fulmine	»	257
VII. Mors a combustione humana spontanea	»	262
VIII. Mors a frigore	»	265
IX. Mors ab inedia	»	269
X. Si multi ob eadem causam perierint, quis postremum perierit	»	273

LIBER VI.

TRAUMATOLOGIA FORENSIS.

CAPUT I. Vulnerum definitio, atque divisio	»	286
II. Inspectio vulnerum in cadavere	»	290
III. Inspectio vulnerum in vivente	»	297
IV. Vulnera in classes distributa	»	308
V. Diagnosio vulnerum	»	314
VI. Prognosis vulnerum ex symptomatibus	»	322
VII. Prognosis vulnerum ex varia textuum or- ganorumque laesione	»	344
VIII. Luxationes sensu medico-legali adum- bratae	»	395
IX. Ossium fracturae	»	396
X. De vulneribus venenatis	»	406
XI. Maculae sanguinis	»	409

LIBER VII.

TOXICOLOGIA GENERALIS.

CAPUT I. Venenorum notio, definitio, census atque distinctio	»	421
II. Venenorum physiologica conditio	»	435
III. Venenorum symptomata et signa	»	452
IV. Venenorum therapeutica generalis adum- brata	»	465

PRESSO LA STESSA LIBRERIA

CATALOGO (1846-1847)

di libri d'assortimento antichi e moderni (num. 2377 articoli) di MEDICINA , CHIRURGIA , FARMACIA , FISICA , CHIMICA , STORIA NATURALE , AGRICOLTURA E SCIENZE ACCESSORIE che si trovano presso la medesima libreria.

Opere in numero :

- BARZELLOTTI (Giacomo), Questione di medicina legale secondo lo spirito delle leggi civili e penali veglianti nei governi d'Italia. Milano 1838-40, 4 tomi divisi in 5 vol. in-8, col ritratto dell'autore. fr. 26 »
- BAYARD (Henry), Manuel pratique de médecine légale, Paris 1844, 1 vol. in-12, de 500 pages fr. 4 50
- BELLOC (G. G.), Trattato di medicina legale teorico-pratico; opera utile non solo ai medici ed ai chirurghi, ma eziandio ai giudici ed agli avvocati, traduzione del dott. C. Caccialupi. Pavia 1821, 2 vol. in-12 fr. 5 »
- BRIAND ET BROSSON, Manuel complet de médecine légale. Bruxelles 1857, 2 vol. in-16 fr. 11 »
- Manuale completo di medicina legale, estratto dalle migliori opere uscite sinora alla luce; trad. con note ed aggiunte. Pavia 1855, 3 vol. in-16 fr. 10 62
- ET CHAUDÉ, Manuel complet de médecine légale, ou résumé des meilleurs ouvrages publiés jusqu'à ce jour sur cette matière et des jugemens et arrêts les plus récents; 4 édition contenant un traité élémentaire de chimie légale par H. Gaultier de Claubry. Paris 1846, 1 gros vol. in-8 de 900 pages, avec vignettes intercalées dans le texte fr. 11 »

- CHEVALIER ET BARSE**, Manuel pratique de l'appareil de Marsh ou guide de l'expert toxicologiste dans la recherche de l'antimoine et de l'arsenic, avec un exposé de la nouvelle méthode de Reinsch pour la recherche médico-légale de ces métaux. Paris 1845, 1 vol. in-8 fr. 6 »
- CHIARUGI (V.)**, La fisica dell'uomo ossia corso completo di medicina interna ed esterna per uso degli ufficiali di sanità. Firenze 1811-1812, 3 vol. in-16 grande fr. 10 50
- DEVERGIE (Alph.)**, Médecine légale théorique et pratique revue et annotée par J. B. F. Dehaussy. Paris 1840, 3 gros vol. in-8 de 800 pages chacun . fr. 24 »
- Medicina legale teorica e pratica con riscontri ed annotazioni di G. B. F. Dehaussy; prima versione italiana del dott. G. Coen. Venezia 1839, 2 vol. in-8 a due colonne divisi in 15 fascicoli . . . fr. 32 75
- ETOC-DEMAZY**, Recherches statistiques sur le suicide appliquées à l'hygiène publique et à la médecine légale. Paris 1844, 1 vol. in-8 . . . fr. 5 50
- FANZAGO (F.)**, Institutiones pathologicae, nosologicae, medicae forenses et hygienae publicae. Neapoli 1818, 2 vol. in-16 . . . fr. 4 »
- Istituzioni patologiche; traduzione dal latino ed accresciute da P. Perrone. Bologna 1828, 3 vol. in-8 fr. 5 50
- *Le stesse*. Livorno 1822, 2 vol. in-8 . fr. 4 »
- FLEURET (L. P.)**, Médecine légale pratique, considérée dans ses rapports avec la législation actuelle des états sardes; ouvrage particulièrement destiné aux médecins et aux avocats. Annecy 1842, 1 vol. in-8 fr. 4 50
- FODÉRE**, Essai médico-légal sur les diverses espèces de folie, vraie, simulée, raisonnée, sur leurs causes et les moyens de les distinguer, sur leurs effets excusans ou atténuans devant les tribunaux et sur leur association avec les penchans au crime, etc. Paris 1832, 1 vol. in-8 . . . fr. 5 50

- FRESCHI** (Francesco), Manuale teorico-pratico di medicina legale ad uso dei medici, dei chirurghi, dei magistrati colle annesse disposizioni in materia civile e criminale portate dai vigenti codici di Parma, Austria, Francia, Piemonte, Napoli, Toscana, Roma e Modena. Milano 1846, 3 vol. in-18 fr. 10 »
- GIACOMINI** (G. A.), Trattato filosofico-sperimentale dei soccorsi terapeutici divisi in quattro parti: farmacologia dietetica, medicina legale, ecc. Parma 1835-37. 4 vol. in-12 divisi in 21 fascic., col ritratto dell'aut. fr. 25 30
- MARTINI** (Lor.), Introduzione alla medicina legale. Torino 1825, 3 vol. in-8 fr. 12 »
- MATHYSSENS** (F. J.), Précis élémentaire de médecine légale, suivi d'un traité de police médicale et de police sanitaire. Anvers 1837, 2 vol. in-18 fr. 8 »
- MULET** (F.), Dei veleni considerati sotto il rapporto della medicina pratica e della medicina legale; 1 versione. Milano 1831, 1 vol. in-8 diviso in due parti fr. 6 »
- ORFILA**, Lezioni di medicina legale; edizione accresciuta di un compendio sul trattato delle esumazioni chirurgiche e sulle metamorfosi fisiche che subiscono i cadaveri putrefacendosi nella terra, nell'acqua, nelle fogne ecc., dell'istesso autore. Firenze 1841, 2 vol. in-8 a due colonne, con un atlante fr. 16 80
- Tossicologia pratica, coll'aggiunta della medicina legale, riguardante il veneficio, ricavato dalle altre opere dello stesso professore, e compendiate dal dottore L. Michelotti; nuova edizione con aggiunte. Livorno 1835, in-8, con tavole colorate fr. 5 »
- ORSOLATO** (Giuseppe), La medicina legale della ferita in relazione alla legislazione austriaca, per uso dei medici e dei chirurghi privati, dei periti e dei consessi giudiziarii. Milano 1845, in-12 fr. 1 75
- PRESUTTI** (Domenico), Elementi di medicina legale. Napoli 1841, 2 vol. in-8 fr. 15 »

PUCCINOTTI (F.), Lezioni di medicina legale; 4 edizione con aggiunte dell'autore. Livorno 1845, 1 vol. in-8 gr. a due colonne fr. 10 »

REGNAULT, Du degré de compétence des médecins dans les questions judiciaires relatives aux aliénations mentales, et des théories physiologiques sur la monomanie homicide, suivi de nouvelles réflexions sur le suicide, la liberté morale etc. Paris 1851, 1 vol. in-8 fr. 6 »

RÖSCH (Ch.), De l'abus des boissons spiritueuses, considéré sous le point de vue de la police médicale et de la médecine légale. Paris 1859, 1 vol. in-8 fr. 4 »

ROGETTA, Nouvelle méthode de traitement de l'empoisonnement par l'arsenic et documens médico-légaux sur cet empoisonnement, suivi de la déposition de M. Raspail devant la Cour d'Assise de Dyon. Paris 1840, in-8 fr. 3 »

SÉDILLOT, Manuel complet de médecine légale considérée dans ses rapports avec la législation actuelle; ouvrage particulièrement destiné à MM. les médecins, avocats et jurés, augmenté d'un résumé des travaux d'Orfila. Bruxelles 1839, 1 vol. in-18, orné de quatre figures, dont deux coloriées fr. 6 »

— *Le même*. Bruxelles 1833, 1 vol. in-12, avec planches noires et coloriées fr. 7 »

— *Manuale completo di medicina legale, considerata in relazione colla vigente legislazione; opera diretta ai medici, avvocati ed a' funzionarii giudiziarii, accresciuta di un riassunto dell'opera d'Orfila; traduzione con note di Donato Pellegrino*. Firenze 1840, 1 vol. in-16 con 4 rami fr. 5 »

SIKROA (M. M.), Conspectus medicinae legalis legibus austriaco-provincialibus accomodatus. Papiae, 1 vol. in-8 fr. 3 50

SPERANZA (Carlo), Discorso sulla dignità della medicina legale. Parma 1833, in-8 fr. 1 50

- TORTOSA (G.)**, Istituzioni di medicina forense; 3 ediz. rivista e corretta. Bologna 1809, 2 vol. in-16 fr. 6 72
- TREBUCHET (A.)**, Jurisprudence de la médecine, de la chirurgie et de la pharmacie, contenant la médecine légale, la police médicale, la responsabilité des médecins, chirurgiens, pharmaciens etc. l'exposé et la discussion des lois, ordonnances, reglemens et instructions concernant l'art de guérir, etc. Bruxelles 1840, 1 gros vol. in-12 de 1000 pages . . . fr. 7 »

Autre Opere:

- CAPURON**, La médecine légale relative à l'art des accouchemens. Paris 1821, 1 vol. in-8 . . . fr. 7 »
- DEVERGIE (A.)**, Médecine légale théorique et pratique. Bruxelles 1837, 2 vol. in-8 . . . fr. 16 »
- FLANDIN (Ch.)**, Traité des poisons ou toxicologie appliquée à la médecine légale, à la physiologie et à la thérapeutique. Paris 1846, in-8, tome premier fr. 8 50
- MONTMAHON (E de)**, Manuel médico-légal des poisons, précédé de considérations sur l'empoisonnement. Paris 1824, 1 gros vol. in-18, orné de 20 planch. coloriées fr. 6 »
- SEDILLOT (J. M.)**, Manuel complet de médecine légale considérée dans ses rapport avec la législation actuelle; 2 édition revue et augmentée. Paris 1836, 1 vol in-18 fr. 3 50
- SIMON (Léon)**, Traité élémentaire d'hygiène publique de médecine légale. Paris 1842, 1 vol. in-32 fr. 1 25

Top 1615889